

NĀZİM HIKMET

Hikâyeler

NĀZİM HIKMET

Hikâyeler

1

ADAM

ADAM

Nâzım Hikmet

Hikâyeler

ADAM YAYINLARI

© 1987

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir.

Nâzım Hikmet'in tüm yapıtlarının Türkiye'de yayın ve temsil hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir. Anadolu Yayıncılık A.Ş.'den yazılı izin alınmadan Nâzım Hikmet'in hiçbir yapıtı parça ya da bütün olarak yayımlanamaz, tiyatro, film ya da radyo ve televizyona uyarlanamaz ve başka biçimlerde işlenemez ve kullanılamaz.

Birinci Basım: Şubat 1991

İkinci Basım: Aralık 1991

Üçüncü Basım: Ocak 1993

Kapak Düzeni: Aydın Ülken

93.34.Y.0016.392

ISBN 975-418-072-5

Nâzım Hikmet'in bütün yapıtlarını (şiiirlerini, oyunlarını, romanlarını, öbür düzyazılarını) bir araya toplayan bu dizi kitaplarda kronolojik sıra uygulanmıştır.

Yalnız şiir bölümünde, şairin çocukluk ve çıraklık dönemi ürünleri (ki bunları kitaplarına almadığı gibi, birçoğunu dergilerde de yayımlamamıştır) ayrı bir ciltte toplanarak şiir kitapları dizisinin en sonuna konmuştur. Bu cilt şairin yetişme yıllarındaki gelişmelerini izlemek isteyenler içindir.

Şiir bölümündeki sıralama, şairin sağlığında yayımlanan, ya da kendi düzenlediği ama yayımlandıklarını görmediği kitaplarının yayın, ya da düzenlenme tarihlerine, kitaplarına girmemiş olan şiirlerinin ise yazılış tarihlerine göredir. Yazılış tarihleri kesinlikle belirlenemeyen şiirlerin yerlerinde kaymalar olabilir. Başta kitapların yayın tarihlerine göre sıralama yapılırken de (iç düzenleri olduğu gibi korunduğu için) şiirler yazılış tarihlerine göre değil, şairin gönlüne göre bir sıralama içindedirler. Amaç çeşitli dönemlerdeki şiirlerin birbirine karışmaması olduğundan, bu tür yer değiştirmelerin gelişmeleri izleme açısından fazla bir sakıncası bulunmadığı açıktır.

Elinizdeki yeni derlemeyle, birbirini tutmayan çeşitli müsveddelerden yola çıkan, savruk, özensiz, acele basımlardaki kargaşaya, sırasında anlamı zedeleyen dizgi düzelti yanlışlarına son verilmiştir.

Nâzım Hikmet

●

Hikâyeler

Harp Hatıraları : BİR ŞİŞE SERUM

İhtiyar doktor beyaz uzun gömleğini ilikleyerek doğruldu, sigarasını söndürdü. Loş çadırın kat kat perdeli kapısını kaldırdı. Çukura batmış uzun kirpikli gözleriyle etrafına bakındı. Dışarda kolları kırmızı beyaz işaretli askerlerin taşıdığı boş sedyeler süratle uzaklaşıyor, üzerlerinde kırmızı aylı beyaz bayrakların sallandığı geniş çadırların önünde öteye beriye gidip gelen doktorlar dolaşıyor, derinden top sesleri aksediyordu. Daha harp bitmemişti. İlerleyen fırkanın geride bıraktığı yaralıları toplamak için henüz yeni vesait yollanıyordu... Elinde sımsıkı tutmakta olduğu perdenin kıvrımlarını bıraktı, köşeye çekildi... Kaşlarını çattı, yüzünde müziç bir sıkıntının derin çizgileri gözüküyordu. Yanı başındaki portatif bir iskemleye oturdu, kır düşmüş uzun saçlarını uzun parmaklı ve damarlı elleriyle kavradı ve bulanmış gözlerini karşıda masanın üstünde sarı dişleri, karanlık gözleriyle sırtan bir ölü kafasına dikti, düşünmeye başladı: Daha yaralılar gelmemişti. Bugünkü intizar çok sürmüştü. İçinde müthiş bir şüphe kendini yiyip bitiriyordu. Ya bugün oğlu da yaralanmışsa... Ya... Ya... O hiç gelmezse... Bütün ümidi, bütün tesellisi olan oğlu, bir tek oğlu ölmüşse...

Oğlu için yaşayan bu biçare ya ne yapardı?.. O da ölürdü, o da...

Gözleri büsbütün büyüdü, saçları dikildi, yüzü sarardı. Şimdi oğlunu kanlı göğsü, kapalı gözleri, mor dudaklarıyla görür gibi oluyordu. Doğruldu, ellerini ileriye doğru, o hayali, o kanlı hayali itmek ister gibi uzattı... Sonra titreyen kolları yana düştü.

— Of!.. Bugün içimde öldürücü bir şüphe var, diye mırıldandı... Kalktı, hızlı adımlarla çadırın içinde dolaşmaya başladı... Ona oğlunun yaralandığını veya öldüğünü kim söylemişti?.. Hiç kimse... Fakat bir ses, ta içinden gelen bir ses ona, başına muhakkak bir felaket geleceğini haykırıyordu... O, bu sesi, bu melun sesi boğmak ister gibi göğsünü tutuyor, sıkıyor, fakat muvaffak olamıyor ve yine kendi boğuluyordu. Bir aralık dışarda gürültüler çoğaldı...

Yaralılar getiriliyordu... Kapiya doğru ilerlemek istedi, fakat müteredditti... Ya onu da şimdi bir sedyenin üstünde sarı yüzüyle görecektir olursa?.. Fakat vazife onu davet ediyordu, çıkmalıydı... Çıktı... Birçok sedyeler gidip geliyor, beyaz uzun gömlekli doktorlar öteye beriye koşuyorlardı... Ameliyat çadırına doğru ilerledi... İçeri girdi ve oradakilere boğuk bir sesle :

— Ne haber? dedi. Ağır yaralılarımız var mı?

Arkadaşlarından biri cevap verdi :

— Pek ağır yaralımız yok. Yalnız miralayın sağ bacağını bir gülle msketi fena halde hırpalamış, büyük bir yara açmış. Bu esnada hücumla kalkan fırka da ilerleyince, uzun bir müddet bakılamamış... Yarası çok pis, herhalde bir serum yapmak lazım...

— Ya?.. Allah bize acımış, çünkü bilirsiniz, bizim fırkamızın hayatı miralayımızın hayatıyla beraberdir. Hemen bir serum yapıp tatanos tehlikesini atlatmalıyız. Kendisi nerede?

— Pansumanda !

Pansuman çadırına gitmek üzere dışarı çıkıyordu ki birdenbire kapıda durdu, sarardı, bir defa sarsıldı, sonra "Oğlum ! Oğlum !" diyerek kapıdan girmekte olan bir sedyenin üstüne atıldı. Arkadaşları onu tuttular... Mecruh çok ağır gözüküyordu. Göğsünde derin bir yarası vardı. Ameliyat masasının beyaz muşambası üzerine yatırdılar. Biçare baba sarı rengi, mor dudakları, korkunç gözleriyle bir köşede ellerini birbirine sürterek bunu seyrediyordu... Yaralı yatırıldı. Yarası açıldığı zaman ihtiyar doktor birdenbire masaya koştu... Hırıltılı bir sesle :

— Berbat, pis bir yara! diye söylendi... Kendi eliyle yarayı muayene etti. Çok derin değildi, tehlike yoktu... Geniş bir nefes aldı... Gözlerinin içi gülüyordu... Şimdi yalnız bir tehlike vardı, tatanos tehlikesi... Bu da izale edilebilirdi. Elde serum olduktan sonra... Hemen arkasına döndü ve eczacıya :

— Aman, beyim, dedi, iki serum. Çabuk yetiştirin. Biri oğlum, öbürü miralay için iki şişe...

Ak sakallı, gözlüklü bir adam olan muhatabı yavaşça :

— Unutuyor musunuz, beyim, dedi. Geçen tayyare taarruzunda bombalarla yanan ecza depoları meyânında serumlar da mahvolmuştu.. Fakat yalnız bir tane kurtarıldı zannediyorum... Size bunu söylemiştik. İstanbul'a yazdık, daha...

O artık fazla tafsilat dinlemiyordu. Yalnız serumun bir tane

olduğunu hatırlıyordu... Artık bütün ümidi mahvolmuştu, oğlu ölüme mahkûm demekti... Seruma muhtaç iki yaralı vardı. Buna mukabil bir tek şişe... Birisi mülazım, diğeri miralay... Biri alay kumandanı, diğeri küçük zabıt! Biri sade kendi oğlu, diğeri bütün bir alayın babası... Vazife hissi ve baba şefkati çarpıştı... Hem de zaten, miralay dururken, "Serumu oğluma yapın," dese sözünün hükmü olacak mıydı?

Arkadaşları donmuş gibi bu mücadelenin kanlı izlerini onun gözlerinden takip ettiler... O, yerden doğruldu, gözlerini masada yatan oğluna çevirdi, durdu, dakikalarca durdu... Sonra birden titrek, meyus, fakat azimkâr bir sesle :

— Serumu miralaya tatbik ediniz, emrini verdi ve oğlunun üstüne yığıldı...

On gün hiç oğlundan ayrılmadı... Onun tatanosun yakıcı pençesinde ne büyük ıstıraplarla kıvrandığını boş gözlerle seyretti ve o son bir gerinişle katıldığı zaman ilerledi. Bir kere sarstı, bir daha, bir daha ! Sonra gözleri büyüdü, saçları dikildi, ağzı çarpıldı, acı bir kahkaha salıvererek oğlunu, oğlunun donmuş, katılaşmış cesedini kucağına alarak çıktı. Ne yapacağını bilmez serseri bir revişle, uzaklarda yeşil zirveleri dalgalanan dûrâdûr dağlara doğru uzaklaştı.

O geceden sonra ne doktoru, ne de oğlunu bir daha göremediler.

(*Mart 1334, M.N. / Alemdar gazetesi, 27 Kânunusani 1336/1920*)

Korsan Hikâyelerinden : BORA REİS

Peyk-i Şevket talebelerine

Onun ismi korkuyla beraber doğar, ölümle neticelenirdi. Akdeniz'i baştan başa maceraları dolaşır, köpüklü sahillerde sergüzeştlerini terennüm eden türküler söylenirdi. İsmi Bora idi. Genç, gür siyah bıyıklı, gece kadar siyah ve derin gözlü, geniş omuzlu bir korsan, bir Türk korsanıydı...

Anadolu'nun hüznünlü sahillerinde doğan bu Türk oğlunun alını yalnız Allahının önünde eğilmişti. Hakanına sarsılmaz bir hürmetle merbuttu. Sonra, denizlerde tanıdığı yegâne kuvvet onun emri, onun sözydü...

Bir akşam yine güneş önünde dalgalanan bir Osmanlı sancağı gibi batarken, direktteki gözcü, "Ufukta bir kadirga!" diye bağırdı... Hepsi hazırlandılar, halatlar roda edildi, kancalar getirildi ve denizde köpüklü bir iz bırakarak ileri atıldılar... İki gemi birbirine derin gıcırıtlarla rampa oldu ve korsanlar boğaz boğaza, göğüs göğüse birbirine karıştı. Bir saat sonra Bora Reis'in çekirtmesi yedeğinde harap düşman kadirgası olduğu halde kararan ufuklara doğru ilerliyorlardı.

Elleri arkasına bağlı direğe yaslanan düşman reisinin önünde gezinen Bora Reis sordu :

- Ya o kız?
- Bir armağan...
- Kime?
- Türk sultanına...

Bora Reis biraz şaşkın :

— Anlamıyorum, dedi. Öteki devam etti :

— Evet bu kız Venedik Doğu tarafından yollanılan bir armağan ve biz onu Konstantaniye'ye götürüyorduk. Fakat...

Bora Reis fazla dinlemedi :

— Sus, dedi, yeter sus...

Şimdi düşünüyordu. Bilmeden acı bir tesadüfün eliyle Hakan'a giden bir armağana taarruz etmiş ve büyük bir günah işlemişti. Bunu tamir lazım geliyordu... Üzgün gözlerle düşman reisine baktı :

— Kadırganı tekrar sana veriyorum. Ne eksik ise iste versinler ve dün geldiğin yere git.

— Ya kız?

— Onu bırak.

— Fakat...

— Sus!..

Gemide en iyi kamaranın yarısı Hakan'a gidecek armağana tahsis edilmişti. Ortadan ayrılan bir bölmeyle de diğer nısfında Bora Reis yatıyordu... O her gece nöbetten kamarasına çekilirken yanında bu genç kızın derin nefeslerini duyuyor ve şimdiye kadar anlamadığı garip bir hisle göğsü kabarıyordu. Onun fırtınalı hayatında hiç kadın maceraları yoktu, bir çift güzel gözle hiç karşı karşıya gelmemişti. Şimdiyse her gün bu sarı benizli Venedikli kızın yanında bulunuyor, onun tatlı bir su gibi şakırdayan sesiyle şimdiye kadar yalnız inilti ve top sesi duyan kulakları uyuşuyordu... Bu kızda ne garip bir cazibe vardı, kumral uzun saçları ne kadar güzeldi ve bazen ılık bir baygınlıkla kendisine dönen gözlerine bakarken içinde bir şeyler erir gibi oluyordu... Fakat bütün bunlara rağmen gayet ciddi idiler. Bora Reis, Hakan'a giden bir armağana fena bir nazarla bakmayı en büyük günah addediyordu...

Günler böyle geçti. Nihayet Pire önlerinde Osmanlı donanmasına tesadüf edildi. Gemiler büyük bir hürmetle selamlandı ve armağan teslim edildi... İskelede son defa ayrılırken kız başını önüne eğmiş ve gözlerinden iki damla yaş dökülmüştü...

Aradan tam beş yıl geçti. Preveze harbinde Bora Reis de

sancak dalgalandırdıktan sonra muzaffer donanma ile ilk defa İstanbul'a geldi.

İstanbul'un camileri, tersaneleri, uzaktan seyrettiği sarayları onu çok meşgul etti. Fakat sonraları canı sıkılmaya başladı. Geniş enginlere, bitmez ufuklara alışan korsanı bu dar muhit sıkıyordu...

Bir gün sıkıntısına bir deva ararken arkadaşları, "Seni bir mesireye götürelim," dediler ve gittiler... O böyle bir şeyi hiç görmemişti. Bu ipekli yaşmaklar altında gülen dudaklardan, süzülen gözlerden hüznün duydu, anlaşılmaz, maziye ait bir hüznün... Artık akşam olmuş dönüyorlardı ki birden Bora Reis altın yaldızlı altı çiftte bir fota'nın içinde gördüğü bir çift gözün altında ezildi, titredi. Bu gözler solgun benizli Venedikliydi... Ertesi sabah gün doğarken demir aldı ve bir hırsız gibi kaçtı, engin denizlerin ufuklarına kaçtı...

Seneler senelerin üstüne yığıldı. Fakat o bir çift gözü hayalinden, rüyasından hiçbir şey silemedi... Denizde, kanda, zaferde teselli aradı, fakat bulamadı... Bir gün Barbaros'un ölümü baştan başa Akdeniz'i dolaştığı zaman o : "Gitmeliyim. Son defa gitmeliyim!" dedi ve İstanbul'a üstadının merkadine yüzünü sürmek için geldi... Ertesi sabah tam demir alırken kaptan-ı deryanın bir namesini aldı. Bunda harem-i hümayuna mensup bir kadının Trablus'a nefyolunduğu bildiriliyordu. O bu emrin karşısında eğildi ve kadını alarak Trablus'a yelken açtı...

Bir peçe ile örtülü olan kadının yüzünü görmemişti. Yalnız yaşamasına dikkat ediyor ve ondan korkuyor, kaçıyor...

Bir gece Bora Reis küpeşteye dayanmış, denizin boşluklarına dalmak ister gibi geminin giderken bıraktığı yakamozları seyrediyordu. Her taraf sessizdi... Gökte sayısız yıldızlar titreyiyor ve karşiki dağlarda, uzak dağlarda ateş yakıyorlardı... Birden arkasına hafif bir elin temasını hissetti, titredi ve döndü, bu anda bir kâbustan uyanmak ister gibi ufak bir sayha çıkardı ve donup kaldı : Karşısında solgun denizli Venedikliyi görmüştü... Bunun bir hayal olmadığını anlamak ister gibi ilerledi ve onu sarstı... Kadın iri gözleri yaşlarla dolu :

— Bak, dedi, ne kadar ihtiyarladım. Emin ol seni düşünmediğim bir gece olmadı. Altın, saray, eğlence hiçbir şey seni bana

unutturamadı... Seni seviyorum. Senin rüzgârların, senin boran beni sana bağladı. Beni bırakma! Emin ol senin için ordan kovuldum, senin için... Beni bırakma... Yalnızım... Korkuyorum... Beni bırakma...

Bora Reis cevap vermedi, Bora Reis ona bakmadı. Fakat kendi rüzgârını, kendi fırtınasını kendi içinde patlatarak kaçtı...

Yıllar geçti ve o, Akdeniz'in her köşesinde kanlı bir macera geçirdi. Unutmak istedi. Unutamadı. Hatta bazen ölmek istedi, ölemedi. Nihayet bir sene, ak sakalının göğsüne döküldüğü bir sene :

— Gidip görmeliyim, dedi. Hiç olmazsa kabrini görmeliyim... Ve Trablus'a geldi... Sordu... Çoktan öldüğünü söylediler. İsmi duya duya öldü... Kabrini sordu... Gösterdiler... Gitti. Onun mezarında hayatının ilk ve son sevgilisinin mezarında ilk ve son defa ağladı...

Bir ay sonra Trablus sahillerinde ak sakallı bir ihtiyarın boğulmuş naşını buldular ve Akdeniz'i çalkalandıran o bora işte böyle durdu.

(M.N. / Alemdar gazetesi, 29 Kanunusani 1336/1920)

Duydum Zannettiklerim : EVİMİN HİKÂYESİ I

Güzide Halama

Günün son ışığı sönen bir rüya gibi pencerelerden içeri süzüldü, hazin bir loşluk köşelere doğru koyulaşarak odaya yayıldı. Ortada yanan gaz sobasının tavana çizdiği nakışlar daha ziyade parlarken ağır ağır umku olmayan bir siyah göl gibi gece etrafı kapladı... Şimdi ben karanlık içindeyim... Yalnızım... Bu gece bu koskoca evde benden başka kimseler yok. Açık kalan kapıdan karşiki odanın içi bir kuyu gibi derinleşiyor. Aşağıda kapılar indirilmemiş bir pencereden giren rüzgârla gıcırdarken bilinmez bir hisle korkuyorum... Kımıldanmak, gazı yakmak istedim, fakat muvaffak olamadım... Bütün asabıma bir rehavet çöktü, gözlerim kapandı...

Şimdi derin bir aks-i seda gibi uzayan bir ses odaya yayılıyor ve hazin bir ahenkle kulaklarımda çınlıyor :

— Beni tanımadın mı?... Benim sesime aşına çıkmadın mı?... Dört yıldır içinde hiç mazisini düşünmeye ihtiyaç görmeden oturduğun evim ben... Sana söyleyecek çok şeylerim var... Dertlerimi dökmek istiyorum... Gördüklerimi küçük bir canlı tarih olan ruhumdan sızdırarak anlatmak istiyorum...

Elli yıllık ömrümde ta ilk temelimin atılmasından beri öyle vakalara şahit oldum, odalarım öyle maceralar geçirdi ki bunları anlatmadan çökmek istemiyorum...

Dinle, sana ilk acı hikâyemi, şimdi bulunduğun şu odada neticelenen bir elemi anlatayım :

Bir karı, bir kocaydılar. Bilmem, benim gibi koskoca bir evi neden tutmuşlardı? Yalnız yaşıyorlardı... Oldukça zengindiler. Öyle sevişiyorlardı ki bir gün birbirinden ayrıldıklarını hatırlamıyorum, bir gün birbirlerini gücendirdiklerini görmedim... En

çok sevdikleri odam şimdi bulunduğun yerdi. Akşamları hep burada pencerenin kenarında elleri birbirinin elinde, sönen günü, yavaş yavaş parlayan yıldızları seyredерlerdi. Erkek çok neşeliydi. Yalnız bazen genç kadın kocasına bakarken göğsünü şişirir ve gözlerinden iki üç damla yaş gelirdi. Bunun sebebini bir türlü anlayamıyordum. Geceleri Leyla — bu kadının ismiydi — ekseriya öksürür ve kocasını uyandırmamak ister gibi ağzını eliyle tıkdı...

Bilsen o ne içli bir kadındı. İri siyah gözleri, solgun benzi, ince dudaklarıyla bir hayal gibi odalarımda gezindikçe o kadar memnun olurdum ki onu üstümde taşımaktan, küçücük ayaklarının temasını hissetmekten büyük bir zevk duyardım...

Bir gün hiç unutmam, kocasının mühim bir iş için dışarı çıktığı bir gün arkasından uzun uzun bakmış, sonra döşemelerime kapanarak birdenbire ağlamaya başlamıştı. Bu sık sık, hep kocasından gizli dökülen gözyaşlarının sebebini hiç anlayamıyordum ve onu böyle müteessir gördükçe buna bir sebep arayıp bulamıyordum... Kocasını onu nihayetsiz bir duyguyla seviyordu. Her şeyi tamamdı. Daha ne istiyordu? Bu sırrını anlamak için bütün dikkatlerimi sarfettim. Onun en hususi dakikalarına, en yalnız saatlerine kulak verdim. Ve nihayet bir akşam öğrendim... Evet öğrendim! O hastaydı, hem de en yenilmez bir hastalıkla... Bunu kocasından gizli, çabucak mendiline tükürdüğü bir kan lekesi bana anlatmıştı... O ölümünden korkuyor ve kocasından ayrılıp yalnız kalmak korkusuyla hiçbir şey söylemiyordu. Ona kuvvetli, dinç gözükme için zavallı kadın neler yapmazdı!.. Fakat ne çare günden güne solmaya, günden güne erimeye başladı. Ve soldukça, eridikçe huysuzlanmaya, yanından bir dakika ayrılmayan kocasını sebepsiz, belki de onsuz ölmek hissinin verdiği bir elemle kıskanmaya başladı... Nihayet doktor getirdiler ve Celal'in — bu erkeğin ismiydi — sofada hıçkırarak hıçkırarak ağlamasından hastanın ağır, pek ağır olduğunu anladım... Yatağı bu odaya getirdiler. Doktorların men etmesine rağmen kocası onu sabahlara kadar bekliyor ve o her öksürdükçe zavallı gencin rengi biraz daha soluyor, biraz daha sararıyordu... Ya Leyla, bilsen ona ne kadar acıyordum. Onu böyle yataklarda gördükçe ta temelimden sarsılmak, yıkılmak, duymamak istiyordum...

Bir gece, dışarda yıldızlı bir göğün ufukları kapladığı bir gece Leyla fazla ağırlaşmıştı. Yine Celal başucunda bekliyordu. Saatler

geçiyor, Leyla'nın hummalı nefesleri odayı dolduruyordu. Yavaş yavaş kocası uykusuzluğa dayanamayarak biraz daldı... Şimdi yalnız saatin muttarit gürültüleri odayı dolduruyor, kısılmış lambadan süzülen bir ışık zavallı kadını büsbütün sarı, rengi solmuş bir demet karanfil gibi gösteriyordu. Nihayet Celal'in de nefesleri Leyla'nınkine karıştı ve orada uyumaya başladı. Aradan bir saat geçti. Tam bir uzun saat. Birden büsbütün kısılan lambanın ışıkları altında beyaz bir hayal yukarı doğru kalktı. Şimdi Leyla doğruluyordu... Siyah gözleri sarı teni üzerinde büsbütün koyulaşmıştı ve o nazarlarda bir delinin bakışları vardı...

Kocasına baktı... Baktı, sonra yavaş yavaş uzun parmaklı ellerini açtı, onun, Celal'in üstüne atıldı ve bir demir kilit gibi boğazına sarıldı... Ötekinin gözleri birdenbire açıldı, yerinden fırlayarak tekrar kapandı. Leyla hiç kıpırdamadı ve ihtizar anında gelen bir ihtilacla elleri büsbütün büküldü, sıkıldı, ağızından bir damla kan Celal'in alnına yayıldı ve düştü... Ben korkudan büsbütün karanlıklara gömüldüm... Lamba da söndü...

(1335 Kadıköy, M.N. / Alemdar gazetesi, 3 Şubat 1336 / 1920)

Duydum Zannettiklerim : EVİMİN HİKÂYESİ II

Güzide Halama

Evim ikinci hikâyesine şöyle başladı :

Çok mağrur, fakat çok güzel bir kızdı... İri, koyu mavi, hatta lacivert gözleri vardı... Bembeyaz bir mermer gibi donuk tenini hafif bir gül pembeliği gölgelendirmişti... Kumral saçlarını daima dik tuttuğu başında bir topuzla toplardı... Öyle bir bakışı, öyle bir söz söyleyişi vardı ki önünde her erkeğin gözü muhakkak eğilirdi. Anasının, babasının bir tek evladı olduğu için biraz da şımarıktı. Akrabasından birçok delikanlı ona âşık olmuş, onu sevmiş, hatta onun için ölenler bile olmuşsa da o hiçbiri için taş gibi kalbinde bir merhamet bile hissetmemişti. Buna emindim. Çünkü gece yatağına girerken en mahrem düşüncelerine bile nüfuz ederdim. Her insan gibi onun da bir şeye iptilası vardı; o da bir şeyle fazla meşgul olurdu. Bu iptilası, bu düşkünlüğü ise kitaplarındaydı... Evet, kitaplarını umulmaz bir derinlikle severdi... Çok hulyalıydı, emelleri çok yüksekti ve zannederim bunun için, kimseyi beğenmezdi.

Her gece yatmadan evvel muhakkak dört beş sayfa şiir okurdu. O edebiyatın en çok şiir kısmına mecluptu. Hele bir şairin kitabına o kadar iptila peyda etmişti ki aynı şiirlere her gece bir defa olsun göz gezdirmeden kirpiklerini kapamazdı. Ve eminim en büyük emeli o şairi görmek, onu da dizlerinde yalvartmak ve belki de ilk defa olarak onu sevmekti... Bu mevzu üzerine birçok hulyalar kurar, onu nasıl yalvartacağını, nasıl ağlatacağını, kendi için, sırf kendi güzel gözleri, saçları, her şeyi için ona nasıl şiirler söyleteceğini uzun uzadıya düşünürdü... Fakat aksi gibi o şairin yazıları o kadar mağrur, kadınlara karşı o kadar insafsızdı ki... Fakat yine zannederim ki genç kız sırf bu sebepten, bu gururdan dolayı onu ötekilerden ayırmış ve ona uğraşılacak, sevilebilecek bir şahsiyet izafe etmişti...

Bir gün, bence unutulması kabil olmayan bir gün babası

yukarda kitaplarıyla meşgul kızını alnından öperek demişti ki :
— Gel, gel sana birini takdim edeceğim. Hem de yeni akrabalarımızdan oluyor. Üç ay evvel evlenen küçük teyzenin kocasının kardeşi. Avrupa'daymış, bir hafta evvel gelmiş...

Kız bin nazdan sonra peki demiş ve babası çıkmıştı... Her kadın gibi, hatta kadından fazla olarak, erkeklere ehemmiyet vermediği halde, aynanın karşısında uzun uzadıya süslenmiş ve aşağıya inmişti... Aşağıda misafir kabul salonunda uzun boylu, iri siyah ateşin gözlü bir gence takdim edildi. Kız hüsnünün yapacağı tesiri anlamak için onu şöyle bir süzdü. Fakat kendisine hiç ehemmiyet vermeden babasıyla konuşan genci görünce içinde ilk defa olarak garip bir elem ve acı duydu... O böyle bir erkeği, kendisine bir kere bile bakmak tenezzülünde bulunmayan bir genci birinci defa görüyordu... Nihayet yarım saat sonra babası dışarı çıkmış ve şimdi iki yeni akraba, iki genç baş başa kalmışlardı... Siyah gözlü delikanlı Bedia'ya — bu kızın ismiydi — gayet laubali ve gayet tabii :

— Sizin gibi yeni bir akrabaya malikiyetimden oldukça memnunum, dedi.

Bedia bu "oldukça"nın altında ezilmek istemedi, müstehzi :

— Ben de oldukça ! diye cevap verdi. Öteki yine aynı tavırla ilave etti :

— Çok güzelmisiniz diyorlar, hatta çok insafsızmışsınız... Birkaç tane zavallı beyinsiz genci ölüme bile sürüklemişsiniz, öyle mi?.. Bu suallerim size gayet garip geliyor, değil mi? Fakat bence gayet tabii...

Bedia bir erkeğin önünde ilk defa kızarak :

— Size cevap vermeyeceğim, dedi ve hızla kapıyı kapayarak odadan dışarı çıktı...

Aradan birkaç hafta geçti. Bir gün Bedia, teyzesiyle beraber gelen siyah gözlü delikanlı ile bilmecburiye karşılaştı... Bu defa o gayet nazik, hoşsohbet bir şahsiyet olmuştu. İnce bir surette arz-ı hulus ediyor ve geçen defaki kabalığının tesirini Bedia'nın kalbinden silmeye çalışıyordu. Bedia da onun kabalığını unuttur gibi oluyordu. Bir aralık siyah gözlü delikanlı :

— En çok neyi seversiniz? diye sordu. Öteki gayet tatlı bir sesle :

— Şiiri... dedi.

Bu söz üzerine siyah gözlü delikanlıda bir tereddüt görüldü ve birden :

— Türk şairleri arasında en çok kimi seversiniz ? dedi. Bedia gayet tabii, hiç düşünmeden, her gece mukaddes bir kitap gibi sayfalarını hatmettiği şairin ismini söyledi... Bu isim delikanlının gözlerinde bir neşe parıldattı :

— Onu tanımak ister misiniz ? dedi.

Bedia büyük bir hırsla :

— Evet, dedi, evet tanımak, yakından tanımak, onu...

Sözünü birdenbire kesti... Delikanlı :

— Evet, dedi, onu...

— Hiç... Fakat bu suali neden soruyorsunuz, o bir arkadaşınız mı ?

— Evet, hem de gayet iyi arkadaş, yalnız siz şunu söyleyin, bu anda tanımak ister misiniz ?

— Mümkün olsa evet...

— Öyleyse işte ben... Size kendimi takdim edeyim...

Bedia bu itirafın karşısında evvela büyük bir sevinç, sonra büyük bir elem duydu. Bütün emelleri yıkılmıştı. Çünkü artık o şairi dizlerinde ağlatamayacaktı...

Aradan bir iki ay geçti ve Bedia'nın kalbinde yavaş yavaş aşkın uyandığını hissettim. O siyah gözlü şairi seviyordu. Onu dizlerinde ağlatmak değil, onun dizlerinde ağlamak istiyordu... Bir gün yine teyzesi ile siyah gözlü delikanlı misafir geldiler, fakat bu sefer fazla olarak yanlarında bir de genç kız vardı. Bedia ona arabadan inerken büyük bir nefretle baktı ve sonra siyah gözlü delikanlı :

— Yeni nişanlım... diye takdim edince kendini büsbütün kaybetti ve odasına kaçtı. Orada ağladı... Ağladı...

Zavallı kızın aşkı ümit ettiğimden daha içliymiş! O ani darbe

üzerine yataklara düştü. Tam bir sene hasta yattı.. Kalktığı zaman artık ihtiyar bir kız olmuştu... Etrafında kendisini bir peyk gibi takip eden akrabalarından hepsi kaçmıştı. Yalnız bir tanesi, en ziyade parasına meftun olan biri onunla izdivaca talip oldu...

Evlendiler ve bütûn yıkılmış emelleri, gayeleri üstüne bir siyah perde çekerek ömrünü iyi bir anne olmaya hasretti ve torunları arasında saçlarını ağarttı.

(1335 Kadıköy, M.N. / Alemdar gazetesi, 4 Şubat 1336/1920)

Duydum Zannettiklerim : EVİMİN HİKÂYELERİ III

Güzide Halama

Evim üçüncü hikâyesine şöyle başladı :

Siz insanlar bazen çok ahmak olursunuz ve ekseriya en zeki zannettikleriniz en budala olanlarınızdır... İşte sana bunu ispat etmek için gülünç, fakat hakikatte çok acı bir sergüzeştimi anlatayım :

Ona çok büyük bir âlim, mucit, mütefennin, hatta kürre-i arzın dâhilerinden biri diyenler vardı. Her âlim gibi giyinir, uzun, kepekli saçları ensesinden yağlı yakalı paltosuna dökülür, dizi çıkmış pantolonları, yamrı yumru koca kunduralarının üstüne yığılırdı... Vaktinden evvel ihtiyarladığı halde ancak kırkında gösteriyordu. Derin bakışlı gözlerinden maada hiçbir azasında cevvaliyet gözükmezdi... Evlenmemişti... Kadınlardan çok müte-neffirdi... Kambur şişelerinden, eğri pergellerinden başka hiçbir şeye aşkı, iptilası yoktu... Yegâne zevki saatlerce onlarla uğraşmak, onlarla meşgul olmak ve neticeyi elde ettikten sonra koltuğuna rahatça uzanmaktı... Akrabalarıyla nadir görüşürdü. Kendisine en sık, yani diğerlerine nispeten ayda bir veya iki kere-gittiği akrabası, Şişli'de oturan bir halası ile onun on sekiz yaşlarında, zamanın yeni okumuş hatta fazlasıyla ilim sahibi güzel kızıydı... Bu küçük hanım kız bilseniz ne ukala, ne olmaz şeyleri elde ederek kendi tabiriyle bir "orijinalite", bir başkalık göstermek budalasıydı... Gayet garip ve acayip giyinir, saçlarını görülmemiş bir tarzda tarar, şiir söyler, roman yazar, beste yapar, velhasıl her şeyden anlardı... Memlekette kadın mebus çıkmadığı içindir ki Türkiye'yi çok geri, hatta vahşi addederdi... Fakat ne yalan söyleyeyim, bütün bu kusurlarına, bütün bu hoppalıklarına rağmen çok güzel, hatta lüzumundan fazla güzeldi... İri, parlak ela gözleri pembe teninin üstünde birer mavi inci çiçeği gibi parlar, donuk beyaz gerdanı göğsüne, omuzlarına doğru nim bir müdevverlikle hiçbir çıkıntı, hiçbir kemik gölgesi olmadan uzardı.

Etrafında topaç gibi fırıl fırıl dönen Şişli delikanlılarına romanlarda okuduğu Amerika mis'leri gibi arkadaş muamelesi yaptığı halde, onlar bunu fazla bir muhabbet, hatta hepsi kendine bir sevda addederek büsbütün ümide düşerlerdi. Fakat ne çare onlardan hiçbirine ehemmiyet vermez ve sevgilisini muhakkak herkesten ayrı, herkesten başka bir şeyle meşgul olur, herkese benzemez tahayyül ederdi.

İşte, dediğim gibi, bu âlim küçük hanımla onun, kızıyla müftehir zavallı annesinden maada biçare Seyfi'nin — bu o büyük mütefenninin ismiydi — kapısını çalan olmazdı...

Eğer sen, "Bunlar da niçin geliyorlardı?" diye bir sual sorarsan, sana doğrudan doğruya o küçük hanım kızı gösteririm... Evet, ben eminim, annesi sırf onun ibramıyla böyle târik-i dünya, hatta kendi fikrince budala, ahmak bir adamın evine gelirdi...

Müzeyyen'in — bu kızın ismiydi — Seyfi'ye karşı büyük bir zaafi vardı... Onun daima parlayan gözlerine bakmaktan, onu böyle herkesten gayri, herkesten başka görmekten bir zevk duyar, dalgınlığını, hatta bazen salaklık derecesine varan unutkanlığını görerek onun dehâsında büsbütün iman ederdi...

Onunla bu kadar yakın bulunmaktan bir hisse-i iftihar alır ve her gün için böyle olmasını temenni ederdi.

Sen artık bunlardan Müzeyyen'in o garip sevgilisini bulmuş olduğuna hükmedersin, değil mi?.. Evet, hakkın var... Bir gün Seyfi ile Müzeyyen'in izdivacı bütün Şişli'de çalkalandı. Ben her şeyi tabii gördüm... Yalnız, bu suretle Seyfi'nin ilk budalalığını icra ettiğine hükmettim... Evet, o hakikaten büyük bir ahmaklık etmişti... Kadınlara karşı nefreti, her şeyi, her şeyi bir genç kızın ilan-ı aşkıyla beraber erimiş ve o da herkes gibi oluvermiş ve başından büyük bir iş işlemişti. Çünkü o, izdivaç adamı değildi. Hem kendini, hem de zavallı bir kızı bedbaht edecekti...

Bu izdivacı, kızının ilk evvelleri düşündüğü gibi ahmak, budala bir adamla izdivacını, annesi bilakis büyük iftiharlarla karşılamış ve her bulunduğu yerde böyle bir damada, herkes tarafından alkışlanan bir damada sahibiyetten dolayı göğsünü şişirmişti...

Aradan iki sene geçti... Neticede Seyfi yine kitaplarına, şişelerine avdet etti. Fakat Müzeyyen, o zavallı kadın büsbütün değişmiş, hayatı epeyce anlamış, eski haline dönemiyordu. Evli bir kadın olmuştu. Kocasını iyi, âlim, mütefennindi, fakat bir koca değildi... Her şeyden teselli aradı. Boş ömrünü doldurmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Ne kitaplar, ne musiki, hiç, hiçbir şey onu müteselli edemiyordu... Kalbi boştu... Ruhu boştu... Bütün mevcudiyeti boştu... Nihayet bir gece istemeye istemeye, hatta bilmeye bilmeye ilk günahını işledi. Buna kocası, annesi, terbiyesi sebep olmuştu...

Seyfi bunun farkına varmadı... İkinci birinciye takip etti. Seyfi yine farkına varmadı ve bu suretle Müzeyyen günden güne düştü, düştükçe mustarip oldu, vicdan azapları hissetti. Nihayet bir gün Seyfi işin farkına vardı. Fakat çok geç, çok geçti... İşte bu anda onun için mühim vazife başlamıştı. İlk budalalığını ikinci bir akıllılıkla, bir büyük fedakârlıkla telafi etti, yani onu affetti ve anlıyor musun, affetti. Ondan sonra iki dargın arkadaş gibi bütün ömürlerini geçirdiler ve iki dargın arkadaş gibi birbiri arkasından öldüler...

(1335, Kadıköy, M.N. / Alemdar gazetesi, 8 Şubat 1336/1920)

BİR ÇİN HİKÂYESİ

Hayatını anlatacağımız adam Çin limanlarından birinde yaşamıştı...

Bir tek Çin limanına nazaran dünya çok büyüktür. Tekmil Çin'e nispet edersek dünya biraz küçülür... Portakal biçiminde olduğu iddia edilen küremize, sonsuz kâinatın içinden bakacak olursak, onu, alacakaranlık bir odaya giren güneş ışığındaki yaldızlı toz zerrelerinden çok, ama çok daha küçük görürüz.

İşte bundan dolayıdır ki, Çin limanlarından birinde yaşayan VA-Nİ-FE'nin hayat sergüzeştine benzer sergüzeştlere, yaldızlı toz zerrelerinden çok, ama çok daha küçük olan dünyanın her tarafında, şimdilik tesadüf etmek mümkündür.

VA-Nİ-FE'nin babası, küçükü büyüklü, mavi, sarı, kırmızı ne kadar Çin nehri varsa hepsinin üstünde, hasır yelkenli, altı düz kayığıyla şimalden cenuba, garptan şarka afyon ve pirinç taşırdı. VA-Nİ-FE babasının hasır yelkenli kayığında doğmuş, on yaşına kadar, gündüzleri mavi, sarı, kırmızı nehirlerin sularına bakmış, geceleri pirinç denkleri ve afyon sandıkları arasında uyumuştı.

VA-Nİ-FE'nin babası afyon sandıklarını, cenubun büyük limanlarında oturan mavi gözlü, sarı saçlı, kocaman beyaz şapkalı, beyaz elbiseli İngiliz tüccarlarının emriyle kayığına yükler ve şimal şehirlerindeki Çinli komisyonculara teslim ederdi. Yuvarlak gözlükleri içinde, kuyruklu siyah bir böcek gibi çekik gözleri kımıldayan Çinli komisyoncular, VA-Nİ-FE'nin babasının kayığına pirinç denkleri yükletirler ve cenup limanlarındaki İngiliz tüccarlarına gönderirlerdi.

Günlerden bir gündü. VA-Nİ-FE on yaşına basmıştı. Hasır yelkenli kayığa şimal şehirlerinden bir Fransız misyoneri bindi. Bu çok uzun boylu, çok uzun siyah sakallı ve elleri kıllı iki örümceğe benzeyen bir adamdı.

Beynelmilel Misyoner Teşkilatı'nın merkezine gidiyordu.

Hasır yelkenli kayak, gökyüzünde yıldızlar çinfenerleri gibi yanmaya başladığı bir saatte, kendini suların akıntısına bırakarak yola çıktı...

Fransız misyoneri kıllı bir örümceğe benzeyen elini VA-Nİ-

FE'nin bir hindistancevizini andıran başı üstüne koydu, konuşmaya başladılar :

— Gökyüzünde gördüğün şu yıldızları kim yarattı VA-Nİ-FE?

— Bilmem.

— Öğren ki, VA-Nİ-FE, gökyüzünde gördüğün şu yıldızları Allah yarattı.

— Öğrendim...

— Öğrendinse, cevap ver VA-Nİ-FE! Taşı, toprağı kim yarattı?

— Bilmem.

— Öğren ki, VA-Nİ-FE, taşı, toprağı Allah yarattı.

— Öğrendim...

— Öğrendinse tekrar et VA-Nİ-FE!

— Öğrendim, taşı, toprağı, gökteki yıldızları Allah yarattı. Ya Allahı kim yarattı?

Misyoner cevap vermedi. Misyoner tekrar sual sordu :

— Şimdi ben senin sağ yanağına bir tokat atarsam, sen ne yaparsın, VA-Nİ-FE?

— Ben de sana atarım.

— Öğren ki, böyle yapmaman lazım gelir. Öğren ki, ben senin sağ yanağına bir tokat atarsam, sen bana sol yanağını çevirirsin.

— Öğrendim...

— Ben sana fenalık yaparsam, sen bana ne yaparsın?

— Ben de sana fenalık yaparım.

— Hayır, yapamazsın, VA-Nİ-FE. Ben sana fenalık yaparsam sen bana iyilik edersin...

VA-Nİ-FE şöyle bir düşündü, sonra sordu :

— Ya, ben sana fenalık yaparsam, sen bana ne yaparsın?

— Sen, bana ne fenalık yapabilirsin ki, VA-Nİ-FE?

VA-Nİ-FE yine düşündü. Birdenbire yerinden fırladı. Misyonerin yanı başında duran sarı bavulun üstüne atılarak onu nehre yuvarlayıverdi. Bavul Çinceye çevrilmiş kütüb-i mukaddese ile doluydu. Misyoner VA-Nİ-FE'nin suratına dehşetli bir tokat aşk etti. VA-Nİ-FE gülüyordu. Acayip kuşların çıkardıkları seslere benzeyen lisanıyla :

— Gördün mü? diyordu, ben sana fenalık ettim, sen de bana tokat attın, fenalık ettin. Hani fenaliğe karşı iyilik etmek lazımdı?

Misyoner hiddetini yendi. Kılıklı bir örümceğe benzeyen elini yine VA-Nİ-FE'nin başına koydu :

— Sen fenalık ettin, göreceksin ki, ben sana iyilik edeceğim, dedi.

Ve cenuptaki büyük limana geldiklerinde vaat ettiği iyiliği yaptı. VA-Nİ-FE'yi, taşı, toprağı, gökteki yıldızları kimin yarattığını bilen ve daha ötesine karışmayan, fenalığı iyilikle karşılayan mükemmel bir Hristiyan yapmak için babasının yanından aldı. Baba, ilkönce oğlunu vermek istemedi, fakat sonra düşündü ki, kendisi çok fakirdir ve karısının karnında yeni bir çocuk kımıldanmaktadır.

İşte bu suretle VA-Nİ-FE babasının hasır yelkenli kayığından çıkarak cenuptaki büyük limanlardan birindeki misyoner mektebine girmiş oldu.

VA-Nİ-FE Çin'deki misyoner mekteplerinde tam sekiz sene tahsil ve terbiye gördü.

Bu sekiz sene içinde, mavi, kırmızı, sarı nehirlerde hasır yelkenli kayığıyla pirinç ve afyon taşımakta devam eden babasını bir kere olsun görmedi. Ve şimdi birbirlerini görseler bile, birbirlerini tanıyamazlardı artık. Hatta VA-Nİ-FE, bundan sekiz sene evvel, bembeyaz dişleri, yumuk gözleri ve bir hindistancevizisine benzeyen kafasıyla mavi, sarı, kırmızı suların aynasında gülen çocuğu bir kere daha görse, onunla karşılaşa bile kim olduğunu bilmeyecek, ve bu putperest yavrusuna atideki sözlerle hitap edecekti :

— Ey, sürüden uzak kalan bedbaht. İsanın çobanları seni hak yoluna davet etmededir... Sürüye gel... Ve bil ki, taşı, toprağı, gökteki yıldızları yaratan Allaktır... Allaha ulaşmak için Fransızlara ve İngilizlere itaat et, zira onlar sürünün başında giderler... Sana bir beyaz fenalık ederse, sen ona iyilikle mukabele et, ve zinhar beyazların malına, mülküne, afyon depolarına ve mensucat fabrikalarına dokunma... Beyaz tüccarlar sana, dört bacalı dört direkli gemileriyle medeniyet getiriyorlar, sen onların bu giranbaha hamulesini taşımak için kollarının kuvvetini, gözlerinin ferini, beyninin kabiliyetlerini sarfet. Ecdadın tembeldi. Sen günde on beş

saat çalışmaya alış. İsa çalışanları sever, hele beyazların fabrikalarında, bir tabak pirince mukabil, sekiz yaşından elli sekiz yaşına kadar çalışmaya dayanabilenlere bayılır. Ey sürüden uzak kalan bedbaht, ben de vaktiyle dalalette idim, şimdi hak yolunu buldum. Benim gittiğim yoldan gel...

VA-Nİ-FE on sekiz yaşından yirmi yaşına kadar, artık uzun siyah sakalına ak düşmüş olan Fransız misyonerinin yanında tecrübe gördü. Çini bir baştan bir başa dolaştılar. Sürüden uzak kalan koyunları sürüye davet ettiler.

İkinci senenin nihayetinde, Fransız misyoneri şimal şehirlerinden birinde, çıldırarak öldü. İsa'sına kavuşan bu büyük ölüyü vaktiyle Singapur limanında tedavi etmiş olan Çinli bir doktor, ölüme sebep olarak melez bir kadından geçmesi melhuz bulunan frengi hastalığını gösterdi. Kendisini sürüye sokan mukaddes çoban hakkında böyle müstekreh bir iftirada bulunulması VA-Nİ-FE'yi fena halde dilhun etti. Ve üstadının ruhunu şadeylemek için, müstekreh iftirayı atan Çinli doktoru hak yoluna daveti ve bu suretle onun, kendi kendini alenen tekzip etmesinde amil olmayı münasip buldu. Fakat Çinli doktor, VA-Nİ-FE sürüye davet edici nutkunun ilk sözlerini söyler söylemez, onu, memleketini soyanlara satılmış olmakla itham etti, "Şehri derhal terketmezse başına bela geleceği"ni söyledi. VA-Nİ-FE çok korkaktı. Allahtan korkmak için, insanlardan korkmak lazım geldiğini, ruhuna aşılamlışlardı. İşte bu sebepten dolayı VA-Nİ-FE, Çinli doktorun, şehri derhal terketmezse başına bela geleceği şeklindeki tehdidini işitince, beyaz din kardeşlerine iltica etmeyi düşündü. Ve vakanın cereyan ettiği şehirde, afyon komisyoncularından bir Çinlinin delaletiyle İngiliz Konsolosuna müracaat etti. İngiliz Konsolosu bu sarı din kardeşinin elini sıkmadıysa da, ona bundan böyle kendisini himayesine aldığını söyledi.

Fransız misyoneri, cesur, dinsiz, asi çocuk VA-Nİ-FE'ye

iyilik etmek için, önu babasının hasır yelkenli kayığından koparak İsa'nın sürüsüne sokmuştu... İngiliz konsolosu, korkak, dindar, muti delikanlı VA-Nİ-FE'yi SUN-YAT-SEN taraftarı doktorun tehdidinden kurtarmak için, onu ENTELİJENS SERVİS ismi verilen casus ve emniyet-i umumiye teşkilatına tavsiye etti...

VA-Nİ-FE bütün bu dönemeçleri, körebe oynayan gözü bağlı bir çocuğun şaşkınlık ve saffetıyla geçivermişti. O, kendi ayaklarıyla bir adım olsun atmamıştı. Onu elinden tutmuşlar ve götürmüşlerdi. Gelmişti, gidiyordu.

Üç seneden beri beyazların en beyazı Britanya ENTELİJENS SERVİS'inin emriyle cenubun en büyük limanında yaşamaktaydı. Bu üç sene zarfında, beyazların aleyhinde bulunan yüzlerce putperest Çinliyi, masum bir güvercin şeklinde resmolunan RUH-UL KUDÜS devletlerine ihbar etmişti. Ve o bütün bu ihbaratı, dinsiz olduklarından dolayı asi olduklarını sandığı zavallıları sürüye sokmak için yapıyordu. Daha da yapacaktı. Fakat ne çare ki, ömrü vefa etmedi...

Günlerden bir gün, İsa'nın sevgili beyaz Amerika koyunları ile İngiliz koyunları arasındaki bir anlaşamamazlık vesikasını İngiliz koyunlar hesabına çalarken, Amerikalı koyunlar tarafından yakalandı ve bir şarap mahzeninde konsoloshane kavaslarından birinin parmaklarıyla boğuldu...

İşte VA-Nİ-FE'nin hayat sergüzeşti bu kadardır. Ve unutmayalım ki, bir Çin limanına nazaran çok büyük, fakat kâinata nisbet edersek minnacık olan küremizin üstünde, isimleri ve elbiseleri başka, fakat işleri aynı olan bir yığın Fransız misyoneri, İngiliz konsolösu, Entelijens Servis şube reisi, konsoloshane kavas ve VA-Nİ-FE vardır.

(Orhan Selim / Resimli Ay dergisi, Eylül 1930 /
Tan gazetesi, 23-25 Nisan 1935)

ÜÇ YUMRUK

Bican Efendi, gözlerini ovuşturup gerinerek yatağında doğruldu. Elini ağzına götürdü, rahat ve geniş bir esnemeden sonra yatağın yanında duran tahta masanın üstündeki çalgılı saate baktı.

Saat sekizi beş geçiyordu.

Sabah çoktan olmuş, daire vakti yaklaşmıştı. Giyinip, tramvaya atlayıp işine gidinceye kadar gene devam cetvelini imzalamayı kaçırarak ve zaten yarısı vergiye giden, yarısı da alacaklılar elinde kalan maaşı kistelyevme uğrayacaktı.

Yorganı biraz sıyırdı ve bir "lahavle!.." ile başını salladı.

Kendi kendine hiddetli hiddetli söylendi.

Karısı Sadbek Hanım da her gün olduğu gibi hâlâ uyanmamış, yataktan kalkmamıştı.

Mevsim karakışın ortası idi. O, karısının, mangalı yakıp odayı ısıttığını ve biraz bulamadan filan kahvaltı hazırladığını tahmin ediyordu. Onu, yorganı başına çekmiş, horul horul, yahut mışıl mışıl uyur bir halde görünce fena halde sinirlenmiş, hiddeti topuğundan aşmıştı!..

Artık bu, bu kadar da olamazdı a efendim!.. Kadın dediğin biraz da kocasının mangalını, mektebe gidecek oğlanın ekmek çıkını hazırlamalı değil miydi?!..

Hem zavallı Bican Efendinin aldığı üç buçuk akça, hangi dünyalıya yetiyordu ki!.. Onun bir de hanımefendiye hizmetçi aşçı, çocuklara dadı tutacak vakti, hali mi vardı!..

Bican Efendi tahta masanın üstünden sigara tablasını ve tabakasını aldı. Mahmurluk bozar! diye kalınca bir sigara sardı. Çekiştirdi ve sallaya, seslene yatakta yatan karısını uyandırdı.

Bican Efendinin köroğlundan, yahut kaşık düşmanından başka yetişkin, gelinlik bir kızı ile mektebe giden bir oğlu, bir de ihtiyar çaçaron bir kaynanası vardı... Adamcağız yirmi senelik kayıt

masasından aldığı para ile sofranın çorbasını, çocukların üstünü başını, evin kömürünü, kirasını idare edemiyor, araya bir de yetişkin küçük hanımın atkılı iskaripini ve kışlık şöylece böylece manto derdi de girince ne yapacağını, ne edeceğini şaşıırıyordu. Hem o aralık kalemde de işe yaramaz ve avare olmuş, mümeyyiz mektupçunun hüsnüteveccühünü kaybetmişti... Kendi kavlince o daha ihtiyar yaşta da sayılmazdı ama; kaleme yeni yeni genç memurlar, kesik saçlı hanım kızlar gelmişlerdi.

Onlar akşama kadar makine ile koca dairenin yığılan kâğıtlarını yazıp geçiveriyorlardı. Bican Efendi hâlâ eski masasının üstündeki okkalı, porselen hokka ile rıhtanlığı ve kamış kalemi kaldıracak vakit bile bulamamıştı.

Üste de evde karısı ile kavgadan, çocuklara ve kıza meram anlatmadan başına türlü hal geliyor, o düşünce ile uykusuz kaldığından sabahleyin işine de yetişemiyor, kistelyevm yapılıyordu...

Bican Efendi yatağın içinde bağdaş kurmuş, sigara içer ve bunları düşünürken, karısı Sadbek Hanım içinde biraz kıvılcımlı kül bulunan bir saç mangalla içeri girdi...

Çaydanlığı hazırladı ve kavanozun dibini boşaltıp birkaç zeytin bulabildi...

Onlar, çocuklar ile beraber kahvaltı yaparken yine karı koca arasında kavga, gürültü başlamıştı.

Sadbek Hanım boşanan bir makara gibi dinlenmeden söyleniyor, ihtiyar kaynana da lafa karışınca artık odada durulacak, oturulacak bir hal kalmıyordu...

Kadın kömürlükte kömür kalmadığını, güç halle biraz kırıntı, kıvılcım bulup mangalı yaktığını söylüyor :

— Ne ot var, ne ocak var!.. Bu halimiz ne olacak?.. diye bangır bangır bağıırıyordu...

Bu fasıl arasında, yetişkin kız çorabı kalmadığını, mektebe gidecek oğlan da kundurasının altı açıldığını söylemiş, titizlenmeye başlamışlardı...

Bican Efendi, köşe başındaki bakkal Bodos ile kömürcüye de artık yüzü ve kredisini kalmadığını biliyordu... Papuçlarını ayağına çekti.

Sesini çıkarmadan küskün küskün başını eğip, kapıyı örtüp evden çıktı...

Efendi gittikten bir saat kadar sonra, sokak kapısı çalınmış ve arpacı kumrusu gibi mutfağın önünde öğleye ne yapıp, ne hazırlayacağını düşünen Sadbek Hanım telaşlı telaşlı koşmuştu. Kadın, acaba yine bir alacaklı mı geldi diye korka çekine kapıyı açtığı vakit birdenbire şaşırmış, gözlerine inanamamış, sonra sevincinden adeta ne söyleyeceğini bilememişti...

Önü gömlekle tanımadığı bir bakkal çırağı tıklım tıklım koca bir küfe erzak ve yanında gelen bir adam da bir iki top basma ve kumaş getirmiş :

— Beyefendi gönderdi!.. diye bırakıp gitmişlerdi...

Sadbek Hanım rüya mı görüyorum diye gözlerini ovuşturuyor, kendi kendine bu işe şaşıp duruyordu.

Akşam zavallı Bican Efendi, süklüm püklüm düşünerek, eve döndüğü zaman bu defa da rüya mı görüyorum diye şaşırmak sırası ona gelmişti.

Odanın ortasına kurulan yemek sinisi bin bir çeşit kaplar, tabaklar, nefis yiyeceklerle donanmış, bezenmişti... Memnuniyetinden ne yapacağını bilmeyen, mutadı hilafına olarak onu o akşam daha sokak kapısının eşiğinde karşılayan karısı, çocuklara ve kıza göğüslükler, hırkalar, elbiseler biçmişti...

Bunlar ne idi?!

Ne olmuştu?..

Bican Efendi bu fevkalade ahvale hiçbir mana veremiyor, hayretinden ağzı açık bir halde bir şey söylemeden bakınıp kalıyordu...

O, tam bu halin ne olduğunu, bu bolluğun, şenliğin nereden geldiğini soracağı esnada, sokak kapısının zili ötmüş ve birbiri ardından da kapıya telaşlı üç yumruk vurulmuştu!

Sadbek Hanım heyecanla koşup kapıyı açınca, karşısında gündüz koca bir küfe getiren tanımadığı bakkal çırağı ile basmacıyı görmüştü...

Onlar ezile büzüle, ellerini ovuşturarak :

— Yanlışlık olmuş, hanımefendi! Başka yere gidecek iken

buraya getirmişiz... Şunları alalım!.. diyorlardı!

— ?!...

(Adsız Adam / Halk Dostu, 24. 12. 1930)

NOEL BABA

Kara bir kış, bir Kânunuevvel gecesi idi...

Sırtında beyaz bir kürkle gelen Noel Baba, bir senelik yoldan hediye diye buzdan boncuklar getirmişti...

Boğazlanan bir puhunun boğuk ısıkları gibi haykıran rüzgâr, uğultularla tahta evlerin hurda iskeletini sarsıyordu...

Noel Baba beyaz, kalın gocuğunu kutuplardan veyahut da Sibirya'dan almışa benziyordu...

Tipi, zincirinden kurtulan azgın bir deliden daha deliydi.

Kar...

Akşamdan beri lapa lapa, fasılasız yağıyor, sokaqlarda görünen tek tük havagazı fenerleri donuk göz kırışılarıyla yanıp sönüyordu...

Bu acı, bu ilikleri donduran soğuk gecede, karla örtülen تنها sokağın dar bir köşesinde yırtık paçavra ve çullara bürünen bir hayalet vardı.

Bu bir insan yavrusuydu.

Büyük, süslü ve nakışlı bir zadeğân malikânesinin duvar dibinde köpeklerle koyun koyuna yatıyordu... Fırtınanın, tipinin uğultuları arasında donan ellerini zayıf nefesi ile ısıtmaya çalışıyor, yırtık çuluna biraz daha bürünüyordu.

Bu yedi sekiz yaşında kadar, altın saçlı, sevimli bir küçük, bir kaldırım çocuğu idi.

O, cemiyetin kimsesizi idi.

Kardan bir gocuk içinde ve kardan bir şilte üzerinde ısınmak için nefesi ile ellerini ovuşturan küçük yavru, tipinin kırbacı altında uyuşmuştu. Yarı donmuş sıska dizlerine yaslanarak mecalsiz

vücudunu yavaşça kaldırdı.

Köpekler, karanlıkta parlayan fosforlu gözleriyle ona yan yan baktılar ve sanki, "Bizi bırakıp nereye gidiyorsun?!" diye sormak istediler!

O, hayata gözlerini açtığı zaman kendini orada, sefiller, mücrimler ve mahkûmlar yetiştiren kaldırımlarda bulmuştu.

Küçük çocuk biraz ilerledi... Kar gittikçe daha kesif yağıyor... Keskin, sert, bir tipi, kasırga halini alarak çatıları sarsıyor... Ağaçların dallarını büküyor... Kırıyor ve koparıyordu...

Küçük yavru malikânenin kapalı alt kat pencerelerinin önüne doğru yaklaştı...

Soğuktan donmak üzere bulunuyordu.

Gece!

Her yer, her taraf zifiri karanlık içinde, gece içindeydi. Müphem göz kırpsılarıyla titreyen tek tük sokak fenerleri de soğuktan ürperiyorlardı!

Küçük sefil, beyaz konağın alt kat pancurlarının önünden geçti. Artık binanın bahçesinde bulunuyordu... Gecenin karanlığında gözüne solgun, silik bir ziya ilişmişti... Konağın arka cihetindeki kulübeye benzeyen bir yerden beliren bu ziyaya doğru yürüdü...

Çocuk, geçerken pancurlardan birinin önünde durdu ve içeriye baktı. Pancur hafifçe çatlamış olduğundan içerisi görünüyordu. Bu görünen yerde bir aydınlık vardı. Burası temiz, güzel ve muhteşem bir salondur... Küçük sefil bu renkli salondaki renkli dekorlara, büyük çini sobaya, sobada kıvrılan, kıvranan alevlere ve kapısı açık iç odanın ilerisinde görünen beyaz örtülü geniş masaya baktı... Masada renkli ziyalı bir çam ağacı vardı. Çamın dallarına çeşit çeşit, minimini oyuncaklar, kotiyonlar asılmıştı...

Bu bir Noel ağacı idi... Ve oyuncaklar çok şık, çok zarıftı. Küçüğün gözlerinde hafif bir nem, bir şebnem toplanmıştı... O, titreyen vücudunun ıstırabından başka, midesinin körleşen sızısının da uyandığını hisseder gibi oldu... Ve oradan uzaklaştı.

Kaldırım çocuğu konağın arka cihetindeki kulübemsi bir yerden görünen silik, donuk ziyaya doğru yaklaştı... Yürüyemiyor, uyuşan bacaklarıyla güçlkle adım atmaya uğraşıyordu. Kar ve açlık donmaya başlayan bacaklarının dermanını kesmişti. İki adım daha attı. Kulübemsi yerin önüne geldi ve durdu. Burası ahıra veya kümese benzer bir yerdi. Bu ahıra, kümese benzeyen yeri, yandaki bir odanın penceresinden akseden bir idare lambasının ziyası kısmen aydınlatmıştı. Çocuk bu yarı harap yerin kapısının aralık olduğunu gördü. Aralık olmasa bile onu açacak kadar bir mecali kaldığını duyuyordu...

Tahta kapıyı sıska omuzunu dayayarak itti... Ve içeri girdi...

Küçük sefil, etrafına bakınca bulunduğu yerin boş bir baraka olduğunu anladı. Köşede bir yığın saman duruyordu...

Burası bir samanlıktı...

Çocuk samanları eşeledi, içine gömüldü ve gözlerini kapadı. Minimini kafasına, beynine acı bir düşüncenin sızısı, ezası saplanmıştı. Onun insanlar içinde, kimsesi yoktu. İnsanlar içinde yalnızdı! Ne barınacak yeri, ne tanıyanı, okşayanı, ne de son bir ümidi ve hayali vardı...

Babası, bir taş ocağında çalışırken yıkıntı altında kalarak ezilmişti... Annesinin, ancak, gene fırtınalı, tipili kara bir kış gecesi, ot bir yatakta gözleri kapandığını hayal meyal hatırlayabiliyordu.

İçine gömüldüğü saman yığını çelimsiz vücudunu biraz örtmüş ve ısıtmıştı. Burada hiç değilse, harap da olsa, başının üstünde bir çatı vardı. Kar yağmıyor ve tipi, bora içeri girmiyordu. Fakat açlık hâkimdi.

Ertəsi sabah, erkenden süt hayvanlarına yem almak için barakaya giren bir hizmetçi, saman yığını içinde cansız bir çocuk bulmuştu. Çocuğun kapalı avucunda bir demet başak çöpü vardı. Bu onun Noel Baba hediyesiydi.

(Adsız Adam / Halk Dostu, 26.12.1930)

BİR AŞK HİKÂYESİ

Benim bir arkadaşım vardır... Aşk için yaratılmıştır kendisi... 30 yaşındadır... 90 defa âşık olmuştur... Aşkları boy boy, cins cinstir... Lahuti, ilahi, Eflatuni, karasevdavi, cismani, hayvani, ila...

Benim arkadaş yakışıklıdır, cerbezelidir, sportmendir ve kuş beyinlidir... Yani, asrımızda, âşık tipinin bütün vasıflarını haizdir...

Benim arkadaşına mukavemet kabil değildir. Tavsiye ederim, ne zevcenizi, ne kızınızı, ne hemşirenizi, ne valdenizi, hatta ne de büyük valdenizi, hatta evdeki Arap bacıyı bile ona takdim etmeyiniz.

Benim arkadaşın başından, aşk maceraları dolayısıyla, birçok felaketler geçmiştir... Dört defa dayak yemiş, iki defa posta olmuş, beş altı defa para soyuntusuna getirilmiştir. Fakat geçen senenin yazında başından geçen felaketin bir benzerine daha tesadüf etmek mümkün değildir...

Geçen sene mehtaplı bir yaz gecesinde Büyükkada'da Prensesler bir ziyafet vermişlerdi. Bu ziyafette bizim arkadaş da ispat-ı vücut etmişti...

Mehtap, kadınları bir kat daha güzel gösterir... Malum, değil mi? İşte bu malum olan şey, benim arkadaş Nadiye Hanıma fena halde âşık edivermiş... Nadiye Hanımın ince kalem gibi kaşları, gür, uzun, kıvrık kirpikleri varmış... Ağzı kiraz gibiymiş... Saçları altın sarısı, lüle lüle...

Derhal ahbap olmuşlar... Bir gece içinde dostluk lüzumundan fazla ilerlemiş... İnce kalem gibi kaşların, kıvrık uzun kirpiklerin, kiraz gibi dudakların ve lüle lüle saçların karşısında, benimki çileden çıkmış. Ve ne olmuşsa olmuş, gecenin sonunu bir otelde Nadiye Hanımla geçirmeye karar vermiş...

Karar tatbik edilmiş... Otele gidilmiş...

Sabahleyin güneş pencerelerden içeri girerken benim arkadaş

uyanmış... Yanında mışıl mışıl uyuyan sevgilişine gündüz gözüyle bir kere daha doya doya bakmak için eğilmiş, fakat!.. Fakat!.. O ne? Yatakta Nadiye Hanım değil, hiç tanımadığı başka bir kadın yatıyor... Hem ne kadın!

Kaşları yok, kirpikleri yok, dudakları yok ve saçları dümdüz, simsiyah...

Çıldırarak işten değil...

Nadiye Hanım nerede? Acaba gece uyuduktan sonra, yavaşça yataktan sıyrılıp kendi yerine bu mendebur kadını mı bırakmış?..

Benim arkadaş fena halde kızmış... Nasıl kızmasın! Uyuyan kadını dürtükleyerek kaldırmış ve hiddetle sormuş :

— Siz kimsiniz? Nadiye Hanım nerede?..

Uyku sersemi olan kadın hayretle :

— Asıl sen kimsin? demiş... Ben Nadiye'yim... Beni tanımadınız mı? Yoksa çıldırdınız mı?

Benim arkadaş hakikaten çıldırmış :

— Siz Nadiye Hanımsanız, o ince kalem gibi kaşlarınız nerede? demiş.

Nadiye Hanım gülerek :

— Kaşlarım mı? Nerede olacak, boya kutumun içinde... diye cevap vermiş...

— Ya kirpikleriniz?..

— Kirpiklerim mi? Takma kirpiklerim yatağa düşmüş olacak... Yenisini getirtirim Avrupa'dan...

— Sarı, lüle lüle saçlarınız?

— Sarı perukam mı? Masanın üstünde...

Tabii benim arkadaş, "Kiraz gibi dudaklarınız nerede?" diye sormamış artık... Yıldırım gibi giyinerek otelden ayrılmış... Otel parasını bile vermemiş... Siz olsanız, verir miydiniz?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 23.3.1931)

KENDİ HÛNUMLA YAZDIM HÜKM-İ İDAMIMI

Gözünün orta yerine bir yumruk yedi. Yuvarlandı yere.

Yumruk atanın kollarına sarıldık. Yere düşeni kaldırıp demir hurdalarının kenarına oturttuk...

Akşamüstüydü... Hava sıcak ve kurşuni karanlıktı... Yağmur yağıyor, yağacak gibi...

— Süleyman, dedim, bu işi etmemeliydin be.

Süleyman yumruğu atandı.

— Dayanamadım, bir halttır karıştırdık işte, dedi...

Toplananlar işlerinin başına gittiler...

Karşıdaki atölyenin açık kapısından, hidrolik çekicin muazam bir yumruk gibi, kıpkırmızı saç parçasının yanağına vurup vurup kalktığını görüyorum.

Çelik çubuklardan, kıvrım kıvrım yongalar çıkaran torna tezgâhları şarkı söylüyor... Bu kıvrak, afili, çelik gibi bir şarkıdır. Biterim ben, kıvrım kıvrım çelik yongaları çıkaran, torna tezgâhlarının şarkısına...

Hava sıcak, kurşuni karanlıktı. Yağmur yağıyor, yağacak gibi...

Süleyman, 14 numaralı lokomotifin kazanını raspa ediyor. Suratı asık... Sanki yumruğu atan değilmiş de yiyenmiş gibi dargın duruyor mübarek.

— Kendi hûnumla yazdım...

Havı dökülmüş lacivert bir çuha parçasına benzeyen, yuvarlak, yumuşak bir mırıltı meşhur gazeli okumaya başladı :

...hükm-i idamımı...

Ses yolunda devam etmekte...Bu gazeli kim mırıldanıyor diye etrafıma bakındım. Demin, Süleyman'ın yumruğunu tattıktan sonra, demir hurdalarının kenarına yerleştirdiğimiz hammalmış.

— Kendi hûnumla yazdım hükm-i idamımı...

Kendi hûnumla yazdım...

Kendi hûnumla yazdım hükm-i...

Aynı mısrayı tekrar edip duruyor...

Şimendifer tamirhanesine daha dün geldim. Pürüzsüz bir İstanbul şivesiyle, Mevlide, ölü havasına benzeyen bu gazeli söyleyen adamın kim olduğunu bilmiyorum. Yalnız, Süleyman'la yaptığı kavganın sonuna yettiğim zaman, sözlerinden, onu Aydın'lı sanmıştım. Halbuki gazeli İstanbul şivesiyle okuyordu...

— Dinliyor musun?

Başımı çevirdim. Süleyman yanımda.

— Dinle bak... Bana öyle geliyor ki bu şarkıları, gazelleri filan bile insanı uyuşturmak, miskinleştirmek, şu Mehmet Efe gibi canına okuyup bırakıvermek için icat etmişler...

Fabrikanın düdüğü, iskeleye yanaşan bir gemi gibi, öttü. Paydos.

— Bu gece bendesin...

— Sendeyim, Süleyman...

Dömuzuna yağmur yağıyordu. Aşçı dükkânının kapısı açıktı. Tek penceresinin camı yoktu. Gazete kâğıdıyla kapatılmıştı... Gazete kâğıdı ıslandı. Çerçeveye unla yapıştırılmıştı.. Un çözül-
dü... Kâğıt koptu pencereden...

Domuzuna yağmur yağıyordu.

Aşçı dükkânında bir ben varım, bir de Süleyman.

Süleyman, çorbayı tahta kaşıkla karıştırarak anlatıyor :

— Bu Mehmet Efe geçen serie geldi bizim tamirhaneye... Hani nasıl diyorduk o işe, bir tabiri vardı... Hani canım şu, toprağını kaybeden fıkara köylünün şehre ameleliğe gelmesi...

— Köylülüğün proleterizasyonu...

— Ha işte o... Mehmet Efe de proleterizasyona uğramış. Aydın civarındaki köylerden birindeymiş... Vergi merği falan filan derken gitmiş toprağı elinden... Şehre düşmüş... Tütünde çalışmış biraz... Mevsim sonunda bizim fabrikaya elli kuruş yevmiye ile yerleşti... İşi hammallık... Kara amele yani. Fabrikanın içinde, anasının gözü bir fırtınadan sonra kıyıya düşmüş balık gibiydi... Daha doğrusu, kafese girmiş kurt gibi... Ufacık takılsan hemen dişlerini gösteriverirdi... Fakat ne dersen de, bu hali hoşuma gidiyordu. Kızmasını biliyor, diyordum... Yalnız canımı sıkın tek

başına kızmasıydı... Yani senin anlayacağın, kızmasında, celallenmesinde ferdiyetçiydi mübarek... Eh tabii, köylü kafası... Her koyun kendi bacağından asılır, meselesi... Elbirliğiyle kızmaya, hep beraber hakkı almak için ayak diretmeye yanaşmıyordu bir türlü...

Birdenbire Süleyman'ın sözünü kestim :

— Peki ama, bütün bunlar, senin onu dövmen için bir sebep değildir ki...

Süleyman kaşlarını çattı :

— Sözümü kesme. Şu münevver huyundan vazgeçemedin gitti... Herifle dövüştüğüme halt ettim, amenna... Fakat kerata, içerde çıt olsa hemen müdüriyete yetiştiriyor...

— Peki ama, nasıl oldu da kumpanyaya satıldı?

— Sözümü kesme... Dinle hele bir... Ne diyordum?... Mehmet Efe'nin kafasında "Bacağından asılmış bir koyun" vardı... Bu koyunu oradaki çengelden çıkarırsak, adama dönecekti... Arkadaşlarla da konuştuk... Başladım üstünde uğraşmaya... Ha yola girdi, ha giriyor derken, bir gün birdenbire asıldığım ip kopuverdi.

Süleyman sustu... Dışarda domuzuna yağmur yağıyordu... Açık kapıdan koşa koşa geçenleri görüyordum... Aşçı, pencereye yeni bir gazete kâğıdı yapıştırmaya çalışıyordu... Buğulu bir hamam kubbesi altında, mütemadiyen su dökünülmüş gibiydi yağmur sesi... Karşı meyhanede gramofon çalışıyorlar :

Kendi hûnumla yazdım hükûm-i idamımı

Süleyman önündeki ekmeği, bir hayvanın çenesini ayırırmış gibi, ikiye böldü...

— İşte şu gazel yüzünden gitti gürültüye Mehmet Efe... Sözümü kesme, dinle... Biliyorum, bir insan sadece gazel, şarkı markı yüzünden hapa yutmaz... Dolan bardakta son damla meselesi. Bardak ağzına kadar dolar. Daha taşmadı... Bir ufacık damla düştü mü içeri, bardak taşı demektir... İşte bu gazel de Mehmet Efe için son damla oldu... Biz zamanında kurtaramadık. Bardağın suyunu değiştiremedik... Başkaları akıttı son damlayı...

Sözümü kesme...

Mehmet Efe'nin sesi çok yanıkmiş... Günlerden bir gün işe geç geldi diye bir yevmiyesini sıfır etmişler... Efe basmış küfrü... Bağırılmış çağırılmış. Arkadaşlar bu işi elbirliğiyle hallederiz demişler... Dinlememiş. İlle de şimdi, demiş. Gidip müdürün kafasını yaracağım diye tutturmuş... Sonra birdenbire duruluvermiş. Otur-

muş demir hurdalarının üstüne. Şaşkın şaşkın etrafına bakınmış. Dalmış mübarek... Dalmış derinlere...

— Peki ama...

— Sözümü kesme...

— Yok bu sefer keseceğim... Böyle birdenbire kabarmayı, sonra yine birdenbire sönüvermeyi anlıyorum... Fakat sesinin yanık olup olmamasının hikmetini anlayamadım.

Süleyman gülererek yüzüne baktı :

— Anlayamazsın zahir, dedi. Efe derinlere dalınca başlamış türkü söylemeye... Mırıltı, falan derken, yüksek sesle memleket havalarını okumaya başlamış. Bizim tesviyehanede bir ustabaşı vardır. Yarın öbür gün sen de görürsün. İsmi Cemal'dir. Hergele-nin biri. Kumpanyanın adamıdır... İstanbullu... İşte bu Cemal, Mehmet Efe'yi türkü söylerken yakalar. Bir yevmiyesini daha sıfır etmez... Herifin sese merakı vardır. Akşamcıdır kerata... Neyse, sözü uzatmayalım... Efe'yi okşar. Üzülme yevmiyeni kurtarırsız filan, der... Kurtarır da domuz... Efe'nin bir yevmiyesini kurtarır, ama hayatını berbat eder... Gece beraber meyhaneye giderler... Çekerler kafayı... Ertesi gece yine meyhane... Ertesi gece yine... Efe bulur teselliği... Nihayet bir gün Cemal bir domuzluk daha yapar. Mehmet'e uğraşa uğraşa İstanbul ağzıyla şu "Kendi hûnumla yazdım" gazelini öğretir... Bu kahrolası hava Efe'yi mahvetti... Son damla meselesi işte...

Domuzuna yağmur yağıyordu... Aşçının ikinci sefer pencere-ye kapladığı gazete kâğıdı da parçalandı.

Öğle paydosu.. Çocuklar küme küme yemek yiyorlar. Mehmet Efe'ye bakıyorum. Demir hurdalarının üstüne oturmuş. Güneşin altında şişeyi dikey ve mırıldanıyor :

"Kendi hûnumla yazdım..."

Mehmet Efe'yi işten çıkardılar. Dağ gibi adam çalışamaz olmuştu. Rivayete nazaran Cemal onu Kumpanya müdürünün yanına uşaklıkla yerleştirecekmış...

Efe bir haftadan beri müdürün evinde uşaklık ediyor. Geçen akşam onu çarşıda gördüm. Elinde bir zembil vardı. Başı yere eğilmişti. Kocaman vücudu, küçük bir meyveyi çekmeyen muazzam bir ağaç gibiydi..

Mehmet Efe'yi müdür kovmuş... Uşaklığa bile yaramayacak kadar sarhoşmuş...

Bu şehirde amma da çok yağmur yağıyor...

Domuzuna yağmur yağıyordu. Aşçı dükkânının kapısı açıktı. Tek penceresinin camı yoktu. Gazete kâğıdıyla kapatılmıştı. Gazete kâğıdı ıslandı. Çerçeveye unla yapıştırılmıştı. Un çözüldü... Kâğıt koptu pencereden.

Aşçı dükkânında bir ben varım, bir de Süleyman.

Süleyman çorbayı karıştırarak anlatıyor :

— Mehmet Efe şimdi Kerhane sokaklarında şarkı söyleyerek dolaşıyormuş. Cemal'in, benli Fatma'yı vurduğu gece o da ordaymış. Şahit diye götürmüşler karakola... Her neyse... Son damla meselesi...

Süleyman sustu...

Dışarda domuzuna yağmur yağıyordu. Karşı meyhanede gramofon çalışıyorlar :

"Kendi hûnumla yazdım hükm-i idamımı..."

(Orhan/Resimli Ay dergisi, Ağustos 1930)

DEMİRCİ

Güneş damların üstünde görünür görünmez, Demirci Hasan işe başladı. Örsü dövüyor. Örsün üstüne inen çekicin altından fışkıran kıvılcımlar karanlık demirhaneyi aydınlatıyor.

Demirci Hasan çok uzun boyludur. Elleri nasırlıdır. Boynu kalındır. Önünde meşin bir önlük vardır.

Demirci Hasan çalışıyor. Demirci Hasan çalışarak şarkı söylüyor. Öyle yürekten, öyle neşeli şarkı söylüyor ki, bütün köy halkı onun şarkılarını dinliyor.

Demirci Hasan çalışarak şarkı söylerken, dışardan nal sesleri geldi. Sırmalar giyinmiş bir atlı, demirhanenin kapısı önünde atını durdurdu. Sırmalar giyinmiş atlının atı köpük içindeydi.

Atlı bağırdı :

— Hey, demirci!..

Demirci Hasan cevap verdi :

— Ben buradayım... Ne istiyorsunuz?

— Atımın nalı çıktı, çabuk yerine mihla!..

Demirci Hasan sordu :

— Bu telaşınız nedir? Nereye gidiyorsunuz?

Sırmalar giyinmiş atlı bağırdı :

— Sus!.. Sana ne dedimse onu yap! Fazla söz istemem...

Demirci Hasan cevap verdi :

— Vay, vay, vay... Daha hiç kimse bana böyle kaba sözler söylemedi. Haydi yolunuza gidin. Atınızın nalını mihlamaya-
cağım...

— Ne dedin? Atımın nalını mihlamak istemiyor musun? Ben Kırkharamiler'in elçisiyim. Beni Kırkharamiler'in reisi bir iş için gönderdi!

Demirci Hasan sırma elbiseli atlıya sordu :

— Kırkharamiler'in reisi sizi hangi iş için gönderdi?

— Çok büyük bir iş için. Acemistan'daki Kırkharamiler'in reisi kendi atlarının bizim atlarımızdan daha çabuk koştuğunu söylemiş. Bizim reis buna kızdı. Acemistan'daki Kırkharamiler'e

harp açmak istiyor...

Demirci Hasan bu cevaptan hiçbir şey anlamadı. Tekrar atlıya sordu :

— Peki ama, sen nereye gidiyorsun?

— Ben, kendileriyle harp etmek istediğimizi söylemek için Acemistan'daki Kırkharamiler'e gidiyorum...

Demirci Hasan düşündü. Sonra dedi ki :

— Demek siz Kırkharamiler kavga edeceksiniz. Sonra bu kavgayı kim kazanırsa gelip eşkiyalık yapacak. Halkı soyacak.

Daha Demirci Hasan sözünü bitirmeden demirhaneye bir köylü geldi :

— Demirci Hasan, dedi, benim sabanın demiri kırıldı. Şunu bir düzelt, rica ederim.

— Hemen şimdi senin sabanının demirini düzeltirim, diye Demirci Hasan cevap verdi.

Demirci Hasan'ın köylüye verdiği bu cevaba Kırkharamiler'in elçisi kızdı. Bağırdı :

— Ne?.. Ya benim atımın nalını ne zaman mıhlayacaksın? İlkönce ben geldim. İşim aceledir. Vaktim yok...

Demirci Hasan sırma elbiseli atlıya şu cevabı verdi :

— Doğru. Fakat köylünün sabanını düzeltmek senin gibi eşkiyanın atını nallamaktan daha iyidir. İlkönce köylünün işini yapacağım.

Bu cevap atlıyı büsbütün kızdırdı. Fakat oralarda Hasan'dan başka bir demirci olmadığı için sesini kesti. Demirci Hasan köylünün sabanını düzeltip bitirdiği zaman içeriye bir kocakarı girdi. Kocakarı, Hasan'a :

— Hasan, oğlum, dedi. Benim arabayı çeken eşeğimin nalı çıktı. Şunu yerine takıver kuzum.

— Hemen şimdi senin eşeğinin nalını yerine takarım, diye Demirci Hasan cevap verdi.

Demirci Hasan'ın kocakarıya verdiği bu cevaba Kırkharamiler'in elçisi yine kızdı. Bağırdı :

— Ee? Ya benim atımın nalını ne zaman mıhlayacaksın? İlkönce ben geldim. İşim aceledir. Vaktim yok...

Demirci Hasan sırma elbiseli atlıya şu cevabı verdi :

— Doğru. Fakat kocakarının eşeğinin nalını yerine takmak senin gibi eşkiyanın atına mih mıhlamaktan daha iyidir. İlkönce

kocakarının işini yapacağım.

Bu cevap atlıyı çok kızdırdı. Fakat Hasan'dan başka demirci olmadığı için sesini kesti.

Demirci Hasan kocakarının eşeğine nal çakmayı bitirdiği zaman içeriye bir çocuk girdi. Çocuk, Hasan'a :

— Hasan Dayı, dedi. Benim oyuncak arabamın tekerleği kırıldı. Şunu bir düzeltiniz, rica ederim.

— Hemen şimdi senin arabanın tekerleğini düzeltirim, diye Demirci Hasan cevap verdi.

Demirci Hasan'ın çocuğa verdiği bu cevaba Kırkharamiler'in elçisi yine kızdı. Bağırды :

— Ne? Ya benim atımın nalını ne zaman mıhlayacaksın? İlkönce ben geldim. İşim aceledir. Vaktim yok...

Demirci Hasan sırma elbiseli atlıya şu cevabı verdi :

— Doğru. Fakat bu çocuğun arabasının tekerleğini düzeltmek, senin gibi eşkiyanın atına nal mıhlamaktan daha iyidir. İlkönce çocuğun işini yapacağım.

Bu cevap atlıyı daha çok kızdırdı. Fakat oralarda Hasan'dan başka demirci olmadığı için sesini kesti.

Demirci Hasan çocuğun arabasının tekerleğini düzeltince, sırma elbiseli atlı dedi ki :

— Eh, haydi şimdi benim atımın nalını mihla bakalım.

Demirci Hasan güldü. Sırma elbiseli atlıya şu cevabı verdi :

— Karnım çok acıktı. Dükkânı kapatacağım. Yemek yemeye gideceğim. Sen istersen burada bekle. Köylüler senin kim olduğunu anladılar. Şimdi gelecekler. Seni yakalayıp götürcekler.

Bu cevap atlıyı çok, ama çok kızdırdı. Demirci Hasan'ın üstüne atılıp onu öldürmek istedi. Fakat Demirci Hasan bir yumrukta eşkiyayı yere yuvarladı. Köylüler geldiler. Kırkharamiler'in elçisini bağladılar. Şehre götürdüler...

(Nakleden: Seniha İlhan/Çocuklara Mavi Kitap, 1931, ss.17-23)

AHMET'İN CESARETİ

Ahmet babasıyla beraber dolaşmaya çıktı.

— Baba, dedi Ahmet, ben avcı olacağım. Benim tüfeğim olacak. Kaplanların, gergedanların üstüne ateş edeceğim. Bum... Bum... Bum...

— Ya? dedi babası.

— Yok, hayır, dedi Ahmet, daha iyisi ben kaptan olacağım. Kocaman, kocaman bir geminin kaptanı olacağım, baba... Fırtına çıkacak. Herkes korkacak. Yalnız ben korkmayacağım. Kaptan köprüsüne çıkacağım. Kumanda vereceğim. Dört yanda dalgalar, dalgalar, dalgalar...

Ahmet, birdenbire gökyüzüne baktı. Bir tayyare gördü :

— Yok, hayır, dedi Ahmet, ben tayyareci olacağım. Yükseklerle, yükseklerle uçacağım, baba. Ayşe ile Fatma bana aşağıdan bakacaklar. Ağızlarının suyu akacak.

— Ya?.. dedi babası. Öyleyse haydi eve gidelim. Evin damını tamir edelim.

Ahmet'le babası eve geldiler. Baba dedi ki :

— Haydi Ahmet, şu merdiveni al dama çık.

Ahmet merdivene koştu. Merdiveni damın üstüne dayalı buldu. Merdivenin birinci basamağına ayağını attı. Birdenbire durdu, düşündü : “Ya merdiven kırılırsa?”

Babası bağırdı :

— Haydi Ahmet, çıksana!..

Ahmet merdivene baktı. Dama baktı. Yine merdivene baktı, dedi ki :

— Baba... Ben... Daha iyisi yarın dama çıkarım, baba.

Gördünüz mü hele bir Ahmet'in cesurluğunu...

(Nakleden: Seniha İlhan / Çocuklara Mavi Kitap, 1931, ss.8-10)

TAVSİYEYE DAİR

Hasan, şu bizim kapı komşu Ayşe Hanımın oğlu, işe girmiş. Yani, hakikaten işe girmiş, çalışıyor...

Hem de bir şirkette...

Hiç buna ihtimal verilir miydi? Düşünün bir kere. Elinde ne bir tavsiyesi, ne de iltiması var... Annesi filan da, bilmem hangi mebusun süt kardeşinin, teyzesinin kızıyla kırklı kırklı değil...

Öyle ama işte işe girmiş... Çalışıyor...

Hatta Hasan'ın Şirkette bir tek tanıdığı bile yokmuş... Değil meclis-i idare azalarını, müdürün daktilosunun nişanlısını bile tanımıyormuş... Yalnız Şirketin hamallarından bir tanesiyle, şöyle uzaktan, bir göz aşinalıkları varmış... İşte o kadar... Fakat Şirketin hamalı ne yapabilir?

Öyle ama, bizim Hasan bu hamalı günün birinde yakalamış. Galata'da bir iki tek atmışlar. Hasan demiş ki :

— Hemşerim, bana bak. Bende iltimas miltimas nanay. Belediye intihabında da Halk Fırkası'na rey vermedim. Bildik filan da yok. Bütün bunlar yok ama, sizin şirkete girmek istiyorum. Sen bir himmet ediver...

Hamal demiş ki :

— Vallahi, tavsiyesiz, bildiksiz bu iş yürümez... Hem üstüne üstlük rey işi de var... Gene bir bakalım hele...

Tesadüf bu ya, üç gün sonra hamal, Şirket muhasebecisinin yeni taşındığı apartmana, eşyasını götürmüş ve akşam muhasebecinin huzuruna çıkarak :

— Beyefendi, demiş. Eşyaları sapsağlam apartmana götürdük. Yalnız lavabonun ayağı kırıldı gibi biraz... Siz de, şu bizim Hasan'ı Şirkete aliverin. Herifin elinde tavsiyesi filan yok ama, kusura kalmayın... Delikanlı, tavsiyesizlikten geberecek...

Muhasebeci şöyle cevap vermiş :

— Tavsiyesiz bu iş olur mu olmaz mı bilmem. Fakat bir bakalım hele...

Tesadüf bu ya... Üç gün sonra muhasebeci, şirket müdür

muavinine bazı evrakı imzalatırken içini çekerek :

— Aaaaah, ah, demiş. Tavsiyesizler ne yapsın beyefendi, siz söyleyin, ne yapsın?

Müdür muavini irkilerek sormuş :

— Ne tavsiyesizi! Hangi tavsiyesizlerden bahsediyorsunuz?

— Efendim, demiş muhasebeci, bir Hasan var. Namuslu bir çocuk. İşsiz... Tavsiyesi yok... Tavsiyesizlikten ölüp gidecek... Ne yapalım?

— Evet, demiş müdür muavini, yazık... Tavsiyesiz... Bildiği yok... Ne halt edelim?..

Tesadüf bu ya, tam bu esnada içeriye müdür-i umumi girivermiş :

— Böyle hararetle neden bahsediyorsunuz, diye sormuş.

— Efendim, demişler, muhasebeci ile müdür muavini, bir Hasan var. Namuslu... İşsiz. Tavsiyesi yok. Bildiği de yok. Tavsiyesizlik yüzünden nüfusumuzdan bir fert kaybetmemiz muhtemeldir... Fakat ne yapalım?

Müdür-i umumi ellerini cebine sokarak başını dikmiş ve demiş ki :

— Fakat efendiler... Bu devirde iltimas ve tavsiye ile iş görülmez. Artık tavsiye ve iltimastan illallah... Hasan'ı bizim şirkete alın... Tavsiyesi olmayan vatandaşlara da hürmet etmesini öğrenelim...

Ve Hasan'a hürmet etmişler...

Şimdi bir de, tavsiyeden iltimastan bahsediyorlar... İnsaf edin işte Hasan göz önünde...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 27. 1. 1931)

İZZET-İ NEFİS MESELESİ

Mihail Zoşçenko üslubuyla

Köylü şehire odun getirdi. Köylünün boynunda çıban vardı. Köylü yere yıktığı odunların başında duruyor, parmaklarıyla boynundaki çıbanı sıkıyordu.

Birdenbire bir gözlüklü efendi geldi. Efendinin gözlükleri vardı.

— Dayı odunları satıyor musun? O boynundaki ne?..

— Buna çıban derler efendi. İnsanın boyun kökünde biter.

— Odunları ucuza verirsen boynundaki çıbanı alırım, ben doktorum.

Köylü sevindi, karısı gençti ve böyle kocaman bir çıbanla hatunun koynuna girmek pek de yakışık alınıyordu.

Odunu büyük bir apartmanın avlusuna götürdüler. Efendi dedi ki :

— Biraz bekle, girip kömürlüğün kapısını açtırayım. Çıbanını kesmek için senden üç lira alacağım. Eğer başkası olsaydı beş liradan aşağı yapmazdım bu işi... Halbuki senden yalnız üç papel...

— Allah razı olsun efendi, dedi köylü, benim de odunlar'halis çam, çıra gibi. Sana daha getiririm.

Gözlüklü efendi apartman kömürlüğünün anahtarını bulmak için kapıcıyı aramaya gitti.

Başka bir efendi peyda oldu. Onun da gözlükleri vardı. Köylüye yanaştı, dedi ki :

— Merhaba dayı, odun mu satıyorsun?

— Sattım bile, çıbanımla birlikte sattım. Senin gibi bir gözlüklü efendi aldı odunları. Çıbanımı kesecek, ben de ona üç kayme vereceğim.

— Ben de doktorum yahu. İnsanları kesmesine ben de keserim. Hem de öyle pahalı değil, bir buçuk lira verince.

— Eh öyle ise, âlâ, odunları sen alırsın, hem de ne odun, çıra gibi.

— Aldım gitti, yalnız biraz bekle, şu bizim kömürlüğün anahtarını bulalım, dedi ve ikinci gözlüklü efendi gitti...

Birinci gözlüklü efendi geldi :

— Haydi dayı, odunları al bakalım kömürlüğe.

— Ben onları başkasına sattım.

— Nasıl olur, seninle anlaşmadık mı?

— Anlaştık anlaşmadık, canım kime isterse ona veririm. Hem sen benden çibanı kesmek için üç kayme istiyordun, o bir buçuk kaymeye razı oldu.

— Bir buçuk mu, ya? Öyleyse ben senin çibanını bedava keseceğim, izzet-i nefis meselesi bu...

— Eh, öyle ise odunları gene sana veririm.

Köylü odunları yüklendi ve birinci gözlüklü efendinin peşinden kömürlüğe doğru giderken ikinci gözlüklü efendi ile karşılaştılar :

— Odunları nereye götürüyorsun dayı? Hani bana satmıştın?

— Vazgeçtim, canım kime isterse ona satarım, hem bu efendi benim çibanı bedava kesiyor.

— Ya.. Bedava mı?.. Öyleyse, iş mademki inada bindi, izzet-i nefis meselesi oldu, odunları ver bana, ben hem çibanını bedava keserim, hem de üstelik elli kuruş veririm.

— Eh öyle ise odunları sen alırsın.

Birinci gözlüklü efendinin gözlüğü düştü burnundan. Kıpırmızı bağırdı :

— Dur acele etme, ben üstüne üstlük yüz kuruş veriyorum.

Köylü şöyle bir düşündü dedi ki :

— Yüz kuruş. Şunu hele biraz daha arttır. Böyle bir çiban nerede bulacaksın.

İkinci gözlüklü efendi :

— O yüz kuruş veriyorsa, ben iki yüz veriyorum.

Birinci atıldı :

— Benden üç yüz... Mademki izzet-i nefis meselesi oldu...

İkinci atıldı :

— Benden dört yüz... Benim izzet-i nefsim sizinkinden aşağı değil ya...

— Köylü şöyle bir düşündü :

— Altı kayme verenin üstünde kalıyor. Böyle çiban, böyle odun, aşağı veremem.

İkinci gözlüklü müzayedede kazandı. Köylü odunları onun kömürlüğüne attı. Altı kaymeyi aldı, fakat çıbanı kestirmedi.

Bir saat sonra köylü handa idi. Hemşehrisiyle konuşuyordu :
— Dağda odun yapıp şehre getirme, kardeşim, boynunda benim gibi çıban büyüt, şehirlilerde böyle “izzet-i nefis” oldukça gül gibi geçinir gidersin.

(Ben/ Yeni Gün gazetesi, 5.2.1931)

KARAGÜMRÜK'TEKİ BİR BAP HANE

Zoşçenko üslubuyla

Bendenizin Karagümrük'te, tek katlı, dört odalı, maamüştemilat, ayrıca bodrum katı mevcut, denize nezaret-i fevkaladesi olan bir bap ahşap hanem vardır.

Bendeniz, Karagümrük'teki, tek katlı, dört odalı, maamüştemilat, ayrıca bodrum katı mevcut, denize nezaret-i fevkaladesi olan işbu bir bap ahşap hanemin mülkiyetini, 600 lira mukabilinde, Nurullah Avni Bey biraderimize devretmek üzere kendileriyle anlaştım...

Biz anlaştık... Amma velakin, Karagümrük'teki tek katlı, dört odalı, maamüştemilat, ayrıca bodrum katı mevcut, denize nezaret-i fevkaladesi olan bir bap ahşap hanemin ferağ muamele-i kanuniyesini icra için, Defterdarlıkta tapu dairesine müracaat icabetti...

Nurullah Avni Bey biraderimiz ve bendeniz tapu dairesine müracaat eyledik...

Tarih, 1337 Hicri, Kânunusani 20 idi.

Tapu dairesi eshab-ı mesalih ile lebalep dolu idi.

Bendeniz ve Nurullah Avni Bey biraderimiz bekledik...

Tapu memuruna takrir vermek için o gün bize nöbet gelmedi...

Ertesi gün betekrar, erkenden, ispat-ı vücut ettik... Fakat gene nöbet gelmedi...

Bu minval üzere bir ay bekledik, nöbet gelmedi... İki ay bekledik, tam nöbet bize gelmişti ki, daire tatil-i mesai eyledi...

Bir yıl bekledik... Tarih, 1338 Hicri, Kânunusani 20 oldu...

Bendeniz ve Avni Bey beybiraderimiz, bir yıl daha bekledik...

Tarih 1339 Hicri, Kânunusani 20 oldu...

Bir yıl daha, bir yıl daha bekledik, tapu memuru huzurunda takrir vermek nasip olmadı.

Tarih de değişti... 1927 Kânunusani, 20 oldu. Takrir müyesser olmadı...

1928... Takrir veremedik...

1929 tali-i nasazımız bize gülmedi...

Tapu memuru bey değışti...

Eshab-ı meşalih, Şirketihayriye bilet gişesi gibi bir delikten memur beyin mübarek çehrelerini ancak günde bir saat uzaktan görmekle iktifa ediyordular. Ve bendeniz Karagümrük'teki, tek katlı, dört odalı, maamüştemilat, ayrıca bodrum katı mevcut, denize nezaret-i fevkaladesi olan bir bap ahşap hanemin ferağ muamelesini icra ettiremedim.

Nihayet 1931 senesi Birinci Kânun 20'de takrir müyesser oldu... Fakat Avni Bey biraderimiz tam bu anda haneyi satın almaktan istinkâf etti. Zira Karagümrük'teki tek katlı, dört odalı, maamüştemilat, ayrıca bodrum katı mevcut, denize nezaret-i fevkaladesi olan ahşap hanem, aradan geçen 10 senenin yed-i tahribinde yerle yeksan olmuştu.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 6.2.1931)

BİR ÇİN HİKÂYESİ

Bu bir Çin Hikâyesidir...

Çin’de Li - Fu isminde haşmetli bir mandaren vardır. Bu haşmetli asılzade günde 16 saat uyur, geri kalan zamanını, kusursuz bir zevce aramakla geçirirdi. Aradığını bulamıyordu. Rastladığı kadınlardan bazıları gün gibi güzel, fakat kaz kadar akılsızdı. Bazılarının hem güzelliklerine, hem akıllarına diyecek yoktu, lakin ilm-i aşkın cahili idiler. Halbuki Li - Fu bu sahadaki üstatlığı riyaziyat-ı âliyedeki allameliğin fevkinde telakki ederdi. Bazıları, bütün evsafı haizdiler. Yalnız çok çabuk nezle oluyorlardı. Halbuki Li - Fu nezleli bir zevceye tahammül edemezdi.

Bir defasında, haşmetli asılzade, muradına az daha nail oluyordu. Lakin, müstakbel zevcesini çırılçıplak soyup muayene edince, kalçalarının üstündeki iki “güzellik beni”nin mütenazır olmadığını gördü... Ve fena halde kızdı. Kızgınlığı daha çok uzun zaman devam edecekti. Etmedi. Edemedi... Zira günün birinde, haşmetli asılzade Li - Fu nihayet aradığını buldu...

“Sarı Krizantem” cidden kusursuz bir kadındı. Vücudu öyle ahenktar, çizgileri o kadar muntazam, yürüyüşü öyle harikalı idi ki, mandaren cenapları ona derhal, can ve gönülden âşık oluverdi...

Li - Fu “Sarı Krizantem”e hayrandı. Öyle mesut, öyle mesuttu ki, bu fazla saadetten, günün birinde, hastalandı. Fazla saadet onu ölüm yatağına düşürdü, günden güne zayıfladı. Artık ne “Kırlangıç yuvası çorbası”nı içebiliyor, ne de “Karidesli ördek kızartması”nı yiyebiliyordu.

Li - Fu ölüyordu. Ölümünden bir iki dakika evvel sevgili zevcesi “Sarı Krizantem”in ellerini avuçları içine aldı ve ona şu suretle hitap etti :

— Ey benim güneşlerimin güneşi, gecelerimin mehtabı, artık ayrılıyoruz... Elveda...

“Sarı Krizantem” bu sözlere şu suretle cevap verdi :

— Ey benim haşmetli efendim, eğer ecel seni benden ayırırsa, ben sensiz yaşayamam... Ölürüm!..

Li - Fu bu sözlerden fena halde müteessir oldu ve tekrar sevgili zevcesine şu suretle hitap etti :

— Ey benim gözlerimin nuru, çiçeklerin çiçeği, güzellerin güzeli zevcem... Senden bu kadar fedakârlık istemem. Yalnız bir tek ricam var : Ben öldükten sonra mezarımın toprağı kuruyuncaya kadar, başka bir erkek sana sahip olmasın...

“Sarı Krizantem” bu sözlere şu suretle cevap verdi :

— Ey benim haşmetli mandarenim, sen merak etme. Mezarının toprağı hiçbir zaman kurumayacaktır. Ben ömrümün sonuna kadar, onu, gözyaşlarımla sulayacağım.

Li - Fu bu sözlerden fena halde müteessir oldu ve tekrar sevgili zevcesine şu suretle hitap etti :

— Bu kadar fedakârlık istemem, sevgilim. Yalnız bana yemin et ki, mezarımın toprağı kurumadan evvel hiçbir erkeğin eli senin vücuduna değmeyecektir.

“Sarı Krizantem” yemin ettiği ve Li - Fu öldü...

Cenaze merasimi çok şaşaalı oldu. “Sarı Krizantem” iki gün ağlayarak iki fağfur kâseyi gözyaşlarıyla doldurdu. Ve üçüncü gün, yelpazesini alarak, sarayının civarındaki toprakta dolaşmaya başladı.

Aynı saatte, parkta, Çin’in meşhur ressamı Fu - Ti - Yi de dolaşmaktaydı. “Sarı Krizantem” onu gördü. Fu - Ti - Yi genç ve güzeldi...

Bu tesadüften bir iki saat sonra “Sarı Krizantem” zevcinin mezarı başında bulunuyordu... Mezarın toprağı daha yaştı... Kurumamıştı.

“Sarı Krizantem” derhal bu toprağı kurutmak için yelpazelemeye başladı...

Bu bir Çin hikâyesidir... Fakat pekâlâ bir dünya hikâyesi de olabilir... Değil mi?..

(Ben / Yeni Gün gazetesi, 9.2.1931)

ESNAF MİLLETİ

Zoşçenko diliyle

Ne yalan söyleyeyim, beyağabeyciğim, esnaf milletinin işi gümüştür artık...

Ben esnaftanım, beyağabeyciğim... Salıpazarı'nda kahve işletirim... Haniya, doğrusunu söylemek lazım gelirse, ruhsatiyeyi ahçı dükkânı için aldım ama, millet perhize kuvvet, 12 ayda 9 ay ramazan dedikleri için, tencerelerin dibi çabuk göründü... Dayandık çaya, kahveye... Eh... Çay, kahve gamı, kasaveti siler gönülden, beyağabeyciğim, bizde millet tiryakidir, malumunuz.

Benim dükkân ferahlı yerdedir. Önü boydan boya camekândır... Camekânda boydan boya tam dört tane raf vardır...

Söyle be kardeşim, insanın böyle dükkânı, böyle rafları olur da, yalnız kahve satarak geçineyim derse, sözüm meclisten dışarı, enayi sayılmaz mı?..

Ben, ağabeyciğim, her şey olmaya razıyım, ille, kendime enayi dedirtemem, beyağabeyciğim...

Müskiratta da, gittim aldım bir ruhsatiye, rakı, konyak filan gibi şeyler satalım diye... Yalnız vergi tuzludur, bunları dükkânda içirtmek için değil, elden dışarı satmak için...

Günlerden cumartesi idi... Dizdim şişeleri raflara... Yalnız altınbaşlar, memur rakısı eksik... Gerisi tamam, boy boy, pırıl pırıl...

Derken efendim, cumartesinden perşembeye etti mi 6 gün, bir 20 şişe rakı, 5 şişe konyak sattım... Dükkânın içinde değil, elden, dışarıya...

Hafta bitti... Cuma geldi dayandı... Sabahleyin erkenden camekândaki dört sıra rafa tam elli şişe dizdim... Dışarı çıktım... Uzaktan baktım... Camekân kesme billur, cevahir parçası gibi yanıyor...

Girdim içeri... Müşteri beklemeye başladım... Hani bir eli uğurlu gelse de, mübarek cuma günü, bizim raflardakinin satışını,

ondan başlasam diye...

Yarım saat geçti geçmedi, içeriye polis elbiseli belediye damladı... Yüreğim ağzıma geldi, ağabeyciğim, malum ya, esnaf milleti, siftaha bakarlar...

Belediye çavuşunda kaşlar çatık :

— Göster ruhsatiyeni, dedi...

Gösterdim...

— Cuma günü rakı satmak için izin almamışsın, dedi. Yeni nizam şimdi böyle, dedi... Cuma günleri satış için, ayrıca ruhsat lazım dedi...

— Eh ne yapayım? dedim...

— Ya dükkânı kapatırsın, dedi, yahut şişeleri raftan indirirsin dedi... Cumartesi günü keyfin isterse tekrar şişeleri dizersin rafa... Gelecek cuma gene indirirsin... Cumartesi gene dizersin... Cumaya gene indirirsin...

Anlıyorsun ya, beyağabeyciğim, ömrümüz şişeleri rafa diz, şişeleri raftan indirle geçecek?.. Eh, biz de bu dünyaya, rafa şişe dizmek için gelmedik ya...

Kafam kızdı :

— Yeni ruhsatiye almam... Dükkânı cuma günü kapatırım daha iyi, dedim... Şişeleri de raftan indirmem, dedim... Bu nizamı da gider ta!!!... Millet Meclisi'ne şikâyet ederim dedim...

Ama Millet Meclisi Ankara'da, beyağabeyciğim.. Yol uzak... Sonra biz de o lafı söz pelesengi diye söyledik... Elâlemin işi yok da benim raftaki şişelerle mi uğraşacak?..

Karakola gittim... Yaz bir istida, takip et dediler... İstidayı yazdım, peşindeyim...

Fakat ne yalan söyleyeyim, beyağabeyciğim, bizim esnaf milletin işi gümüştür artık...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 16.2.1931)

NIKÂHA DAİR...

Şu fani dünyada, cancağızım, ne garibeler var da, ne garibeler var!..

Garibelerden murat : Amerika'da milyoner bir hatunun, kocasını jilet bıçağıyla kestikten sonra, ölüsünün başucunda yedi gün yedi gece dansedip kırk gün kırk gece ağlamış olması değildir... Sinema yıldızlarından bilmem kimin, zayıflamak için, altı sene uyku uyumadığını da garip bulmuyorum cancağızım... Yangınları susuzluktan, milleti tifo hastalığından kırıp geçiren İstanbul Terkos Şirketi'nin hâlâ feshedilmemiş olması da garip gelmiyor bana, doğrusu...

Milyoner karı kesmiş kocasını, keser a!.. Kestikten sonra başucunda yedi gün yedi gece dansetmiş, eder a!.. Kim bilir, zavallı hatuncağız herifin elinden neler çekmiştir!.. Danstan sonra kırk gün kırk gece ağlamış, ağlar a!.. O, ağlamasın da, ben mi ağlayayım, cancağızım!.. Amerika hâkimlerine para yediremezse, soluğu elektrikli koltuğun üstünde aldığıının resmidir, hani?..

Sinema yıldızı zayıflamak için altı sene uyku uyumamış, uyumaz a!.. Ben, cancağızım, kendimi bildim bileli uyku uyuyamıyorum... Kışın soğuktan, yazın tahtakurusu, pireden gözümü kırptığım yok, efendiciğim...

Terkos Şirketi yangınlara su vermezmiş, vermez a!.. Su onun!.. Millete tifo aşıliyormuş. Seni zorlamıyor a, Terkos suyu içmeyiver a efendim! Şirketi feshetmiyorlarmış!.. Etmezler a, sana ne cancağızım!..

Ne kocasını jilet bıçağıyla kesen Amerikalı karı, ne altı sene uyku uyumayan yıldız, ne de Terkos Şirketinin hali garip gelmiyor bana, iki gözüm... İlle ve lakin kendi başımdan bir hal geçti, garibe diye ona derler işte.

Ben cancağızım, geniş düşünürüm, senin anlayacağın... Ne mahalle kahvesinde oturup elâlemin girdisini çıktısını dikiz ederim, ne de belediye intihabatında kafa göz yararım...

Eh, bu ölümlü dünyada hep bekâr yaşayacak değiliz a!..

Kumrular bile çift çift geçinip giderler... Kumru kadar olamayacak mıyız, dedim, bir hatun peydahladım... Şöyle bana göre, karınca kaderince bir hatuncağız... Başladık beraber ömür sürmeye...

Bir altı ay geçindik... Aramızda nikâh filan yoktu. Nasıl olsa imamlardan sıtkım sıyrılmıştı. Ubeydullah Efendiye de müracaata üşendim, doğrusu, cancağızım.. Bizim hatun bir manifatura mağazasında tezgâhtardı. Ayda kırk papel getiriyordu eve!.. Ben de bir altmış beş, yetmiş lira bırakıyordum piyasadan. Gül gibi geçinip gidiyorduk, iki gözümü...

Günlerden bir gün, bizim hatun, alı alına moru moruna, ateş püskürerek çıktı karşıma :

— Sen, dedi, beni metres gibi kullanıyorsun!.. Herkes bana namussuz diyor. İlle de nikâh isterim...

Amandı, zamandı, şalabansın, balabansın, karıya meram anlatamadık...

Duvarlara ilanlar astırdık, falan filan ettik, gittik Ubeydullah Efendiye, deftere yazıldık...

Nikâhın kıyıldığıнын ertesi günü, bizim hatun işe gitmedi...

— Ben, dedi, senin nikâhlı karınım, bana bakmaya mecbursun kanunen!

Şimdi, iki gözüm cancağızım, bizim nikâhlı hatun elini sıcak sudan soğuk suya sokmuyor. Onu yediren, içiren, giydiren, besleyen bendenizim... Yani senin anlayacağın asıl şimdi nikâhlı hatunum, bana metreslik ediyor... Oysaki, herkes ona namuslu kadın diyor, şimdi...

Nikâhta keramet var cancağızım! Dünya garibelerle dolu iki gözüm, garibelerle dolu.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 24.2.1931)

KIZIMIN HEDİYESİNİ UNUTMAYINIZ!

*Zoşçenko üslubuyla
hafif aşk hikâyesi*

Başımdan bir iş geçti a dostlar, bu iş beni bir şaşırttı, bir şaşırttı a dostlar; hani ne Serbest Fırka ortaya çıktığı, ne de mevlasına kavuştuğu zaman böyle afallamıştım...

Geçen gün Aksaray'dan tramvaya bindim :

— Samatya'ya kes bir tane, dedim biletçiye...

Biletçi kesti bileti... Kuruldum yerime, etrafı dikiz ettim. Sola baktım, sağa baktım. Bir de ne göreyim? Tam benim yanımda etine dolgun, pembe beyaz, kara kaşlı, kara gözlü, lutr mantolu bir hanım oturuyor... Ama ne hanım, iki gözüm... Bir içim su... Fiyakalı mı fiyakalı!..

Yüreğim cızzz etti, kardeşim... Tutuldum karıya senin anlaya-
cağın...

Tramvayda nasıl meram anlatırsın?.. Karşıda bir polis efendi, sağ olsun, dikilmiş duruyor... Hani ben hatuna :

— Ah!.. Civanım, desem;

Hatun polis efendiye :

— Şu terbiyesizi susturun, dese;

Polis efendi bana :

— Harfendazlık maddesinden, yürü karakola, diyecek...

Ne yapalım?.. Başladım dizimle, hanımın dizini sıkıştırmaya...

Hanımda hareket yok, iki gözüm...

Biraz daha dizimi yanaştırdım dizine...

Gene tıs!..

Vay anasını, hanımın hoşuna gittik galiba?.. Eh neden gitme-
yelim? Arslan gibi delikanlıyız be kardeşim!..

Tramvay geldi Samatya'ya. Yüreğim hop etti hani!.. Talihe bak bende... Hanım indi... Ben de hemen peşinden... Yürüdü, yürü-
düm... Etrafa baktım, polis filan yok... Sonra semtin köşe bucağını da bilirim... Çıngar çıkarsa fertiği basması işten bile değil...

Başladım söz atmaya :

— İltifat et, güzelim... Göster didelerini.. Alimallah yanıp tutuşuyorum, dedim... Merhâmet güzellik şanındandır, dedim... Dedim de dedim, dedim de dedim... Hatun hiç tınmadı... Kibar kadındı, doğrusu...

Biraz daha yürüdük... Sağa saptık sola saptık... Büyük bir apartmanın önünde durdu seninkisi. Şöyle arkasına döndü. Kaşlarını çattı, baktı bana :

— Ben evime geldim, dedi...

— İçeri girin, sultanım, Mekânınız kapının eşiği değildir elbet, dedim...

— Hayır, değil, dört numarada oturuyorum...

— Sizi oraya kadar çıkarayım, uğrunuzda zahmete girmek şan olur bana, dedim.

— Fakat, dedi...

— Ne fakatı, güzelim, dedim... Halime bak da, acı kuluna, dedim...

— Hakikaten çok yorulmuşa benziyorsunuz, dedi.

— Divanen oldum, dedim...

Güldü :

— Sahi mi? dedi.

— Hele bir yukarı çıkalım ispatı benden dedim...

Ve kardeşim iki dakika sonra dört numaradan içeri girdik... Bana bir koltuk gösterdi :

— Buyrun oturun, dedi...

— Oturacak halim yok, yatalım, dedim.

Ve iki dakika sonra yatak odasından içeri girdik... Yatağın başucunda ihtiyar bir kadının resmi asılıydı, iki gözüm, şöyle ak saçlı, gözlüklü bir kocakarı resmi...

Birdenbire gitti, resmi tersine çevirdi :

— Bu benim annemin resmidir, dedi, onun gözleri önünde olmaz, dedi... Her seferinde böyle tersine çeviririm, dedi...

Olur a, demeye kalmadı, gözüm tersine çevrilen resmin mukavvasına ilişti... Vay anasına!.. Eski ve yeni harflerle kocaman kocaman şöyle bir yazı yazılıydı mukavvada :

Kızımın hediyesini unutmayınız!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 26.2.1931)

ARAP BAKKAL

Mihail Zoşçenko üslubuyla

Her şerefli mahallenin bir, bazı bazı iki, üç bakkalı olur... Bizim mahalle de oldukça şerefli sayılır, iki gözüm... Bizim de mahalle bakkalımız var, anam babam! Yalnız bizimkisi Araptır, efendiciğim, kuzguni Arap!.. Yani senin anlayacağın, gündüz feneri!

Bizim Arap bakkalın, yedi mahalle öteye namı şanı yayılmıştır... Ecnebide nasıldır bilmem ama, tekmi İstanbul tanır bizim bakkalı gibi geliyor bana hani!.. Sözün kısası, beyağabeyciğim, dâhi-i azam Abdülhak Hâmit'in meşhurluğu haltetmiş, bizim Arap bakkal ondan da şanlıdır!..

Dahi-i azam neye dillere destandır sanki? Yazdıklarını okuyup da altından çıkabiliyor musun, iki gözüm? Kuran'ı okuyup anlamak daha kolaydır gibi geliyor bana!.. Ama, gel gelelim, Abdülhak Hâmit Bey meşhurdur işte!..

Bizim Arap bakkal neye meşhurdur sanki? Ucuzcu mudur? Yok... Yağın halisini, yumurtanın tazesini mi satar? Yook... Veresiye muamelesi geniş midir? Yooook... Ama, gel gelelim, meşhurdur işte!..

Zaten, iki gözüm, insan neden nam şan kazanır? Nasıl dillere destan olur? Anlaşılmaz ki...

Bizim Arap bakkal sofudur, efendiciğim... Dükkânı temizdir, efendiciğim.. Dükkânın köşesinde tahta parmaklıklı veznesi vardır... Veznenin bir tarafında hesap defteri durur, öbür tarafında Mushaf... Bir yandan deftere hesap yazar, bir yandan Kelamıkadim okur! Sofuluğun bu kadarını çekemem doğrusu!.. İnsanın, Nakşiliğinden şüphelenirim sonra...

Tekkeler açıkken, Bektaşiler hoşuma giderdi benim... Oruç tutmazlar, namaz kılmazlar, dem çekerler, huuu! deyip geçinip giderlerdi erenler...

Tekkeler açıkken de, ben dem çekerdim beyağabeyciğim,

şimdi de çekerim; oruç tutmazdım, şimdi de tutmuyorum; namaz kılmazdım, şimdi de kılmıyorum. Hani bu işlerde öyle sadakatliyim ki, iki gözüm, Bektaşî diye beni enseleseler yeri var...

Şu geçen mübarek Ramazanın son günlerinde havalar açık gittiydi hani! Yaz geliyor, dedim, keyiflendim... Şöyle akşamüstü biraz, cumbada sofrayı kurup bir iki tek çekeyim, dedim.

Sofudur filan ama, rakının iyisi bizim Arap bakkalda bulunur. Gittim Arap bakkala :

— Hacım, ver şuradan bir yüz dirhemlik, dedim.

Arap almaz almaz suratıma baktı :

— Ne yüz dirhemliği? dedi.

— İmam suyunun yüz dirhemliği, dedim...

— Nasıl imamın suyunun? dedi...

— Alay etme, hacı!.. Yüz dirhem Bilecik ver şuradan, dedim...

— Bilecik mi? dedi...

— Ha, dedim.

Arabın suratı arzuhal kâğıdı gibi sapsarı oldu efendiciğim, gözleri fıldır fıldır :

— Yok, dedi...

— Alay etme, hacı, dedim, rafların üstü pırıl pırıl mübareklerin şişeleriyle dolu yahu!.. dedim...

— Yok, dedi, satmam, dedi... Mübarek Ramazanda günaha sokma beni, dedi. Orucumu başıma fırlatma; Ramazanda rakı vermem, dedi.

Vay anasını, hacı Ramazan diye rakı satmıyordu bana...

— Hacı, vicdan hürriyeti serbesttir Cumhuriyet devrinde, ver şuradan Bileciği... dedim.

Daha bin dereden su getirdim ama, Arap bakkal peşin parayla bile, rakı satmak istemiyordu. Teres oğlu teres... Derviş oğlu derviş... Nakşibendi kerata... Mürteci Arap!..

Kan tepeme çıktı. Veznede duran bakkal defterini kaptığım gibi yerleştirdim hacının kafasına. Hacı bir feryat kopardı. Veznenin öbür yanında duran Mushaf-ı Şerif'i aldı, o da ver etti suratıma... Mushaf yere düşmesin, mübarek Ramazan akşamı günaha girmeyelim diye, elimle yakaladım. Mevlam taksiratımı affetsin, aptestsizdim ama, n'eylersin?

Lafı uzatmayalım, Arabın elinden çıkıp benim elime gelinceye kadar havada uçtuğu için Mushaf'ın yaprakları dağılmıştı. Şöyle bir

düzenē koyayım demeye kalmadı, içinden bir gazete düştü yere. Baktım, acayip bir gazete beyağabeyciğim. Üstünde bir sürü çıplak gaco resmi var... Vay anasını, bak hele hacı Mushaf'ın içinde ne saklıyormuş?

— Hacı bu ne? dedim...

— Al yüz dirhemliğini de haydi git başımdan, dedi.

Aldım yüz dirhemliğimi, hem de veresiye, beyağabeyciğim, çekildim er meydanından!

Şimdi, bir on beş gündür, dikkat ediyorum, bizim Arap bakkal veznenin üstüne Kelamıkadim'i koymuyor artık...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 27.2.1931)

ŞARLO YEMEKTE

Selma — Eğer onu sana takdim ettiysem, bana da çok kibar bir bey diye takdim etmişlerdi de ondan...

Belma — Allah için ne kibar ama! Baş belası...

Selma — Baş belası mı?

Belma — Daha beteri. Felaket...

Selma — Ne de olsa, erkek, tabii...

Belma — Sanki benim erkeğe ihtiyacım mı var?

Selma — Doğru. Hüsnü Bey...

Belma — Yalnız Hüsnü Bey mi? Nizamettin de. Birisinden her istediğimi alıyorum, ötekisi bana her istediğimi veriyor.

Selma — Bahtiyarsın...

Belma — Sen beni Turkuvaz'da ona takdim ettin, sonra çekilip gittin. Sen gider gitmez başladı tıraşa. Bana, beni yalnız görmenin mümkün olup olmadığını sordu.

Selma — Sen ne dedin?

Belma — Ne diyeceğim, tersledim. Her zaman değil, bazen beni yalnız görebilirsiniz, dedim. Her sözüyle beni hayrete düşürmek istiyordu, budala... Sözde sabık Serbest Fırkacı Fethi Beyi gayet yakından tanırmış. Onun modası geçti, dedim. Sözde İkdam'cı Ali Naci Beyle içtikleri su ayrı gitmezmiş. İkdam kapandı dedim. İnkılap çıkıyor dedi. O da kapandı, dedim. Naci konsolos oluyor, dedi. Daha neler de neler... En nihayet baktı ki, aldırdığım yok. Sinema yıldızı Şarlo'yla beraber yemek yemek ister misiniz, dedi?

Selma — Olur şey değil...

Belma — Hani, "Şarlo'yu tanır mısınız?" diye sorsam; "Mektepte beraber okuduk, nasıl tanımam," diyecek. "Şarlo İstanbul'da değil," desem; "Hemen bu akşam geldi," diyecek... Kim bilir belki hakikaten de gelmiştir. İçime kurt düştü. "Peki," dedim, "Şarlo'yla beraber yemek yemek isterim." Senin hınzır herif sırtıttı: "Buyrunuz, sizin eve gidelim, bu meseleyi orada konuşuruz," dedi. Derhal bir taksiye bindik, bizim apartmana gittik. Teyzem oradaydı.

“Şarlo’nun yakın bir akrabası,” diye takdim ettim onu teyzeme. Teyzem Şarlo hakkında mufassal malumat aldıktan sonra gitti. Kaldık seninkiyle başbaşa. Şarlo’yu hangi gün davet edeceğimizi kararlaştırdık. O, ben, bir de Şarlo, üçümüz baş başa yemek yiyecektik.

Selma — Eee? Sonra?..

Belma — Dur, acele etme, anlatayım... Davet günü bir de baktım seninki elini kolunu sallaya sallaya yapayalnız teşrif buyurdular. Hani Şarlo? Hastalanmış da, gelmemiş... Ne yaparsın sofraya Şarlo’suz, ikimiz oturduk. Seninki o canım yemekleri hapur hupur atıştırdı.

Selma — Eee? Şarlo ne oldu?

Belma — “Üç gün sonra mutlaka gelecek,” dedi. Sofrayı gene hazırladım. Gene Şarlo gelmedi. Gene ikimiz baş başa yedik. Bu böyle dört beş defa tekrarlandı. Bir seferinde, galiba üçüncüsünde, sarhoş oldum. Bundan istifade ederek melun herif koynuma da girdi...

Selma — Peki, Şarlo?..

Belma — Dün bir mektup aldım. Şarlo birdenbire, zaten gizli olarak geldiği İstanbul’u terketmişmiş...

Selma — Olur şey değil...

Belma — Dur, dahası var... Utanmadan mektupta, eğer istersem Şair-i azamı evime yemeğe davet edebileceğini yazıyor.

Selma — Ne cevap verdin?

Belma — Şair-i azam’ın sizin davetinize ihtiyacı yok, ben kendim davet ederim, yeter ki, gelecek sene güzellik kraliçesi olayım, dedim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 28.2.1931)

Zoşçenko üslubuyla

Müsü Lefter bizim semtlidir. Müsü Lefter, beyağabeyciğim, dans porofosorudur. Hani, iki gözüm, Darülfünun porofosorları, Müsü Lefter kadar işlerinin ehli olsalardı memleket cennete dönerdi alimallah!.. Ama, neden cennete dönerdi? Dönerdi işte!.. Canım mühim laf etmek istedi de, öyle deyiverdim...

Müsü Lefter, iki gözüm, inkılap karşısında vazifesini yapmıştır. Yapıyor da... Millete dans öğretiyor... Sementin tekmil esnafı onun müridiyiz hani!.. Müridi ters manada anlama, kurbanın olayım, dans müridiyiz demeye getirdim!.. Halbuki Darülfünun porofosorları inkılap karşısında bir halt edememişler... Kendileri ikrar geçtiler bunu be kardeşim!..

Her ne hal ise, işin bu âlimlik tarafını bir yana bırakalım. Size beş gece evvel başımdan geçen işi anlatayım :

Bizim semtin bir sineması vardır. Sinemanın üst katına, ortası camlı bir salon yapmışlar... Müsü Lefter bu sene bu salonda bir balo verdi millete!.. Maskeli, maskesiz, ne kılıkta gelersen gel... Duhuliye yetmiş beş kuruş, iki gözüm... Yerli şarabın şişesi bir papel, halis Olimpos gazozu on beş kuruş... Yani senin anlayacağın sudan ucuz...

Sağ olsun Müsü Lefter, her sene, mevsiminde, böyle ucuz tarafından balolar geçer millete...

Geçen seneki baloya gitmiştim... Eh, bu yıl da eş dost karşısında küçük düşmeyelim, dedik, sulandık yetmiş beşi, girdik salondan içeri...

İçerisi kıyametten nümune, beyağabeyciğim... Berber Niko'dan, tütüncü Cafer'den, gazeteci Mahmut'tan tut da, belediyede mümeyyiz Hasan Efendi ve beylere kadar millet toplanmış. Hanımlar takmış takıştırmış, yakmış yakıştırmışlar... Cazbant bir yandan çalar, iki gözüm, elektrikler bir yandan pırıl pırıl yanar, orta yerde vatandaşlar gürül gürül dansederler!.. Maskeler de var...

Delikanlılardan biri Azrailaleyhisselam kıyafetinde... Başka biri mukavvadan kocaman bir horoz yapmış, girmiş içine. Orta yerde dönüp dolaşıyor. Oturamıyor ki, kuyruk bırakmıyor hani... Sonra efendim, başka biri, takma sakal bıyık yapıştırmış suratına, koltuğuna bir şemsiye almış, saloz, eski evkaf memurları vardır, hani, işte onları taklit etmiş... Sonra efendim, köylü kızları, krallar, padişahlar falan filan gırla...

Lafı uzatmayalım, şöyle bir masaya ilıştim ben de... Ahbaplarla uzaktan selamlaştık... Masadan masaya ikram geçtik biraz. Manikür Marika'ya da göz süzdük... Tam keyfetmeye hazırlandık senin anlayacağın... Birdenbire davulcu güm etti vurdu davula... Ortalık tıs... Müsü Lefter gözüktü :

— Beyler, hanımlar! dedi. Şimdi maske müsabakası yapazayız. Kim ki hangi maskarayı beyenezektir, baksin onun göğsünde numaraya. Yazsın bir kâat üstünde. Kâatları toplayazayız... Birinci maskaraya hediye verezeyiz...

Anladın ya, iki gözüm, güzellik kraliçesi seçmek, belediye intihabatı yapmak gibi bir iş... Zaten geçen sene de rey vermiştik... Yani bu işin acemisi değildi millet...

Masalara rey pusulaları dağıtıldı. Sekiz on maskeli vatandaş başladılar karşımızda resmigeçite... Birden karşı masalardan bir haykırış oldu :

— 10 numara... 10 numara birinci olmalı...

Baktım, on numara dedikleri, o, evkaf memuru kılığına giren delikanlıydı...

Seninkiler boyuna bağıryorlardı :

— 10 numara!.. 10 numara!..

Vay anasını, daha pusulalar atılmadan, taraftarlar propaganda başlamışlardı. Şimdi öteki maskelerin de tarafı propagandaya başlarsa, demeye kalmadı; belediye mümeyyizi Hasan Bey ayağa kalktı. Yüzü kıpkırmızıydı :

— Efendiler, dedi. Geçen sene de böyle yaptınız, intihabatı gürültüye getirdiniz. İntihabatın selameti namına sizi sükûna davet ederim...

İyi ama, millet dinler mi hiç?.. İşi büsbütün azıttılar? Başladı yirmi otuz kişi hep bir ağızdan haykırışmaya :

— 10 numara da, 10 numara! 10 numara da, 10 numara...

Belediye memuru tekrar ayağa kalktı :

— Vatandaşlar, dedi... Demokrasi devrindeyiz!.. Maskara müsabakası intihabatında böyle hareket asayiş ihlal etmek demektir!..

İyi ama, millet dinler mi hiç? İş büsbütün çığrından çıktı... Başladı bütün salon avaz avaz bağırmaya :

— 10 numara da, 10 numara da, 10 numara!..

Belediye mümeyyizi Hasan Bey dayanamadı, tekrar yerinden fırladı, çıktı orta yere, iki ellerini kalçalarına dayadı :

— YUH! YUH! YUH 10 numaraya!.. diye üç kere bağırdı ve salonu terketti...

— Ben, iki gözüm, intihabatta tam bir serbesti taraftarı olduğum için, Hasan Beyi haklı buldum ve peşinden derhal, protesto makamında, salonu terkettim...

Fakat ertesi gün öğrendim ki, bizim protesto millete vız gelmiş, 10 numarayı birinci çıkarmışlar...

İşte gördünüz mü, eğer Darülfünun porofosorları da, porofosor Müsü Lefter kadar vazifelerini yapmış olsalardı, Maska Ru'adaki intihabatta vatandaşlar böyle şuursuzluklar göstermezlerdi... Hele haklı değil miyim, iki gözüm?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 2.3.1931)

HALILARA DAİR

Dostlarımıza hürmet edelim, kardeşim... İtibar edelim, efendim... Klod Farer diyorlar hani bir Fransız romancısı filan var, o bizim dostumuzmuş, ağabeyciğim, dosta ikram Türkün şanındandır, efendim...

Bizim gazetecilerden biri, Klod Farer'in aleyhine yazı yazmış. "Herifcioğlu gelmiş buraya, Darülfünun talebesine parayla konferans veriyor," demiş. "Bu Klod Farer'e yaraşmaz," demiş... "Biz ona beleştten ipekli halılar verdik," demiş, "o da bize bedava söz söylesin," demiş... Klod Farer yanaşmamış bu işe. Yanaşmaz a, iki gözüm. Dostluk başka, ticaret başka... Hem ziyaret, hem ticaret kabilinden uğramış buraya adamcağız... Elâlemin ticaretine nasıl mani olursun? Bırak Allahını seversen, şu bizim gazeteci Avrupa'ya kepaze edecekti bizi, kardeşim... Bereket versin şu Refik Ahmet'e silleyi aşkeden delikanlıya... Sen duymadın mı? Anlatayım be iki gözüm :

Refik Ahmet, Klod Farer'in konferanstan aldığı paraya göz diken gazete yok mu? İşte onun yazı işleri müdürüdür. Belediyede de azadır. Geçenlerde dairenin sofasında dolaşırken karşısına bir delikanlı çıkmış. Refik Ahmet ufak tefektir. Karşısında aslan gibi bir delikanlı görünce afallamış. Delikanlı şöyle sporcu afisiyle yanaşmış Refik oğlana :

— Bana bak, demiş. Bana kim derler bilir misin? Ben adamın ağzını tuttuğum gibi ikiye bölerim. Bir yumrukta Kayışdağı'nı Marmara'ya yuvarlarım. Şu duvarlara yaslanmayım yoksa. Duvarları yıkar, tavanı başına geçiririm. Heeeeeeeeyt! Sen bana baksana bastıbacak. Bom Sadri'n başta, bütün matbaanı karşıma çıkarsan, bir üfürükte topunuzu iskambil kâğıdı gibi deviririm alimallah...

Refik Ahmet, bu aslan marka yiğidin karşısında başlamış tir tir titremeye :

— Aman, efendim, diye cevap vermiş, kerem edin, inayet edin, bilmeden bir kusurda mı bulunduk? Hatırı şerifinizi rencide mi ettik?

Aslan delikanlı :

— Ne halt ettiğini şimdi anlarsın! Cevap ver bakayım, demiş. Sizin gazetede Klod Farer hakkında bir yazı çıktı...

— Çıktı, efendim.

— O yazıyı sen mi yazdın?

— Hayır, efendim.

— O yazıyla hemfikir misin? Ha?

— Eeee...vee...t...Evet, efendim.

— Neee? O yazıyla hemfikirsin öyle mi? Al öyleyse!..

Ve aslan marka sporcu delikanlı, gözü budur diyerek, yumruğu aşketmiş Refik Ahmet'cağızın suratına...

— Sen Klod Farer'e taarruz edenlerle berabersin ha!.. Klod Farer'in aleyhinde düşünürsün ha!.. Ben tahsil ve terbiyemi onun ilmine medyunum! Sen benim üstadıma verıştırırsın ha!.. Türkün şanı nezaketti. Sen kabalık edersin ha!.. Seni gidi mütecaviz seni...

Velhasıl, ağabeyciğim, bizim delikanlı, gözü budur diye kibarca hareket ederek, mahut gazetenin kırdığı potu tamir etmiş, efendiciğim... Avrupa karşısında namımızı temizlemiş... Biz âleme balı veririz, ismine sokaklar açarız, ama âlem, biz Anadolu'da çarpışırken İstanbul'a gelir, "Padişahım çooook yaşaaa!" diye bağırır, Fransız müstemlekeçiliğini medh ü sena eder bize zımnem?! Müstemleke olmayı teklif eder... Zarar yok!.. Misafirperverlik bizim şanıımızdandır!..

Ben, beyağabeyciğim, yalnız bu dayak faslıyla Klod Farer'e tarziye vermeyi kâfi görmüyorum... Halı ihracatını bir şirket halinde toplayalım. Şirketin riyasetine Klod Farer'i, heyet-i idaresine şu aslan marka delikanlıyı ve hamallığına da Refik Ahmet'i, ceza olarak, getirelim diyorum...

Nasıl teklifim kabul mü aslan?

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 6.3.1931)

FIKRADAN HİKÂYE!

Benim hikâyeler bizim patronun da hoşuna gitmiş cancağımız... Günün birinde bana :

— Sen ne güzel yazıyorsun be!.. diye iltifat etti, iki gözüm, iltifatı da parasız pulsuz değildi hani...

— Arada fıkra da yazıver... diye kulağıma çıtlatıverdi. Durur muyum hiç!.. Sıvadım kolları, yazdım fıkrayı... “Bu birinci fıkramdır!” diye gönderdim bizim patrona...

Bir gün bekledim, iki gün bekledim. Bizim fıkra bir türlü çıkmadı iki gözüm.

Durur muyum hiç!.. Bir yolunu bularak patrona sordurdum. Yani senin anlayacağın, efendiciğim, bir vasıta buldum da kendimi iltimas ettirdim hani...

Amma ve lakin, cancağımız, patron :

— Hele bir iki fıkra daha yazsın da düşünürüz, diye bizim vasıtayı sepetlemiş. Yani, iki gözüm, benim fıkrayı pek beğenmemiş. Yazdığım fıkra şu... Bir de sen oku da, cancağımız, hakem ol!..

“Yeni Gün”ün 12’nci sayfasında hikâye yazarak işe başladım, cancağımız... Şimdi dördüncü sayfada fıkra yazıyorum işte... Yani senin anlayacağın, rütbemiz arttı, efendiciğim. Ve lakin rütbem arttı diye ne burnum büyüdü, ne de başka ağız kullanıyorum...

Bu birinci fıkram, iki gözüm, size bir nevi beyanname vermek gibi bir şey olacak... Esnaf, dükkân açmak için Belediye’ye nasıl beyanname doldurursa, ben de, keenne, size beyanname veriyorum anlayacağınız...

Benim fikram bir nevi seyyar işporta olacak... Ne alırsan biri birer kuruşa kabilinden!.. Her telden çalacağım: Siyaset, içtimaiyat, felsefe, edebiyat, güzel sanat, gönül işleri, belediye işleri, tarih, coğrafya, kozmoğrafya. Velhasıl, efendiciğim, ulum ve fününün cümlesini tahlil, tetkik ve izah edeceğim...

— Sen meğer, ne kapalı kutu imişsin? Sende ne hüneler varmış!... diye hayret etmeyin aslanım... Hani, kafam bir kızarsa, şu doktor müderrisler gibi bir “fizyoloji-i elektriki” kitabı yazarım, Devlet Matbaası da basar. Hepinizin parmağı ağzınızda kalır alimallah!

Benim fıkraların mühim bir hususiyeti daha olacak... Siz bana muhtelif mesail hakkında sualler soracaksınız... Cevabını derhal alacaksınız... Ne sorarsanız sorunuz... Mesela :

Komşu kızına 'abayı yaktım... Fakat kız, “Beni, sinemaya götürmezsen yüzüne bakmam” diyor... Acaba beni seviyor mu, sevmiyor mu?..

Fransa İtalya ile harp edecek mi, etmeyecek mi?..

Yarın hava açık olacak mı, olmayacak mı?..

Geceleri, alacaklılarımı rüyada görmeden, rahat uyumak için ne yapmalıyım?..

Bakkalı bir ay kafese nasıl koyabilirim?..

Merih yıldızında insan var mı?..

Sinema yıldızı olmak için ne yapmalıyım?..

İlah... İlah... İlah...

Sorunuz, cevap vereyim... Evelallah kendime güveniyorum...

Yalnız, “Mademki hiçbir iş yapmak mümkün değilmiş, Şehir Meclisi'ne neden ihtiyaç var?” diye sormayınız... Bu sorunun altından kalkamam, iki gözüm... Pes, derim, kalkamam...

Suallerinizi bekliyorum vatandaşlar... Hodri meydan!..

Şimdi, sen söyle, cancağızım, patronun beni tecrübe tahtası yapması haklı mı?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 13.3.1931)

ARPACIĞA DAİR!..

Zoşçenko Üslubuyla

Gözünde hiç arpacık çıktı mı, iki gözüm?.. Çıkmadı mı?.. Bahtiyarsın doğrusu, efendiciğim. Vallah billah bahtiyarsın!..

Benim sol gözüm, bir arpa tarlasıdır sanki... Arpacıkların biri batar, biri çıkar, biri batar, haydi bir tanesi daha çıkar...

Şu gözümdeki arpacıkların köküne kibrit suyu çalmak için, neler vermezdim be birader, neler vermezdim!..

Mesela : Belediye Meclisi'ne aza olsaydım, istifa ederdim. Mebus olsaydım, yeni intihabata namzetliğimi yeniden koymazdım, bir valilikle geçinir giderdim... Tek şu gözümde arpacık çıkmasın...

Tek gözümde arpacık çıkmasın da, hem mübadil, hem gayri mübadil olmaya razıydım... Refik Ahmet olup, Klod Farer yüzünden, burnumun direğini kırdırmaya razıydım... Hatta ve hatta "Bioks" diş macunu ilanlarına resmimi bastırıp gazetecilerin diline düşmeye razıydım be birader, vallah billah razıydım...

Şu arpacık yüzünden başıma ne haller geldi benim?

Anlatayım da bakın :

Bundan bir sene evveldi... Sol gözümde gene müthiş bir arpacık çıkmıştı, efendim... Ama ne arpacık!.. Nah!.. Şu baş parmağım kadar... Şıştikçe şişti, büyüdüğüce büyüdü, kabardıkça kabardı. Gözüm kapanıyordu...

İlaçların envainı yaptım. Olmadı... Duaların envainı okuttum olmadı... Nihayet karşıma bildiklerden biri çıktı :

— Bu ne hal be iki gözüm, dedi... Sana iki 'tavsiyede bulunayım, derhal yap... Bak bir şeyciğin kalmaz...

— Hay yaşayasın, dedim, yap şu tavsiyelerini, Allah Muhammet aşkına!..

— Evvela, dedi, sizin evde kedi var mı?..

— Var, dedim, ama ne münasebet?..

— Münasebeti sonra anlarsın... Sizin evde çamaşır sepeti var mı?..

— O da var, dedim, ama ne münasebet?..

— Onun da münasebetini şimdi anlarsın, dedi... Dinle biraz, sabret hele, dedi... Kediye yakalarsın...

— Eeeee? dedim...

— Kediye yakalarsın ve sol ön ayağının dirseğiyle...

— Kimin sol ön ayağının? dedim...

— Kimin olacak, elbette senin değil! Senin hem önünde, hem arkanda ayak yok ya!.. Kedinin sol ön ayağının dirseğiyle kırk defa arpacığının üstüne vurursun...

— Eeeee? dedim...

— E'si.. Mutlaka geçer... Yok geçmedi... İkinci çareye tevessül...

— Yani...

— Evdeki çamaşır sepetini alırsın...

— Eeeee? dedim.

— Çamaşır sepetini kafana geçirirsin...

— Eeeee? dedim...

— Çamaşır sepetini kafana geçirirsin. Başlarsın kırk defa, makınla söylemeye : Çıkacaksın bu kadar çık!.. Çıkmayacaksın hiç çıkma!.. Çıkacaksın bu kadar çık!.. Çıkmayacaksın hiç çıkma...

— Eeeee? dedim...

— E'si, dedi... Arpacık çamaşır sepeti kadar çıkamaz elbette.

— Eee? dedim...

— E'si, dedi, küser, hiç çıkmaz.

— Ya çıkarsa...

— Çıkmaz, dedim ya, dedi...

Ve, iki gözüm, dosttan reçeteyi aldık ya, koştum eve... Kediye yakaladım evvela... Dirseğiyle kırk defa gözüme vurdum... Arpacık, sen misin, demedi... Bir kırk defa daha vurdum kedinin ayağını... Gene fayda yok... Bu sefer aldım çamaşır sepetini... Geçirdim kafama, başladım odanın ortasında, kafamda sepet zikretmeye :

— Çıkacaksın bu kadar çık!..

Çıkmayacaksın hiç çıkma!..

Fi zamanına, serde biraz da dervişlik olduğundan... Coştum, geçtim kendimden...

Benim bir komşum vardır... Aramızda bir geçmişimiz oldu... Herif beni pencereden gözetlemiş... Gitmiş karakola : "Her gece kafasına sepeti geçirip zikrediyor," diye haber vermiş... Haftasında

evi polisler bastı... Kafamda sepetle beraber sepetlediler beni, iki gözüm... Haydi merkeze... Neyse merkezde derdimizi anlattık... Bitkin eve döndüm... Bir de ne bakayım?.. Sağ gözümde de, korkudan olacak, bir arpacık çıkmış...

Size tavsiye ederim, efendiciğim, gözlerinizde arpacık varsa, bir de size gazez komşunuz varsa, serde de müritlik varsa, arpacığı çamaşır sepetiyle tedaviye kalkışmayın ha!.. Sonra işiniz iştir!.. Alimallah!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 15.3.1931)

DOMUZ AVI

Bir avcının hatıratından iktibas

3 Mart 1931

Avcılık yalnız bir spor değildir, efendiciğim... Avcılık bugün milli iktisada bir hizmettir... Avcılık vatani bir vazifedir, diyebiliriz, iki gözüm...

Hele domuz avcılığı...

Yalova'nın civarında Çınarcık köyü vardır... Hiç gittiniz mi?... Latif bir köydür, zümrüt gibi... Fakat gel gelelim, tarlalarına, mezruatına yaban domuzları dadanmıştır...

Ben, şuurlu bir Cumhuriyet vatandaşıyım... Çınarcık köyü ahalisini şu domuzların taarruzundan kurtarayım, dedim... Vatani vazifemi ifa edeyim, dedim... Gider şu Çınarcık'daki domuzları avlarım, hem köylüyü onların şerrinden kurtarır, hem de avladığım domuzları satar, şuursuz domuz kasaplarını yerli mal kullanmaya mecbur ederim, dedim... Edeceğim ticaretle de Maçka'da bir apartman yaptırır milli inşaatı takviye etmiş olurum, dedim...

5 Mart 1931

Bizim semtte ne kadar avcı geçinen vatandaş varsa, hepsine demokrasi prensiplerine riayeten, fikrimi açtım... Beş arkadaş buldum kendime. Bir "Milli Domuz İstihsal ve İstihlak Anonim Şirketi" yaptık... Yarın sabah erkenden, bir motora rakiben, domuz avı için, Çınarcık köyüne çıkıyoruz... Dünyalar, sanki, benim oldu, cancağızım...

7 Mart 1931

Hani utanmasam hüngür, hüngür ağlayacağım... Vallah billah ağlayacağım... Şu iki gün içinde başımdan geçenler, pişmiş tavuğun başından geçmemiştir. Vallah da, billah da geçmemiştir...

1913 senesi 6 Martında, yani dün sabah, "Milli Domuz

İstihsal ve İstihlak Anonim Şirketi" azaları, yani gözünü daldan budaktan sakınmaz beş avcı, Çınarcık köyüne müteveccihen yola çıktık... Bizi istihsal sahasına götürecek olan motoru 50 liraya kiralamıştık... Beş saatte Çınarcık köyüne ulaştık... Maksad-ı ziyaretimizi açtık...

Ava gittik... Akşama kadar beş tane domuz vurduk.. Eeeh!.. Kısa günün kârı az olur, dedik. Yükledik domuzları motora... Ver elini İstanbul, dedik... Çıktık yola... Tam Kınalıada açıklarında motor bozuldu, efendiğim... Üstüne üstlük, bir de fırtına çıktı, anacığim... Çalkan ha, çalkan... Nihayet güçbela, dalgaların içinde yuvarlana yuvarlana Burgaz Adası'na düştük... Çıktık karaya... Ada kapkaranlık... Zindan gibi... Ne in var, ne cin...

Motorcu :

— Bu hayvanları sabaha kadar teknede saklamam... Zaten uğursuzluk onlardan geldi... Motor bozuldu... Fırtına çıktı... Alın bunları, dedi...

Ne yapalım? Alalım, dedik... Fakat domuzları karaya çıkarırken :

— 25 kâğıt daha vermezseniz, domuzları denize atarım da size vermem, diye tutturdu.

Ne yapalım? 25 kâğıt daha verdik... Domuzları bacaklarından sürüye sürüye getirdik iskeleye... Adada otel filan yok... Sabahı, domuz leşlerine dayanarak, ettik...

İlk vapur geldi... Beş domuz, beş de biz avcılar, aldık biletleri bindik vapura...

Neyse lafı uzatmayalım... İstanbul'a vardık... Domuzları köprüye çıkarmak için hamal aramaya başladık... Fakat, gözüne tükürdüğümün, hiçbir hamal domuzları sırtına yükleyip Perşembe Pazarı'na götürmek istemiyordu. Beş domuzu ada iskelesinden Perşembe Pazarı'na kadar götürmek için 10 papel istediler... Razi olduk... Fakat tam yola çıktık... Bir memur :

— Dur! dedi bize...

Durduk.

— Hani bunların baytariyesi? dedi, hani bunların bilmem nesi? dedi...

Neyse lafı uzatmayalım. Gittik baytariyenin, bilmem neyin muamelelerini yaptırdık... Beş altı papel de oraya gitti... Perşembe Pazarı'nda domuz kasaplarıyla karşı karşıya geldiğimiz zaman

birdenbire ne görelim!

Domuzun okkasına 20 kuruştan fazla vermiyorlar... Düşün bir kere, iki gözüm. Her domuz 80 okka eder... Demek beher domuza 16 lira veriyorlar... Halbuki bize bunların her biri : 75 lira motor, 10 lira hammaliye, 6 lira muamele, 2 lira vapur, 2 lira fişenk filan, etti mi 95... Taksim et beşe, etti mi 19... Demek, 19 liraya mal olmuştu...

19 liraya mal edip 16 liraya satarsan... Bu milli iktisadiyata yardım olur mu hiç?.. Elbette olmaz. Ne yapalım?..

Her birimiz yüklendik bir domuz boyladık evleri. Semtte domuz kasabı olmadığı için, avları ters yüzüne tekrar hamala yükletip Perşembe Pazarı'na gönderdik... 10 lira daha hammaliye verdik... Velhasıl, bizim "Milli Domuz İstihsal ve İstihlak Anonim Şirketi" 15 lira açıkla bir gün içinde iflas ediyordu...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 17.3.1931)

BALO DAVETİYELERİNE DAİR...

Balo vermek, yirminci asır medeniyetinin icabatındandır, öyle değil mi, efendiler?..

Balo deyip geçmeyelim, hanımlar!.. Balo, yalnız elhan-ı musikiye hatve uydurup çiftler çiftler raksetmek demek değildir... Balo, içtimai bir terbiye merkezidir, beyler!.. Balolara hürmet edelim, efendiler!.. Balo başka, baloz başka şeydir vatandaşlar. Balo verelim, balo tertip edelim, davetiyeler bastıralım, davetiyeler dağıtalım, davetiyeler satalım vatandaşlar!.. Fakat bütün bunları edep ve terbiye, balo nizam ve inzibatı dahilinde yapalım...

Velhasıl, muhterem hanımefendiler ve beyefendiler, baloların asayişini ihlal etmeyelim!.. Hatta, beyler ve hanımlar, eğer mebus olsaydım, "Balolarda temin-i asayiş" isimli bir kanun takriri verirdim...

Bendenizi balolar hakkında bu kadar şiddetli tedabir ahzetmeye sevkeden sebep nedir, efendiler?..

İzah edeyim :

Vilayet merkezi muallimleri, bir balo tertibine karar verdik... Bu, vilayet dahilinde ilk balo olacaktı... Böyle mühim medeni, harsi, içtimai bir teşebbüse muallimlerin öneyak olmaları tabiiydi, zaruriydi, efendiler! Öyle değil mi, efendim?.. Tabii!.. Değil mi?.. Efendim?..

Balomuz Muallimler Birliği menfaatine tertip olunmuştu. Bundan dolayı, vilayet matbaasında kenarları yaldızlı, yazıları çiçekli davetiyeler tabettirdik... Davetiyelerimiz cidden, milli matbaacılığımızın yüzünü güldürecek bir surette, gayet nefis idiler... Nefis olmaları icabederdi... Öyle değil mi, efendim? Tabii!.. Değil mi?.. Efendim?..

Davetiyeleri sırasıyla vali beyden, maarif müdürü, lise müdürü, polis müdürü beylere gönderdik ve bu meyanda şehrimizdeki mali müesseselerden bir tanesine de isal ettik...

Mevzuu bahis, müessese-i maliyenin müdürü bey, davetiyemizi büyük bir nezaketle kabul buyurdular ve on beş lira verdiler...

Yalnız davetiyenin kenarına “Bir hanım ve bir bey için iki kişilik” kaydını derkenar etmiştik... Bu derkenarı da o zata gösterdik ve :

— Baloya hanımefendiyle teşrif buyurmanız lazımdır, demek istedik... Tabii imaen...

Müessese-i maliyenin müdürü, bu imamızı anladı :

— Maalesef bekârim, dedi...

Eh öyle ise teşrif edemezsiniz maalesef! der gibi yüzüne baktık... Tabii imaen. Herhalde müdür bey bu imamızı da anladı... Fakat...

Fakat ertesi gece tam balomuzun en hararetli bir devresinde, iki erkek kapıya dayandı :

— Ne arzu buyuruluyor? diye sorduk... Ellerin de, müessese-i maliyeye sattığımız davetiyeyi gösterdiler...

Biz de onlara, davetiyenin köşesindeki : “Bir hanım ve bir bey için iki kişiliktir” kaydını gösterdik ve :

— Bu davetiye bir hanımla bir beye mahsustur... Halbuki sizler iki beysiniz... Yoksa biriniz tebdil-i kıyafet etmiş olmayasınız? dedik.

Hayır, filvaki, ikisi de bey imişler... Ve mevzuu bahis mali müessesede kâtip imişler... Mutlaka içeri girmek istiyorlarmış...

— Beyler, dedik, içerde herkes kadın erkek, kadın erkek, çifter çifter dans ediyorlar. Sizin ikiniz de erkeksiniz... Kiminle dans edeceksiniz?..

— Birbirimizle ederiz, size ne? dediler...

— İki erkek, birbirleriyle rakedemez... Bu balo nizâmatına mugayirdir, dedik...

— Öyleyse dans etmeyiz... Etrafta dans edenleri seyretmekle iktifa ederiz, dediler...

— Bu da olmaz!.. İnsan baloya geldikten sonra mutlaka dans etmelidir... Burası seyran yeri değil, medeniyet merkezidir, dedik...

— Öyleyse, içerde bildik hanımlar var. Onların kavalyelerinden izin alır, onlarla dans ederiz, dediler...

— Olmaz, dedik... Gene elâlemi rahatsız edeceksiniz...

Velhasıl, onlar dedi, biz dedik... Nihayet iş, terbiye hudutları haricinde bir münazaaya müncer oldu... Muallimler Balosu’nun kapısında böyle terbiye hilafı vukuatın zuhuru doğru mudur? Değildir... Değil mi?.. Efendim?..

Baktık ki olacak gibi değil... Davetiyenin bedeli olan 15 lirayı

kendilerine iade ettik... Çekilip gittiler... Hadise kapandı...

Şimdi bir teklifim var... Mevzuubahis olan mali müessesenin müdürü bekâr olmasaydı, tabii zevcesiyle beraber baloyu teşrif edecekti ve zevcesi hastalanmış bile olsa, kapımızın önünde gürültü çıkaran iki kâtip bey gelemeyeceklerdi... Çünkü hanımefendi balo davetiyesini bir hatıra olarak saklayacaktı... O halde... O halde, baloların verildiği şehirlerde, mali müesseselerin müdürleri mutlaka evlenmelidirler... Bekâr müdürlerin, bilhassa 15 lira verip davetiye alan mali müessese müdürlerinin vücudu ve dansa meraklı kâtiplerin mevcudiyeti, baloların selameti için bir tehlikedir...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 18.3.1931)

KORKUNÇ BİR SERGÜZEŞT

O anlatıyor Ben yazıyorum:

Dört sene oluyor... İstanbul - Marsilya - New York arasında işleyen bir şilepte gemiciydim. Şilep altı bin tonluktu. Kaptan Amerikalıydı. Mürettebatın ekserisi şarklıydılar...

Bir Haziran sabahı Marsilya'dan New York'a doğru yola çıktık... Cebelitarık boğazını geçtik... Hava mükemmeldi... Saatte altı mil yapıyorduk... Dört gün dört gece gökle deniz arasında yol aldık... Bahrimuhit-i Atlası'yı yarılıyorduk ki müthiş bir fırtına çıktı... Fırtına şiddetlendi, şiddetlendi... Dalgalar dağ gibi büyüdüler, büyüdüler... Şilebimiz, şanki ufaldıkça ufaldı...

Bir gün böyle geçti, iki gün, üç gün, fırtına dinmiyordu... Kaptan şaşırmıştı... Tayfalar uykusuzluktan, mütemadiyen denizle boğuşmaktan bitkin bir haldeydiler... Nerede olduğumuzu bilmiyorduk... Gece... Zifiri karanlık... Direklerde uluyan rüzgâr... Dalgalar... Sintine su yapmaya başladı... Tulumbarlar işlemiyor... Ambarlar suyla doldu... Kocaman şilep ağır ağır, kaynayan denize gömülüyordu...

Batıyorduk. Baş direktan kopan bir makara kafama çarptı... Kendimi kaybettim...

.
.

Gözümü açtığım zaman, kendimi, çırılçıplak bir et ve kemik külçesi halinde, ince kumlu bir sahilde buldum... Deniz durulmuştu... Etrafıma bakındım, burası bir adaydı... Sahilden sonra, sık bir ormanın başladığı bir ada...

Lafı uzatmayayım... Vaziyeti kavradım... Şilep batmış ve beni dalgalar buraya atmıştı... Adada istikşafa çıkmak lazımdı... Ormana doğru ilerledim. Bir iki saat yürüdüm. Ne in var, ne cin...

Gece bastı. Ormanın içinde ne halt edeceğimi şaşırıp kalmıştım. Korkuyordum... Birdenbire uzaklarda bir tüfek patladı... Ne hayvan, ne de insan feryadına benzeyen bir çığlık duydum... Sonra

gene sükût... Gene gece... Tüfek sesinin geldiği istikâmete doğru ilerledim... Sabaha karşı orman seyrekleşmeye başladı... Düz bir ovaya çıktım. Karşıda orta asır şatolarını andıran bir bina görünüyordu... Bir masal âlemi içinde gibiydim... Deniz kazası, ormanda geçen gece, asabımı didik didik etmişti... Şimdi karşıdan gözüken bu orta asır binası... Lafı uzatmayayım... Binanın dış duvar kapısına merbut köprüyü geçtim. Ve oracığa yıkılıverdim... Kendimden geçmişim... Tıpkı şilep batarken olduğu gibi...

.

Gözlerimi açtığım zaman tavanı yüksek, geniş bir salonda buldum kendimi... Bir divanın üstünde yatıyordum. Karşımda korkunç derecede güzel, iri bir kadın duruyordu... Ayıldığımı görünce İngilizce :

— Nasılsınız, dedi.

— Teşekkür ederim, iyiyim, dedim. Fakat neredeyim?

— Hiçbir şey sormayınız... İstirahat ediniz, kuvvetinizi toplayınız ve kavgaya hazırlanınız... dedi ve dışarı çıktı...

Neyse lafı uzatmayayım. Bir hafta yedim içtim... Bana bir prens gibi baktılar. Hizmetçilerin hepsi erkekti, hepsi Zenciydi ve hepsi sağır ve dilsizdi.

Şato sahibesini ancak haftanın nihayetinde tekrar görebildim... Simsiyah bir elbise giymişti... Karşıma oturdu :

— Beni dinleyiniz, dedi.. Şimdi sizi çırlıçıplak soyarak ormana salıvereceğim. Yanınızda yalnız bir hançer bulunacak... Ormanda kendinizi muhafazaya çalışınız... Vahşi hayvanlardan filan değil, benden... Evet, benden, çünkü ben iki köpeğimle ve en son sistem tüfeğimle ormanda sizi avlamaya çalışacağım... Siz hayvan olacaksınız, ben avcı... Bu 15 gün sürecek, eğer sizi vurursam, vururum... Vuramazsam, yatım sizi Amerika'da bir sahile çıkarır... Bu adaya düşen gemicilerden hiçbiri şimdiye kadar, ne köpeklerimin dişlelerinden, ne de tüfeğimin kurşunlarından kurtulamadılar. Sizin talihiniz belki yaver olur... Olur!.. Haydi!..

Zenciler beni çırlıçıplak soydular... Elime bir de hançer verdiler ve götürüp ormanın içine bıraktılar beni...

Üç gün geçti. En ufak bir çıtırtıdan tüylerim ürperiyordu... Geceleri uyumuyordum... Kulağım kırışteydi... Avcıyı beklemekle geçen bu üç gün içinde hakikaten vahşi bir hayvan olmuştum... Dördüncü gece uzaktan uzağa köpek havlamaları duydum... Havlamalar yaklaşıyor... Yüksek bir ağacın tepesine tırmandım. Birdenbire çalıların arasından koskocaman bir kurt köpeği yıldırım gibi fırladı... Ve bir tüfek patladı... Kürşun kulağımın dibinden geçti... Kendimi, ağacın dibinde uluyan köpeğin üstüne fırlattım. Hançerim hayvanın göbeğine girdi... Fakat birdenbire sol omuzumda bir sızı... Üstümde ikinci köpek vardı... On beş adım ötede avcı duruyordu... Tüfeğinin namlusu bana çevrilmiş... İkinci köpek boğuşmamız uzun sürmedi... Onun dişleri benim omuzumda, benim dişlerim onun gırtlığında... Ağzımda kıllar ve kan... Köpek öldü... Ve daha tüfeğin namlusu ateş açmadan, bir kaplan gibi avcının üzerine atılmışım...

Kadın yere yuvarlandı... Kavgayı kazanmışım...

— Seni geberteceğim... diye haykırıyordum...

— Dur dedi, ben Amerika'nın en zengin kızıyım... İnsan avcılığı benim için yegâne zevkti... Zevklerin en sonu!.. Beni öldürürsen bu adadan bir daha kurtulamazsın... Zencilerim de seni gebertir... Beni bırak ve yarın Amerika'ya doğru yola çıkarsın...

Zıngır zıngır titriyordum... Orman... Gece... Ve korkunç derecede güzel, zevklerin sonunu arayan bir kadın... Vahşi bir hayvan gibiydim... Mukavemet etmeden benim oldu...

Ertesi günü mükemmel bir seyahat yatında Amerika'ya doğru yola çıkmışım...

Beni New York civarında ıssız bir sahile bıraktılar... Polise müracaat ettim... İnanmadılar anlattıklarım... Gazetelere söyledim... Yazdılar... Fakat bir hafta sonra tehlikeli bir deli diye tımarhaneye attılar beni... İki sene yattım... Güçbela İstanbul'a geldim...

Ne o? Görüyorsun ki, sen de benim deliliğime hükmediyorsun! Ha! Ha! Ha!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 25-26.3.1931)

HEYECANLI BİR TAKİP HİKÂYESİ

Lokantadan çıktı. On adım yürüdü. Birdenbire durdu. Yüzünü buruşturdu. On adım daha yürüdü. Tekrar durdu. Yutkundu... Yüzü zehirlenmiş bir adamın yüzü gibi karışık çizgilerle buruştu. Kendini toparladı, adeta koşar adım köşeyi saptı. Heyecandan yüreği güm güm çarpıyordu... Onda çok müthiş gizli bir iş yapmak isteyen bir insanın hali vardı. Tekrar durdu. Tekrar yutkundu. Ve tekrar yüzünü buruşturdu. Artık karar vermişti. Dayanamayacaktı. Fakat ne olur ne olmaz etrafı kollamak, kendisini bir gözetleyenin bulunup bulunmadığını anlamak lazımdı. Avcı tehlikesinden kaçan bir tavşanın korkak ve mütecessis gözleriyle etrafa bakındı. O ne? Saptığı köşenin kenarına gizlenmiş bir karaltı vardı. Kendisini göstermek istemeyen bir insan vücudunun başı, sanki onun her hareketini takip ediyordu. Evet, anlaşılan nazar-ı dikkati celbetmişti. Peşine düşmüşlerdi. Takip olunuyordu. Tekrar yutkundu. Tekrar, ölüm döşeginde bir adam gibi, yüzü kırıştı. Çare yok, takipten kurtulmak lazım. Hızlı hızlı yürümeye başladı. Hem yürüyor, hem de hissettirmeden, dönüp dönüp arkasına bakıyordu. Demin, köşeden onu gözetleyen şahıs, kapı içlerine, sokakta duran otomobillerin arkasına saklanarak peşinden geliyordu. Takip olunan adımlarını sıklaştırdı. Takip eden de hızlandı. Önde giden koşmaya başladı. Arkadaki de koşar adıma kalktı... Bu müthiş bir takipti. Çocukken Nat Pinkerton, Nik Karter, Şerlok Holmes romanlarında okuduğunuz kovalamacaların hiçbiri, İstanbul'un Sirkeci semtindeki bu takiple mukayese edilemezdi. Ben büyük bir merak ve heyecan içindeydim. Deminden beri gözümün önünde müthiş bir hadise cereyan ediyordu. Dayanamadım, işin içyüzünü anlamak için ben bu kovalamacanın içine karıştım. Bazen arkada takip edenin yanından geçiyor, şimşek gibi bir bakışla, onun çehresini tetkik ediyordum. Bu çehrede esrarlı bir mana, yenilmez bir iradenin ifadesi, avını yakalamak isteyen bir avcının dikkat ve azmi vardı... Bu müthiş avcının önünden kaçmak isteyen çehresini tetkik ediyordum. Bu çehrede dehşetli bir ıstırap, müthiş

bir korku okunuyordu...

Benim de içine karıştığım bu kovalamaca köprüye kadar devam etti. Köprü üstüne, birdenbire önde giden, yani takip olunan, hızla geçmekte olan bir tramvaya atladı. Bu ani sıçrayış, gerek arkada gideni, yani takip edeni, gerekse beni fena halde şaşırttı. Bir müddet ikimiz de tramvayın arkasından koştuk. Yetişmek mümkün olmadı. Av kaçıyordu... Fakat tam bu esnada aynı istikamete giden başka bir tramvay imdadımıza yetişti. O atladı. Ben de peşinden. O gitti bir şey söyledi. Vatman kolu çevirdi. Tramvay iki misli hızlandı. Şimdi tramvaylar arasında bir kovalamaca başlamıştı. Anlaşılan, takip edilen de kendi bindiği arabanın vatmanına bir şeyler söylemiş filan olacak ki önde giden tramvay da son süratle yürümekte idi. Fakat bu kovalamaca uzun sürmedi. Tam Karaköy'de takip edilen, yıldırım gibi yere atladı ve koşarak bir otomobile bindi... Vay anasını. Av gene elden kaçıyor. Derhal biz de tramvaydan indik. Biz de birer otomobile bindik. Şimdi Bankalar yolu üzerinde üç otomobil birbirini kovalamakta idi. En önde Sirkeci'den beri takip edilenin otomobili, en arkada da benim otomobilim...

İki dakikada Tepebaşı'nı boyladık. Darülbeyaz'ı geçtik. Galatasaray'a geldik. Heyecandan tir tir titriyordum. Artık çok esrarengiz, çok müthiş bir vakaya karışmıştım.

Bu muannit kaçıp kovalamanın sonu ne olacaktı? Herçibadabad kendini takipten kurtarmak isteyen kim bilir ne korkunç bir maceranın kurbanıydı. Onu takip eden kim bilir ne azimkâr iradeli, ne tuttuğunu koparır bir polis hafiyesiydi... Ama, belki de, bu işte bir hırsız, katil ve polis takibinden başka bir şeyler vardı...

Otomobilin camından baktım, Harbiye'yi geçiyorduk. Şoförüm sordu :

— En öndeki Osmanbey'e saptı, arkadaki de oraya sapıyor. Ben de sapayım mı?

— Sapayım mı ne demek, derhal...

Osmanbey Caddesi üzerindeyiz. Şoförüm tekrar sordu :

— Öndekiler durdu. Biz de duralım mı?

— Dur.

En öndeki otomobil, Osmanbey'de büyük bir apartmanın önünde durmuştu. İçinden takip edilen çıktı. Apartmana girdi. Ve kayboldu. Takip eden de otomobilinden indi. Ben indim ve yanına

yaklaştım. Tuhaf şey yüzü sapsarıydı. Bitkin bir hali vardı. Başını kaşıyordu.

Dayanamadım. Sordum :

— Şimdi ne olacak?

Bitkin bir halde cevap verdi :

— Ne olacak? Kaçırıldık.

— Peki ama, siz de içeri girseniz.

— Kaç para eder. Herif evine girdi. Artık orda rahat rahat istediği hali eder...

— Peki ama...

— Peki ama yok. Sirkeci'da lokantaya girdiğinden beri peşindeyim. O lokantanın yağları berbattır, bilirim. Kaç kişiyi kapının önünde kısırdım. Fakat bu çaktı. Şimdi rahat rahat tükürür...

— Ne dediniz? Tükürür mü?

— Elbette tükürür artık. İsterse evinin salonunun orta yerine haak tuuu diye tükürür...

— Bir şey anlamıyorum.

— Anlamayacak ne var? Ben sivil belediye memuruyum. O lokantada yemek yedikten sonra sokağa çıkar çıkmaz tükürmemek mümkün değildir. Bu da tükürecekti. Ben de enseleyecek, üç papel cezayı bastıracaktım. Fakat herif kurnaz çıktı. Korkudan soluğu evde aldı. 10 kuruş tramvay, 150 kuruş otomobil, yani 160 kuruş masrafla 300 kuruş cezadan kurtuldu... Anladın mı?

— Anladım. Hay Allah müstahakını versin, diye cevap verdim. Tuuu! diye tükürdüm yere.

Sivil belediye memurunun gözleri parladı. Birdenbire yakama yapıştı :

— Sokağa tükürürsün ha?.. O kaçtı ama, seni yakaladım. Sökül üç papeli.

Söküldük üç papel cezayı. Ve bu heyecanlı takip bana : 10 kuruş tramvay, 150 kuruş otomobil, 300 kuruş yere tükürmek bedeli, ceman yekûn 460 kuruşa mal oldu. Şimdi onu gazeteye yazıp 250 kuruş alacağım, demek ki 210 kuruş içerdeyim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 30.3.1931)

İNTİHAR VE VAPUR BİLETİ

Malum üslupla

Mademki hürriyet-i matbuat devrindeyiz, mademki serbesti-i vicdan var, mademki demokrasi hâkimdir, ben her meseleyi ıçığından cıçığına kadar tetkik ve tefekkür edebilirim, ağabeyciğim!..

Meselelerden mesele beğen! Mesela intihar meselesi. Vapurdan denize atılarak intihar!.. Düşünüyorum, kardeşim, derinden derine düşünüyorum : Acaba Şirket veya Seyrisefain vapurlarından Kadıköyü'ne Adalar'a veya Boğaz'a giderken, denize atlayıp intihar edenler, vapura binerken, bilet alırlar mı, almazlar mı?.. Ve bu müntehirlerin vapura binerken bilet almaları icab eder mi, yoksa etmez mi?..

Ben, ağabeyciğim, hayatımda, bir defa, denize atılarak intihar etmek istedim... Ve biletim yoktu. Yani kardeşim biletsiz müntehirlerdenim bendeniz... Zaten, doğrusunu istersen, intiharım ile biletsizliğin arasında sıkı bir münasebet de vardı...

Şöyle ki :

Geçen yaz, yâran toplandık... Büyükada'ya bir gezinti yaptık... Ada'nın Dil mesiresinde yedik, içtik, eğlendik... Öğleye doğru hepimize bir rehavet arız oldu... Ama ne rehavet, iki gözüm, sanki milel-i şarkiyeyi nefsimizde temsil ettik...

Her birimiz, bir çam altında daldık hâb-ı gaflete... Ben, iki gözüm, arkadaşlardan oldukça uzak bir yer seçtim nefs-i azizime!.. Zira ki, uykuda da olsa, kenarda durmayı muvafık-ı maslahat bilenlerdenim, efendim...

Her ne hal ise... Uyuduk, uyuduk da, uyandık... Uyudum da, uyudum!.. Bir de uyandım ki, güneş gurup etmek üzere, etraf gölgelik, hava serin...

Eeeh, gitmek zamanı gelmiş demek, dedim... Arkadaşları araştırmaya başladım... Fakat herifçioğullarını koydunsa bul... Dil mesiresi tenha... Ne sebu-endam sakiler, ne üzüm gözlü merkepler var...

Anlaşılan, çocuklar beni bulamayınca vapur iskelesine gitmişlerdir, dedim... Tuttum ben de iskelenin yolunu... Ve lakin, bir de iskeleye vardım ki, ne arkadaşlar var, ne de vapur... İskele memuru : “Yarım saat sonra son vapur gelecek, onunla İstanbul’a gidersiniz,” dedi... Ve filhakika, memurun kehaneti çıktı, efendi-ciğim, yarım saat sonra vapur geldi... Girdim vapurdan içeri... Vapur kalktı... Makine dairesinden kaptan köşküne kadar vapuru araştırdım... Arkadaşlar yok. Anlaşılan, dedim, bir vapur evvel gitmişler...

Her ne hal ise, oturdum güverteye, başladım etrafın temâşasına. Deniz yağ gibi, vapur fışır fışır gider, Rum delikanlıları mandolin çalarlar, Ermeni güzelleri şarkı söylerler, ben melul melul ufuklara bakarım şairane...

Dalmışım... Birdenbire : Çık!.. çık!.. bir ses!.. Biletçi bilet kesiyor... Kendime geldim derhal. Kendime geldim, beynim attı, anacığım!..

Bilet almayı unutmuşum... İyi ya, çekersin ceremeyi, verirsin cezayı, vapur içinde bilet alırsın!.. Oyle ama, canımın içi, cebimde metelik yok!.. Paraları tüketmişiz Ada’da...

Biletçi efendi yaklaşıyor : Çık!.. çık!..

Aman bre, zaman bre!.. Kepaze olacağız more!.. Biletçiye : “Param yok, istersen sana bir senet vereyim, yarın dükkâna uğra da paranı al!” Yahut : “Saati rehin al!” diyemezsin ya!..

Biletçi efendi yaklaşıyor : Çık!.. Çık!..

Aman bre!.. Zaman bre!.. Kepaze olacağız more!..

Mandolinler çalar, şarkılar söylenir, ay minimini doğar... Niye çalınmasın? Niye söylenmesin? Niye doğmasın?.. Millet hayattan memnun... Hepsinin bileti var be iki gözüm...

Vapur Fenerbahçe açıklarında, biletçi efendi burnumun dibinde : Çık!.. Çık!..

Beynimin orta yerinde birden bir şimşek çaktı... Kalktım ayağa... Koştum vapurun yan tarafına... Kaldırdım kendimi : Güm!.. diye fırlattım denize!..

İntihar ettim, iki gözüm! Ama, ne aşk yüzünden, ne gayri mübadil olduğumdan naşi!.. Biletsizlikten ötürü intihar ettim, iki gözüm, biletsizlikten!..

Ben mükemmel yüzücüyümdür, vapur durup da sandal indirilip de, ben müntehiri kurtarıncaya kadar, suyun içinde envai

türlü marifetler gösterdim...

Ben zavallı müntehiri sudan çıkardılar... Kaptanın kamarasına yatırdılar... Vapurdaki yolcu doktorlar nabzıma baktı... Millet benden bahsetti... Fakat biletçi efendi yanıma gelmedi, benden bilet sormadı. Sağ salım İstanbul'a ulaştım, iki gözüm... Rahat rahat...

O gün bu gündür, iki gözüm, derinden derine düşünürüm: Acaba vapurdan atılıp intihar edenler, vapura binerken bilet alırlar mı, yoksa almazlar mı?

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 8.4.1931)

SPOR

Her resim, çalgı, tiyatro, edebiyat tenkitçisinin, mutlaka ressam, çalgıcı, şair filan olması lazım gelmez, derler...

Milletin ağzı torba değil ki, iki gözüm, dikesin... Herkes dilediği hikmeti savurmakta muhtardır... Hele "hikmetler" bu neviden olursa, tehlike de yoktur... Dayan gitsin!..

Aynı suretle, dikkat ediyorum, ayağını topa sürmemiş futbolcularımız, eline raket almamış tenisçilerimiz, beyaz podüsuet eldivenli küçük hanımefendi boksörlerimiz, Şirket vapurlarında — yüzünüze güller — midesi bulanık denizcilerimiz filan, aldı yürüdü maşallah!..

Velhasılıkelam, spor terakki ediyor bizde!..

Spor fazla terakki ediyor bizde, doğrusu!

Ben, iki kardeş tanırım... Birisi Galatasaraylıdır, ötekisi Fenerbahçeli... İkisi de, borsada komisyoncudur... İkisi de bir karış boyludur... İkisi de fıçı gibi şişmandır, iki gözüm... Fakat birisi Galatasaraylıdır, ötekisi Fenerbahçeli... Ama ne Galatasaraylı, ne Fenerbahçeli!.. Sapına kadar!.. Kulüpleri uğruna feda-yı candan çekinmezler!..

Bu uğurda üç defa darılmışlar, iki defa birbirini dövmüşlerdir... Hele bir tanesi, deli divane olduğu bir kızın, rakip kulübe temayülünü hissedince, yüreği parçalanarak aftosunu derhal terket-tiydi, cancağızım, derhal!..

Eh! Spor, işte böyle fedakâran-ı milletin yüzü suyu hürmetine itila eder, diyordum... Seviniyordum!..

Fakat geçen gün bir de ne bakayım, bizim iki kardeş, iki dehşetli düşmanı, kol kola girmişler, güle oynaya karşıdan geliyorlar...

Tuhaf şey? Acaba Fener'le Galatasaray birbirine iltihak mı etti?.. Ne oldu?..

— Yahu bu ne hal? diye sordum...

— Hiç dediler, barıştık... Spordan vazgeçtik artık...

— Neden?..

— Geçenlerde şu Bulgar Kulübü gelmişti ya... İşte onun yüzünden.

—

— Bulgarları Galatasaray yenecek, hayır Fener yenecek diye 500 lira iddiaya giriştik aramızda...

— Eeee?

— Halbuki ikisi de Bulgarlara yenildi...

— Eeee?

— Halbuki bir Beşiktaşlı da, bizimle ne Galatasaray, ne de Fenerbahçe Bulgarları yenemeyecek diye, beş yüzer lirasına iddiaya girişmişti...

— Eeee?

— Eeesi! Aldı Beşiktaşlı 1000 papelimizi...

— Eeee?

— Daha ne eeesi be yahu! Bu iktisadi buhran zamanında 1000 papel ne demektir, biliyor musun?

— Bilmiyorum!

— Bilmiyorsan... Öğren de öyle sporcu ol, dediler ve güle oynaya uzaklaştılar...

Şimdi, "Eyvah!" diye kötü kötü düşünüyorum... Şu spor bizde çok terakki ediyor, çok terakki ediyor ama, bu iktisadi buhran böyle devam ederse, bizim kulüpler boyuna yenilirse, sporcularımız fedakârlığı son haddine kadar götürmezlerse, bu terakkinin sonu nereye varacak?.. KOVADİS? Efendiler?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 21.4.1931)

Korkunç hikâyeler serisi : GECE YARISI

Seyka'ya

Zifiri karanlık... Gökyüzünde tek yıldız yok... Gökyüzü kocaman kör bir göz gibi... Bulutlar, acayip şekilli, simsiyah bulutlar, karanlık bir suda yüzen dev naaşları gibi kımıldanıyor havalarda...

Sokaklarda in cin top oynuyor... Sokakların başlangıcı ve sonu yoktur...

Uzaklarda köpekler havlamada!..

Bu havlama değil, seslerin en yürek üzücüsüyle bir ulumadır...

Korkuyorum...

Neden? Niçin? Kimden korkuyorum?..

Bilmiyorum...

Fakat korkuyorum!..

Adımlarımın aksisedalarla uzayan sesi midir beni korkutan?

Gökyüzünün bu kadar karanlık olmasından mı ürküyorum?..

Köpekler niçin böyle uluyorlar?..

Şu pencereleri sımsıkı kapalı, perdeleri inik, kapıları kilitli evlerden birinde bir hasta can mı çekişiyor?..

Ölecek mi?..

Yoksa bu şehrin havasında, beklenen bir felaket mi esiyor?

Köpekler felaketin yaklaştığını insanlardan evvel hissederek...

Köpeklerin uluması hayra alamet değildir...

Bir kibrit çıktım... Saatimi çıkardım yeleşimin cebinden... Sarı parmaklı ellerim titriyor... Saat 12'ye çeyrek var...

Gece yarısı yaklaşıyor demek...

Öyle hissediyorum ki, bu gece, gece yarısında, bu şehrin bu mahallesinin bu sokağında, bir şeyler olacaktır...

Bir sucu arabası, demir tekerleklerini taşlarda şangırdatarak geçti...

Arabacı yerinde uyuyor gibiydi...

Başı göğsüne düşmüştü...

Dizginler adeta düşecek gibiydi ellerinden...

Arabanın arkasından bakıyorum... Bu bir sucu arabasından ziyade, bir cenaze mevkibine benziyor...

Ay doğuyor...

Kanlı, kesik bir çocuk başı gibi yükseliyor ay...

Ben hayatımda bu kadar kan kırmızı bir mehtap daha görmedim...

Dostlar, temenni ederim ki, siz de böyle bir mehtap havası içinde dolaşmayınız ömrünüz oldukça!..

Uzaktan uzağa polis düdükları geliyor...

Birdenbire irkildim...

Bacaklarımın arasından, simsiyah bir kedi geçti...

Kayboldu...

Bu sessizlik öldürecek beni!..

Bu mehtap çıldırtacak beni!..

Yürüyorum...

Gölgem, müthiş bir düşman gibi, takip ediyor beni peşimden...

Yüksek, harap, tahta bir evin önünde durdum... Ev baştan aşağıya simsiyah...

Bilmem neden, bilinmez bir kuvvet beni bağlıyor bu eve...

Artık bir adım daha atamıyorum işte!..

Bacaklarımın dermanı kesildi...

Bu yüksek evin karşısında, bu tahta, bu çok eski zamanlardan kalma konağın önünde dikilip durdum...

Kalbim hiç bu kadar kuvvetli ve hızlı atmamıştı...

Kalbim...

Şehrin saat kulesi 12'yi çaldı :

Dan! Dan! Dan!

Dan!

Dan! Dan! Dan! Dan! Dan!..

Dan! Dan!

Dan!..

Gece yarısı...

Felaketler saati...

Ne olacaksa, şimdi olacak!

İşte :

Önünde durduğum konağın ikinci katında bir pencere, birdenbire aydınlandı... Sapsarı bir aydınlık...

Nefesimi tuttum, pencereye bakıyorum...

Bakıyorum...

Bir ses...

Boğuk bir ses, bir erkek sesi :

— Hasna Hanım!.. Hasna Hanım!..

Tüylerim ürperdi... Dinliyorum.. Gene o boğuk, üzücü erkek sesi :

— Hasna Hanım! Hasnanıım! Lazımlığı getir Allahaşkına!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 24.4.1931)

Korkunç hikâyeler serisi : DENİZ YILANI

Yüzünde bahrimuhitlerin tunçlaşmış rengini, gözlerinde uzun seferlerin acayip melalini taşıyan ihtiyar kaptan söze başladı :

— Yirmi sene oluyor. Marsilya - Kanarya Adaları arasında işleyen küçük bir yelkenlinin suvarisiydim. O zamanlar, bu sularda yelken açan yegâne Türk kaptan bendim galiba...

Çok serttim, dünyada ehemmiyet verdiğim iki şey vardı: Herhangi bir işte süratle karar vermek ve bu kararı derhal tatbik etmek.

Hey gidi günler hey!.. Hey gidi gençlik!..

Yirmi sene oluyor... Hiç unutmam... Uygun bir rüzgârla Kanarya Adaları'nın en garpta olanından hareket etmiştik. Deniz mükemmeldi. Tayfalarım neşeliydiler... Gemim hemen hemen bomboştu. İki yolcum vardı.

On senelik bir bahrimuhit adaları serseriliğinden, Marsilya'ya dönen, alvali meşkûk bir Fransız... Ve ihtiyar bir Yahudi komisyoncu...

Fransızın, bizim parayla yüz lira kadar bir serveti vardı galiba? Yahudi ise, geminin ambarına büyük bir sandık teslim etmişti... Sandıkta çorap, fanila, kumaş numuneleri varmış...

Her ne hal ise, bu iki yolcuyla, müsait bir rüzgârla, üç gün üç gece yol aldık. Dördüncü günü sabahı arka direğin çanaklığında vardiya kesen tayfa, birdenbire haykırdı :

— Bir mil kadar açıkta, tam dümen suyunda, bir yılan balığı gözüktü!..

Derhal dürbüne yapıştım. Hakikaten peşimizde bir yılan balığı vardı. Bahrimuhit'in yılan balığı ne demektir, bilir misiniz? Bu tayfun gibi, haritada mevkii tayin edilmemiş bir kaya parçası gibi, korkunç bir tehlikedir. Bu kahrolası balıkların boyu doksan yedi, doksan yedi buçuk metre kadar olur. Kalınlıkları, vücutları elastiki olduğu için, yedi yedi buçuk metreye kadar çıkar... Benim gemim gibi, birçok yelkenlilerin, yılan balıklarının bir kuyruk darbesiyle,

denizin dibini boyladıkları işitilmemiş bir şey değildi.

Derhal bütün yelkenleri açtırdım. Gemim iki mil daha kazandı. Fakat balık peşimizi bırakmıyordu. Ve her an biraz daha yaklaşıyordu bize. Artık, simsiyah, pırıl pırıl yanan vücudunun dalgalar arasında nasıl kıvrandığını iyice görüyorduk... Baş koca- mandı ve bu başta, insan gözlerine benzeyen gözler vardı.

Tehlikenin bir felakete döneceği muhakkaktı artık. On dakika sonra, müthiş bir darbesiyle, gemimin bordaları çatırdayacak ve hepimiz yılan balığının dişleri arasında, çengellere takılmış koyun- lar gibi delik deşik olacaktık.

Halbuki katiyen ölmek istemiyordum. Hayat çok güzeldi, deniz mükemmeldi, rüzgâr öyle uygundu ki... Bir gemici için böyle şartlar içinde ölüm, ölümlerin en fecisidir...

Hayır, ölmeyecektik. Derhal karar verdim. Yılan balığını oyalamak, zaman kazanmak lazım.. Bastım emri :

— Ambardaki eşyaları denize atın!

— Ambarda bir tek sandık var. Yahudinin sandığı.

— Atın onu denize... Balık sandığı yutuncaya kadar, biz hayli yol alırız...

Yahudinin sandığı derhal denize atıldı. Ve yılan balığı yuttu onu bir hamlede. Fakat, bana mı, demedi... Eskisinden daha büyük bir hırsla bize yaklaşıyordu. Aramızda yirmi metrelik bir şey kalmıştı. Ne olursa olsun, verdiğim kararı sonuna kadar tatbik etmek lazım. Güverteye bakındım. Fransız serserisi, şu bahrimuhit adalarından Marsilya'ya dönen ahvali meşkûk herif, ilişti gözüme.

— Yakalayın şu herifi. Fırlatın balığın ağzına! diye haykırdım.

Fransızı yaka paça denize, balığın ağzına fırlattı tayfalarım... Fakat balık gene duralamadı. Fransızı bir anda yaladı yuttu... İnsan etinin lezzetini çok beğenmiş gibi, daha büyük bir şiddetle saldırdı geminin dümenine... Tam bu esnada, bir de ne göreyim? İhtiyar Yahudi güverteye çıkmış, sandığını denize attığımız için bağırıp çağırıyor, kıyametleri koparıyordu... Fena halde canım sıkıldı. Biz nerdeyiz, herif nerde!.. Derhal bir göz attım. Tayfalarım, bu sefer de, ihtiyar yahudiyi kısı kıvrak yakaladılar ve tam geminin dümenini dişlemek üzere olan yılanın açık ağzına fırlattılar. Yılanın ağzı kapandı. Yutkunur gibi gözlerini süzdü ve hareketsiz donakaldı. Biz ilerliyorduk. Yılan ölmüş gibiydi. Peşimizden gelmiyordu artık. Derhal tayfalara emir verdim :

— Yılan öldü. Bir sandal indirin ve bağlayın ölüsünü gemiye.

Yılan hakikaten ölmüştü. Onu Marsilya'ya getirdik. Bu acayip ölümün sebebini anlamak istiyordum. Marsilya'da, büyük bir ilim heyetinin huzurunda, yılanın karnını yardık... Yardık ve ne görsek beğenirsiniz?

İhtiyar Yahudi, yılanın karnında, sandığının üstüne oturmuş, karşısındaki Fransıza çorap ve fanila satıyordu... Fransızın yüz lirasından kırk beşi Yahudinin cebine girmişti bile...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 25.4.1931)

LONDRA'DA ÇORAP MÜBAYAASI

Sizin hiç Londra'ya gitmişliğiniz var mı? Eğer gitmişseniz, ne âlâ!.. Yooook, şayet gitmemişseniz, belki bir gün gidersiniz; gidince de belki bir çift çorap mübayaaya edersiniz diye bu yazıyı yazıyorum...

Binaenaleyh, ey müstakbel Londra yolcusu vatandaşlarım, bu yazımı dikkatle okuyunuz, mühim bulduğunuz noktalarını not defterinize cızırdatıveriniz.

Ben, bundan beş sene evvel, Londra'ya bir seyahat yaptım... Bir Mısırlı Prens'in yanında Türkçe tercümanlık vazifesini görüyordum... Londra'da Türkçe tercümana ne lüzum var? diyeceksiniz?.. Doğru!.. Fakat Prens akli bu!.. Para bol olduktan kelli insan nereye sarfedeceğini şaşırıyor galiba?

Her ne hal ise, tarihi bir günde Londra'ya vardık... O gün neden tarihi idi? Pek farkında değilim. Yalnız, tahminime nazaran, sütninesinin kocasının Kahire'ye geldiğinin sene-i devriyesi miymiş ne!.. Velhasıl, herhalde tarihi bir günde çıktım Londra'ya...

Londra dedikleri kocaman, sisli, dumanlı bir şehirdir, efendim. Tabii binaları var, mağazaları var; otomobil, yeraltı şimendiferleri, tramvayları var; polisleri; iki arşın boyunda tüylü kalpaklı hassa askerleri; kazık gibi dişli, beyaz silindiri şapkalı lortları var!.. Lafın kısası, Londra mühim bir şehirdir, kardeşim...

İşte bu mühim şehre, tarihi bir günde, ayak bastım. Başladım dolaşmaya... Dolaş babam dolaş, yürü yavrum yürü! Bir saat, iki saat, beş saat... Nihayet pes dedim, yoruldu, efendim... Ayaklarım, yüzünüze güller, fena halde terledi... Çoraplarım yapıştı kunduralarıma... Çorap dediğin mendil değil ki, bir iki tane taşıyasın cebinde... Londra, efendime söyleyeyim, Londra gibi yerde, tabanına yapışmış çorapla da dolaşmazsın ya?.. Serde prens tercümanlığı var... Sonra, efendime söyleyeyim, yorgunluktan naşı, tramvaya filan da binmek lazım... Halbuki hava sıcak... İngiliz centilmenlerinin burunları da hassas olsa gerek...

Ne yaparsın?

Gideyim yeni bir çift çorap satın alayım, dedim... Şöyle bir köşe başına sığır, ayaklarımdakini çıkarır atar, yenisini giyerim, dedim... Ve, efendiciğim, hemen daldım bir çorapçı mağazasına!.. Kocaman bir mağaza... Saray gibi bir şey... İçerde tıs yok... Müşterilerle tezgâhtarlar kavga filan da etmiyorlar... Velhasılacayip bir mağaza... Şöyle etrafıma bakındım... Tezgâhlardan birinin önünde, bir İngiliz lordu bir kutu çorap çıkartmış, tek gözlüğünün altından, çorapları, el sürmeksizin muayene ediyor.

Eh! dedim, şu lordun aldığı çoraplardan bir çift de ben alırım... Yanaştım yanına. Herifçioğlunun omuz başından ben de dikiz ettim çorapları. Bir saniye geçti geçmedi, lort cenapları birdenbire geriye döndüler, kaşlarını çatıp suratıma aksi aksi baktılar. Ve hiçbir laf etmeden, bastonuna dayanarak, ağır ağır mağazadan çıkıp defoldular...

Vay anasını! Lort cenaplarına da ne oldu? demeye kalmadı, bu sefer tezgâhtar aksilendi... Başladı dırlanmaya...

Yok efendim, ben büyük bir halt karıştırmışım, ne hakla yabancı bir centilmenin almak istediği çoraplara göz atmışım!..

Bu, başkalarının mahremiyetine tecavüzmüş... Mağazanın en eski müşterisini kızdırmışım... Daha neler de neler!.. Baktım ki olacak gibi değil...

— Ulan İngiliz, ne kafa tutuyorsun, dedim, lordun alacağı çorapların hepsini sat bana... Bari herifin mahremiyetine adamakıllı girelim...

Tezgâhtar sustu... Tam bir kutu çorabı tıktırdılar koltuğumun altına... Bayıldık papelleri...

Bir çift çorap alacaktım, 24 çift çorap aldım. Hem de İngiliz lortlarının giydikleri çoraplardan... Yani senin anlayacağın bizim iki aylık gitti gürültüye...

Şimdi vasiyetim olsun size, Londra'ya giderseniz, çorap almak isterseniz, sakın ha lortların mahremiyetine tecavüz etmeyesiniz... Yoksa yandığınızın resmidir alimallah!

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 2.5.1931)

Felsefi hikâye

Afrika'nın meçhul derinliklerinde heyecanlı bir seyahat yapıyordum... Yapayalnızdım... Dört günden beri kızgın, öldürücü bir güneş altında yol almaktaydım... Susuzluktan, açlıktan ve yorgunluktan çıldıracak bir hale gelmiştim... Eğer, bu yayan, erzaksız yolculuğum iki gün daha devam ederse, çöllerin ortasında, vatan-dan uzak, aileme hasret, kalıbı dinlendireceğim muhakkaktı... Çıplak ayaklarımı kızgın kumlarda hisirdatarak, Azrail aleyhissela-mın, bir gölge gibi peşimden geldiğini hissediyordum... Ölüm ne fena şey, yarabbi!..

Akşam oldu... Uzaktan bir vaha ilişti gözüme... Karnımın açlığını, son bir gayretle bastırmaya çalışarak, vahaya ulaştım... Bir iki meyvasız hurma ağacı... Ağaçlardan birinin altına şişman, fıstık gibi bir zenci uzanmış...

Yamyamlar arasında yaptığım seyahat, bende insan etine karşı garip bir incizap yaratmıştı... Dört günlük açlık, bu incizabı, doymaz bir iştiha haline getirmiş bulunuyordu şimdi...

Binaenaleyh, hurma ağacının altında yatan fıstık gibi herifi derhal parçalayıp yememek için kendimi zor zaptettim. Herhalde, civarda, bu zencinin akrabalarına tesadüf ederim. Onlardan satın alırım herifi ve vicdanım müsterih, karnımı doyururum, dedim...

Filhakika yüz metre ilerde, bir ihtiyar erkek, bir çocuk ve bir kadın olmak üzere üç zenci daha vardı...

İhtiyar erkek zenciye yaklaştım :

— İhtiyar, dedim, şu hurma ağacının altında yatan adamı yemek istiyorum... Fiyatı her ne ise derhal tediye ederim...

İhtiyar itapla yüzüme baktı :

— Beyaz adam, dedi... Bana böyle bir teklifte bulunmaya nasıl cesaret ediyorsun? Hurma ağacının altında yatan benim oğlumdur... Canımın canı, kanımın kanıdır o!..

Bu cevap üzerine cebimden üç İngiliz altını çıkardım ve ihtiyar

babaya gösterdim...

— Eğer 50 tane böyle altın verirsen, hurma ağacının altındaki oğlum senindir, fakat on para aşağı olmaz, dedi.

Maalesef cebimde 3 altından fazla yoktu... Binaenaleyh ihtiyarı bıraktım, küçük çocuğa gittim :

— Küçük zenci çocuğu! dedim. Şu hurma ağacının altında yatan adamı yemek istiyorum...

— Bu teklifi bir daha tekrar etme, dedi... Zira o adamın ismi Rikoko'dur. Ve Rikoko benim babamdır. Sebeb-i hayatımdır.

Çocuğa üç altını gösterdim... Gözler parladı :

— Eğer bunun gibi 10 altın verirsen al babamı, Rikoko'yu öldür, dedi... Maalesef 10 altınım yoktu... Çocuğu bıraktım. Zenci kadına gittim.

— Ey zenci dilberi!.. dedim. Şu hurma ağacının altında yatan adamı yemek istiyorum... Sat onu bana!

Zenci kadının gözleri bir acayip parladı :

— Neee? dedi... Sen Rikoko'yu mu yemek istiyorsun? Sahiden mi? Alay etmiyorsun ya! Allah afiyet versin! Ye doya doya!.. On para bile istemem... Sana üstelik, mercan gerdanlığını da hediye ederim!

— Teşekkür ederim, dedim. Binlerce teşekkür... Fakat bana bu büyük iyiliği yapan kimdir? Sen kimsin, ey güzel zenci kadını?..

Kadın yavaşça cevap verdi :

— Ben Madam Rikoko'yum... O, hurma ağacının altında yatan adamın karısıym. Anlaşıldı mı?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 3.5.1931)

İKRAMİYELİ ÇİKOLATA RESİMLERİ

Milletin gözü fena halde açıldı maşallah... Öyle pestenkerani, yalnız bir tek hassası olan nesneleri kimse satın almıyor... Eh, milletin gözü açıldıysa tüccarların da, esnafın da, fabrikatörlerin de elleri armut toplamıyor ya... Onlar da müşteriye mal satmak için türlü icatlar yapıyorlar hani... Hiç değişmeden, yıkanmadan, ütülenmeden, Macaristan başvekili gibi on sene dayanan yakalıklar mı istersin?.. Beş kuruşa hem manikür, hem pedikür, hem diş karıştıracağı aletleri mi arzu edersin?.. Yoksa ikramiyeli çikolatalar mı?..

Hele şu ikramiyeli çikolatalar!... Hani bana öyle geliyor ki, cancağızım, çikolata fabrikatörleri, mallarını sürmek için ikramiyeli resimler usulünü, bizim gazetelerin kupon biriktirme sisteminden almışlardır belki ama, bu hususta gazeteleri fersah fersah geçmişlerdir alımallah...

Bizim evde, çikolataların kabuklarını ve içlerinden çıkan resimleri toplama merakı, ilkönce küçük mahdum bendenizden başladı. Derken bu merak ortanca kerime cariyenize intikal etti. Ondan büyük mahduma geçti. Büyük mahdumdan valdelerini sardı. Derken ahçı kadın da tutuldu bu meraka... Velhâsıl şimdi bütün ev halkı cayır cayır çikolata kabuğu ve çikolata resimleri biriktiriyor... Oh... Ne masum eğlence, ne saf merak değil mi? Herkeste sinema, tiyatro, kürklü manto merakı vardır. Bizimkilerde ikramiyeli çikolata merakı... Daha ne istiyorum, değil mi, efendiciğim? Fakat kazın ayağı öyle değil... İkramiyeli çikolata merakının, bütün bir hane halkını sarması ne demektir bilir misiniz? Bu, her gün beş kuruştan en aşağı on çikolatanın istihlak edilmesi demektir. Yani bütçe faslına günde bir elli kuruş, cabadan, çikolata masrafı ilave etmek icabetmektedir.

Bu masrafın önüne geçmek de mümkün değil. İtiraz hemen hazır. Aman, efendim, diyorlar, hem çikolata yiyoruz, hem de üstüne üstlük pudra gibi, cep aynaları gibi, dev aynası gibi ikramiyeler alıyoruz. Hele bir de talih yardım eder de büyük

çikolata piyangosunda kazanırsak bisiklet, yazı makinesi, daha neler de neler almamız mümkün...

Ben cevaben : İyi ama, diyorum, ben size ikramiyesiz çikolata getiririm. Dev aynasını, pudra kutusunu, hatta bisikleti bile hediye ederim. İsterseniz evin içinde bir piyango tertip eyleriz. Yeter ki şu ikramiyeli çikolatalardan vazgeçiniz. Zira görüyorum ki merakınız günden güne artıyor. Bu iş böyle giderse yemekten, içmekten kesileceksiniz...

Fakat ne mümkün, iki gözüm, söz dinletmenin imkânı yok. Mebusluğa namzetlik koymak gibi bir merak. Mantıkla filan önüne geçemezsiniz ki...

Sonra işin belası, yığın yığın çikolata kabuklarını, deste deste çikolata resimlerini mahalline teslim etmek işi de benim omuzumda... Haftada bir, işi gücü bırakıyoruz, kabukları tekrar tekrar sayarak, resimleri birer birer sıraya koyarak çikolata merkezindeki memur-ı mahsusa devrediyoruz. Sanki bankaya milyon yatırmışsın gibi herifçioğlu sana senetler, sepetler, makbuzlar veriyor. İmza ediyor, imza ediyorsun. Hatta, nerdeyse mahalleden ilmühaber isteyecek.

Bir seneden beri başımda bu bela var... Bir seneden beri hane dahilinde ikramiyeli çikolata hastalığıyla mücadele ediyorum... Milli tasarruf, milli ailenin selameti namına rica ederim, demokrasi prensipleri artık bir parça çiğnensin de, bir parça kuvvetli otorite gösterelim de, şu ikramiyeli çikolata satışlarına mani olalım...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 4.5.1931)

KAVGA BU ANAM, ZEYNEP'İN DÜĞÜNÜ DEĞİL!

Eeey, bizimki de göz, anam, arpacık soğanı değil bunlar... Baktım da harman yerine, "Burada bal var!" dedim. Uzaktan İbo'ya bir işmar ettim. İbo, Mıstık'ın kulağına eğildi. Mıstık, Haso'ya söyledi. Haso, Minnoş'a haber verdi. Minnoş, Nayle'ye işaret etti. Nayle, Fatuş'a bağırdı. Fatuş, Aluş'u çağırdı. Aluş, Rabiş'e seslendi. Pembe, Güllü'nün kolunda, Huriş, Maviş'in peşinde, koşa koşa, nefes nefese sergiye geldiler.

İbo, Minnoş'a bir işmar etti, Fatuş'a göz kırptı, hepimize dikiz geçti de, bir ağzını açtı, dayan dayanabilirsen, anam, ne cam bıraktı, ne çerçeve, başladı kantarlıları savurmaya! Öylesine savurdu ki ne sağını gözettili, ne solunu... Ben diyeyim kanuna taarruz etti, sen de ki milleti de ayaklar altına aldı.

Bir sustuk...

İki sustuk...

Üç sustuk... Herifçioğlu oralı değil!..

Bir yutkunduk... İki yutkunduk... Üç yutkunduk... Baktık ki anayı, avradı çoktan geride bırakmış da sülaleye kadar dayanmış :

— E... Artık fazlasına kaçtın İbo! diye, başladım ben de kalayı basmaya...

Ama, hakkım yok mu be anam, çeribaşı diye boyun kırdıksa, sorsun bakalım herkesin yüreğinde yatan aslan ne biçimde? Kuyruklu mu, kuyruksuz mu? Pencereleri var mı, yoksa ödle mi?.. E... Bunları bilmiyorsa, yabanın herifi, adamın suratına karşı aynasız tıraş etmesin... Ederse budur encamı, alır cevabını...

Meğer tayfa da beni beklermiş... Başladı her boğazdan bir hırıltı çıkmaya, kızlar cıyak cıyak bastılar yaygarayı... Bir görme-liydin, anam, çeribaşı öyle rezil rüsva oldu ki, beş yaşındaki yumurcaklar bile :

— Çeribaşıya guguk! çekip, voyvo bağırdılar...

İtibardan düşen adamın hali budur heeey!

Hırgür o kadar büyüdü, kavgacılar o kadar kızıştı ki birbirimi-

zi alaşağı etmenin tam tavı gelmişti hani... Neden tam tavı gelmişti, diye sorarsan, anam, bunlar gözdür, derim sana, ağaç budağı değil... Harman yerinden bir alay hemşeri başladı bizim çergiyeye doğru koşmaya... Mevlam hayır sahiplerini üstümüzden eksik etmesin, kan çıksın istemediler. Ben de baktım ki ayıracak adamlar var, böyle zamanda yerinde kim durur! Şu fani dünyada bir namus için yaşıyoruz, ona dil uzatanın dilini koparırım alimallah... Yerimden sapan taşı gibi fırlatarak atladım çeribaşının üzerine... Onun da adamları bana çullandılar. Biz birbirimize öyle bir girişmişiz, anam, yerdeki ayakların hangisi benimdir, hangisi senin fark edemezsin. Harman yerindeki hemşeriler bile aramızda altüst oldu, bizi, bir saat uğraştılar da güç ayırdılar!

Kusura bakma, anam, kavgada yumruk aranmaz, çeribaşı oburluk edip fazla yediyse, otursun oturduğu yerde, kabahati bana bulmasın... Zaten yerinden kımıldanacak hali kalmamıştı, turşuya dönmüştü ve lakin kabadayılığı da elden bırakmıyordu :

— El yumruğu yemeyen kendi yumruğunu bozdağan armudu sanırmış, diyordu bana... Bir daha ben adamca laf ederken, gene ağzını boz da göreyim seni, diyordu bana, sen zaten her zaman şakayı kakaya çevirirsin! diyordu bana.

Pestil gibi yerlerde uzandığıma bakma, anam, ben şu huysuza haddini bildirirdim ama, ne yapayım ki çergide gene biz bize kaldık, hemşeriler çoktan harmana döndü...

Bundan sonra böyle uğursuz yerde durana lanet! Çadırları devşirdik, ızgaraları, maşaları topladık. Kürekleri sırtladık. Ver elini karşıki dağlar deyip yola düzıldük. Yolda alışveriş de oldu. Sade ateş küreği değil, saat, köstek de sattık. Ne yaparsın, anam, geçim dünyası... Bizi ararlarsa bulsunlar bakalım şimdi harman yerindeki hemşeriler!

Ne diye mi ararlar? Sen ol da arama bakalım! İnsanın itişip kakışırken cüzdanı da düşer, saati de kaybolur, altın kösteği de kopar. Kavga bu, anam, Zeynep'in düğünü değil ki bir köşede oturup rahat rahat çengileri seyredesin!

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 7.5.1931)

İKİ NUMARANIN KÖPEĞİ

Apartmanda mı oturuyorsun, kardeşim, yoksa evde mi?.. Apartmanda oturuyorsan, kaçınıcı katta, kaçınıcı numarada mekân kurmuşsun?.. Alt katta bir numarada isen... Âlâ!.. Keyfine bak!.. Manzarası belki yoktur... Belki karşıdaki kilise duvarını, yahut bakkal dükkânını görür ama, zararı yok!.. Hayatın, daha doğrusu ailece, çoluk çocuğun, familya, valde, hemşire — ve ne çare — kayınvalde hanımın hayatları tehlikeden masundur hiç olmazsa!.. Kudurmak, çocuk düşürmek, ödü patlayıp bayılmak gibi felaketlere uğramazsın!..

Ben cancağızım, geçen sene Kadıköy'e geçince, apartmanda oturmaya karar verdim... Eh! Her ne kadar, Şişli, Maçka apartmanlarında oturacak kadar olmadıksa da, Kadıköy'de içi kârgir, dışı ahşap üç katlı bir apartmanın üçünü katına yerleşecek dereceye geldik!.. Niye gelmeyelim?.. Ne belediye intihabatında muhalefete kapıldık, efendim, ne de mebus namzetliğimizi ilan edip, haftada bir defa Ankara'ya yataklı vagonla gidip, üçüncü mevkiyle dönerken paracıklarımızı seyahatlerde yedik... Tasarrufa riayet ederek, Kadıköy'de içi kârgir, dışı ahşap üç katlı bir apartmanın üçüncü katında, bir taraftan Adalara, diğer cihetten İstanbul'a bakarak gül gibi geçinip gidiyorduk...

Gidiyorduk diyorum, iki gözüm... Bu sözüme mim koyunuz!.. Geçinip gidiyorduk, fakat!.. Fakat, diyorum, iki gözüm... Bu "fakat"a da mim koyunuz hele bir!.. Fakat altımızdaki kata, yani iki numaraya, "köpekli aile" taşındı taşınalı, keyfimizin içine okundu. İki numaranın köpeği berbat etti hayatımızı... Hani kontrat olmasa, pılyı pırtıyı topladığın gibi savuşacağım vallahi!..

Şu iki numaranın köpeği yüzünden neler gelmedi başımıza... Bu belaların belası hayvanı, öyle, çoban köpeği, kurt köpeği, av köpeği filan gibi iri yarı bir şey zannetme sakın ha!.. Bembeyaz, kıvrıcık tüylü, sipsivri dişli, bir nevi fino azmanıdır bu mendebur it... Ve lakin bir sesi vardır, bir havlayışı vardır, bir ısırışı, dişleyişi, insanın üstüne saldırışı vardır ki, azılı kaplandan beter...

İki numaradakiler bu köpek oğlu köpeği tam kapılarının arkasında bağlı bulunduruyorlar... Hayvan ayak sesleri duydu mu başlıyor acı acı bağırmaya... Mesela, çoluk çocuk gece yarısı sinemadan dönüyorduk... Merdivenler karanlık... Hepimiz yorgun ve dalgınız. Tam iki numaranın önünde geçerken, birdenbire bir kıyamettir kopuyor... Sanki karanlıkların içinden kurt sürüleri saldırıyor üstümüze... Zınk deyip duruyoruz... Yüreğimiz ağzımızda... Ya kapı açıksa... Ya köpek bağlı değilse!.. Hem daha geçen gün Ermeninin çocuğunu bacağından ısırmış da, zavallı çocuk hâlâ yatıyormuş... Bütün bunlar aklından geçer... Sonra bizim aile de hamile... Başlar mı ağrıları tutmaya... Her ne hal ise, etrafı kollaya kollaya yukarıya çıkarız... Köpek susmaz... Bağırır, çağırır, şirretlik eder... Bu sefer de uyuyabilirsen uyu!..

Bundan bir ay evvel bu köpek yüzünden vapuru kaçırdım... Mahkemem vardı İstanbul'da, kaybettim...

Bakın nasıl oldu :

Tam bizim katın merdivenlerini iniyordum, tam iki numaranın kapısı gözüktü, bir de ne göreyim? Kapı açık, köpek orada, fıldır fıldır bakıyor bana... Gel de bir adım atabilirsen at... Evdekilere karşı da yiğitliğe leke sürmek olmaz... Ters yüzüne çıktım yukarıya... "Ne oldu, niye döndün?" dediler. "Hiç.. Bir kâğıt unutmuşum da onu almaya geldim... dedim... Uyduramentoni bir kâğıt aradım. Sözde buldum... Tekrar merdivenlere geldim... Kapı gene açık... Gene köpek orada... Tekrar yukarı çıktım... Tekrar bir şeyler aradım... Tekrar merdivenlere... Gene kapı açık, gene köpek orada... Artık kan tepeme çıktı... Başladım avaz avaz haykırmaya... Kapıcı geldi... İki numaranın efendisi çıktı... Efendiyle kapıştık. O söyledi, köpeğini müdafaa etti... Ben söyledim, köpeğe şifahen hücum ettim... Ve bizim vapur kaçtı... İstanbul'daki mahkemeye yetişemedim... Gıyaben hüküm giydim... Kaybettim...

Fakat bunun acısını almadan durur muyum hiç? Bu sefer ben iki numaradakiler aleyhine bir dava açtım... Ve bir de kocaman baston tedarik ettim, iki gözüm... Artık kapıyı açık bıraksalar değil ya, köpeği "Aport!.." deyip üstüme saldırsalar bile hâkim huzurunda ispat-ı vücut edeceğim... Hiçbir kuvvet beni adaletin tecellisi için çalışmaktan menedemeyecektir!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 12.5.1931)

AZ TAMAH ÇOK ZİYAN GETİRİR

Gözünü sevdiğim atalar sözü!.. İnsan, şu mühim sözlerle amel etse hayli belalardan sakınır kendini gibi geliyor bana!.. Hele be birader, otomobile filan binerken, atalar sözünün hiç olmazsa bir iki tanesini, hatırından çıkarma sakın ha!.. Mesela, menzil-i maksuduna çabucak erişmek istersen, katiyen taksiye binme!.. Unutma ki :

“Erişir menzil-i maksuduna aheste giden.

“Tiz reftar olanın payine dâmen dolaşır!..”

Zira tam süratle giderken mutlaka salakça bir vatandaşı çiğnersin. Haydi şoförle beraber, şahit sıfatıyla, merkeze!. Yahut, şoförün vesikası yoktur... Haydi in arabadan... Yahut şoförün muavini vardır. Haydi gene istintak... Velhasıl menzil-i maksuduna, aheste beste, maşiyen yarım saatte gideceksen, otomobille bir saatte ulaşırsın, efendiciğim...

Otomobile binmek hususunda : “Az tamah çok ziyan getirir” darbimeseline de riayeti elden bırakma, kardeşim...

Geçen gün, maaile, Köprü'den, Ayasofya'da oturan bizim halaya gidecektik... Beş kişiydik. Hesap ettim. Beş kişiye, 50 kuruşa yakın tramvay parası vereceğiz... İyisi mi, dedim, bir taksiye biner, hem rahat, hem süratli, hem de, bizi görmesi muhtemel eş dost yanında itibarı artmış bir surette hala hanıma gideriz... Hem mahallede hala hanının da kredisi artar...

Velhasıl, lafı uzatmayalım, kardeşim... Taksiye binmeye, uzun müzakere ve müşaverelerden sonra, müttefikan karar verdik.

Yanaştım Köprü'nün üstünde dizili duran otomobillerden birine... Tam kapısını açarken beynimde bir şimşektir çaktı... Bir yerde işitmişim ki, taksi bolluğu, müşteri azlığı dolayısıyla, şoför efendilerle pazarlığa girişip, taksi saatini açtırmadan, gidilecek yere daha ucuz gitmek mümkünmüş...

Binaenaleyh, biz de enayi değiliz ya be birader... Derhal şoförle pazarlığa giriştim. Ayasofya'ya 100 kuruş istedi... Ben 80 verdim. Razi olmadı... Silktim omuzumu, sanki “Kime yutturuyor-

sun, şoför efendi!" demeye getirdim. Gittim başka bir taksiye. Onun şoförü 90 kuruş istedi. Ben 80 verdim gene... O da razı olmadı... Kafam kızmaya başladı...

Senin anlayacağın şoför efendiler, beni basbayağı, ömründe otomobile binmemiş bir vatandaş yerine koyuyordular...

Gittim üçüncü şoföre :

— Ayasofya'ya ne vereyim dedim?

— Peşin para 85 kuruş dedi...

— 80 dedim...

— Haydi, ver parayı atlayın içeriye dedi...

Verdim peşinen 80 kuruşu, maaile bindik arabaya... Bizim çocuklara, kaç para iktisat ettiğimi göstermek için :

— Şoför efendi, nasıl olsa parayı peşin aldın. Şimdi şu taksi saatini aç da bakalım ne kadar yazacak, dedim, merak bu ya!..

Şoför güldü... Saati açtı... Maaile diktik gözümüzü saate.

26 yazdı... Gittik gittik 28 oldu, derken 30, derken 32...

Ne oluyoruz? Ayasofya'ya yaklaşıyoruz. Saat 38'de...

Heyecandan titriyorum... Tam hala hanımın evi önüne geldik :

Saat 42 kuruş yazmaz mı?

— Şakkadak düşüp bayılacaktım, iki gözüm!.. Üç gün ağzımı bıçak açmadı...

Şimdi ne vakit otomobile binsem, taksi saatine kendi aklımdan daha çok güveniyorum... Eh! arada sırada saat yuttursa bile, hiç olmazsa kendi kendimi zorla enayi yerine koymuyorum ya?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 13.5.1931)

HELE ŞU OYUNU DA SEYREDİVERELİM!

Yarı çıplakların oyununu seyrettikten sonra
yazan : Sen

Ayıp değil a, iki gözüm BEN'ciğim, sıra sıra yarı çıplak kadınların oyunlarını pek öyle görmüşlüğü yoktu, iyi edip gelmişiz derim şuracığa... Aldıkları papelleri hak ediyorlar doğrusu hatunlar... Eeeh onlarda bu sanat, bu marifet, bu endam, millette de bu sanat aşkı olduktan sonra, iki gözüm, elbette kazanırlar. Hele bu iltifat karşısında gittikçe de "kesb-i kemal ü hüner" eylerler, değil mi, üstadım. Malum ya : "Marifet iltifata tabidir," buyurmuşlar. Tabii iltifat artınca marifetleri çoğalacak, marifetler yükseldikçe rağbet artacak, yumurtadan tavuk, tavuktan yumurta, o yumurta-dan tekrar tavuk çıktığı gibi bu işte de ne marifetin sonu gelecek, ne iltifatın...

Böyleyse kekâ, ama, bey kardeşim, bu tavukla marifet ve yumurta ile iltifat hesabını fazla ilerletemedim bir türlü... Hem hesabını şaşırdım, hem de kolumun dirseği fena halde sızladı :

— Bu kadar da vurulur mu a birader? dedim BEN'e...

Seninki oralı değil, bana harıl harıl ön taraftaki koltukları işaret ediyordu...

— Nafile öteye, beriye bakamam ağabeyciğim! dedim. Beni şu numaralar fena halde sardı...

— Bre gafil! diye bağırarak kolumu eskisinden fazla, öylesine sarstı ki, gözlerimi dediği yere diktim :

Bana, koltuklardan birine kurulmuş iriyarı bir vatandaşı gösteriyordu.

— Baktık işte, ne olacaktı? dedim...

— Sonra anlarsın, dedi...

Biraz sonra gene yerimden sarsıldım... Bu sefer de seninki :

— Bak şuraya! diye karşıdaki locayı işaret etti.

Gene o vatandaşı...

Olur a, dedim... Bulunduğu yerden iyi görünmüyordur, locaya çıkıp oturmuş... Eloğlunun keyfinin kâhyası değiliz...

Parasına geçer hükmü, parrrrasına! Locaya da oturur, dama da çıkar. Bizim gibi paradide pineklemez, isterse tavana bir salıncak kurdurur, hem sallanır, hem seyreder...

İki dakika geçti, geçmedi. Arkadaşım :

— Bak şu yana! diye bağırdı.

Sinirli bir vatandaş olsa gerek, bu sefer de balkona çıkıp oturmuştu. Velhasıl, senin anlayacağın, cancağızım, bu oyunda benim belki yirmi defa kolum dürtüldü, o vatandaş da otuz defa yerini değiştirdi. Balkondan paradiye çıktı, oradan tekrar aşağı indi, nihayet onu bir aralık şanoda kulis arasında da gördük ki bu hal bana da merak oldu doğrusu...

— İki gözüm, dedim, bu müteharrik vatandaşı tanıyorsun anlaşılan, hani — meclisimizden dışarı — ötekilerden biri galiba...

— Hımmm, dedi arkadaşım bana. Şu, ağzını bir karış açıp baktığın yarı çıplaklar yok mu, işte onlar, şu mekik dokuyan herifin elinde birer esirdirler, katalavis?

Bu sözlerden sonra, bey kardeşim, bizim ahpap öyle uzun boylu şeyler anlattı ki bana, siz de işitseydiniz tüyleriniz diken diken olurdu mutlaka...

Meğer bu vatandaş şu adamakıllı çıplak (zira bu sözleri söylediğim sırada sahnede tam soyunmuş bir halde idiler) hatunların komisyoncusu imiş, daha doğrusu, evvela komisyoncu görünüp bunları tuzacağına düşürdükten sonra mal sahipliği edermiş... Birtakım dalavereli kontratlarla bağladıkları kimseleri — sanki oyuncu takımı değilmişler de, seyahate çıkmış bir sporcu kafilesiymiş gibi — oradan oraya sevkeder, kasaba kasaba, köy köy dolaştırır, kazandırdığı parayı fitil fitil burunlarından sızdırır, gene mendiline toplar, afiyetle yermiş... Bu sanatkârlar kadar, bizim gibi platonik sanat âşıkları da, bu çeşit simsarların hesabına çalışmış...

Sonra, bu varyete heyetlerini tutturup tutturmamak da onların elinde imiş... Sanatkârları tutturmak demek, onları alkışlatmak, ahaliye beğendirmek filan demekmiş... Bu adamlar getirdikleri malın, piyasada nasıl karşılandığını anlamak için de işte böyle her çeşit insan arasında bir casus gibi dolaşır, laf dinleyip tedbirler alırlarmış... Sırasına göre, külüstür bir takımı mukavele ile bağladığı bar müdürüne yutturmak için alkışlatıp göklere çıkartır, sırasına göre kadın, erkek en nadide ve nefis parçalardan mürekkep bir heyeti — burunları büyümesin — diye yerin dibine geçirtir, ısıklar

çaldırtır, hatta üzerlerine çürük domates yağmuru yağdırırlarmış...

Arkadaşım sustuktan sonra, bey kardeşim, ben de açtım ağzımı, yumdum gözümü... Ama :

— Kantarlıları kimlere savurdun? deyip de, orasını bana söyletme, cancağızım...

Kan o kadar beynime fırladı ki, bey kardeşim, oturduğum yerden şöyle doğrulup da :

— Bir vakitler muhteşem endamlı Çerkez kızlarını at sırtında kaçırان melun süvari, şimdi medeni şehirlerin ortasına indi ve aramızda serbest serbest dolaşıyor!

“Kapadık!” diye Afrika yamyamlarına kurum tasladığımız esir pazarlarında hâlâ alışveriş oluyor, hem de eskisinden fazla, eskisinden acıklı, ey cezbeye tutulmuş vatandaşlar! diye bağırasım geldi...

Bağırasım geldi ama, bey kardeşim, bağıramadım bir türlü, kâfirin kızları oyunlarının tam can alacak noktalarına gelmişlerdi, bacaklarını havaya dikip kalçalarını ileriye geriye, sağa sola oynatıyorlardı, öylesine çalkanıyorlardı ki, insanın beynindeki bütün içtimai düşüncelerin karmakarışık olması işten değildi...

— Hele şu perdeyi de seyredivereyim, öyle! dedim ve oturdum oturduğum yerde!

(Sen/Yeni Gün gazetesi, 15.5.1931)

ŞİMENDİFERDE UYUYAN ADAM...

Nurullah Fevzi Efendi kapısını açtığı vagona girmeden evvel, şef dö trene yaklaştı... Şafkasını çıkardı. Sesine tatlı bir eda verdi ve kelama agaz eyledi :

— Muhterem şef dö tren cenapları, bendenizi İzmit'e götürmek şerefiyle mübahi olacaksınız... Bendeniz ne dişli bir gazeteci, ne de mebusum... İşte biletimi parasını vererek aldım... Bendeniz tacirim... Fakat büyük bir felaketim vardır... Ne zaman trene binsem ve tren hareket etse, derhal uyumaya başlarım... Sözüm meclisten dışarı, bir Meclis-i Belediye azası gibi, ecnebi mekteplerindeki Türkçe muallimleri gibi, yangınlarda Terkos Şirketi gibi horul horul uyurum... Kulunuzda doğduğum saatten beri devam edegelen bu hastalık hayatımı berbat, faaliyetimi müthiş bir surette sekte dar etmektedir... Zira, meslek icabı, ömrümün üçte ikisini İstanbul'dan İzmit'e, Adapazarı'na, Eskişehir'e, Konya'ya, Ankara'ya, Sivas'a gidip gelmekle, yani şimendiferde geçirmeye mecburum... Bundan dolayı, ne zaman trene binsem uyumamak için kati kararlar alırım... Emin olunuz ki bu kararların belediyenin mukarreratı kadar katidir... Fakat, gene her seferinde, vagondan içeri ayak atar atmaz, tren harekete başlar başlamaz, derhal gayr-i kabil-i mukavemet olan uyku bastırır... Bu yüzden kaç fırsat kaçırdım. Kaç defa ineceğim istasyonları geçtim. Verdiğim randevularda ispat-ı vücut edemedim. Zarara girdim. Siparişleri rakiple-rime kaptırdım, para kaybettim... Fakat, Rabbime şükür ki, henüz gencim... Kaçırılmış fırsatları tekrar yakalayabilirim... Anlıyor musunuz, şef dö tren cenapları, bütün bu felaketlere ehemmiyet vermiyorum... Telafi ederim nasıl olsa... Ve lakin bugünkü İzmit seyahatim hayatımın dönüm noktası olacaktır... Müstakbel saadet ve bahtıyarlığım bu seyahate bağlıdır... Yarın evleneceğim... Evet, yarın İzmit'te evleneceğim... İşlerim daha evvel hareketime mani oldu... Binaenaleyh, şef dö tren efendi, saadetim elinizdedir. Size yalvarırım, istirham ederim, İzmit'e gelir gelmez beni uyandırınız... Şef dö tren, Nurullah Fevzi Efendi'yi teskin etmeye çalıştı :

— Müsterih olunuz, bana itimat ediniz... Rahat rahat uyuyunuz, 'Sizi İzmit'te mutlaka uyandırırım!.. dedi. Ve dönüp giderken, Nurullah Fevzi Efendi tekrar memurun ellerine sarıldı :

— Bakın, az kaldı unutuyordum, diye haykırdı. Beni uyandırmak için her vasıtaya başvurabilirsiniz. Zira uyukum çok ağırdır... İcabederse kuvvet istimal ediniz. Beni yumruklayınız. Daha olmazsa, yaka paça beni vagondan dışarı atınız... Unutmayınız ki saadetim sizin elinizdedir.

Bir müddet sonra tren hareket etti ve Nurullah Efendi horlamaya başladı...

Çok uzun bir zaman geçti... Nurullah Efendi, birdenbire :

— Ankara! Ankara!.. feryatlarıyla uyandı... gözlerini ovuşturarak... Aman Yarabbi... İzmit'i çokooktan geçmişler, Ankara'ya gelmişlerdi... Çılgına döndü adamcağız... Ve derhal vagondan aşağıya atlayarak şef dö trenin gırtlığına yapıştı :

— Allah canını alsın senin, mendebur herif! Saadetimi mahvettin!.. Hani beni İzmit'te uyandıracaktın... Şikâyet edeceğim seni...

Şef dö tren şaşırmıştı... Hayretle Nurullah Efendinin yüzüne baktı. Sonra kendini toparladı, büyük bir soğukkanlılıkla :

— Siz bana ne kadar hiddet ederseniz ediniz!.. Hiçbir zaman İzmit istasyonunda, sizi zannederek, zorla, yaka paça vagondan dışarı attığım zavallı yolcu kadar kızmaya hakkınız olamaz, dedi...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 16.5.1931)

ŞİŞMANLIĞA VE ZAYIFLIĞA DAİR

Şu insanlar arasında bir hırdır, gürdür gidiyor, iki gözüm... Herkes birbirini kafese koymakla meşgul... Kimsenin kimseye emniyeti filan kalmadı hani...

Birisi sana çok mu yüz veriyor, seninle çokça mı senli benli? Kolla kendini, iki gözüm, muhakkak bir dalavere vardır bunda...

Birisi sana karşı pek mi fazla sokuluyor, yılışıyor? Sakın kendini, efendiciğim, çarpılırsın!..

Birisi sana karşı öyle haddinden fazla mı samimiyet gösteriyor? Sıkı bulun cancağızım, muhakkak muhakkak, gene bir maksat vardır bu iştel!..

Velhasıl-ı kelim, canımın içi, bu böyle... Her dostluğun, her arkadaşlığın, her yılışmanın, her müfrit samimiyetin altından bir çapanoğlu çıkıyor.

Bana düne kadar çok insanlar bunu söylerlerdi de inanmazdım... "Geeeç, efendim, bir kalem bunları... Her gördüğün sakallıyı baban mı sanırsın?.. İnsan bu! İyisi de bulunur fenası da... Hele dostluk, arkadaşlık, âli şeylerdir. Bunlara hiç dil uzatamazsınız..." derdim.

Fakat...

Fakat... Hata etmişim, aldanmışım, iki gözüm. Çocukluk, toyluk ediyormuşum, efendiciğim...

Bana bu kanaati tecrübelerim verdi. Öyle tecrübeler ki, ben binlercesini gözlerimle gördüm.

Bakın dinleyin, size hatırıma gelenlerden birini anlatayım...

Vapurdaydık... Güzel bir hava vardı... Biz, ikinci kamara yolcuları salona toplanmış gülüp oynayıyorduk. Neşelerimiz yerindeydi. Vapurumuz, Marmara açıklarına açılmıştı artık. Akşam da olmak üzereydi zaten. Salonun şöyle bir köşesinde yemek masası hazırlanıyordu.

Deniz havası da insanı ne çok acıktırıyor!.. Daha yemekler gelmeden herkesin ağzında yalanma ve oynama alametleri görülüyordu.

Fakat, haaay aksi şeytan... Yemek yedide yenecekti. Daha saat altı buçuk...

Bilmem, herkesin mi öyleydi?.. Benim sabr ü tahammülüm kalmamıştı doğrusu...

Tam bu anda içeriye bir kaptan girdi. Ne tuhaf biçimi vardı bu adamın, bir görseniz... Boyu enine müsavi gibi bir şeydi... Kapıdan zar zor geçiyordu adamcağız... Bir şarap fıçısı kadar geniş bir göbeği vardı. Dört, hatta beş çeneliydi... Geldi, yemek masasına oturdu. Garsonu çağırdı. Yemek istedi. Ve çok acele getirilmesini de tembih etti ayrıca...

İlk yemek âlâ bir böbrek ve et ızgarasıydı. Buram buram kokuyordu burnuma... Yemeği görünce fıldır fıldır döndü gözleri şişman adamın... İzgarayı pek çok sevdiği yüzünün neşesinden belliydi. Fakat hayret!.. Yemeye başlamadı. Birisini çağırttı. O gelinceye kadar sabretti. Aşkolsun!.. Biraz sonra içeriye bir kaptan daha girdi... Gitti, şişman adamın yanına oturdu. Ne iyi arkadaşlık diyordum içimden... Yedikleri bile ayrı geçmiyor. Fakat bu iki adam yandan öyle tuhaf, öyle gülünç bir manzaraydı ki, sormayın... Yeni gelen eskisinin tamamen aksine zayıf mı zayıf... Uzun boylu mu uzun boylu... Tığ gibi bir şey... Başladılar yemeye... Şişman, çok çabuk yiyordu, zayıf da aksine... Bir de ne göreyim iki gözüm, koca göbeklisi, aman ne güzel böbrekler diye, tığ gibisinin tabağına daldırmasın mı çatalı... Hem yiyor, hem de söyleniyordu, yanında oturan diğer birisine :

— Bilmezsin, biz bununla ne kadar ahababız... Tarife sığmaz bizim ahabplığımız.

Haydi çatal bir daha zayıfın tabağına... Haydi, koca bir parça böbrek daha şişmanın ağzına. Sözüne devam ediyor :

— Anladınız mı? Çok ahababız biz. Değil mi, kardeşim?

Hoop koca bir parça böbrek daha.

Sözüne devam ediyor :

— Yıllardan beri yediğimiz, içtiğimiz bile ayrı geçmez boğazımızdan.

Eyvahlar olsun. Gene daldı çatal. Haydi koca bir parça daha. Bir daha, bir daha, bir daha...

Zayıf kaptan ağzını açmıyordu. Şişman amiri miydi ne?

Şişman kaptan : "Dostumsun, arkadaşımsın, kardeşimsin," diye diye, zayıfın tabağındaki böbrekleri tüketti.

Bu candan dostluk, her yemekte devam etti. Ve ben de, efendiciğim, yarım saat süren bu dostlar sofrasından, mühim felsefi, hatta içtimai kanaatler elde ettim...

Dostluk mu? Geeç!... Şişmanlıkla zayıflığın sebebi : Malum!...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 17.5.1931)

ZAVALLI ÂLİMLER

Hayvanat ve nebatat âlimi Feyzullah Ayni Bey, masasının başında oturmuş o sabahki gazeteleri okuyordu. Bütün gazeteler, “Beşeriyetin refah ve saadeti için çalıştıkları halde, açlık ve sefalet içinde ölen âlimlere karşı cemiyetin çok nankör davrandığından” bahsetmekteydiler...

Feyzullah Ayni Bey, uzun, ak sakalını karıştırarak, gazete okumaya devam ederken, uşağı kendisine bir mektupla bir paket getirdi. Pakette eski bir çift papuçla yamalı bir pantolon vardı. Mektupta şunlar yazılıydı :

“Muhterem efendim,

“Siz de, gazetelerde hal-i pürmelali tasvir edilen fakir âlimlerden birisiniz herhalde. Bendeniz size karşı insani vazifesini yapmak isteyen bir hemşirenizim. Sizi sefaletten kurtarmak için, sevine sevine bir iki milyon lira feda ederim. Fakat heyhat ki, buna muktedir değilim. Bununla beraber, size kocamın eski papuçlarıyla güveyi girerken yaptırdığı ve yirmi sene ayağından çıkarmadığı pantolonu gönderiyorum. Bana teşekkür etmeyiniz. Ben sadece, insani vazifesini yapmış bir takdirkârınızım.

Zehra Süleyman”

Feyzullah Ayni Bey tebessüm etti. Fakat tebessümü yarıda kaldı. Tekrar içeri uşak girdi. Ve bir efendinin kendisini görmek için ısrar ettiğini söyledi? Bir dakika sonra âlimi görmek isteyen efendi, biraz şaşkın odanın ortasında duruyor ve şu suretle kelama agaz etmiş bulunuyordu :

— İtiraf ederim ki, muhterem âlim, sizin böyle bir odada oturduğunuzu tahmin edemiyordum. Görüyorum ki, odanız hiç de fena döşenmemiş. Fakat bu dekorun büyük bir sefaleti, fakr-ü zarureti gizlediğinden eminim. Siz, nankör beşeriyetin bir kurbanısınız. Dehânız karşısında duyduğum hayranlığın naçiz bir ifadesi ve fakr ü zaruretinize bir yardım olmak üzere, takdim ettiğim şu yarım okka pastırmayı kabul etmenizi rica ederim.

Efendi bu sözleri söyleyerek Feyzullah Ayni Beye bir paket

uzattı. Ve :

— Teşekküre hacet yok, bence ülemaya yardım da milli bir vazifedir, diyerek, mütebessimane geri geri çekildi. Ve mağrurane odadan dışarı çıktı.

İhtiyar âlim şaşkına dönmüştü. Büyükada'da oturan Prenses Hamdune Hanımefendiden kendisini akşam yemeğine davet eden, müstacel bir telgraf aldığı zaman bu şaşkınlığı biraz geçti. Hiç olmazsa Ada'ya gider, şöyle bir iki saat başımı dinlerim diye düşündü ve Prensesin davetine icabet etti.

Salonda bulunanlar, Feyzullah Beyi büyük bir hararetle karşıladılar. Meşhur tüccar Kadri Bey âlimin elini sıkarken :

— İzzetinefsinizi muhafaza etmek için, sarfettiğiniz gayrete hayranım. Kim bilir, buraya gelmek için kiraladığınız şu smokini giyebilmeniz ne fedakârlıklara mal olmuştur size, dedi...

Âlim, bunun için hiçbir fedakârlık yapmadığını, smokinin kendisine ait olduğunu söylemeye vakit bulmadan yanına meşhur müteahhit İsmail Bey yaklaştı :

— Para tutmuyorsunuz tabii ama, dedi. Zararı yok... Şöhretiniz büyük... Ben fakirliği hiçbir zaman ayıp telakki etmem. Hele sizin gibi âlimler için...

Sofrada, Feyzullah Bey, Prenses hazretlerinin yanına oturtulmuştu. Hamdune Hanımefendi mütemadiyen âlime ikram ediyor, bir yemekten iki, üç defa aldırıyor :

— Allah aşkına yiyiniz. Mideniz belki bunlara alışık değildir ama, zararı yok, hastalanmazsınız, diyordu...

Masada herkes, birbirinin kulağına eğiliyor :

— Bak, zavallı adamcağız, kendine geldi.

— Karnı doydu da...

— Ne kadar da açmış...

— Nasıl da iştahlı yiyor... diye fısıldaşıyorlardı...

Bütün bu hallerden serseme dönen âlim Feyzullah Ayni Bey, Prenses'in evinden çıkarken yanına bir hizmetçi yaklaştı ve bir sepet uzatarak :

— Bunun içinde sığış, kuru balık, şeker, çay, kahve gibi şeyler vardır, efendim. Prenses hazretleri, size vermemi emrettiler... Zavallı adamcağız, hiç olmazsa birkaç gün karnını doyurur, dediler... Rica ederim sıkılmayınız, alınız, dedi.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 18.5.1931)

KEDİLERLE FARELER

Sokakta burun buruna gelince, tanıyamadım herifcioğlunu. Bir şişmanlamış, bir şişmanlamış, bir şişmanlamış ki, sorma gitsin!.. Adeta boyu bile uzamış gibi geldi bana. Hani insan, onu son gördüğüm yedi seneden beri, yetmiş yedi düvelde yetmiş yedi defa müstakil namzetliğini koyup yetmiş yedi defasında da mebus seçilse, bu kadar çok değişmez alimallah...

Beni tanıdı, şaşılacak şey. Benimle konuştu, aşkolsun. Elimi sıktı, ne de olsa, eski dost düşman olmaz... Beni bir otomobile bindirdi. Hovarda herif. Tokatlıyan Oteli'ne götürdü. Bir ziyafet çekti bana... Mükemmel adam...

Yemeği bitirdikten sonra :

— Bu ne hal yahu, dedim. Anlaşılan dehşetli bir vurgun vurdun... Seni yedi sene evvel bıraktığım zaman, ipince, kupkuru, iğne gibi bir şeydin. Hatta, kokozluktan yerli mallara taraftardın fena halde. Halbuki şimdi, maşallah, üstün başın Avrupa'dan... Ne oldu, anlat görek yahu?

Hiç istifini bozmadı. Göbeğinden sarkan platin saat kordonunun ucundaki küçücük altın kedi başıyla oynayarak :

— Anlatayım, dedi. Yalnız şunu bil ki, tam on sene sonra, dört beş defa milyarder olacağım. Şimdilik, sadece basit bir milyoner sayılabilirim.

— Peki ama, bu milyonlar nereden çıktı?

— Patlama, anlatacağım, dedi. Yedi sene evvel, seninle son defa bir meyhanede buluşmuştuk galiba... Sen rakı paralarını verdin gittin. Ben başladım kötü kötü düşünmeye... Bacaklarımın arasında meze artıklarını yiyen bir kedi dolaşıyordu. Kediye baktım. Ve zengin olmanın yolunu buldum birdenbire...

— Nasıl?.

— Dur patlama, anlatacağım. Bahrimuhit'te ıssız bir ada satın aldık. Bu adaya iyi, tüylü cinsinden bir düzine kedi ile yüz kadar fare götürdük. İşler yoluna girdi...

— Anlamadım.

— Dur, patlama, anlatacağım. Bir çift kedinin senede on tane kedi yavrusu doğurduğunu bilir misiniz?

— Bilmem.

— Bilmiyorsan, öğren. Sonra erkekli dişili bir çift farenin ise, senede yüz tane yavru doğurduğundan haberin var mı?

— Yok.

— Haberin yoksa olsun. Bu suretle ben işe, beş çift kedi ve elli aile fareyle başladım. Bunların ıssız adadan hiçbir tarafa kaçmaları ihtimali yoktu. Yedi sene içinde, eğer bir hesap edersen, adada milyonlarca kedinin ve sayısı hesaba gelmez farenin meydana geldiğini anlarsın.

— Tabii bu fare hesabında kediler tarafından yenilenler yok.

— Öyle. Zaten fareler, kediler yesin diye türetildi. Böylelikle kedilerin erzakı temin olundu. Farelere gelince, her gün muayyen miktarda bir kedi sürüsünü kesiyor, etlerini farelere yem olarak veriyoruz. Derilerine gelince...

— Evet, kedilerin derileri ne oluyor?..

— Kedi derilerinden mükemmel kürkler yapıyoruz. Halis Lûtr mantolar. Şimdiden dünya pazarının yarısını tuttuk bile. Anlaşıldı mı?

— Anlaşıldı...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 19.5.1931)

SIKINTILI BİR GECE

Kıvr kıvr saçlı, mavi gözlü, kumral bir kadına âşık olmuştum. Onu, penceresinde otururken görmüştüm. Ve penceresinin altında dolaşa dolaşa artık beni tanıdığına, hatta bazen bana tebessüm ettiğine emin oluyor gibiydim. Kocas, büyük bir manifatura mağazasının müdürüydü. Yaptığım tahkikata nazaran, akşamları saat sekizde evden çıkıyor, gece yarıları dönüyordu. Bunu fırsat bilerek, uzaktan uzağa âşık olduğum mavi gözlü sevgilime bir ziyaret yapmayı düşündüm. O esnalarda, maskeli balo mevsimiydi. Bir gece, Maksim'deki baloya gitmek için, eski bir yeniçeri kıyafetine girdim. Kafamda kocaman bir kavuk, belimde upuzun bir pala vardı. Tam, otomobile binmek üzere kapımdan çıkıyordum ki, sevgilimin kocasının uzaklaşmakta olduğunu farkettim. Tam fırsattı. Herifin köşe başında kaybolmasını bekledikten sonra, mavi gözlü güzelin merdivenlerini tırmandım ve kapısını çaldım. Kapının arkasından ayak sesleri geldi. Kapı açıldı. Ve karşımda onu gördüm. Ona dedim ki... Böyle zamanlarda, insanın aklına gelen bütün münasebetsiz lafları söyledim tabii. Şimdi, ne söylediğimi pek de hatırlamıyorum. Gayet iyi hatırladığım bir şey varsa o da, mavi gözlü güzelin :

— Deli misiniz? Haydi çabuk gidiniz. İşte ayak seslerini duyuyorum, dediği ve kapının çattı! diye suratıma kapandığıdır.

Filhakika aşağıdan yukarıya doğru merdivenlerden birisinin çıktığını duyuyordum. Derhal soğukkanlılıkla apartmanın merdivenlerini inmem ve sanki, başka bir numaradan geliyormuşum gibi, herifin yanından geçerek sokağa çıkmam icabederdi, değil mi? Fakat, hayır, böyle yapmadım. Böyle hareket etmek aklıma gelmedi. Şaşırdım. Serseme döndüm. Saklanmak istedim... Sağa sola göz attım... Elime merdivenin sahanlığında başka bir kapının tokmağı geçti. Tokmağı çevirdim. Ve nereye girdiğimi bilmeden içeriye daldım. Kadının kocası, artık benim bulunduğum kata gelmişti. Bir kapının açılıp kapandığını duydum. Herif evine girmişti. Artık rahattım. Bulunduğum mahalli, şöyle bir tetkik

edeyim dedim ve etrafa bir göz gezdirince, hayretle burnumu tıkadım. Nerede bulunduğumu tahmin ettiniz, değil mi?

Derhal, içeri girerken farkında olmaksızın kapatmış olduğum çengeli açtım, kapıya dayandım. Fakat kapı açılmadı. Biraz daha kuvvetle dayandım. Gene kapı açılmadı. Kendimi topladım, kapıyı omuzladım, gene kapı açılmadı. Anlaşılan tahtalar rutubetten sıkılmış diye düşündüm. Gerildim gerildim, kapıya yüklendim. Kapı mukavemet ediyor, açılmıyordu. Aklıma kara bir düşünce arız oldu. Belki dedim. Kadının kocası beni buraya girerken gördü de kapıyı üstümden kilitledi. Şimdi nerede ise gelecek. Kepaze olacağım. Fakat hayır... Yarım saat, bir saat geçti. Gelen giden yok... Haydi bir tecrübe daha yapalım. Kılıcımı toplayarak, içeriden kapıya bütün ağırlığımla yüklendim. Gene kapı açılmadı. Böyle kocaman kavuklu, uzun kılıçlı bir yeniçerinin kapıyı açamamak yüzünden böyle bir yerde mahpus kalması arıma gidiyordu. Her dakikada bir, kapıyı açmak için dayanıyordum. Fakat nafile... Kapı açılmıyordu. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Kapıyla boğuşmaktan bitkin ve yorgun bir halde, alafranga olan mahall-i mahsusun oturulacak yerine göçüverdim. Yavaş yavaş sokağın gürültüsü duruldu. Başım omuzlarıma düştü. Uyumuşum.

Kendime geldiğim zaman, tek, dar pencereden sabahın ışıkları içeri giriyordu. Geceki macera, aklıma gelince çılgına döndüm. Melul kapıya yaklaştım. Ve...

Ve maceranın sonunu anlatmaktan elan utanıyorum. Böyle bir sersemlik hiç kimsenin başına gelmemiştir. Ne şayan-ı hayret budalaymışım ben!.. Bütün gece, kapıyı açmak için, onu itip durmuşum. Bütün kuvvetimle onu omuzlamışım. Bütün ağırlığımla ona yüklenmişim. Halbuki kapı...

Halbuki kapı, içeri açılıyormuş meğer...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 20.5.1931)

KADİRŞİNASLIK

Size çok güzel bir kadirşinaslık hikâyesi anlatacağım. Hani, bu hikâyeyi okurken, insan kalbinde meknuz bulunan âli hisler karşısında gözleriniz yaşaracak.

Hikâyemi anlatmaya başlıyorum. Tabii siz de dinliyorsunuz :
Günlerden bir gün, bir tacir, Ankara'dan Kayseri'ye gitmek üzere trene bindi. Kayseri'de görülecek bir işi vardı. Fakat yolda, birdenbire hatırına geldi ki, Ankara ile Kayseri arasında, ismi lazım değil, küçük bir kasabada bir gece kalmak mecburiyetindedir. Bu mecburiyeti hatırlaması çok canını sıktı. Çünkü bu küçük kasaba hakkında hiçbir fikri yoktu... Buraya hiç inmemişti... Otel, lokantası, ahçı dükkânı, hanı filan var mıydı, yoksa yok muydu? Bilmiyordu...

Ha, bak, unuttuyordum, kadirşinaslığının hikâyesini anlattığım tacirin ismi Hüseyin Kâmil Beydir...

İşte bu Hüseyin Kâmil Bey, Ankara ile Kayseri arasındaki küçük kasabanın istasyonuna indiği zaman, yanına, sarı sakallı, çerçevesi teneke gözlüklü bir kambur zat yaklaştı. Ve bervech-i âti söze başladı :

— Buranın yabancısı olduğun kılığından belli. Bizim nahiyede otel yoktur. Han, dersen, var ama, senin gibi efendilere yaraşmaz... Eğer kabulünse, bizim evde misafir kal... Başım üstünde yerin var... Hani, biz İstanbul gördük de, evimizi otel gibi filan işletiyoruz... Garipsin, senden çok bir şey de almam...

Tacir Hüseyin Kâmil Bey, gözlüklü, sarı sakallı kamburun bu teklifini derhal kabul etti... Beraberce eve gittiler...

İstanbul görmüş kamburun, otel makamında kullandığı evi, harap, ikinci katının çatısı atılmamış, pencereleri camsız bir meskendi...

Hoşbeşten sonra Hüseyin Kâmil Bey'e odasını gösterdiler. Duvarda yanan idare lambası, tahtaları ayrık döşemeye serilmiş, çarşafsız, kirli bakkal kâğıdı gibi döşegi aydınlatıyordu. Kâmil Bey yatağa girdi. Ve sabaha kadar tahtakurusu, pire, camsız pencereler-

den ve döşeme aralıklarından gelen soğuk, döşeyin sertliği yüzünden gözlerini kırpmadı, uyuyamadı. Sabahı dar etti.

Sabahleyin erkenden teneke gözlüklü, sarı sakallı kambur elinde bir tepsi ile içeri girdi. Tepside bir bardak ekşimiş süt, bir çürük yumurta ve iki dilim siyah ekmek vardı. Tabii Hüseyin Kâmil Bey ne sütü içti, ne yumurtaya dokundu, ne de ekmeği yedi. Yorgun harap bir halde kamburdan bu bir gecelik misafirliğine mukabil kaç para vereceğini sordu, kambur, şapkasını çıkararak Kâmil Beyin eline bir kâğıt parçası ilişti. Bu bir hesap puslasıydı ve üzerinde şu rakamlar yazılıydı :

Oda kirası	200 kuruş
Yatak	100 kuruş
Tenvirat	50 kuruş
Kahvaltı	100 kuruş
Mecmuu	450 kuruş

Hüseyin Kâmil Bey, hiç itiraz etmeksizin, kaşını bile oynatmaksızın, 450 kuruşluk hesabı derhal tediye etti ve kambur otelciye tekrar tekrar teşekkür ederek kendine karşı gösterilmiş olan insaniyetperverliği hiçbir zaman unutmayacağını söyleyerek trene bindi ve Kayseri'ye doğru yollandı...

Bu vakanın üzerinden bir hafta geçti. Teneke gözlüklü, sarı sakallı kambur kahvede oturmuş altmışaltı oynuyordu. İçeri posta müvezzii girdi ve kendisine Ankara'dan bir mektup geldiğini söyledi. Gelen mektup pulsuzdu. Kambur pul parasını verdi. Mektup Hüseyin Kâmil Beydendi ve şu satırları ihtiva ediyordu :

“Muhterem efendim,

“Geçenlerde bana karşı gösterdiğiniz hüsnükabule karşı duyduğum minnettarlığın bir ifadesi ve kadirşinas bir insan olduğumun delili olmak üzere size bir kere de mektupla arz-ı teşekkür etmeyi borç bildim.

“İhtiramatımın lütfen kabulü ricasıyla.

Hüseyin Kâmil”

Kambur, küfür ederek mektubu yırttı. Pisi pisine pul parası vermişti.

Bu vakanın üzerinden bir hafta geçti. Bizim kambur, evinde oturuyordu. Posta müvezzii bir paket havalesi getirdi. Kambur postaneye koştu...

Paketi gönderen posta ücretini vermemişti. Kambur merak içinde 50 kuruşluk posta paket ücretini verdi ve paketi aldı. Bu koskocaman bir kutuydu. Kutuyu derhal açtı. İçinden kocaman bir zarf çıktı. Zarfı açtı. Bir mektup. İmzaya baktı : Hüseyin Kâmil. Mektup, "Geçenlerde bana gösterdiğiniz..." ibaresiyle başlıyor, "teşekkürü borç bildim." cümlesiyle bitiyordu. Kambur fena halde kızdı. Bu kadar kadirşinaslık da fazla idi artık. Pisi pisine 50 kuruş vermişti...

Bu vakanın üzerinden iki hafta geçti. Kambur bir telgraf aldı. Telgraf Ankara'nın meşhur tacirlerinden İsmailzade Namık Beyden geliyordu ve müstacel, gayet mühim bir iş hususunda konuşmak üzere derhal Ankara'ya hareket etmesi bildiriliyordu.

Kambur derhal, bu büyük tacirin davetine icabet etti. Trene atlayarak Ankara'yı boyladı. Fakat tam bir hafta, Ankara'da kaldı ve İsmailzade Namık Beyi göremedi. Her ziyaretinde, meşhur tacir ya meşgul bulunuyor, kâtibi vasıtasıyla arz-ı itizar ederek onu ertesi günü davet ediyor, yahut da dairesine o gün gelmemiş oluyordu. Nihayet hafta sonunda, Namık Beyi görmek kambura müyesser olabildi.

Ankara'nın meşhur taciri, kambura yer gösterdi ve çok hürmetkâr bir lisanla :

— Affedersiniz sizi fazla beklettim, dedi. Ben, bundan bir ay kadar evvel evinizde misafir etmek lütufkârlığında bulunduğunuz Hüseyin Kâmil Beyin arkadaşıyım. Kendisi Avrupa'ya gitti. Ve bana bilhassa sizi davet ederek, bir kere de şifahen, kendi namına, size teşekkür etmemi söyledi... Evet, arkadaşım Hüseyin Kâmil Bey namına...

Kambur, daha fazlasını dinlemedi. Ve kapıdan dışarı fırladı... Evine döndü ve hesap etti ki, kadirşinas bir zat olan Hüseyin Kâmil Beyden bir gece için 450 kuruş almasına mukabil, onun teşekkürlerini tebellüğ etmek için, pul parası, paket ücreti, gidip gelme tren bileti, Ankara'da bir hafta otel, yemek içmek masrafı, tam 35 lira harcamış...

İşte o zamandan beri, teneke gözlüklü Kambur, İstanbul usulü otel işletmiyor ve kadirşinas vatandaşlardan bucak bucak kaçıyor...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 24.5.1931)

SAHTE APARTMANLARA DAİR

Malum ya, eski zamanlarda, İstanbul'da apartmanları, Beyoğlu filan gibi, Frenklerin yahut tatlı su erbabının oturdukları semtlerde yaparlarmış. Babalarımızın zaman-ı cahiliyelerinde Üsküdar'da, Göztepe, Erenköy hatta Kadıköy'de, Anadolu'nun hemen hemen bütün kasaba ve şehirlerinde apartman inşası revaçta değilmiş. Yani, sizin anlayacağınız, sabık Osmanlı İmparatorluğu'nun Müslüman tabaası, her katında bir aile oturan apartman tesmiye olunan mebaniye itibar etmezlermiş... Zenginleri iki üç katlı, kırka kadar odalı, bağlı bahçeli, haremli selamlıklı konaklarda, köşklerde ikamet buyurur, fakirleri bir iki katlı, üç dört odalı, avlulu, sarnıçlı müstakil hanelerde otururlarmış...

Yukarıdan beri söylediğimiz lafların, mühim birer hakikat-i içtimaiye ve tarihiye oldukları şüpheden varestedir... Ve bunun böyle olduğunu ispat için de, İstanbul Defterdarlığı tarafından okkayla, Bulgaristan'a satılan tarihi ve siyasi evrakın, betekrar Bulgarlardan iştirasiyle tetkik edilmelerine ihtiyaç yoktur.

Binaberin, söylediklerimizi aynıyla kabul edip, bahsimize devam eyleyebiliriz... Mazi, tarihin zulmetlerine karıştı karışalı ve hayatın cümle şuabatı, iktisadi ve saire gibi sebeplerle vuzuh ve besatet kesbetti edeli, apartmanda oturmak âdeti, yani bir tek katta ikamet etmek usulü, Müslüman, Hristiyan, Yahudi, Latin ve bilcümle edyana salık Türkiye Cumhuriyeti tebaalarının, bilcümle sunufu arasında fevkalade taammüm etti... Zenginler, bilhassa İstanbul'da, Şişli, Maçka, Modaburnu vesaire gibi semtlerde ya eskiden inşa edilmiş veyahut son zamanlarda meydana getirilmiş hakiki apartmanlara yerleştiler. Fakirler ve orta halliler ise sahte apartmanlarla kifaf-ı nefsetmekte muhtar kaldılar... Hakiki apartmanlar, dünyanın her şehrinde on binlercesine tesadüf edilen ve temelleri apartman olsun diye atılan binalardır. Hiçbir orjinaliteleri yoktur. Klasiktirler. Binaenaleyh bahsimizden hariçtirler. Zira ki, biz, orijinal mevzulara teması şiar edinmişiz...

Sahte apartmanlara gelince... İşte asıl bunlardan bahsetmek istiyoruz... Zira ki, bu sahte apartmanlar, içtimai bir tetkik için, cidden misli bulunmaz bir hazinedir...

Bu sahte apartmanların menşeleri ya eski konaklar yahut sabık köşkler ve yahut da eskiden müstakil birer bap hane olarak kullanılan iki ila üç katlı meskenlerdir... Yani basit, gayri ilmi bir lisanla söyleyecek olursak, bu sahte apartmanlar, konak, köşk veya hane bozması acayip nesnelerdir... Üç katlı sabık haneyi apartmana tahvil etmek için en basit çare, her katını ayrı ayrı kiralamaktır... Bundan dolayı bu gibi kiralık meskenlerin camlarına "KİRALIK KAT" diye bir levha asılmaktadır... Ve bu gibi katlar kiralanırken, tellala sorulan sualler şunlardır :

1 — Bütün katlar bir kapıdan mı işliyor?

2 — İkinci ve üçüncü katın merdivenleri, birinci ve ikinci katın sofasından veya odasından mı geçiyor?

3 — Her katın ayrı mutfağı var mı?

4 — Her katın ayrı elektrik veya havagazı saati var mı?

5 — Bahçe, sarnıç, bahçedeki erik veya dut ağacı müşterek mi?

6 — Vesaire...

Siz de tasdik edersiniz ki hakiki, klasik bir apartımanda bir daire kiralanırken bu suallerin hiçbirisi varit değildir... Ve bundan dolayı klasik apartmanların tetkikini şayan-ı dikkat bulmamıştık...

Ev bozması apartman taklitleri yahut yukarıdan beri kullandığımız istilayla sahte apartmanlar, bir taraftan ucuz mesken teminini mümkün kılmış, diğer taraftan sahipleri için iyi bir memba-ı varidat olmuşlardır. Bütün bunlardan başka, ekseriya, hiçbir klasik, hakiki apartımanda misline tesadüfü mümkün olmayan, içtimai bir hadiseye sebebiyet vermişlerdir. Şöyle ki, sahte apartman sakinleri arasında, müşterek mutfak ve müşterek erik ağacı dolayısıyla ya dehşetli, akrabalığa yakın bir samimiyet, içli dışlılık, yahut da, korkunç bir düşmanlık husule gelmektedir.

Bundan başka, sahte apartmanlar... Görüyorsunuz ki, bu bahsi daha çok derinleştirip mufasallaştırmak mümkündür... Fakat biz bu seferlik söylediklerimizle iktifayı münasip bulduk. Zira bendeniz de, bir apartımanda oturmaktayım. Ve maalesef, bizim sofadan geçen merdiven dolayısıyla üçüncü kattakilerle hali münafayetteyiz. Zira her gece üçüncü katın küçük beyi zil zurna...

Görüyorsunuz ya, bahis şahsiyata dökülecek... Bu ise meşrebimize ve bu yazımızın tarihi, içtimai ruhuna katiyen mugayirdir, vesselam...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 25.5.1931)

BİR MANİKÜR HİKÂYESİ

Ben, gerek erkek olsun, gerek kadın, maniküre taraftar değilimdir. Parmaklara manikür yapmayı münasip bulmuyorum... Öyle yağa batmış gibi pırıl pırıl, kana bulanmış gibi kıpkırmızı, cadı gibi sipsivri tırnaklardan nefret ederim, doğrusu. Hani, evlenecek olsam, parmakları manikürlü kadın almazdım. Vallah da billahi da, isterse dünya güzellik kraliçesi olsun, almazdım, iki gözüm. Ve ben, bir kere almam dedim mi, beni bu fikrimden hiçbir kuvvet döndüremez... Ne yapayım, huyum böyle. İnatçı, aksi herifin biriyim, kardeşim. Sonra intikamcıyım da hani. Bana iğne batırana, çuvaldız şöyle dursun, mızrak batırmak, saplamak, herifi delik deşik, paramparça yapmak isterim. Velhasıl, ben müthiş bir şahsiyetim, cancağızım. İntikamından korkulacak, inadından yılınacak bir herifim ben... Hele şu manikür meselesinde...

Evet, manikür meselesi...

Sen hiç basketbol oynadın mı, üstadım? Spora merakın var mıdır, iki gözüm? Eğer spora merakın varsa mutlaka basketbol oynamışsındır. Çünkü benim sportmenliğim vardır. Ve ben basketbol oynarım. Basketbol oyunu hoş bir spordur. Şöyle birbirinden uzak, karşılıklı iki direk dikersin. Bu direklerin tepesinden, çembere geçmiş, yengeç ağı gibi, sepetimsi bir şey sarkar. Sporcular ikiye ayrılırlar. Ortaya bir top getirirler. Şimdi, mesele bu topu elden ele vererek karşıdaki sıırıktan sarkan ağına içine atmaktadır... Velhasıl eğlenceli bir spor oyunu...

Geçen yaz, basketbol merakımın fena halde azdığı zamanlardaydı. Sabahtan akşama kadar, iki sırık arasında, topu ağa sokacağım diye kan ter içinde sağa sola seyirtip duruyor, itişip kakışıyor, yerlerde yuvarlanıyordum. Hulasaten sporla meşgul oluyordum. Sağlam fikirli olmak için bedenimi takviye ediyordum.

Günlerden bir gün, bizim arkadaşlardan birisi sahaya bir delikanlı getirdi. Hepimize takdim etti :

— Basketbol heveskârlarından Seyfi Bey...

Seyfi Beye lazım gelen ikramı gösterdik. Bu ince uzun

boy lu, Duglas bıyıkl ı, beyaz elli bir gen ti. Hani sporcudan ziyade her şeye benziyordu. Fakat malum ya, biz sporcular centilmen adamlar ız. Mademki bir defa takdim olunduk, mutlaka kendisini oyuna davet etmeyi borç bildik...

Oyun başladı. Seyfi Bey ta r ı benim karş ımda yer tutmuştu. Hava da sıca kt ı. Oyunumuz da hususi mahiyetteydi. Binaenaleyh biz basketbolcular belden yukarı ır ılıplak, belden aşa ğ ı kısa bir deniz donuylaydık...

Seyfi Beyle ilk kap ışmada, herifio ğ lu bir fırsat ını buldu, topu elimden kapıverdi. İkinci karşılaşmamızda gene topu kapt ırd ım Duglas bıyıklıya... Üçüncüde gene atlad ım... Artık kafam k ız mıştı. Seyfi Beyle her karşılaşmamızda, âdeta delikanlıyla g üreşmeye başlad ım. İki pehlivan gibi alt alta üst üste yuvarlandık. O fauller yaptı, ben ondan geri kalmad ım. Fakat topu bir daha elimden alamadı...

Oyun bitti. Giyinmeye gittim. Geçtim aynanın karşısına. Bir de ne bakay ım! Yüzüm gözüm, ensem gö ğ süm t ırmık içinde. Sanki Mart ayında azgın bir kedi sürüsüyle muharebeden ık m ıř gibi bir haldeyim.. Vay anas ını, bu kadar senelik basketbolcuyum, kardeşim, baş ıma böyle bir iş gelmemişti, do ğ rusu. Hiç ses ıkarmad ım. Tabii centilmenlik icabı. Fakat şöyle göz ucuyla Seyfi Beyin ellerini bir dikiz ettim. Bizim Duglas'ın elleri manikürlü. Yani tırnakları sipsivri, kıpk ız ıl, p ır ıl p ır ıl. Ve beyimiz işte bu manikürlü tırnaklarla bendenizi bir mükemmel t ırmalamışlar. Gene hiç ses ıkarmad ım. Yalnız ertes i günkü oyunumuza, timin kaptanı olmam hasebiyle, bu sefer de ben davet ettim kendilerini. O daveti kabul etti. Ben do ğ ru koştum Beyo ğ lu'nda bir berbere :

— Berber baş ı, dedim. şu tırnaklar ımı görüyorsunuz? Bunları manikür yapacaks ın. Ama p ır ılı t ısı o kadar ehemmiyetli de ğ il. Bilhassa sivri olmalı. Sonra bu tırnaklar ımı çentik çentik işleyecek çin. Yani on testere gibi olacak on parma ğ ımda on tırna ğ ım. Anlad ın mı?

Bir saatlik bir çalışmadan sonra arzum yerine gelmişti. Ertesi günü spor sahasında ispat-ı vücut ettim. Hava gene sıca kt ı. Fakat ben kalın bir fanila giymiştim. Seyfi Bey karş ımdaydı ve belden yukarı çıplaktı. Oyun başladı. Bitti. Bir de Seyfi Beye bakt ım ki, delikanl ının yüzü gözü, ensesi kula ğ ı, gö ğ sü sırt ı çizik çizik, şerha şerha, kanlar sızıyor. Eh bizim manikürler elhak iyi işlemiş ve

intikamım centilmence alınmıştı...

İşte o gün bu gündür, ne bir daha Seyfi Beyi gördüm, ne de bir daha manikür yaptırdım...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 28.5.1931)

ALMAN TARAFTARI BİR ZAT

Bizim ehibbadan Niyazi Efendiler, geçen yaz, bir Alman müsteşrikini pansiyon almışlardı. Ama hakiki Alman ha!.. Herif doğrudan doğruya Berlin'den gelmiş. Şarkı yakından tetkik için, bizim Aksaray'daki, Niyazi Efendilerin evine inmiş... Şu Almanlar ilim namına ne sıkıntılara katlanıyorlar... Şaşılacak şey doğrusu!..

Alman, müsteşrik olmasına müsteşrik ama, Türkçe okuması yazması, konuşması filan yok... Galiba Arabisi kuvvetliymiş... Yani Niyazi Efendi öyle tahmin etmiş... Bana kalırsa, herifin Farisisi de kuvvetliymiş gibi. Zira Niyazi Efendinin söylediğine nazaran, Niyazi Efendinin halilesini, "Muter", yani "Mader", yani "Valide" diye çağırırmış. Tabii, "Mader"i "Muter" yapmış ama, ne de olsa şive hatası...

Her ne hal ise, Alman müsteşrik iki ay oturdu Niyazi Efendilerde... İkinci ay, selamünaleyküm deyip gitti... Niyazi Efendinin halilesi, Almanın hiç dışarı çıkmadan, iki ay oturup Şarkın hususiyetlerini tetkik ile iştigal ettiği odanın içine girince, bir de ne görsün : Bir köşeye bir yığın çamaşır atılmış. Çamaşır deyip de geçmeyin, halis muhlis Avrupa emtiası, Alman malı. Hele bir fanila don var sorma gitsin... Filhakika biraz ağı filan yırtılmış, parçaları örselenmiş ama, ne de olsa Alman işi. Niyazi Efendi giymiş donu. Beli biraz büyük gelmişse de, arkadan kısmışlar...

Alman müsteşrikin emval-i mevrusesi arasında bir de kutu gibi bir şey varmış. Şöyle pudra kutusu gibi. İçinde de rayihası latif, pembemsi bir toz...

İlk günlerin heyecanından sonra karı koca bu tozun tetkikine başlamışlar, efendim. Koklamışlar, dilleriyle tatmışlar, ateşe atmışlar, fakat bunun ne işe yaradığını bir türlü keşfedememişler.

Komşulardan bazıları, bunun pudra olduğunu iddia etti. Bazıları ise yeni doğan çocukların apış arasına sürmek için bir nevi tozdur, dedi.

Niyazi Efendi :

— Yeni doğmuş çocuğum yok benim, diye kızdı fena halde... Bu herhalde, olsa, olsa pudradır. Tıraş pudrası. Mademki bıyıkları

kestik, mademki medeniyet icabı, evde kendimiz makineyle tıraş oluyoruz. Bu Alman pudrasını da tıraştan sonra kullanırız.

Ve o günden itibaren, Niyazi Efendi, her sabah tıraş olmaya başladı. Tıraştan sonra pudrayı sürüyor, suratı toz pembe, on beş yaşında delikanlı gibi mahallede dolaşıyordu.

Millet adeta kıskanmaya başladı Niyazi Efendiye.

Niyazi Efendi de artık dehşetli bir Alman taraftarı olmuştu. Otomobili, sobayı, masa örtüsünü ve tıraş pudrasını Almanlar gibi mükemmel çıkaran millet yoktu. Niyazi Efendi biraderimiz, önüne gelen yerde Alman sanayiini medh ü sena ediyordu :

— Şu Almanlar dehşetli herifler doğrusu, diyordu. Senelerce suratımı yerli pudralarla berbat etmişim, diyordu... Nihayet Alman malına kavuştum, hele şükür, diyordu... Eğer şu pudra biterse, ne halt edeceğim, işte onu bilmiyorum, diyordu.

Bir ay sonra, Alman pudrası bitmek üzereyken, Niyazi Efendilere, Almanya'da tahsil görmüş bir ustabaşı misafir geldi. Akşam yemeğinden sonra laf Almanya'ya intikal etti. Niyazi Efendi derhal pudra kutusunu çıkararak ustabaşıya gösterdi. Yani, biz de Almanya görmüş sayılırız demeye getirdi.

Ustabaşı kutuyu eline aldı ve üstündeki yazıyı okudu. Meğerse bu kutudaki toz, tıraş pudrası filan değilmiş. Pire ve tahtakurularını imha etmek için bir Alman ilacıymış. İlacı, yani, tozu... Pire, tahtakurusu tozu. Anladınız ya...

Tabii, başka birisi olsaydı, çok sıkılırdı, üzülürdü. Fakat Niyazi Efendi aldırmadı.

— Vay anasını, dedi. Hele heriflerdeki şu sanayie bak. Mübarek Almanlar bir toz çıkarıyorlar, istersen suratına sür, istersen tahtakurusu, pire öldür. Her işe yarıyor... Olur millet değil şunlar vesselam... Zaten, bir aydır dikkat ediyorum, suratımı ne bir tahtakurusu, ne de pire ısıırıyordu. Halbuki bizim hatun kaşıntıdan kıvranıp duruyordu. Kedi dersen, o da öyle... Halbuki bendeniz tertemiz... Geceleri bile yanıma yanaşmıyordu muzır hayvanat... Haşarat filan ama, onlar da, Alman malının ehemmiyetini müdrük hani... Vay anasını, olur iş değil...

Tabii, şimdi Niyazi Efendinin pudrası çoktan bitmiştir. Fakat, markasını aldım, Almanya'dan ısmarlayacağım diyordu. İsmarladı mı, ısmarlamadı mı, bilmiyorum...

KORKUNÇ BİR OTOMOBİL KAZASI

Anlatan : O, yazan : Ben

Hani, kardeşim, şoförlüğü laf olsun diye, eğlence kabilinden yapıyordum... Zaten delibozuk bir herifim, otomobil merakı da üstüme binince zıvanadan çıktım büsbütün...

Çok geçmedi arasından, şoförler içinde nam aldım... "Acar Yekta Bey" derlerdi de, bir daha demezlerdi hani!.. Virajları benim gibi son vitesle dönen bir ikincisi daha yoktu piyasada...

Daldan, budaktan sakınmazdım gözümü... Sonra, efendime söyleyeyim, kazadan beladan da pek yıldığım, korktuğum işitilmiş şey değildi. Bir keresinde, itfaiye otomobilleriyle yarış edeyim derken, köşeden karşıma çıkıveren koca bir manda arabasına bindirdiğim gibi, iki mandasıyla beraber, Ermeninin camekânlı eczanesinden içeri sokuvermiştim...

Bu vakayı belki işitmişsindir. Gazeteler uzun uzun yazmışlardı o zaman... Her ne hal ise, asıl sana anlatacağım bu değil... Böyleleri her taksinin başından geçmiştir aşağı yukarı...

Yağmurlu bir akşamdı... Sicim gibi ince ince yağıyordu mübarek. Direksiyonda oturmuş, dördüncü vitesi açmış, Sultanahmet'e doğru gidiyordum... Altımda mükemmel bir (yazma markasını, reklam olur) mükemmel marka bir araba vardı. Yağ gibi, patinaj filan yapmadan dönüyordum virajları... Yağmur çarpıyordu öndeki cama... Sis gibi, iki gözüm... On adım ötesini görebilirsen gör... Müşteri yoktu... İçime bir mahzunluktur çöktü... İnce ince yağmurun altında, alaca akşam garipliğinde, ölüme doğru, dördüncü vitesle gidiyordum gibi geliyordu bana...

Sonra efendim, mahkemede de iki davam vardı. Birisi şu mahut eczaneye otomobille dühul meselesinden. Ötekisi, seyrisefer memuruyla atışmamızdan dolayı...

Tabii, yağmur, akşam, mahkeme filan, derdimi büsbütün kabarttı. Hani direksiyonun başında hüngür hüngür ağlayasım geldi, beyağabeyciğim...

Baktım : 80 kilometreyle gidiyorum. Bizim semt Şehzadebaşı'dır. Eski Darülfünun'u bilirsin ya!.. Onun önünden Direkler Arası'na, 80 kilometre ile girmek her babayığitin kârı değildir.

Tam köşeyi dönerken vitesi biraz değiştireyim dedim... Fakat vakit kalmadı :

— Vay anam! Yandım! diye bir çığlıktır koptu... İnce, acı bir çığlık... Uykudan uyanır gibi bir silkindim... Tepem attı... Mutlaka bir kadını filan çiğnemiştin... Hapı yuttuğumun resmiydi hani.

Durur musun? Bastım... Kurt sürüsünden kaçan tazi gibi, makine döndü köşeyi... Direkler Arası'nı, Şehzadebaşı'nı yıldırım gibi geçtim...

Garajda aldım soluğu... Muavin ordaydı...

— Çabuk radyatörü sök, dedim. Soran olursa : "Yekta Bey bugün arabayı çıkartmadı," dersin...

Muavin arabayı temizlemeye, radyatörü sökmeye başladı... Ben garajda duramıyordum, kardeşim... Katilleri nasıl kan çekerse, beni de kaza mahalli öyle çekiyordu...

Fırladım dışarı... Hem kimi çiğnedim, çiğnemen ne oldu anlamak için, hem de acaba benim numarayı tespit eden oldu mu, olmadı mı diye öğrenmek için eski Darülfünun'un önüne vardım... Orda, benim bildik bir tütüncü vardır... Çaktım merhabayı. Ne var ne yok filan diye hoş beşten sonra, tütüncü :

— Aman Yekta Bey, dedi. Demin burada bir oyun oynandı sorma gitsin... Na karşı köşede duran çocuğu görüyor musunuz? Ne anasının piçidir o!.. Buradan yollu geçen şoförlerin yüreklerini ağzına getirir. Demin de, bir arabanın arkasından, her zaman yaptığı gibi :

— Vay! Yandım aman! diye bağırırdı. Şoför korktu fena halde, kuyruğu kısılmış it gibi bastı fertiği... Vay enayi vay!.. Ne dersin, Yekta Bey? Çocuğa aldandı be...

Tütüncü alay edip duruyordu. Ben hiç bozmadım. Numara filan anlaşılmamış zaten. Sonra serde de "Acar Yekta"lık var malum a, kardeşim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 1.6.1931)

BELKİ VE KİM BİLİR

Meşhur otomobil acentelerinden Fahir Beyin zevcesi Fatma Hanımefendi, sahtekârlık maddesinden tevkif edilmişti...

Fatma Hanımefendi, senelerin verdiği bir maharetle, senetlerde, çeklerde, mektuplarda kocasının, kocasının şerikinin ve yakında mirasına konmayı bekledikleri amcaları Asım Beyefendinin imzalarını, yazılarını taklit etmişti...

Çok güzel bir kadın olan ve her istediği kocası tarafından derhal icra edilen Fatma Hanımefendinin parâ bulmak için böyle vasıtalara başvurması şayan-ı hayretti... Fakat, Fahir Beyin karısı tarafından yapılan bu sahte senetleri, çekleri derhal tediye ederek rezaletin önüne zamanında geçmemiş olması, daha çok şaşılacak bir şeydi...

On senelik evlilik hayatında, Fahir Bey, zevcesine karşı derin ve sarsılmaz bir aşk beslediğini her fırsatta ispat etmişti. Karısının arzularını yerine getirmek, israflarını tatmin etmek için hiçbir fedakârlıktan çekinmemişti. Ve bu nakdi fedakârlıkların yekûnuyla, dört beş aile rahat rahat geçinebilirdi... Lakin işte şimdi, birkaç on bin lira için, karısının hapse atılmasına mani olmuyordu... Bu, şayan-ı hayret bir işti doğrusu!..

Bu iş o kadar şayan-ı hayretti ki, herkes kadının hırsızlığını, sahtekârlığını, erkeğin merhametsizliğini, yalnız bir sebeple izah ediyordu : Fatma Hanımefendinin kendisine çok pahalıya mal olan bir âşıkı olmalıydı ve Fahir Bey bunun intikamını alıyordu...

Fakat bazıları buna da ihtimal vermiyorlardı. Zira Fatma Hanımefendi para ile âşık tutacak kadar ne ihtiyardı, ne de çirkin... Hayır, böyle genç ve güzel bir kadının para ile âşık tutması mümkün değildi...

Dedikodular böyle devam edip giderken, günün birinde Fatma Hanım hapishane hücresinde zehirlenerek ölmüş bulundu... Bu bir cinayetten ziyade bir intihardı...

Fatma Hanım öldüğü zaman, Fahir Bey Avrupa'ya gitmiş orada büyük bir ticaret müessesesi tesis etmiş bulunuyordu... Ve

işte böyle bir zamanda, facianın esrar perdesi Samih Bey isminde genç bir ressam tarafından açılmış oldu. Samih Bey, Fahir Beylerin çok yakın bir aile dostuydu. Bilhassa Fatma Hanımefendiyle candan samimi bir arkadaştı... Belki bu arkadaşlıkta, uzaktan uzağa hafif bir aşk gölgesi de vardı...

Fatma Hanımefendi bir mücrim olmaktan ziyade bir kurbandı. O kocasının kurbanıydı... Ona bu sahtekârlıkları yaptıran kocasıydı... Zengin amcanın, ticaret şerikinin imzalarını taklit etmesi için onu icbar eden Fahir Beydi. Ve bizzat kendi imzasını ona zorla taklit ettirmişti.

Fatma Hanımefendi kocasının elinde korkak, iradesiz bir alet haline gelmişti... Şeytandan korkan bir köylü gibi kocasından korkuyordu... Kocasının servetini, sahte senetlerle, o yapmıştı... Fakat, zengin olduktan sonra da Fatma Hanım, bir morfinoman gibi bu sahtekârlık itiyadından vazgeçmemişti... Devam etmişti. Hiçbir netice, hiçbir gaye gözetmeksizin, işinde devam etmişti.

Ressam Samih Beyin bu ifşaatı üzerine ortalık birbirine karıştı... Fahir Bey derhal İstanbul'a geldi... Samih Bey aleyhinde iftira davası açtı...

Mahkemede, eğer böyle bir şey olsaydı, karısının bunu neden söylemediğini, haykırdı... Samih Beyden iddiasını ispat edici delil istedi...

Samih Bey ruhi hadiselerden, zaafılardan, cinnet derecesine varan iradesizliklerden bahsetti. Fakat iddiasını ispat için hiçbir maddi delil göstermedi ve iftira cürmüyle mahkûm oldu...

Şimdi Fahir Bey Avrupa'nın en zengin otomobil acentelerinden biridir... Samih Bey hapistedir. Fatma Hanım toprakta... Ve bu karışık işin hiçbir köşesi aydınlatılamamıştır...

Samih Bey bunu niçin evvelce söylemedi? Kim bilir?.. Fahir Bey iftiraya mı uğradı? Belki... Fatma Hanımı sahtekârlığa sevkedilen amil nedir? Kim bilir?..

Velhasıl, belki ve kim bilir?..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 3.6.1931)

20 PARANIN KIYMETİNİ BİLELİM

Hani cimri doktorun biri : “10 paranın kıymetini bilmeyen Türk değildir,” demiş... Doğru... Hem de çok doğru... Bu hikmetli sözün ne kadar doğru olduğunu anlamak için gemici olmak, büyük seyahatler yapmak lazımdır. Tabii, gemici olmadan, büyük seyahatler yapmadan da bu fikri tasdik etmek mümkündür. Yani, insan, bir odaya kapanıp, sabahtan akşama kadar düşünse, kafa patlatsa, velhasıl tefekkürata dalsa, böyle bir fikri kavrayabilir. Doğru bulabilir... Ama, ne de olsa, gene seyahat etmek, gemicilik yapmak biraz lazımdır... Biraz lazım değil, “On paranın kıymetini bilmeyen Türk değildir” kelam-ı kibarını kavramak için gemicilik şarttır diyebilirim...

Tabii, insan on paranın kıymetini bilmekle Türk olursa, 20 paranın kıymetini bildiği taktirde Türk oğlu Türk olur elbette...

Ve cidden de 20 paranın kıymetini bilelim vatandaşlar. Ama ayrı ayrı iki nikel onluk, o kadar mühim değildir... Asıl kıymeti bilinecek şey bütün bir nikel yirmi paralıktır... Ah!... Şu nikel yirmi paralıklar... Eğer bundan iki sene evvel, şöyle külliyetli miktarda yirmişer para bozukluğum olsaydı, bugün en aşağıdan on bin liralık adamdım... Fakat nerde bizde o talih!

Efendim, merak ettiniz galiba? Şu sayıp döktüğüm mühim ticari laflardan bir şeycik anlamadınız gibi geliyor bana... Merakınızı teskin edin. Meseleyi derhal izah ediyorum işte :

Bundan iki sene evvel, Marsilya'ya sefer yapan bir Türk şilebinde serkamarotluk vazifesini deruhte etmiştim. Esasen şileplerde serkamarotluğun büyük bir mevkii yoktur ama, ben işte öyle, seyahat vesilesiyle muvakkaten gemici oluvermiştim zaten...

Her ne hal ise, sadetten dışarı çıkmayalım. Günlerden bir gün sabah ezanıyla Marsilya limanına girdik.

Liman da liman hani... Heybetli bir şey... Yalnız biraz pisçe... Sonra rıhtımı filan da o kadar yeni değil. Zaten Marsilya limanı büyük bir liman sayılmaz... Fakat, ne de olsa, bizim İstanbul limanı kadar büyük değil ama, herhalde çok daha işlek... İçerde parmakla

sayılamayacak kadar çok vapur, yelkenli var.

Evet, ne diyordum, Marsilya limanına girdik. Benim biraz karnım ağrıyordu, karaya çıkmak istemedim o gün... Fakat herkesin karnı ağrımadığı için, kaptan, tayfalar filan şehri dolaşmaya gittiler... Aradan bir iki saat geçti geçmedi, açıkgözlüğüyle meşhur, çarkçılardan biri, alı alına moru moruna gemiye geldi. Telaşla yanıma yaklaştı :

— Allahını seversen, beybaba, dedi. Sende bir yirmi paralık var mı?

— Yirmi paralığı ne yapacaksın? dedim. Burası Marsilya, Fransa'dan sayılır. Bizim paralar geçmez burada...

— Canım, sana ne, babacığım, dedi, sen bana bir yirmi paralık, hani şu nikellerden veriver... Hani istersen, bir yirmiliğine iki kuruş veririm...

Bizim açıkgöz çıldırdı galiba, diye düşündüm. Yirmi paraya iki kuruş veriyor. Akla bak... Fakat ne olur ne olmaz üstüme saldırmazın, diye, aldım iki tane birer kuruşluğunu, verdim ona bir yirmi paralık... Gülerek gitti.

Aradan çok geçmedi. Bu sefer de lostromo geldi. Aman bir yirmilik. İstersen üç kuruş veririm, diye tutturdu... Ne yaparsın ona da verdik yirmiliği. Aldık üç kuruşunu...

Velhasıl, uzun gün bu minval üzere kaptandan, çımacıya kadar bütün efrat ve zabitanı, kâh iki kuruşa, kâh elli paraya, kâh üç kuruşa, bir on beş kadar yirmi paralık sattık. Bir hesap ettim. Kısa günün kârı, yedi buçuk kuruş elden çıkarmışız. Buna mukabil 100 kuruş kadar bir şey almışız. Bin berekât versin.

Akşam oldu iyice. Bir de baktım, gemide millet kutu kutu sigara, paket paket çikolata istif ediyor sandıklarına. Ve ortalıkta bir yirmi paralık ticaretidir gidiyor. Bu hal beni adamakıllı şaşırttı. Çaktım bahriye usulü selamı, çıktım süvari beyin yanına.

— Allahaşkına, bey, dedim. Şu meseleyi bana anlat. Bu yirmi paralıklara rağbet nerden geliyor?

Bey güldü :

— Baba, dedi bana. Marsilya'da bizim çocuklar bir nevi makineler keşfetmişler. Bunların bir deliğinden bir Fransız frangı atıyorsun, öbür deliğinden sigara, çikolata çıkıyor.

— Eeee? Bizim yirmililere ne oluyor?

— Ne olacak bizim açıkgöz, bir Fransız frangının gördüğü işi

yirmi paralıklara gördürmenin yolunu bulmuş. Yani senin anlayacağıın, mahut makinelerin deliklerinden bizim nikel yirmi parayı attın mı, cop diye paket düşüyor. Anlaşılan bir Fransız frangıyla bizim yirmi para aynı ağırlıkta ve büyüklükte.

Bu izahat meseleyi tenvir etti. Ve ben o günden sonra tasdik ettim ki, bilhassa Marsilya'ya gidip 20 paranın kıymetini bilmeyen insan bile değildir.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 4.6.1931)

NIŞANLANMAYA DAİR

Yani, umumiyetle, nişanlanma ameliyesinden bahsetmek istiyorum... Nişanlanma işleri çok süratle gidiyor aramızda... Hem öylesine süratli ki, iki gözüm efendim, insanoğlu ne zaman tanıştın, ne zaman nişanlandın, ne zaman ayrıldın diye farkında bile olmuyor...

Yani, umumiyetle, demek isterim ki, benim de başımdan böyle bir nişanlanma işi geçmiştir... Hay, keşke geçmez olaydı, efendim! Ama, ne yaparsın, geçti bir kere...

Geçen hafta, Aksaray tramvayına bindim... Hay, keşke binmez olaydım, efendim!.. Ama, ne yaparsın, binmiş oldum bir kere...

Önümde şapkalı, mantolu bir kız oturuyordu... Gözüm şapkasının altından beliren saçlarına ilişti... Hay, keşke ilişmez olaydı!.. Ama ne yaparsın, ilişmiş oldu bir kere...

Kız tramvaydan indi... Ben de atladım arkasından... Hay, keşke!.. Ama ne yaparsın, atlamış olduk bir kere...

Vakit akşam sularındaydı... Ortalık alacakaranlıktı... Kız saptı bir sokağa... Ben de saptım... Biraz hızlandım, önünden geçtim... Arkama dönüp yüzüne baktım... Ay parçası gibiydi...

Hay, keşke!.. Ama ne yaparsın?.. Laf ettim... Laf etti... Kol kola girdik... Otomobile bindik... Sinemaya gittik... Sinemadan çıktık... Evinin kapısına kadar getirdim onu. Kapının önünde nişanlanmaya karar verdik... Hay, keşke!.. Ama!..

Ertesi günü doğruca gittim kızın babasına... Nikâh memurunun emri, doktor raporlarının müsaadesiyle, kızının dest-i izdivacını istedim... Hay!..

Peder efendi razı oldu... Hemen o akşam nişan merasimini yapmaya karar verdik... Vakit nakittir... Mademki naktimiz yok, vaktimizden ziyan etmeyelim dedik...

Kız tarafı alafranga bir sofraya hazırlamışlar... Salona girdim ki, yirmiden fazla genç kız, kadın orta yerde dönüp dolaşıyorlar. Tabii erkekler de var... Fakat onlar mevzuu bahis değil... Zira, bu kadar

genç kızla kadın arasında nişanlımı nasıl tanıyıp da bulacağım diye beni bir telaştır aldı...

Nasıl telaşlanmayayım, efendiciğim? Nasıl şaşırıp kalmayayım, canımın içi! Ben nişanlımı, tramvayda enseden, alacakaranlık sokakta karşıdan, otomobille, sinemada yandan görmüştüm... Ama bütün bu görüşler iki saat sürmüştü. Hem de üstüne üstlük mantolu ve şapkalıydı... Şimdi gel de, bu hepsi birbirine benzeyen karı, kız kalabalığı içinde mantosuz, şapkasız nişanlımı seçebilirsen seç bakalım!..

İşi tesadüfe bıraktım... Kızlardan bir tanesine yaklaştım... Güldü... Güldüm... Dans ettik. Biraz fazlaca samimiyet gösterdim. Suratını bir karış astı. Anladık. Yanlış kapı çalmışız... Haydi başka bir kıza... Ensedenıpkı tramvaydaki... Sırıttı... Sırıttım... İleri gittim somurttu... Gene yanlışmışız...

Ne haltedersin?.. Gidip de kayınpederden yahut misafirlerden, "Bana nişanlımı gösterin yahu!" diye ricada bulunamazsın ya!..

Tecrübelere devam... Devam ama, herkes başladı bana kötü kötü, aksi aksi bakmaya... Hele bir defasında, mutlaka artık nişanlım işte budur diye, ensesinden öpüverdiğim bir kızın annesi açtı ağzını yumdu gözünü... Bereket versin işi şakaya döküp kurtulduk...

Nihayet öğrendim, daha nişanlım hazırlanıyormuş...

Neyse, sofraya davet olunduk... Eeeh, şimdi nişanlı hanım gelecek, tabii yanıma oturacak, o zaman suratına iyice dikkat ederim artık... Demeye kalmadı... İçeri beyazlar giyinmiş bir genç kız girdi...

Güzel kızdı doğrusu... Masaya doğru, bana doğru yaklaştı... Bu nişanlımdı muhakkak... Derhal kalktım... Sevinçten deli gibi, kemal-i aşk u şevk ile yanağından buseçin olmak istedim...

Vay bu haltı eden sen misin?.. Herife bak, baldızına saldırıyor! diye çullandılar üstüme... Kapı dışarı ettiler beni yaka paça...

Hani bütün bu anlattıklarımın, umumiyetle, demek istediğim şudur ki, bu asırda nişanlanma işleri, muhalefet işleri gibi karmakarışık oldu, iki gözüm.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 6.6.1931)

SİNEMADA LOCA

Anlatan : O, yazan : Ben

Hani sade ismim Yekta değil, kardeşim, başıma bela gelmesinde de de yektayım, alimallah... İyi ki siyasiyata meraklı değilim. Yoksa, mutlaka bir sakarlık, hem de sunturlusu, bu işte de çatarıdı...

Elâlem sinemalara, tiyatrolara gider. Sirkleri seyreder. Ben, Yekta kulunuz, ömrümde bir kere, şu İstanbul'a gelen cambazhaneye gittim az daha sahibinden dayak yiyordum. Kim bilir, etraftan yetişmeselerdi, belki, herifçioğlu, beni aslanlarına yedirecekti. Halbuki mesele incir çekirdeğini doldurmaz, iki gözüm. İçeride Arabın biri bir program verdi bana. Eline beş kuruş sıkıştırdım. Yirmi kuruş istedi. Vermedim tabii. Enayi miyim? Verirsin, vermezsin. Milleti soyuyorsunuz da, hayır soymuyoruz da, derken maraza çıktı işte...

Lanet olsun, bir daha ayağını atmam sirklerden içeri.

Fakat, asıl belaya sinemada çattım, kardeşim. Hem de, doğrusunu istersen, kabahat ne bende, ne sinemacıdaydı. Domuzluk, bizim Niyazi'nin başı altından çıktı. Başı kopasica teres...

Efendim, geçen kış, ismi lazım değil, reklam olur, Beyoğlu sinemalarından birisi, haftalarca bir sesli filmin reklamını yaptı. Daha film başlamadan, bizim Aksaray'da bile lafı ediliyordu. Yok efendim, bu filmi yapmak için kumpanya altı milyar dolar masraf etmiş, Amerikan ordusu seferber edilmiş, hava kuvvetleri işin içine karışmış, donanma manevra yapmış. Daha neler de neler...

Eh, dedim kendi kendime : Ulan Yekta, şu filmi kaçırma, git bir gör. Yalnız sabret biraz. Millet hızını alsın bir iki hafta. Film küçük sinemalara düşer o zaman, otuz beş kuruş duhuliye ile edersin keyfini...

Ben böyle plan kurarken, film de büyük sinemada başladı. Aradan bir gün geçti. Bizim enişte damladı daireye :

— Yekta Bey, dedi. Seninle bu gece şu filmi görmeye gidiyoruz. Bizim kalem arkadaşlarından Niyazi yok mu, işte o, bir

loca bileti uydurmuş. 13 numara. Birinci katta loca. Gelir misin? Niyazi bizi sinemanın kapısı önünde bekleyecek.

Eh, tabii, mademki, Niyazi loca bileti uydurmuş, bizi de davet ediyor. Hem onun, hem de bizim eniştenin hatırını kırmak yakışık alamaz. Gideriz enişte, dedim.

Derken efendim, lafı uzatmayalım, tam gece dokuzu çeyrek geçe, sinemanın kapısı önünde ispat-ı vücut ettik enişteyle beraber. Başladık Niyazi'yi beklemeye. Sinema mahşer gibi, kardeşim. İğne atsan yere düşmez. Gişelerin önünde millet birbirini itip kaktırıyor. Hafif tertip ağız kavgaları. Üstü kapalı küfürler filan gırla...

Biz enişteyle, lort gibi, elimizi kolumuzu sallaya sallaya dolaşmaya başladık kapının önünde. Sanki, "Bizim locamız var, aşağısına tenezzül etmeyiz" gibilerden piyasa ediyoruz.

Bir on dakika geçti. Niyazi meydanda yok. Bir beş dakika daha. Gene Niyazi Bey dostumuz görünmedi.

Ulan acaba herif bize oyun mu oynadı, diye düşündüm. Gittim gişeye, milletin omuzundan şöyle bir dikiz ettim. Baktım, planda, 13 numaralı loca tutulmuş. Gittim kontrola sordum. 13 numaraya geldiler mi? Gelmediler, beyim daha, dedi.

Demek, Niyazi hakikaten locayı tutmuş. Eh, nerdeyse çıka-gelir...

Başladık gene beklemeye. Dokuz buçuğa beş var. Beş dakika sonra oyun başlıyor. İyi ama, Niyazi görünürde yok. Ne halte-dersin?

Yanımda aval aval dolaşan enişteye :

— Enişte, sen hele dur, dedim, ben gider işi hallederim.

Gittim sinemanın müdürüne. Herif bizi nezaketle kabul etti. Bende de kılık kıyafet düzgün.

— Beyim, dedim. Bendeniz, sabahtan geldim, 13 numaralı locanın biletini kendi elcağızımla aldım. Fakat bizim arkadaşlardan Niyazi Bey de davetlim olduğu için, sen belki geç gelirsin filan diye bileti benden aldı. Şimdi bendenizin eniştesiyle beraber kapının önünde dikildik bekliyoruz. Niyazi Bey arkadaşımız gelmiyor. Eğer nizamata mugayir değilse, müsaade edin de biz locaya girelim. Niyazi bey dostumuz gelince, bileti ondan alırsınız. Tabii bu kılık kıyafetle size yalan söyleyecek değilim...

Sinemanın müdürü :

— Olur efendim, dedi. Hay hay, teşrif buyurunuz rica

ederim...

Ve iki gözüm, biz enişteyle birlikte, 13 numaralı locaya teşrif ettik. Koskocaman loca. İçeride biz iki kişi. Salon tıklım tıklım. Parterden herkes bize bakıyor.

Şöyle ön tarafa, Yekta kulunuz kuruldu bir. Hani beni bir gören olsa, Roçild'in damadı diyecek... Sol tarafta, ikinci kattaki localardan birinde de bir hanım var. Yahşi bir nesne. Başladık hemen göz kaş işaretine... Velhasıl keyfim yerinde... Niyazi, ister gelsin, isterse gelmesin artık. Fakat, hani sinema başladıktan sonra bir gelecek olursa, alimallah locanın kapısını açmam...

Neyse lafı uzatmayalım. Ortalık karardı. Sinema başladı. Aradan bir beş dakika geçti, tık, tık, kapı vuruldu bizim. Geldi Niyazi, dedim içimden. Tınmadım... Kapı gene : tık, tık. Ben kımıldanmadım gene.

Kapı, bu sefer daha kuvvetle : Tıkkk.. Tııkkk... Enişte kalkıp locanın kapısını açacak oldu. Bırakmadım. Bırak, biraz beklesin kerata, dedim... Bu sefer, başladı locanın kapısı, gümmm, gümmm ötmeye. Gittim bir hışımla locanın kapısını açtım. Bir de ne göreyim? Kapının önünde sinema müdürü, iki hademe, bir ilancı matmazel, iki kadın, iki erkek müşteri. Müdür kıpkırmızı.

— Affedersiniz, efendim, dedi, bir yanlışlık olacak. Bu locayı beylere satmışız. İşte biletleri. Kendileri ecnebidir. Belki sizin bilet 13 numara değil, 15 numaraydı. Çünkü 15 numara da tutulmuş ve hâlâ sahipleri gelmediler...

Tabii kardeşim, locayı terkettik. Ecnebler girdi içeri, 15 numaraya da gitmedik. Bir kepazelik de orada mı gelsin başımıza. Müdür beyin şaşkınlığından bilistifade, sinemadan çıktık dışarı.

Ertesi sabah, enişte, Niyazi'yi görmüş. Meğerse teres, bizimki-ne 13 numaralı loca bileti aldım diye, muziplik yapmışmış. Hay böyle muzipliğin...

İşte o gün bugündür, kardeşim, sinemada locaya girmem. Sıkırım dişimi. Veririm 35 kuruş duhuliyeyi, girerim ikinci sınıf sinemalara. Hem kardeşim, böylesi daha yakışık alıyor. Malum ya, ne de olsa, serde demokratlık var. Yaşasın demokrasi vesselam...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 8.6.1931)

GARİP BİR ÂDEM

Hani, iki gözüm, bir Bektaşî fıkrası vardır. Herhalde bileceksin. Hani Bektaşînin biri çok pis, üstü başı derbeder bir adamcağızmış. Hele bir gömleği varmış ki kayış gibi. Herifçioğlu sırtına bir giymiş, giyiş o giyiş, bir daha çıkarmamış. Dostlarından birisi Bektaşî'ye demiş ki :

— Yahu, erenler, şu senin gömlek çok kirlenmiş. Şunu bir yıkayıversen.

Bektaşî baba tebessüm etmiş :

— Peki ama, mirim, diye cevap vermiş, bizim gömleği yıkasam sonra gene kirlenecek mi?

— Tabii kirlenecek, şeyhim.

— Ee, o zaman ne halt edeyim?

— Tekrar yıkarsın.

— Ee, sonra gene kirlenecek mi?

— Tabii, gene kirlenecek, şeyhim...

— Ee, o zaman ne yapayım?

— Tekrar yıkarsın...

Bektaşî babası, Halk'tan çıkıp Serbest'e girdikten sonra ayazda kalan enayiye bakar gibi, herifin suratına bakmış :

— İyi ama, mirim, demiş, biz bu fani dünyaya gömlek yıkamaya mı geldik?

İşte bu Bektaşî fıkrası gibi bir hikâyeye anlatacağım size. Yalnız şunu önceden, beyan-ı mütalaa kabilinden söyleyeyim ki, bilcümle tekkeleri kapatmakla çok iyi ettik. Âlâ oldu... Fakat tekkeler kapandı diye, bazı Bektaşî fıkralarının hikmetli manaları da yok olmadı ya!.. Daha birçok zaman için bu fıkraların hükmü caridir kanaatindeyim. Kanaat bu... Kimin ne demeye hakkı var? Serbest-i kanaat var ortalıkta...

Her ne hal ise, gelelim benim anlatmak istediğim maceraya.

Bu macera garip bir adamın macerasıdır.

Bu adam, gazetelerden birinde çalışır.

Çok çalışkan, namus ve istikamet sahibi, zeki nazik bir zattır

kendisi.

Onu tanıyanlar, aleyhinde söyleyecek bir tek söz bulamazlar. Hatta bu cihetten, biraz da gazeteciliğe uygun değil gibidir. Öyle ya, yarın öbür gün bir münakaşaya girecek olsa, hasım taraf ona nasıl hücum edebilecek? Ee? Hasım taraf ona hücum etmek için şahsından bir vesile bulamazsa, o, hasmına nasıl saldıracak? Kendini nasıl müdafaa edebilip yâr ve ağyar nazarında parlayacak?

Bu tarafı da her ne hal ise. Gelelim hikâyemize.

Hikâyesini anlatmak istediğimiz zatın ismine Seyfullah Bey diyelim mesela...

Seyfullah Bey sabahleyin erkenden, kargalar daha karınlarını doyurmadan matbaaya damlar. Elinde küçük bir paket vardır. Öğle nevalesi... Oturur masanın başına, yalnız öğle üstü yarım saatlik bir tatille, akşama kadar, yerinden kımıldanmadan çalışır. Bu çalışma günde 11 ila 12 saat sürer... Eh oldukça da iyi papel alır. Şöyle üç yüz elli, dört yüz lira kadar bir şey ayda...

Gayet muktesittir. İktisadı, iktisat ve tasarruf devrinin hülûlünden çok daha evvel nefsinde tatbik etmiştir. Esasen, "çuvaldızı kendine batır, iğneyi başkasına" düsturunu tatbik edecek kadar hüsnüniyet ve samimiyet sahibidir.

Velhasıl, işte bu minval üzerine, senede 11 ay çalışır. Fakat her senenin on birinci ayının nihayetinde, fart-ı mesai ve mütemadiyen oturmak yüzünden, böbrek, mide, kalça ağrıları baş gösterir kendisinde. Ağrılar baş gösterdi mi, patrondan bir ay mezuniyet alır. Bir senede biriktirdiği paraları Avrupa kaplıcalarından birinde tedavi ücreti olarak bir ay içinde eritir. İyileşir... İstanbul'da, matbaaya, masa başına, iktisat ve tasarruf âlemine döner. Haydi on bir ay, gene çalışmak. On ikinci ay gene kaplıcalar...

Velhasıl Seyfullah Bey, dünyaya, on bir ay çalışıp, iktisat edip hastalanmak, sonra bir ay bu hastalığı, biriktirdiği papelleri şarfedip tedavi eylemek için gelmiştir.

Seyfullah Bey hoştur, fatindir, namusludur, muktesittir, çalışkandır, fakat, Bektaşinin fıkrasından bihaberdir...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 14.6.1931)

VAHŞİ ZENCİ DELİKANLININ MANTIĞI

Selim Bey, Afrika içlerinde çok uzun bir seyahat yaptı. İstanbul'a döndüğü zaman yanında vahşi bir zenci delikanlı vardı.

Bu, kıvrır kıvrır simsiyah saçlı, bembeyaz dişli, fıldır fıldır gözlü, vahşi zenci delikanlı, Selim Bey'e bir çoban köpeği sadakatıyla bağlıydı. Selim Bey, onu, yamyamlar tarafından kebab edilmeye hazırlanırken kurtarmıştı.

Zenci delikanlının ismi : Ri-Ri-Ku idi.

Ri-Ri-Ku zeki bir delikanlıydı doğrusu. Efendisinin her işini o görüyordu. Kısa bir zaman içinde Türkçeyi de çata pata öğrenmişti.

Biraz daha geçtikten sonra, çok çapkın bir erkek olan Selim Beyin kadın maceralarında da, efendisine büyük bir yardımcı oldu. Selim Beyin bekâr evine gelen hanımlara hizmet etmekte, mektup getirip götürmekte, efendisi içeride hanımlarla meşgulken kapıda bekleyip gelen misafirleri atlatmakta büyük bir maharet kazandı.

Mahallede herkes Ri-Ri-Ku'yu seviyordu. O, o kadar şirin, öyle becerikli, işgüzar, o kadar iyi kalpliydi ki, mahalle çocukları bile ona takılmıyorlar, onunla alay etmiyorlar, ona hürmet gösteriyorlardı.

Günler geçti. Selim Beyin tekrar canı sıkılmaya başladı. İkinci bir Afrika veya Amerika seyahati yapmak için hazırlanmaya başladı. Fakat tam yola çıkarken, felsefeye meraklı olan bir arkadaşı ona :

— Oğlum Selim, dedi. Artık bu maceralı seyahatlerden vazgeç. Eğer canın çok sıkılıyorsa, mutlaka dehşetli bir sergüzeşte atılarak bu iç sıkıntısını bertaraf etmek istiyorsan, evlen. Bir kadınla bir iki ay değil, daha uzun bir zaman, mecburi bir beraberlikle, yaşamaya başla... Emin ol ki evlenmekten daha tehlikeli, daha heyecanlı bir sergüzeşt olamaz.

Selim Bey, felsefeye meraklı arkadaşına karşı büyük bir hürmet beslerdi. Onun çok akıllı bir adam olduğuna kaniydi. Binaenaleyh, seyahatten vazgeçti, Amerikan kolejlerinden birinde tahsil ve terbiye görmüş, sarışın, mavi gözlü, yirmi yirmi bir

yaşlarında, güzel, zengin bir kızla evlendi...

Ri-Ri-Ku, efendisinin, zevcesini büyük bir muhabbetle karşıladı. Ve az zaman içinde, Selim Bey'e karşı gösterdiği merbutiyyetin aynıyla Feriha Hanıma da bağlandı.

Feriha Hanım, yani Selim Beyin zevcesi de, Ri-Ri-Ku'ya çok çabuk ısındı. Şimdi, zenci delikanlı hem Selim Beyin oda uşağı, hem de Feriha Hanımın oda hizmetçisi vazifesini görüyordu.

Aradan iki sene geçti. İki seneye beraber bal ayları da geçiverdi. Selim Beyin tekrar içi sıkılmaya başladı. Karısını bırakıp seyahate çıkmak kabil değildi. Binaenaleyh iç sıkıntısını defetmek için, gene felsefeye meraklı dostunun tavsiyesiyle, metresler edinmeye başladı. Çeşit, çeşit, boy boy, cins cins metresler... Müteaddit metresler...

Ve Ri-Ri-Ku, bermutat efendisinin metres tedariki hususunda, metresleriyle garsoniyelerinde buluşmalarını taht-ı emniyete almakta en mühim vazifeyi deruhte etmişti. Selim Bey Ri-Ri-Ku'dan çok memnundu.

Fakat bu memnuniyet bu sefer maalesef çok uzun zaman devam edemedi. Günlerden bir gün, Selim Bey, mutadı hilafına eve erken geldi. Kapıyı çaldı. Kapıyı Ri-Ri-Ku açtı. Ve Selim Beyi görünce :

— Affedersin, efendi, dedi. Hanım yok evde. İki saat sonra gel.

Selim Bey şaşırdı :

— Zarar yok, Ri-Ri-Ku, dedi. Hanım evde yoksa ben içeri girer, onu beklerim. Burası benim evim değil mi?

Fakat Ri-Ri-Ku, Selim Beyi içeri bırakmamakta ısrar etti. Selim Bey bu sefer kızdı, zenci vahşiyi iterek içeri zorla girdi. Ve yatak odasında, zevcesi Feriha Hanımın yanında bir delikanlı gördü.

Kıyamet koptu tabii...

Selim Bey az daha zevcesiyle âşğını öldürüyordu.

Âşık palas pandıras evden kovuldu. Feriha Hanım hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Bütün bu işlerden, Ri-Ri-Ku bir şey anlamıyordu. Hele Selim Bey :

— Vay hain zenci yavrusu vay! Demek sen benim namusumun ayaklar altına alınmasına vasıta oluyordun. Seni geberteyim de

gör... diyerek üzerine atıldığı zaman büsbütün şaşırdı ve kekeleyerek :

— Ben, dedi, yok senin namus ayak altında. Ben sever senin kadın. O çok iyi kadın. Ben sana yapar hizmet, ona yapar hizmet. Sen başka kadınlarla beraber, senin hanım namus var... Senin hanım başka erkeklerle beraber, neden senin namus yok? Ben anlamadı...

Ve hakikaten zencinin kafası, neden dolayı Selim Beyin metresleri varken, Feriha Hanımın namusuna halel getirmediğini, fakat Feriha Hanım bir âşık sahibi olunca Selim Beyin namusunu ayaklar altına almış olduğunu bir türlü anlamadı gitti. Mantık meselesi bu... Ri-Ri-Ku'nun mantığı böyle acayip bir vahşi mantığıydı işte...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 15.6.1931)

KORKUNÇ BİR TELEFON MUHAVERESİ

Dün, dostlarımdan deri tüccarı Şerafettin Beyin yazıhanesine gittim. Şerafettin'le mektepten arkadaşlığımız var. İktisat ve tasarruf şiarına riayet etmek mecburiyetinde kaldığım zamanlar, onun yazıhanesinden telefon ederim. Malum ya, deri tüccarı Şerafettin Bey için bir iki telefon muhaberesinin, yani otuz, kırk kuruşun iğraptaki mahalli yoktur. Halbuki, kulunuz için, kırk kuruş, ekseriya, bir öğle yemeği demektir.

Dün bizim ahbap çok sinirliydi. Şişman, basık gövdesinin üstündeki dazlak, kocaman kafası kıpkırmızıydı. Zaten eskiden beri kendisinde kalp vardı. Tam ben telefon ederken, bir hiddet nöbeti daha gelip öteki dünyayı boylamasın diye ödüm koptu.

İlkönce hiddetinin sebebini sordum. İşlerin aksiliğinden bahsetti. Teskin etmeye uğraştım. Dünya mikyasındaki iktisadi buhrandan, bu buhranın kolay kolay geçmeyeceğinden bahsettim. Biraz sükûnet bulur gibi olunca, bir ahbaba telefon etmeme müsaadesini rica ettim. Müsaade verdi. Yazıhanesinin üstündeki telefonu aldım. Alo... alo, matmazel, dedim. Matmazelin cevap vermesine meydan kalmadan, telefonun içinden bir erkek sesi geldi kulağıma. O da, Alo... alo... diyordu. Muhavere karışmasın diye telefonu kapatırken, bir kadın sesi cevap verdi : "Allo, sen misin Şinasi?" Deminki erkek sesi tekrar etti : "Benim yavrum. Nasılsın bakalım? Senin şişko evde yok, değil mi?"

Anladım, istemeyerek, bir kadınla bir erkeğin, herhalde bir maşuk ile bir maşukanın mahrem telefon sohbetlerine şahit oluyordum. Telefonu kapatmadım. Muhavereyi dinlemeye başladım.

Telefondaki kadın sesi : "Hayır şişko evde yok. Hani gelecektin?"

Telefondaki erkek sesi : "İşim çıktı, yavrum. Fakat yarım saat sonra mutlaka gelirim. Seninkinin işleri kötü gidiyormuş diyorlar."

Telefondaki kadın sesi : "Aman ağzını hayıra aç, Şinasi. Şişko iflas filan ederse, halimiz berbatır."

Telefondaki erkek sesi : “Niye berbat olsun? Yoksa kocan olacak şişko kadar bana güvenmiyor musun?”

Telefondaki kadın sesi : “Sana her şeyde ondan çok güvenirim. Yalnız para meselesinde...”

Dikkat ettim, telefondaki bu kadın sesi kulağıma hiç de yabancı değil. Muhavereyi biraz daha dinledim. Kadın sesini iyice tanıyorum. Tuhaf şey. O mu dersiniz? Acaba mı? Mutlaka o... Evet onun sesi bu. Şerafettin’in karısının sesi. Şimdi şu anda, masasının üstünden telefon ettiğim deri tüccarı, eski mektep arkadaşım Şerafettin’in güzel, ama harikulade güzel karısı Nuriye’nin sesi bu. Telefon muhaveresi devam ediyordu :

“Kocam yarın gece eve gelmeyecek. Seninle bir yerde buluşsak.”

“Size gelsem...”

“Olmaz. Başka bir yere gidelim...”

Kulaklarıma kadar kızardığımı hissettim. Telefonu derhal kapatmak istedim. Fakat Şerafettin elime yapıştı :

— Anladım, dedi, deminden beri enteresan bir muhavere dinliyorsun herhalde. Ben de birkaç defa böyle teller karışınca eğlenceli şeyler dinledim. Ver bakalım şu telefonu. Biraz da bizim kulağımızın pası silinsin.

Şaşırdım. Telefonu Şerafettin’e veririm, karısının sesini derhal tanıyacak. Bir rezalet ki, sorma gitsin...

— Yok canım, Şerafettin, dedim, enteresan bir muhavere filan değil. Matmazeli bekliyorum sadece...

Şerafettin ısrar etti. İlle telefonu istiyordu. Kalın bilekli, kıllı elleri bileğime yapışmıştı. Halbuki, telefonda kör olasıca muhavere devam edip duruyordu. İş öpücük yollamaya kadar varmıştı. Bu beladan nasıl kurtulayım diye düşünmeye kalmadı. Şerafettin elimden ahizeyi aldı. Muhavereyi dinlemeye başladı.

Ben bir koltuğun üstüne yığıldım. Ter döküyordum. Şerafettin’e bakıyordum. İlkönce gözleri, bir aşk manzarası seyrediyormuş gibi tatlı tatlı süzüldü. Ağzı kulaklarına vardı. Sonra kaşları çatıldı, bir şeyler düşünür ve hatırlar gibi oldu. Daha sonra, yüzü sapsarı oldu. Kocaman dazlak başı kızardı. Morardı. Kızardı. Fırından yeni çıkmış bir domuz yavrusu başına döndü. Yerimden fırladım. Fakat daha bir adım atmamıştım ki, Şerafettin, telefonun telini kopararak, vücudunun bütün ağırlığıyla güm diye yuvarlandı

yere. Koştum. Eğıldim üştüne. Kalbi durmuştu...

Bütün tafsilatını not ettiğim korkunç telefon muhaveresinin üstünden üç ay geçmiştir. Deri tüccarı Şerafettin Beyin sekte-i kalpten vefatı neticesinde, bütün serveti, müteveffanın elemdide zevcesi Nuriye Hanımefendiye miras kaldı. Nuriye Hanımefendi, boş gezenin boş kalfası mesleğine salık Şınası Beyle, deri tüccarının paralarını yemeye başladılar bile...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 20.6.1931)

BİR SOKAĞIN BAŞINDAN GEÇENLER

Eh, kardeşim, biz kuş değiliz ki, ağaç dallarında yuva kurup yaşayalım. Havalarda uçalım. Her beni âdem gibi, biz de karada yaşamaya, sokakta dolaşmaya, mahallede oturmaya mecburuz. Ne yapalım, taksiratımız böyle. Alnımızın kara yazısı, bize kanat vereceği yerde, ayak vermiş.

Mademki kuş değiliz, efendiciğim, mademki mahallede, evler içinde yaşıyoruz, mademki bizim mahallenin de bir sokağı var, elbette bu sokak ne kadar çamursuz olursa o kadar iyidir.

Gel gelelim ki, iki gözüm, bizim mahallenin sokağından mürur u ubur mümkün değildir vallahi. Kışın diz boyu çamur. Yazın toz toprak. Hele, yaz olsun, kış olsun, geceleri çukurlara düşmeden, hendekleri atlamadan bizim sokağın bir başından öte başına geçmek ne mümkün!..

İyi ama, kuş değilsek, cambaz da değilizdir elhamdülillah.

Sonra, canı çıkasınca mahallede, şimdiye kadar hiçbir şehremini, belediye reisi filan da oturmadı. Oturacağı da yok. Demek ki, efendim, bizim sokağın tamiri, kaldırımların yapılması, çukurlarının doldurulması da öyle kolay kolay yapılacak işlerden sayılmaz.

İyi ama, bizim sokak tamir edilmiyor diye, biz mahalleliler de, ömrümüzün sonuna kadar, çamura batmaya, toz toprağa bulanmaya, hendeklerde bacaklarımızı kırmaya mecbur değiliz a...

Günün birinde, bütün mahalleli toplandık. Belediyeye bir arzuhal yazdık. Bizim sokağın tamirini istedik. Demokrasi namına.

Amma ve lakin, aradan bir ay geçti, iki ay geçti, dört ay geçti. Yaz geldi, kış geldi, yaz geldi. Bizim sokak, demokrasi namına, belediye tarafından tamirat görmedi.

Tuttuk bir arzuhal daha yazdık. Şiddetli neviden. Diktatörcesine...

Amma ve lakin, aradan bir ay geçti, beş ay geçti. Yaz geldi, kış geldi, betekrar yaz geldi. Bizim sokak, bizim mahallenin diktatorası namına belediye tarafından tamirat görmedi.

Canımıza tak dedi. Gene toplandık. Mademki, dedik, beledi-

ye, tasarruf devrinde bizim sokağın tamiratıyla meşgul olmaz. Belki bütçesi müsaade etmez. Biz mahalleli, kendi aramızda para toplarız, kendi sokağımızı kendimiz tamir ederiz, dedik...

Dedik, ve kardeşim, mahallede kırtasiyecilik fikrini dolayısıyla derhal paraları toparlayıp tamirata başladık.

Tamirat şeker gibi gidiyordu. Çukurların ikisi doldu. Kaldırım taşları söküldü. Yenileri getirildi. Ama daha yerlerine konmadı. Bütün mahalle arı kovanı gibi vızır vızır işliyor. Hani, bir ay sonra, bizim mahallenin bir sokağı olacak, bir sokağı. Bal dök de yala kabilinden. Hepimiz seviniyoruz. Ev sahipleri seviniyor. Sokak şereflenecek, ev kiralarını arttıracacağız, diye. Kiracılar seviniyor, sokak tamirati için verdiğimiz paraları, ev kiralarından indirtiriz belki, diye... Velhasıl, iki gözüm kardeşim, herkes memnun. Herkes yaşasın hürriyet...

Fakat, tam sokağın kaldırım taşlarını döşemeye başlamak üzereydik ki, bir belediye çavuşu geldi. Mahalle heyet-i ihtiyariyesini belediyeden istiyorlar, dedi. Gene sevindik. Belediye bizim faaliyeti görünce, yardıma karar verdi anlaşılan dedik... Gel gelelim, kazın ayağı öyle değilmiş meğer... Meğer sokaklar, tabii bizim sokak da, belediyeye ait imiş, belediye izin vermeden, bir taşını yerinden kımıldatmak mümkün değilmiş... Sokağın tamiratını hemen bırakmak lazımmiş. Tamiratta devam edersek, cümleten cezaya çarpılırmışız...

Vay anasını! Gördün mü işi? Zınc dedi, tamirat durdu. Tamirat yarı yerde kaldığı için, sokak büsbütün kepaze oldu. Boynumuzu büktük. Başladık, heyet-i fenniye gelsin de, tamirata izin versin, diye beklemeye...

Bir ay geçti, iki ay geçti, beş ay geçti. Haber yok. Yaz geçti. Kış geçti. Yaz geldi betekrar, haber yok...

Şimdi ne halteredelim, şaşırdık kaldık. Belediye tamir etmez. Bizim tamir etmeye hakkımız yok. Amma ve lakin, sokakta çamur, toprak, çukur, hendek var...

Bir araya gelince VAR ile YOK — Mahallenin hali oldu...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 23.6.1931)

MAAŞ BORDROSUNDA SİLSİLE-İ MERATİP

Onun zihnîyetiyle yazan : Ben

Bendeniz, beyim, sıhhi bir müessesede doktorum. Bendeniz, efendim, Avrupa'da mühim tettebbuları olan bir gencim. Bendeniz, efendim, iddia ederim ki, kendi sahasında ihtisas sahibi, demokrasiyi hazmetmiş, alayışe merakı olmayan, gençliğinin en güzel günlerini beşerin âlâmını teskine hasretmiş bir tabibim.

Bendenizin, beyfendi, çalıştığı sıhhi müessesede müdür bey, muhasebeci bey, sertabip bey, hastabakıcı hanım ve efendilerden başka, daha birçok müstahdemler, kâtipler, mukayyitler vardır.

Şimdi, monşer beyim, bütün bilgim, nezaket ve kibarlığım, demokratik hassas ruhumla çalıştığım bu müesseseden üç aydan beri maaş almıyorum.

Rica ederim, sözümü yanlış anlamayınız. Tasarruf filan dolayısıyla, müessese, bendenizin maaşını kesti demek istemiyorum. Bilakis, her ay muntazaman maaşım çıkıyor. Fakat ben almıyorum. Ve bu gidişle almayacağım da. Ah evet maaş bordrolarının tertibi böyle devam ederse, maaş almakta mazurum, azizim. Üstüme düşmeyiniz. Israr etmeyiniz. Nezaketle kabil-i telif olmayan bir harekette bulunmaya icbar etmeyiniz bendenizi. Hayır, reddederim, maaş almam. Taa, maaş bordrolarında isimlerin yukardan aşağıya yazılış tertibi tashih edilmedikçe, bendenizin, müessese muhasebesinden on para bile almam kabil değildir.

Siz ki, şüphesiz, demokrat, Avrupa görmüş, tettebbularda bulunmuş, kibar, asil bir zatsınız, benim gibi... Eğer size üç aydan beri maruz kaldığım muameleyi, daha doğrusu tahkiri anlatacak olsam, hiç şüphesiz, bana, affedersiniz, heyecana kapıldım, bendenize demek istiyordum, evet, bendenize hak verirsiniz...

Düşünün bir kere, beyfendi. Rica ederim. Bundan üç ay evvel maaş almak üzere müessesenin muhasebesine müracaat ettim. Muhasebeci bey kibar bir zattır. Kendisine sormadım arna, etütlerini mutlaka Fransa'da yapmıştır. Evet, işte, bu muhasebeci bey, bendenizin önüne, kemal-i nezaketle maaş bordrosunu uzattılar. İsmimin hizasını imzalayayım, maaşı alayım, diye...

Tam, efendim, ismimin hizasını imzalamak için, stilomu çıkarmıştım ki, bir de ne göreyim... Ooo... Mon diyö... Aman yarabbi... Söylemeye hicap ediyorum. Hâlâ hatırladıkça kan tepeme çıkıyor. Gözlerim dönüyor. Fenalaşıyorum. Bromür almak ihtiyacını hissediyorum.

Evet tam ismimin hizasını imzalamak için, kalemimi çıkarmıştım ki bir de ne göreyim, Mukayyit Hasan Efendinin ismi, böylece, Hasan Efendi diye, bendenizin ismimin bir satır üstüne yazılmamış mı? Tasavvur buyurunuz. Maaş bordrosunda, Mukayyit Hasan Efendinin ismi, Doktor Burhan Beyin üstünde...

Derhal elim ateşe değmiş gibi geri çekildim. Muhasebeci beyin yüzüne baktım. Kendileri meseleyi derhal anladılar, fakat anlamamak kibarlığında bulundular...

— Muhasebeci beyfendi, dedim. Nasıl oluyor, efendim? dedim. Bu hiç demokrasiye sığar mı? Bunu Avrupa'da yaparlar mı hiç? Mukayyit bilmem ne efendinin ismi, maaş bordrosunda, bendenizin isminin üstüne yazılsın. Yani ben Hasan Efendiden sonra geleyim. Bu affedilmez bir hatadır. Derhal bu yanlışlığın düzelmesini, demokrasi, tıp, ilim ve medeniyet namına talep ederim, efendim. Ve bendenizin ismi, Hasan Efendinin isminin üstüne yazılmadığı müddetçe, bordroyu imzalayıp maaş almaktan imtina ediyorum...

Muhasebeci bey fena halde kızardı :

— Beyim, dedi, bordroyu bize müdüriyetten yazıp gönderiyorlar. Bu işte bizim yapacak hiçbir muamelemiz yoktur. Müdüriyete müracaat edip tashih ettiriniz...

Tabii, monşer, derhal müdüriyete müracaat ettim. Müdür beyfendinin bu yanlışlığa fena halde canları sıkıldı. Fakat bordrolar matbu imiş, efendim, tashihine imkân yokmuş...

Fakat bordroların matbu olmasından, ben mesul değilim ya? Bordroda böyle bir yanlışlık yapılmış diye, bendeniz, her aybaşı izzetinefsimi göz göre göre rencide ettiremem ya...

İşte, efendim, bendeniz de, karar verdim. Bordrolar yeniden tab edilip, bendenizin ismi, Hasan Efendinin ismi balâsına yazılana kadar maaş almayacağım.

Bordrolar tashih edilince, biriken maaşlarımı toptan alırım. Böyle bir protestoda bulunmaya haklı değil miyim, azizim?

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 25.6.1931)

TASARRUFA RİAYET

Efendim, bizim dairenin muhterem bir müdürü vardır. Daire dedimse nimresmi bir müessese. Büyük mikyasta otel filan gibi bir şey... İşte bizim muhterem müdürümüz böyle bir daireyi idare etmektedir...

Muhterem müdürümüz Hulki Bey zapt u rapta, nizam ü intizama gayetle meraklıdır.

Kapısının önünde daima bir nöbetçi bekletir... Gür sesiyle müdür beyimiz, askerlikle hiçbir alakası olmayan dairede :

— Posta! diye bağırdı mı bir, ortalık birbirine karışır... Kapıdaki nöbetçi silahlı, üniformalı filan değil, sivil kıyafetli nöbetçi, müdür beyin huzuruna girer...

Sonra efendim, Müdür Hulki Beyin yanına mutlaka ceketin önü iliklenerek girilir. Aksi takdirde, müdürümüz :

— Önünü ilikle! diye ihtar eder...

Velhasıl, bütün bu anlattıklarımızdan da anlayacağınız veçhile, müdürümüz dehşetli bir zattır...

Tabii, dehşetli müdürümüz Hulki Bey ahval-i âlemi yakinen tetkik etmeyi bir vazife bilir... Tabii, ahval-i âlemi takip etmek için gazete okur... Tabii, gazete okuyunca da tasarruf ve iktisat devrinde bulunduğumuzu idrak etmiş olmaktadır...

Hulki Bey tasarruf ve iktisat devrinde yaşadığımızı anlar anlamaz, derhal, bizim dairede tasarruf tatbikatı başladı...

Kapıcıların maaşatı 10 kuruş indirildi...

Memur lokantasının akşam yemeklerinde komposto lağve-dildi...

Otel müşterilerinin lavabolarındaki su iki günde bir tazelenmeye başladı... Filhakika bu yüzden bizim müessese bir hayli müşteri kaybetti ama, tasarrufa hâlel gelmemiş oldu...

Nihayet geçen gün, muhterem müdürümüz Hulki Beyefendi tasarrufa riayetin hadd-ı gayesine vâsıl oldu... Yaşasın müdürümüz! diye biz cümle memurin ve hademe üç defa bağırdık...

Bakınız meseleyi anlatayım :

Bizim müdürümüz, tahkik etmiş ki, İstanbul içinde birinci nevi tereyağının okkası üç yüz kuruş olduğu halde, Pendik civarında bir köyde 295 kuruştur... Demek oluyor ki İstanbul'a nazaran, Pendik'ten tereyağı alınırsa okka başına 5 kuruşluk bir iktisat ve tasarruf temin edilmiş olacaktır...

Müdür Bey derhal harekete geçiyor. Dairenin bir aylık ihtiyacı olan 10 okka tereyağını 295 kuruştan alarak, bu suretle ayda yağdan 50 kuruş tasarrufta bulunmak için dairenin hususi otomobiliyle Pendik'e bizzat gidiyor. Evet, bizzat zahmete katlanarak, yağdan ayda 50 kuruş tasarruf etmek için tenekesi 350 kuruştan üç teneke benzin yakarak Pendik'e gitmek zahmetine katlanıyor...

Şimdi, nasıl olur da, muhterem müdürümüz Hulki Bey şerefine, bizler üç defa, çok çok :

— Şa! Şa! Şa.. diye bağırırız! Evet, yaşasın böyle tasarruf!

1050 kuruş (bin elli kuruş) benzin yaktık ama, tereyağından 50 kuruş tasarruf ettik... Sen ona bak, efendim!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 28.6.1931)

BİR KAÇAKÇI HİKÂYESİ

Bunca senedir, kaçakçılığın envainı yaptım, kardeşim. Velakin, vallah da billah da böylesi gelmemiştii başıma. Hani, zanaatımda böyle tongaya bastığım ne olmuştur, ne de olacaktır...

Anlatayım da dinle hele bir :

Bundan altı ay evvel İzmir'den kaçak sigara kâğıdı yüklendim. Bindim trende birinci mevkiye. Bandırma'ya, oradan da vapurla İstanbul'a gelecektim. Kâğıtları, usturubuyla, kuşak içinde kat kat belime sarmıştım.

Tren İzmir'den kalktı. Vagon'da benden başka dört yolcu daha vardı. Birinci mevkide oturduklarından naşı kibar giyinmişti dördü de...

Vagonun içinde kimse laf etmiyordu. Hepimiz birbirimizi göz ucuyla dikiz ediyorduk. Yol arkadaşlarımla içinde bir tanesi vardı ki dehşetli bir herif olduğunu gözlerinin bebeğinden okudum alimallah. Şöyle orta boylu, tıknazca, kara kaşlı, ela gözlü bir efendiydi bu. Çiçek gibi giyinmişti. Kalın kara kaşlarının altında fıldır fıldır dönen gözlerini üstümüzde başımızda, yüzümüzde gözümüzde dolaştırıp duruyordu. Kaç defa kuşağımın üzerinde, ela gözlerinin ağırlığını duyar gibi oldum, kardeşçiğim.

Tren Manisa'ya yaklaşıyordu. Bir saat sonra Manisa'daydık. Manisa'nın da kolcuları, rüsumatları açıkgöz memurindirler hani. Ne yalan söyleyeyim, elense etmekte birincidirler... Ben şöyle bir yerimden kalktım. Aptesaneye kadar gidip, kâğıtları kuşağımda düzelttim. Benden sonra yolculardan biri kalktı. O da gitti, geldi... Derken, öteki iki yolcu da gidip geldiler. Olduğu yerden bir o kara kalın kaşlı, ela gözlü efendi kımıldanmamıştı.

Manisa'ya bir yirmi dakikalık yol kalmıştı artık. Daha biz birbirimizle tek laf etmemiştik. Birdenbire kara kalın kaşlı, ela gözlü efendi ayağa kalktı :

— Beyler, efendiler, dedi. Siz hepiniz kaçak sigara kâğıdı götürüyorsunuz.

Ben şaşırdım doğrusu. Baktım öteki üç yolcu da afalladı. Kara

kaşlı sözünde yürüdü :

— Hepiniz kaçakçısınız. Fakat kâğıtları iyi yere saklayamadığınız yüzünüzden belli. Kiminizin kuşağında, kiminizin ceket astarında filan. Şimdi Manisa'da memurlar gelecek. Yakalanacaksınız. Size bir iyilik etmek isterim. Kâğıtları oturduğumuz minderlerin altına, içine saklayınız. Sonra camı açınız. Onun oyuğuna da oldukça çok miktarda sigara kâğıdı gizlenebilir. Haydi çabuk olunuz.

Herif adeta emir veriyordu. Bir de baktım hepimiz ayağa kalktık. Ben kuşağımdan, öteki üç yolcu ceket astarından, kundura içinden falandan filandan sigara kâğıtlarını deste deste çıkarıp minder altlarına, pencerelerin cam aralıklarına istif ettik... İş bitti. Tren de Manisa'ya geldi.

Manisa'da memurlar damladılar vagondan içeri. Biz hiç bozmadık. Tınmadık. Memurlar almaz almaz yüzümüze baktılar. Birdenbire gene kara kaşlı adam ayağa kalktı :

— Memur efendiler, diye bağırdı. Buradaki dört yolcunun hepsi kaçakçıdır. Kaçak sigara kâğıtlarını şu efendi şuradaki minderin altına, şu efendi sol taraftaki pencerenin içine, şu efendi şuraya, şu da buraya sakladılar. Taharri ediniz...

Memurlar bir selam verdiler. Ve taharriyata başlayınca, elleriyle koymuş gibi sigara kâğıtlarını buldular. Derhal zabıt tutuldu. Adreslerimiz alındı...

Kara kaşlı adama gelince onun da adresini aldılar, ikramiye göndermek için. Ve herifçioğlu Manisa'da iki kocaman bavulunu sallaya sallaya indi, defolup gitti.

Tren kalktı. Artık biz dört kaçakçı bastığımız tonganın kavgasını yaparak Bandırma'ya geldik. Hep beraber indik bir otele. Bir de baktık ki otelin salonunda, trendeki kara kalın kaşlı, ela gözlü herif dikilmiş duruyor. Bizi görünce gülümsedi :

— Buyrunuz, dedi. Sizlerle biraz konuşmak istiyorum. Affedersiniz!.. Hakkımda yanlış bir kanaat beslemeyiniz. Her birinizin sermayeden kaçır para, kaçır lira zararınız varsa derhal tediye edeceğim. Söyleyiniz...

Şaşırdık, iki gözüm, doğrusu. Bu herif ne acayip şeydi be! Neyse zararlarımızı teker teker söyledik. Herifçioğlu söküldü papelleri... Sonra gülerek :

— Ayrılmadan evvel sizin bir merakınızı daha tatmin etmek

isterim, dedi. Ben de sizin gibi kaçakçıyım. Yalnız büyük bir kaçakçı. Manisa'da indirdiğim bavullar tıklım tıklım, esrar, kokain, sigara kâğıdı filan doluydu. Bavullarımı salimen, memurların gözü önünde indirmek için böyle bir oyun oynadım. Sizi ele vererek tam bir emniyet kazandım... Mesele bundan ibaret... Allahısmarladık... dedi ve gitti...

İşte ağabeyciğim, kaçakçılık yaptıktan sonra da böylesini yapmalı. Yoksa bizim yaptığımız kaçakçılık değil, yeni moda fırka yapmak gibi... Tan künet iş...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 30.6.1931)

ANNE ŞEFKATİNE DAİR BİR HİKÂYE

Eminim... Biliyorum... İstedığınız kadar inanmayınız... İddia ediyorum ki, onu o öldürdü...

Evet, o öldürdü. Yavaş yavaş, bile bile öldürdü...

Ölen beş yaşında, sapsarı benizli, küçücük burunlu, sıska bir çocuktü.

Çocuk bakımsızlıktan, planlı önceden hazırlanmış bir bakımsızlıktan öldü.

Çocuğu öldüren anasıydı.

İnanmıyor musun?

İmkânı yok mu, diyorsun?

İnan ve bil ki çocuğu anası öldürdü... Bıçakla, kurşunla, zehirle değil, bakımsızlıkla öldürdü onu.

Sonra siz bana gelmiş, ana şefkatinden bahsediyorsunuz... Bilmem, ana şefkatinin kutsiyetinden, ezeliyetinden, ebediyetinden, falanından filanından bahsediyorsunuz... Laf!..

Ama, diyeceksiniz ki, senin anlatacağın hikâye doğru bile olsa, hakikaten o ana, beş yaşındaki çocuğunu öldürmüş bile olsa, bu, ya bir deliliktir, ya bir istisnadır.

Hayır! Bu delilik değildir. Çocuğunu öldüren ana deli değildir. Belki bir istisnadır. Fakat sık sık tesadüf edilen, yalnız muhtelif suretlerde tezahür eden bir istisna...

Benim bir büyük anam vardı. Üç oğlu oldu, iki kızı uzaklara gitti. Fakat 70 yaşındaki büyük anne yaşadı. Ölen çocuklarının arkasından, acıyla, evlat acısıyla ölmedi. Hayata bağlı kaldı. Hayata onu bağlayan : Yemek, içmek, nefes almak ve apteshaneye gitmekten başka bir şey değildi. Demek ki, yetmiş yaşındaki kadında, bir hayvan gibi hayata bağlanmak hissi, ana şefkatinden çok daha kuvvetliydi.

İddia ediyorum ki, evlatlarının ölümü arkasından intihar eden analar, asıl bunlar deli veya istisnadırlar.

Neyse... Bunları bir tarafa bırakalım.

Gelelim, beş yaşındaki çocuğunu öldüren ananın hikâyesine :

Bu ana genç bir kadındı. Yaşlı bir erkeğe varmıştı. Erkeğin ilk karısından bir kızı vardı. Yetişmiş bir kız. Ve erkek bu kızı çok

seviyordu. Genç karısından biraz daha fazla...

Ve işte genç anayı, kendi çocuğunu ölüme teslim etmeye, bu fazlaca muhabbet sebep oldu.

Genç kadın, kocasının muhabbetini, daha doğrusu kendisiyle alakasını, kendisine daha fazla elbise yapmasını temin için bir çocuk doğurdu.

Doğan çocuk, ihtiyarca babanın, ilk karısından olan kızına karşı duyduğu fazla zaafı paylaşıyordu.

Fakat baba, doğan yeni çocuğa rağmen, ilk karısından olan yetişmiş kızını gene seviyordu. Ona yeni yeni elbiseler yaptırıyordu, çeyiz hazırlıyordu.

Genç kadın, genç ana, erkeğin sevgisini ve kesesini yalnız kendine hasretmek için başka bir çare aradı. Ve nihayet buldu. Bu müthiş çareyi belki sonuna kadar götürmek istemiyordu. Bu dehşetli çareyi bir kumarbazın sermayesi gibi ceste ceste kullanmak istiyordu belki. Fakat sermaye çabuk tükendi...

Yeni doğan çocuğa, kendi çocuğuna, erkek evde yokken eziyet etmeye başladı. Çocuk hastalıklı oldu. Hastalıklı büyüdü. Beş yaşında öldü nihayet...

Hastalıklı, sıska çocuğa karşı babanın muhabbeti, tabii ki, çoğalacaktı. Ve beş sene içinde bu muhabbet çoğaldı da... Hastalıklı zayıf çocuğu doğuran anaya karşı da alaka fazlalaşacaktı tabii. Beş sene içinde bu alaka fazlalaştı.

Fakat çocuk bakımsızlıktan beş yaşında öldü işte...

Ona, anası mahsus bakmadı.

Onu, anası mahsus uyutmadı...

Onun bütün gün toz toprak içinde yuvarlanmasına, anası mahsus göz yumdu.

Bütün bunları, genç kadın, ilk karıdan olan yetişmiş kızı mağlup etmek, erkeğin, babanın kendisiyle ve hasta çocuğuyla meşgul olmasını fazlalaştırmak için yapmıştı...

Fakat çocuk öldü...

Onu anası öldürdü...

Sonra siz bana gelmiş ana muhabbetinden, ana şefkatinden bahsediyorsunuz. Laf... İnanmıyorum artık...

İlk kadından olan yetişmiş kızdan daha çok elbise giymek ihtirası ana muhabbetinden daha kuvvetli işte...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 2.7.1931)

İLÂN-I AŞK

Artık illallah dedim be kardeşim... Her sabah çekilmez bu artık!.. Tam da benim yattığım odanın cumbası altında avaz avaz bağırlıyor herifçioğlu... Daha kargalar kahvaltı etmeden, tramvaylar işlemeye başlamadan, pencerenin altına dikilir mübarek adam, başlar ünlemeye :

— Simit sıcak... Pamuk gibi!.. Simit!..

İllallah be iki gözüm, bu simitçiden...

Zaten sabaha kadar tahtakurusu, sivrisinekten uyuyabilirsen uyu. Muhalifler gibi mübarekler, ince ince vızlayıp kaşındırırlar...

Tam uykuya dalacağım... Şafak söktü... Simitçi başlar bağırmaya :

— Simit!.. Sabah simidi, sıcak sıcak...

Herifin de hani bir sesi var!.. Ses mi ses! Ayaz görmemiş bilmem neci...

Bir gün sabrettim. İki gün sabrettim... Bir ay sabrettim... İki ay sabrettim... Sabrın sonu selamettir, dedim... Ne gezer! Sabrın sonu felakettir, kardeşim...

İşte motrası meydanda... Ben sabredip sesimi çıkarmadıkça, simitçi feryadı basıyor... Sabah sabah, tam benim yattığım odanın cumbası altında, kargalar zıkkımlanmadan :

— Simit!..

Sabrım tükendi artık. Fakat gene kibarlığı, asaleti elden bırakmadım. Bir hafta evvel, tam simitçi feryadı basarken, yataktan fırladım. Pencereyi açtım... Belime kadar aşağıya sarktım. Kaşlarımı çatıttım... Aksi aksi baktım, tepeden simitçinin sıfatına... Herif de bana baktı.

— Eh... Artık anlamıştır, dedim içimden. Küt diyerekten camı kapattım. Girdim tekrar yatağa...

İki gün simitçinin sesi duyulmadı... İki gün sabah uykusu uyuyabildim...

Üçüncü sabah, tekrar :

— Sıcak simit! baskınıyla uyandım...

Dördüncü gün gene bir şey yok.

Beşinci gün tekrar geldi.

Altıncı gün akşamdan kalmaydım biraz, iki gözüm kardeşim. Herif tekrar cumbanın altında feryada başlayınca, lastik top gibi zıpladım yataktan... Sokak kapısını açtım... Sorgu sual sormadan, ne oldu, ne oluyor demeye fırsat vermeden, ya Allah! deyip, simitçinin mübarek sıfatına aşkettim silleyi...

Adam hiç ses etmedi... Melül melül büktü boynunu. Yüzüme şöyle bir baktı. Gitti...

Vay sen misin, efendim, koca herifin bu halini gören. Bu hal, kardeşim, bir dokundu, bir dokundu içime...

Ben de ağlamaklı oldum adeta...

Ertesi sabahı dar ettim... Bütün gece uyuyamadım. Velakin sabahleyin simitçi geçmedi... Bir hafta geçmedi. İşte bir aydır ki geçmiyor.

O geçmiyor ama, ben verem oluyorum, kardeşim... Yediğim haltın mahcupluğundan yataklara düşeceğim, anacığım...

Başladım fırın fırın dolaşıp simitçiye aramağa... Nihayet buldum herifi... Beni tanımadı, belki de tanımamazlıktan geldi. Ahbap oldum herifle... Bir hafta her akşam rakı içtik beraber... Bir de ne öğreneyim? Meğerse adamcağız tam bizim kapı karşı komşumuzun hizmetçisine âşıkılmış... Her sabah, daha kargalar kahvaltı etmeden, yanık yanık simit satarak aftosuna ilan-ı aşk edermiş meğer...

Vay efendim, demek ben iki gönlü birbirinden ayırmışım ha!

Yüreğimin başı parçalandı... Gittim borç ettim, harcettim, annemi görücü gönderdim komşunun hizmetçi kızına, sevdalıları düğün dernek kavuşturdum birbirine...

Şimdi her sabah sıcak sıcak simit yiyorum bedavadan... Amma beher simit bana kaç paraya geliyor orasını hesap etmedim, doğrusu...

Kalbim yufka olduğundan, hesabım kuvvetsizdir.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 4.7.1931)

İTFAİYEDE TASARRUF

Efendim, bizim şehirde her Allahın günü yangın... Her Allahın günü sabahtan akşama kadar itfaiye arabaları, boruları, hortumları...

Hani yangın çıkmasına çıkıyor. Velakin bereket versin ki, uzun sürüyor ama, etrafa sirayet etmiyor. Yani senin anlayacağın yangın çıktı mı, her seferinde, ya bir ev yanıyor, ya iki. Fakat saatlerce yanıyor, uzun uzun yanıyor, yaş odun gibi tüte tüte yanıyor.

Hani itfaiye de çalışmıyor değil, çalışıyor adamcağızlar, didiniyor adamcağızlar. Yalnız her gün yangın, her gün yangın, adamcıklar tabii bitkin bir halde. Kımıldanacak halleri yok yani, demek istiyorum.

Yangınları söndürmesine söndürüyorlar... Söndürüyorlar ama, biraz ağırca hareket ediyorlar gibi geliyor bana. Tabii yorgunluktan olacak...

Artık bizim şehirde, stadyum olmamasından naşi galiba, yangınlar bir nevi kumar mahalli oldu.

Yani, anlayacağın, yangın çıktı mı, haydi millet yığılıyor yangın mahalline. Başlıyor iddia :

— Ben derim ki, sekiz saatte sönecek.

— Ben derim ki, altı saatte...

— Sekiz saatte sönecek, sekiz lira...

— Altı saatte sönecek, on altı lira...

Artık o günün yangını kaç saatte sönerse, o saate en yakın söyleyen vatandaşlar kazanıyor paraları...

Yani, senin anlayacağın, at koşusu gibi bir şey.

Hani şu İngiltere'deki Derbi koşuları gibi bizim yangınlar için bilet kestirip Avrupa'lara filan göndersek epeyce para kazanır memleket...

Fakat bizde teşebbüs-i şahsiye ehemmiyet verilmez ki, böyle mühim fikirler himaye görmez ki...

Eyvahlar olsun. Vay başıma gelenler vay!.. Her şey meydana çıktı.

Şeytanın aklına gelmezdi bu, alimallah.

Tasarruf devrindeyiz, falan filan ama... Böylesi... Sen de şaş, ben de şaşayım, efendiciğim...

Meğerse bizim yangınlar tasarruf yüzünden çıkıyormuş.

Evet tasarruf yüzünden... Böyle tasarrufa can feda...

Anlatayım :

Efendim, bizim şehrin itfaiyesi belediyenin emrindedir. Yani belediye bütçesindedir. Sizin şehirlerde nasıldır, bilmem. Bizimkiler böyle işte...

Bizim yeni belediye reisi, tasarruf devrine girmiş olduğumuzu anlar anlamaz, derhal tatbikata girişmiş.

Biliyorduk ki, tasarruf yüzünden sokaklar sulanmıyor, çöpçü maaşlarındaki tenkisat yüzünden... Darülaceze kapandı. Acezeler döküldü sokağa... Arabaların seyrüseferi men edildi. Tekerlekler yolları bozuyor, tamirat parası gidecek diye... Velhasıl, sağ olsun belediye reisimiz tasarrufa riayet etti. Bunu biliyorduk. Fakat...

Fakat itfaiye işini bilmiyorduk, doğrusu...

Bizim reis, çağırmış itfaiyecileri :

— Bana bakın, demiş. Artık öyle maaş filan yok. İş başına para alacaksınız. Yani yangın çıktı mı, çıkan yangın kaç saat sürerse, saat başına, beherinize ellişer kuruş... Anlaşıldı mı? Tasarruf devrindeyiz...

İşte bundan sonra ilk yangın olmuş. Sönmüş yarım saatte. İtfaiyeciler adam başına yirmi beş kuruş almışlar.

Bir yangın daha, bir ay sonra. Sürmüş bir saat. İtfaiyeler adam başına elli kuruş almışlar.

İyi ama, ayda bir yangın çıkacak, bir saat sürecektir de, bizim itfaiyeler ellişer kuruş kazanacaklar. Olur mu? Olmaz tabii...

Başlamış bu yüzden bizim yangınlar sık sık çıkmaya, her çıkan yangın, en aşağıdan altı, yedi saat sürmeye. Ve bizim itfaiyecilerin yüzü gülmeye.

Mesele anlaşıldı. İş mahkemeye düştü. Bakalım sonu ne olacak.

Bu yazdığım uydurma bir hikâye olmasına uydurmadır ama, tasarrufu bu çeşit anlayanlar da yok değil hani...

(*Ben/Yeni Gün gazetesi, 6.7.1931*)

MÜHİM BİR DAVA

— Ayağa kalkınız!

Sulh hâkimi, bu emri, önündeki evrakı tetkik ederek, başını kaldırmadan, yorgun bir sesle verdi. Sonra, mutut : “İsmin? Babanın ismi? Nerde oturursun? Ne iş görürsün?” suallerini sormayı unutarak, gene başını kaldırmadan devam etti :

— Siz, geçen nisan ayının üçünde, akşam saat altıda, Langa civarından geçen Hamal Hasan’ı, kaba etinden ısırmakla müttehim-siniz. Şahsen Hamal Hasan sizden davacıdır. Bir diyeceğiniz var mı?

Mahkeme salonunda fısıltılar ve gülüşmeler oldu... Mübaşir, hâlâ evraklarla meşgul bulunan hâkim efendiye yaklaştı :

— Müttehem burada değildir. Gelmemiştir, dedi...

Bu esnada bir avukat atıldı :

— Efendim, malumunuz olduğu veçhile müttehem huzur-ı hâkimde şahsen ispat-ı vücut edemeyecek bir vaziyettedir. Fakat kanaatlerim itibariyle ta Avrupa’da tahsilde bulunduğum zamandan beri azası olmakla iftihar ettiğim cemiyet namına, müttehemi bendeniz müdafaa edeceğim...

Hâkim gene dalgın :

— İlkönce, davayı dinleyelim, dedi. Söyle bakalım, Hamal Hasan. Anlat! Nasıl oldu?

Hamal Hasan ilerledi.

— Efendim, nasıl olacak, basbayağı işte... Langa’dan dönüyordum. Bostanların yanından geçerken eşsekoğlu eşsek...

Hâkim hiddetle Hasan’ın sözünü kesti :

— Burası mahkemedir! Hamallar kahvesi değil... Edep ve terbiye dahilinde konuş! Ağzını bozma... Küfür etme!...

Bu sefer Hamal Hasan’ın avukatı atıldı :

— Efendim müsaade buyurursanız, müvekkilimin davasını bendeniz teşrih edeyim...

— Buyurun.

— Efendim, Hamal Hasan Efendi, yeni harflerle imzasını

atmayı bilen, refikasına şapka giydiren laik, Cumhuriyetçi bir vatandaştır.

Şimdi bu vatandaşımızı, demokrasi arasında, kaba etinden ısırın başıboş bırakılmış, serseri dolaşan takımından eşek...

Hâkim gene hiddetlendi :

— Elfaz-ı galize istimal etmeyiniz!

Avukat toparlandı :

— Başıboş dolaşan, serseri takımından müttehem demek istiyordum. Evet, müttehem elbette ki cezalandırılmalıdır... Hatta öldürülmesi lazımdır. Zira cemiyet-i beşeriyeye daha birçok fenalıkları dokunabilir...

Hasan'ın avukatı yerine oturdu. Şahsen huzur-ı hâkimde ispat-ı vücut edemeyen müttehemin, gönüllü dava vekili ayağa kalktı :

— Hâkim Efendi, cemiyeti beşeriyeye fenalıkları dokunabilir iddiasıyla, muhterem meslektaşımın, idamını bile talep ettiği müvekkilim, evet, asıl o ve onun gibiler cemiyet-i beşeriyeden birçok fenalıklar görmüşlerdir... Hamal Hasan'ın kaba etini ısırması için, kim bilir davacı tarafından ne suretle igzap edilmiştir. Binaenaleyh bütün bu hususatin nazar-ı itibara alınarak, beraat kararı verilmesini talep ederim...

Hâkim şaşırmıştı... Düşündü. Sonra :

— Meselenin tavazzuhu için, bizzat müttehemin mahkemede şahsen isbat-ı vücut etmesi hususunun temini ile mahkeme yevm-i âhara talik olundu... Gelecek pazar günü...

Daha hâkim sözünü bitirmeden mübaşir tekrar yaklaştı. Bütün salonda duyulan bir fısıltıyla:

— Efendim, dedi. Müttehem şahsen ispat-ı vücut edemez... Kendileri hakikaten sahipsiz başıboş dolaşan ve elan belediye emrinde bulunan, hakiki bir eşektirler...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 8.7.1931)

BİR ACAYİP ZİHNİYET

Efendim, ben, büyük bir gazinosu, muhtelif otelleri olan bir müessesede memurum... Hani, efendim, otellerde memurum dedimse, öyle Sirkeci otelleri filan gibi müessesatta kapıcı, kâtip filan zannetmeyin bendenizi... Bizim oteller Perapalas, Tokatlıyan ayarındadır. Ve gazinosu Maksimbar kırmasıdır diyebilirim, efendim...

Bizim otellerin mühim ve müteaddit müdürleri, müfettişleri vardır... Muhasebecileri, veznedarları, kabul memurları, çamaşır memurları mevcuttur... Ve bendeniz de veznedar muavinliği kabilinden bir vazifeyle muvazzafım işte...

Bizim otellerin müdiranı arasında bilhassa İzzet Beyefendi çok mühim bir şahsiyettir... Kendilerinin hangi asil aileye mensup olduklarını bilmiyorum... Fakat, herhalde, aristokrat bir zat oldukları şüphesizdir... Aristokratlıkları bilhassa, biz küçük memurlara karşı gösterdikleri muamelede, teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun vatandaşlar arasında vazettiği müsavata rağmen, bizleri adam yerine koymamasında, kuvvetle meydana çıkmaktadır...

Boş yere çene yormuyorum, efendim... Size başımdan geçeni anlatayım da bakınız...

Efendim, bizim otelin gazinosu, her nedense, bir türlü işleyemiyor... Müşterileri celbedemiyor... 24 kişilik orkestrasına, içkilerinin envaina rağmen gazinoya bir tek otel müşterisi gelmiyor... Bu sebepten dolayı her gece gazinoda müdiran ve aileleri muntazaman ispat-ı vücut ediyorlar... Birer bardak buzlu su içerler. Hariçten bakınca içerde müşteri varmış hissini verirler.

Bundan 15 gün evvel bendeniz de, refikamı alarak, gazinoda müşteri göstermeliği rolünü ifaya ve bu vesile ile de bir parça musiki dinlemeye gittim...

Refikamla içeri girdik. Daha kimsecikler gelmemişti. Şöyle kenara göze batmayacak bir masaya iliştik. Terbiyeli terbiyeli musiki dinlemeye başladık...

Derken, efendim, garsonlar birdenbire kırıştılar. Galiba sahici

müşteri geliyor, dedim... Fakat, hayır. Meğerse İzzet Bey, refikası hanımefendiyle beraber, bermutat, bir bardak buzlu su içmeye teşrif ediyormuş...

Yanımdan geçtiler, ortada bir masaya oturdular...

Arası çok geçmeden diğer müdürler de maaile geldiler...

Velhasıl ortada müdiran, bir köşede bendeniz, musiki dinledik. Onlar birer bardak buzlu sularını içtiler. Bendeniz, refikamın ısrarı üzerine elli kuruş bedelini verip bir fincan kahve getirttim...

Gerek içeri girerlerken, gerek dışarı çıkarlarken, müdiran beyefendileri baş selamıyla selamladım. Bazıları selamıma mukabele etti. Bazıları ise, bilhassa İzzet Bey, külli aristokratlar, bendenizi görmediler, daha doğrusu görmemezliğe geldiler.

Zira, ertesi sabah anlaşıldı ki, bilhassa İzzet Bey, bendenizi gayetle iyi görmüşler. Zira derhal tahriri bir tamim imzalattırıldı bize. Bu tamimde, memurin efendilerin gazineye giremeyecekleri tebliğ olunuyordu...

Kan tepeme çıktı, dedim ya!.. Tahkik ettim... Meğerse İzzet Bey, bendeniz gibi küçük bir memurla aynı gazineye oturmuş olmaktan fena halde rahatsız olmuşlar. Sonra refikaları hanımefendi, bendenizin refikasının, kendilerini selamlamadığına fena halde içerlemişlermiş. Tuhaf şey! Refikam, refikalarıyla müşerref olmamışlardı ki...

Kan tepeme çıktı, dedim ya!.. Gazineye gitmek hakkıma bile karışılması igzap etti beni, doğrusu... Fakat ne halledersen? Bu işsizlik zamanında...

Artık, yalnız bizim gazineye değil, bilcümle barlara, gazinehanelere ve kahve ve sinemalara gidemez oldum.

Nasıl gideyim?.. Ya oralarda da İzzet Beye rastgelirsem, ya İzzet Beyin forsu sinema ve bar ve kahvehane sahiplerine de geçerse... Ya onlara da tahriri bir tamim gönderirse...

Geçtim, efendim! Bütün İstanbul gazinehaneleri, barları ve kahvehaneleri mikyasında kepaze olmaya niyetim yok, efendim!

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 9.7.1931)

BELEŞTEN SİGARA TEDARİKİ

Çolak Niyazi, Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesinde dolaşıyordu. Birdenbire :

— Niyazi! diye kendisini çağıran bir sesle irkildi. Yankesicilikle iştigal ettiğinden, fena bir tesadüften korkuyordu, doğrusu. Fakat karşısında Ali Reisi görünce ferahladı. Ali Reis, Niyazi'nin azasından bulunduğu yankesici kumpanyasının müdürüydü.

Ali Reis sordu :

— Sana ısmarladığım 10 paket “Boğaziçi” sigarasını tedarikle-din mi? Malum ya, bu gece gacolar var bende...

— Sigaraları daha araklayamadım, Reis! Müşkül iş! İyisi mi, satın alalım istersen?..

— Satın almak mı? Ulan, zanaatın namusunu on paralık mı etmek istiyorsun?

— Öyle ya, ne halt edelim, Reis?

Ali Reis biraz düşündü :

— Sen beni şu kaldırımında bekle, dedi. Şu kahveli oteli görüyor musun? Camekândan içeriyi dikiz geç! Bak ben işi nasıl kıvıra-cağım!

Ali Reis, şöyle bir çekidüzen verdi kendine. Sonra kahveli büyük otelin kapısından girdi. Otelin lokantasında öğle yemeği henüz bitmişti. Masalara bir göz attı. Karşıda dazlak kafalı bir adam kahvesini içerek gazete okuyordu.

Ali Reis garsonlardan birine sordu :

— Şu karşıda oturan İzmirli tüccardan Muslih Bey değil mi?

— Hayır, efendim, benzetmiş olacaksınız... O zat, Mısırlı zenginlerden Aynullah Basri Beydir...

Ali Reis teşekkür ederek garsondan ayrıldı. Doğru büfeye gitti. Büfeciye :

— Bana bak oğlum, dedi, Mısırlı zenginlerden, aziz dostum, Aynullah Basri Bey, kendi odasına on paket “Boğaziçi” sigarası göndermenizi rica ediyor... Derhal gönderin!

Büfeci bir garson çağırdı.

— Bu on paket “Boğaziçi”ni 155 numaraya götür! Çabuk diye

emir verdi.

Garson sigaraları götürünce Ali Reis, tekrar lokantaya döndü. Aynullah Basri Beyin masasına yaklaştı :

— Affedersiniz, efendim, dedi... Bendeniz, Tütün İnhisarı'nın komisyoncularındanım. Sizin İstanbul'da bile Mısır sigaraları içtiğinize dikkat ettim... Halbuki bizim tütünlerimiz dünyanın en nefis tütünleridir.

Aynullah Bey soğuk bir sesle cevap verdi :

— Yanılmışsınız. Ben katiyyen sigara içmem! Ne Mısır, ne Türk...

— Aman efendim nasıl olur? Hiç insan bizim sigaraları bir kere olsun tatmaz mı?..

Aynullah Bey, Ali Reisin sözünü kesti :

— Sigara içmem, dedim ya! İşte o kadar...

Ali Reis boynunu büktü :

— Peki efendim öyle olsun!.. Ne yapalım... Fakat bendeniz, size karşı bir hizmette bulunmak üzere, odanıza, 10 paket "Boğaziçi" sigarası gönderdim.

Aynullah Bey hiddetle yerinden kalktı :

— Bana sormadan ne hakla bunu yaptınız, dedi.

Sonra Ali Reisi kolundan yakalayarak :

— Haydi benimle beraber geliniz! dedi.

Ali Reis, Aynullah Beyi odasına kadar takip etti. Odada, masanın üstünde 10 paket sigara duruyordu.

Aynullah Bey, Ali Reise :

— Derhal sigaralarınızı alınız! Ve bir daha beni rahatsız etmeyiniz! diye çıkıştı.

— Müsterih olunuz, efendim!

Ali Reis sigaraları alıp çıktı. Kendisini kaldırımında bekleyen Niyazi'ye :

— Gördün mü ulan, dedi... İşte sigara, beleştten böyle tedariklenir...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 13.7.1931)

ASALET MESELESİ

Hani, kardeşim, efendiciğim, serlevhayı görünce beni asalet taraftarı, aristokrasiye meyyal bir mürteci zannetmeyin. Ben hanedan ve asilzadegânın canlarına tükürmüş, inkılapçı bir vatan-daşınızdır. Buradaki asalet başka manaya geliyor... Bu balık başka balık, demek isterim yani.

Mesela...

Meselaya ne hacet be iki gözüm... Anlatacağımı anlatayım. Siz de şöyle biraz can kulağıyla dinleyiveriniz. Ne demek istediğim meydana çıkıverir...

Ben, kardeşim, asker ocağında iken, Macit Bey isimli bir delikanlı ile arkadaş oldum. Hani, o da, maksureli idi. O da benim tevellütlü idi de, o yüzden işte ahbap olduk... Yoksa kışlada birbirimize rastlamasaydık, herifçioğlu ile arkadaşlık değil, zatları-na şoförlük bile edemezdin. Ben etmesine ederdin ama, o beni şoför diye almazdı... Zira ki, hem ben şoförlükten çıkmam, hem de kılık kıyafet düşkünüydim biraz. Yani, demem o demek ki, benimle Macit Bey arasında — hani bir tabir var : Mevki-i içtimai mi ne diyorlar — işte ondan, büyük bir fark vardır...

Ben ağabeyciğim, esnafım. Kunduracılık ederim senin anlaya-cağın.

Macit Bey dededen kalma asildir. Yani asaleti, Frenk usulü, armalı filan değil, papelli cinsinden.

Herifçioğlunun dedesi Abdülhamit Paşası imiş. Ama yalnız öyle kelle kulak sultan paşası değil, çiftlikli çubuklu, Osmanlı bankasında sıra sıra altınlı, halife veziri.

Sonra Macit Beyin babası işi ticarete dökmüş, Avrupa'yla senli benli olmuş. Hatta, o kadar ki, Serbest Fırka çıkınca muhalif olmuş, Fethi Beye taraftarlık etmiş.

Sonra, Macit de, kardeşim, Avrupa'larda, Paris'lerde tahsil görmüş... Mektep bitirmiş mi, bitirmemiş mi, orasını pek bilmem ama, benim bir Ermeni kızı aftosum vardır, onunla bülbül gibi Fransızca konuştulardı bir defa...

İşte bu Macit Beyle ahbab olduktan asker ocağında.

Askerlikten sonra da, selamı sabahı kesmedi. Kendi iskarpinlerini Londra'dan getirttiği halde, uşakların, hizmetçilerin pabuçlarını bana yaptırttı. Yerli mallarını, yerli esnafları korumak için yani ya...

Geçen gün dükkânda oturuyordum.

Macit Bey çıkageldi. Suratı asıktı fena halde. Canı sıkkındı...

— Ne var, beyim? Ne oldu? dedim...

— Hiç! dedi.

Sustuk.

— Anlat derdini rabbena hakkı için, dedim.

Bana bunları anlattı :

— Üç gün evvel kulüpte... Spor kulübünde değil, canım. Kumar oynadığımız kulüpte... Anladın mı?.. İşte bizim kulüpte geçen akşam 500 lira kaybettim. Altmışaltıda, tavlada değil, efendim. Briçte... Evet briçte beş yüz lira kaybettim. Canım sıkıldı biraz tabii. Eve geldim. Babam yüzümün sarılığını farkettiler :

— Ne var, Macit, solgunsun biraz. Gene fazla çapkınlık yaptın galiba? dedi.

— Hayır, baba! dedim.

— Öyleyse nen var? dedi.

— Kulüpte 500 lira kaybettim, dedim.

Babam hiddetlendi.

— 500 lira mı kaybettin?

— Evet, beş yüz lira!

Babam köpürdü.

— Sen, Bakırzadeler'in biricik oğlu, sen bizim ismimizi, namımızı, şanımızı ilâ edecek adam, utanmadan kumarda 500 lira kaybettin ha? dedi. Al bakayım şu iki bin lirayı, dedi... Git derhal, son meteliğine kadar bu parayı kaybet ki, ismimiz kumarda ancak beş yüz lira kaybeden zavallılara çıkmasın... Asaletimiz mahvolmasın... Git çabuk 2000 lirayı kaybet. Tahkikat yapacağım... Eğer bu parayı kaybetmezsen, seni evlatlıktan reddederim, dedi.

2000 lirayı aldım. Gittim gene kulübe. Sabaha kadar oynadım. Gayetle kötü oynadım. Aksi şeytan, kaybedeceğime kazandım. Şimdi ne halt edeceğimi, ne yüzle eve gideceğimi bilmiyorum. 2000 lirayı kaybedemedim. İsmimiz kumarda 500 lira kaybeden zavallılara çıkacak. Asaletimiz mahvolacak!

Macit Beyi afallaya afallaya dinledim, kardeşim. Vallah da, billah da, ben bu asaletten bir şey anlamadım, iki gözüm. Anlayan varsa beri gelsin! Bizim oğlanın asaletini kurtaralım.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 15.7.1931)

BİR TREN YOLCULUĞU

Sakın ha, kardeşim! Karınla filan tren yolculuğuna çıkayım deme! Benden sana tavsiye olsun bu! Geçenlerde ben, bilmeden böyle bir halt ettim de, anamdan emdiğim süt burnumdan geldi doğrusu.

Ankara'da yakın bir ahababım vardır benim. Her zaman yazar dururdu : "Sahir, bir kere olsun gelmezsin. Ankara şimdi İstanbul'dan iyi. Hele gel, buradan ayrılmak istemeyeceksin" filan diye...

Bir gün karar verdik bizim karıyla, Ankara'ya bir gidelim, dedik. Çocuğumuz filan olmadığı için, iki baş hem rahat rahat gideriz, hem de bize fazlaya mal olmaz, dedik.

Ve üçüncü mevkiye kurulduk beşlik simit gibi...

Tren çok kalabalık değildi, iki gözüm. Bizim kompartımanda bizim karı, ben, bir de ihtiyar bir köylü vardı. Hoşça vakit geçiriyorduk. Derken akşam oldu. Saat epey ilerledi. İnsanın fena uykusu geliyor... Hele benim karı, tavuk gibi akşamdan pinekleme-ye başladı. Ben köylüye dedim ki :

— Baba, biz seninle şu tarafta oturalım. Bir köşeye sen, bir köşeye de ben kıvrılalım. Bizim hanım şu tarafta uzanıp yatsın...

Razı oldu babalık. Mükemmel değil mi? Şu kapının da perdesini çekeyim, dedim, bizim karı dırlanmadan. Baktım kapıda perde yok.

Acayip? dedim, neden kaldırmışlar acaba? O sırada : "Var mı bilmem nerede inen!" diye bağırarak geçen biletçi efendiyi çağırarak perde istedim. Herif yüzüme, sonra da bizim karıya bakarak sırttı. Ve bir şey söylemeden yürüdü. Üç dört adımdan sonra döndü, gene sırtarak bir göz işareti çaktı. Ben anlamadım bu dalgayı. Arkasından seslendim. Dedim :

— A birader! Sen ne diye gülüyor, işmar ediyorsun? Ben senden, kapıya asmak için perde istiyorum. Alay mı ediyorsun?

Herifçioglu tınmadı bile. Bir de kakhaha atmasın mı? Kan beynime vurdu, iki gözüm. Herif bunun farkına varmadı değil.

Vardığı için teville çalıştı :

— Estağfurullah, beyim... Haddimize mi düşmüş!.. Yalnız, kapılara perde takmak yasaktır. Baksanıza hiçbirinde yok üçüncü mevkilerin. Biz içeride ne var, ne yok bilmeliyiz. Eeee! malumu âliniz, yani perde arkası yasaktır... Bazı münasebetsiz hadiseler oluyor da...

— Ama, birader, bu benim karım...

— Karınız ama, biz rapor ede ede perdeleri kaldırttık. Şimdi ikincileri rapor ediyoruz. Sonra da birincileri...

O gitti. Ben döndüm. Bizim hatuna keyfiyeti arzyledim. Somurttu :

— Ben, dedi, gelip geçene rezil olmam burada!.. Baksana ayol, nasıl bakıyorlar adama...

Uzanıp yatmadı.

— Öyle ise, dedim. Elektriği söndüreyim. İçerisi gözükmez hiç olmazsa...

— İyi ya, dedi, söndür.

Dügmeyi çevirdim. Çıt etti söndü elektrik. Hatun yattı. Ben de, bir kestireyim, dedim. Aradan vakit geçti. Yeni yeni dalıyordum uykuya. Dışarda bir ses, yükselip alçalıyor, köpürüp dağılıyordu. Kulak verdim. Mesela diyordu ki bu ses :

— Bu ne kepezeliiktir! Hangi utanmaz yapıyor bunu. Rezalet-tir bu! Biz burada hayvan mıyız?

Birdenbire kapı açıldı. Bir kol uzandı içeri... Çıt! etti yandı elektrik. Baktım kontrol. Allah afiyet versin. Fakat bu gürültü neden?.. Ben daha şaşkınlığımı atmamıştım ki, o zat sözüne hiddetli hiddetli devam etti :

— Bana bak, efendi, elektriği söndürmek yasaktır. Biz eşek başı değiliz, anladın mı? Biz her kompartımanda ne olup bittiğini bilmeliyiz!

— Ama yaptın, ha? dedim. İçerde bir şey olmuyor, yalnız uyuyoruz, o kadar!..

Herkes bize bakıyordu. Kontrol efendi açtı ağzını yumdu gözünü. Ben açtım ağzımı yumdum gözümü. O kalayladı beni, ben kalayladım onu. Derken, efendi kardeşciğim, bir de ceza yazdılar bize, hakaret maddesinden.. Nihayet cezayı da bayıldık, efendim.

Uyku filan da zaten zehir zemberek oldu.

Ankara'ya güç halle attık kapağı ertesi sabah.

Şimdi bunları size başımdan geçtiği için anlatıyorum yani.
Yoksa ukalalık olsun diye değil...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 16.7.1931)

ASLANIN HİLESİ

Yorgun, meteliksiz, bitkin bir halde yolda yürüyordu. Birden-bire karşısına çok eski dostu ve çoktandır görmediği Tacettin çıktı. Derhal kucaklaştılar. Tacettin sordu :

— Bu ne hal yahu, Hasan? Hâlâ bir baltaya sap olamadın mı be?

Hasan cevap verdi :

— Baltayı bırak, bir kesere bile sap olamadım. Fakat sen maşallah... Çulu adamakıllı düzeltmişsin görüyorum. Öyle gözüküyor ki, dehşetli papel tutuyorsun. Galiba son günlerde, muhalif gazete filan çıkardın. Yoksa ihtiyar bir Mısırlı hatuna mı çattın? Herhalde bir el çabukluğu ile yağlı bir kuyruk yakaladığın belli.

Tacettin güldü :

— Haydi gel, şu benim otomobile binelim. Eve gidelim. Sana her şeyi anlatırım.

Hasan hayrette :

— Vay hususi otomobilin de mi var? Eh, Allah versin...

Otomobile bindiler ve Maçka'da kocaman ve henüz resmi gazetelere geçmemiş bir apartmanın önünde durdular.

Tacettin ikinci katta, duvarları aslan postlarıyla örtülmüş, mobilyası kübik bir dairede oturuyordu.

Vakit akşamüstüydü.

Buzlu viskiler geldi.

Tacettin nasıl zengin olduğunu anlatmaya başladı :

— Senin anlayacağın, kardeşim Hasan, ben servetimi avcılıkla yaptım.

— Ne avcılığı be? Bulanık suda balık avcılığı mı?

— Soğuk şakaları bırak, Hasan. Hayır, bulanık yahut şeffaf suda balık avcılığı değil, Sahra-yı Kebir'de aslan avcılığı.

— Atma be Tacettin.

— Attığım filan yok, hakikati söylüyorum. Ben servetimi aslan avcılığı ile yaptım. Bundan beş sene evvel, Cezayir'de oturan, zengin, eski bir baba dostundan bir mektup aldım. Beni davet

ediyordu. Kalktım davetine icabet ettim. Herifin dehşetli surette avcılığa merakı vardı. Birkaç defa beraber sahrada aslan avına çıktık. Aslan postu dehşetli para ediyor Avrupa'da. Derhal aklıma bir fikir geldi. İşi aslan avcılığına ve dolayısıyla aslan postu ticaretine dökmek.

— Fakat be Tacettin, aslan avcılığı dehşetli tehlikeli bir zanaattır be...

— Hiç de değil. Benim keşfettiğim usulle aslan avcılığı, tavşan avcılığından daha tehlikesizdir.

— Deme be? Neymiş şu keşfettiğin usul bakalım?

— Gayet basit. Aslan avcılığına gece çıkıyordum. Zifiri karanlık gecelerde, şöyle tüfeğimi iyice hazırlayıp yere uzanıyordum. Tabii, karanlıkta aslanın vücudu gözüküyordu. Yalnız ışıl ışıl, iki gözü parlıyor. Bu parlayan iki gözün arasına nişan alıp tetiği çektin mi, aslan cenapları, keklik gibi torbadadır...

Hasan, Kristof Kolomb'un yumurta meselesi kadar basit fakat dahiyane olan bu keşfe hayret etti. Düşündü. Sonra biraz sıkılarak :

— Tacettin, dedi. Eğer seninle rekabet gibi olmazsa, şu aslan avcılığına, senin usulle, ben de çıksam, sayende biraz para yapsam...

Tacettin güldü :

— Laftır ki ediyorsun? Rekabet ne demek? Zaten ben yapacağım işi yaptım. Şimdi hazır yemekle, hazır bankada işletmekle geçiniyorum... Rekabet filan değil, sana bu işte yardım bile ederim. Oradaki adamlarımın adreslerini vereyim, tavsiye filan da yazarım. Hiç durma yola çık...

Bu muhaverenin üstünden bir sene geçmişti. Bir gün Tacettin büyük bir otele girerken Hasan'a rastladı. Şaşırdı. Hasan'ın kıyafeti eskisinden daha beter, daha pejmürdeydi. Sefalet üstünden başından akıyordu. Derhal oğlanı gene otomobiline alarak Maçka'daki apartmanına götürdü. Heyecanla sordu :

— Ne oldu be Hasan? Bu ne kıyafet? Yoksa aslan avcılığına gitmedin mi?

Hasan bitkin bir halde cevap verdi :

— Babadan kalma bir kat ahşap evi satarak gittim. Gitmez olur muyum hiç?

— Eeee? Öyleyse benim adamlarımı bulamadın?

— Hayır, buldum. Bana her hususta yardım ettiler.

— Eeee? Öyleyse, anlıyorum, galiba ben ö kadar çok aslan

vurmuştum ki sana aslan kalmadı.

— Hayır canım, aslanlar mebzulen mevcut.

— Eeee, öyleyse?

— Aslanlar mevcut, her şey yolunda, ama köpoğlu hayvanlar, fena halde akıllanmışlar. Dehşetli kurnaz olmuşlar. Beni mütemadiyen tongaya oturttilar.

— Deme Allahını seversen? Nasıl?

— Nasıl olacak. Gece teker teker değil, çiftler çiftler dolaşmaya ve yan yana dolaşırken, sağdaki sol gözünü, soldaki sağ gözünü kapayarak teferruce başladılar...

— Eee? Bundan ne çıkar?

— Nasıl ne çıkar? Ben uzaktan bir aslan geliyor diye, parlayan iki gözün arasına nişan alıp kurşunu attım mı, kurşun iki aslanın arasından boşa gidiyor tabii. İşte bu yüzden bir tek aslan vuramadan döndüm. İyisi mi insan avcılığına başlarım. İnsanların hayvanlardan daha budala oldukları muhakkak gibi geliyor bana.

— Belli... Hakkın var... Misal meydanda...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 17.7.1931)

GAYR-İ KABİL-İ İZAH BİR DAYAK HADİSESİ

Anlatan : O, yazan : Ben

O bana, yana yakıla, başından geçen, şu hakikaten garip macerayı anlattı :

Vallahi, kardeşim, hâlâ şaşkınım. Hani bundan dolayı anlatırken saçmalarsam, bazı dil uleması gibi, cümlem, ibarem filan birbirini tutmazsa, kusura bakma Allah aşkına. Yalnız, can kulağıyla dinle beni, dinledikten sonra, bir türlü halledemediğim müşkülümü bir hallediver, yeter...

Efendim, senin anlayacağın, şeytana uyduk, bizim semtte oturan evli bir kadına abayı yaktık. Hani elâlemin malına göz koymak ayıptır, bilirim. Dahası var, kadın kısmının tarla, bina, fabrika, apartman gibi bir nevi mülk sayıldığıнын da cahili değilim. Bundan dolayı, ha kendinin olmayan bir eve, geceleyin hırsızlama girmişsin, ha başkasının karısını ayartmışsın hepsi bir. Bu kaziye-nin de vâkıfıyım. Gel gelelim, efendim, vallah da, billah da, iki gözüm kör olsun ki, yediğim ekmek gözüme dizime dursun ki, kardeşçğim, bizim semtte oturan evli kadına, abayı yakmak meselesinde kabahat bende değil, hatundadır. Yani demek istiyorum ki, kadın beni baştan çıkardı.

Ama diyeceksin ki, geceleyin başkasının evine giren hırsızları da, ya açlık baştan çıkarır, yahut da mesela, girdikleri evin yemek odasında, muhakkak bulunması lazım gelen gümüş çatal bıçak takımları...

Haydi öyle olsun. Fakat insaf et be kardeşçğim, elbette ki canlı, konuşan, yürüyen bir kadınla, cansız, konuşmayan, yürümesi mümkün olmayan gümüş bir çatal bıçak arasında, elbette fark vardır...

Bu kadarcık farkı kabul et Allah aşkına. Ne olur be, benim hatırım için, kanaat-i vicdaniyen ve ilmiyen ve felsefiyen ve iğtimaiyenden birazcık fedakârlıkta bulunuver.

Bulundun mu? Âlâ...

Efendim, biz hatuncağızla, işi ilerlettik... Göz kaş işaretleri, işmarlar, vapurda gelip giderken birbirimize tesadüf edersek karşılıklı oturmalar, sinemada rastlaşırsak locadan partere, parterden locaya ipnotizma tecrübeleri, filan derken, birbirimize verdik birinci randevuyu.

Fenerbahçe'de, sabahleyin saat onda, yani kocası işe gittikten sonra, buluşacağız.

Hele bir buluşalım da gerisini düşünürüz, dedik.

Lafı uzatmayalım, randevu günü geldi çattı. Erkenden kalktım, tıraş oldum filan tabii ve daha saat sekiz buçuk iken Fenerbahçe'ye damladım. Hava da şöyle biraz puslu. Yağmur ha yağdı, ha yağacak gibilerden, daha doğrusu. Daha iyi ya, yağmur yağarsa kapalı bir yere gitmek lüzumu hasıl olur, daha iyi ya!

Neyse, efendim, bir de baktım karşıdan bizimki sökün etti. Kırıla döküle geliyor. Tabii ben derhal ok gibi fırladım olduğum yerden, sevgiliye doğru şıtap ettim.

Aramızda bir on metrelik mesafe kalmıştı ki, birdenbire arkamdan, küüüt, diye bir baston indirildi kafama. Sinemadaki Şarlo gibi şöyle sallanarak afalladım bir, sonra kendimi topladım, arkama döndüm, bir de ne bakayım? Bizim dildadenin kocası... Elinde kocaman bir baston, yanında ızbandut gibi bir herif daha, herhalde arkadaşı olacak...

Vaziyeti anladın, değil mi? Bizim maşukanın kocasıyla kocasının ızbandut gibi arkadaşı, bendenizi Fenerbahçe mesiregâhında, eşek sudan gelinceye kadar bir temiz dövdüler...

Nihayet beni dövmekten usanınca, kadınla gittiler. Hiçbir şey söylemeden, onu dürüst bir hareketle, ağaçların arkasında bulunan otomobile bindirdiler... Def oldular...

Yağmur yağmaya başladı. Başladım, hem dayaktan hurda olmuş vücudumla yağmurun altında zırıl zırıl ıslanarak yürümeye, hem de düşünmeye :

Peki ama, eğer kabahat vardı ise, hem kadında, hem de bendeydi. Fakat dayığı ben yedim, kadına bir şey olmadı. Hatta sonradan öğrendim ki, herif karıyı boşamadı bile... Peki ama, öyleyse bana neye sopa çektiler? Namusa tecavüz varsa, bunu kadınla beraber yaptık. İkimizin de cezalandırılması lazım gelirdi. Ama kadına bir şey yapılmadı... Dayığı ben yedim!.. Ha? Hallet

bakalım şimdi şu müşkülü... Ne diyorsun?

Aşkolsun be, meseleyi hallettin galiba. Doğru söylüyorsun, öyle ya?.. Şekli şemaili ile, yani penceresindeki ipekli perdeler, her zaman açık unutulan kapısıyla filan, güzel bir köşk, bir hırsızı tahrik etse ve hırsız köşke girse, köşkün sahibi hırsızı yakalasa, ne olur? Elbette ki, hırsıza çekerler sopayı, fakat köşke bir şey yapmazlar, yıktırmaya veya başkasına satmaya kalkmazlar. Olsa olsa, kapının bir daha açık bırakılmamasına dikkat ederler...

Vallahi doğru söylüyorsun, kardeşim. Eh, aşkolsun, hallettin müşkülümü... Teşekkür ederim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 21.7.1931)

BİR ÇOCUK İNTİHARI

Saim Bey birdenbire oğlu, 12 yaşındaki Macit'in önünde durdu :

— Haydi, sana git diyorum, dedi. Bu güneşli havada evde oturmaktan canın sıkılmıyor mu? Sinemada güzel film var. Her zaman gitmek için can atarsın da bugün niye inat ediyorsun?

Macit yalvaran bir sesle cevap verdi :

— Seni evde yalnız bırakmak istemiyorum, baba. Annem Erenköy'de teyzemde. Senin evde canın sıkılmaz mı?

— Sana ne? Benim canım sıkılıp sıkılmayacağı senin ne üstüne vazife?

Fakat hayır, Macit babasını evde yalnız bırakıp sokağa çıkmak, sinemaya filan gitmek istemiyordu. Çünkü anlamıştı ki, babası, annesini Erenköy'e mahsus göndermişti. Çünkü bugün eve, o sarı saçlı yabancı kadın gelecekti. Macit bütün bunları, babasıyla annesinin yaptıkları kavgalardan, bir gün sokakta babasıyla o yabancı kadını kol kola giderlerken görmüş olmasından anlıyordu.

— Şimdi, derhal sinemaya gidecek misin? Yoksa...

Saim Bey oğlunu sinemaya göndermek istiyordu, çünkü karısını Erenköy'e atlatmış, metresi Şükûfe'yi bugün evine davet etmişti. Macit evdeyken Şükûfe'nin gelmesi çok münasebetsiz olacaktı. Macit mutlaka gitmeliydi. Israr etti, tehdit etti, emretti, nihayet çocuk razı oldu :

— Peki, giderim, baba, dedi. Mademki bensiz, annemsiz, evde oturmaktan canın sıkılmıyor, giderim.

Çocuk kalktı, giyinmek için yatak odasına gitti. Aradan bir on dakika, on beş dakika geçtiği halde, çocuktan ses sada yok. Tuhaf şey! Birdenbire yatak odasından acı, ince bir çığlık koptu. Saim Bey deli gibi yatak odasına koştu. Macit kanepelerden birinin üstüne yığılmış, kıvranıyordu.

— Ne oldun? Nen var, yavrum? Söyle Macit! Ne oluyorsun? Çocuk ölü bir sesle cevap verdi :

— Baba, zehir... Zehirlendim galiba!..

— Zehirlendin mi? Nasıl? Nerede?

— Su içeyim dedim. Yanlışlıkla annemin elbiseleri temizlediği Çövenotu suyunu içmişim... Ölüyorum baba... Kurtar beni...

Saim Bey afallamıştı. Nerdeyse Şükûfe gelecekti. Çocuğu zehirlenmişti. Bu şaşkınlık uzun sürmedi. Kendini toparladı. Şimdi doktor getiririm, diye haykırdı. Başı açık sokağa fırladı.

Macit olduğu yerde kımıldanmadan durdu. Sonra hiçbir şeyi yokmuş gibi ayağa kalktı. Kapı çalınıyordu. Gitti, kapıyı açtı. O sarı saçlı yabancı kadınla karşılaştı.

— Kimi istiyorsunuz?

Yabancı kadın biraz şaşkın cevap verdi :

— Saim Bey evde mi?

— Hayır... Ama şimdi gelecek, içeri buyrun.

Şükûfe içeri girdi.

Salonda kanepeye oturdu. Şapkasının önündeki tül yarım peçeyi kaldırdı. Karşıda dikili duran Macit'e baktı ve haykırdı. Macit elinde, elinden daha büyük, babasının tabancasını tutuyordu :

— Sen fena bir kadınsın. Annemin yerine geçmek istiyorsun. Ben seni sevmiyorum. Haydi, geç babamın masasına, ona bir mektup yaz. Babamı bir daha görmek istemediğini yaz. Eğer yazmazsan, Duglas'ın filminde olduğu gibi seni öldürürüm...

Şükûfe mektubu yazdı. Şaşkın bir halde çıktı gitti...

Saim Bey doktorla beraber geldiği zaman Macit'i sapsağlam buldu. Doktor, çocuğun hiçbir şeyi olmadığını söyleyip çekildikten sonra, Macit, babasına dedi ki :

— Sen gittikten sonra bir hanım geldi.

— Bir hanım mı? Eee? Nerde şimdi o hanım?

— Sana bir mektup bıraktı, gitti...

Saim Bey mektubu okudu. Beyninden vurulmuşa döndü. Sonra Macit'e baktı. Güldü. Saim Bey bir daha Macit'in annesini aldatmadı.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 27.7.1931)

MALATYA'DA OPERET

Anlatan : O, yazan : Ben

Epeyce zaman oluyor, efendiciğim... Yani epeyce zaman dedimse, bir iki sene kadar var herhalde... Malatya'da bulunuyordum, efendiciğim... Nimresmi bir vaziyette, yani memur filan gibi bir şeydim...

Malatya şehri iyi hoş yerdir doğrusu, lakin, efendiciğim, ne de olsa, İstanbul gene insanın gözünde tütüyor... Yani İstanbul'un manzarası, havası, sokakları, Boğaziçi, Adalar, Çamlıca filan bulunmaz, unutulmaz yerlerdir demek isterim. Ve fakat, bilhassa, Malatya'da hasretini çektiğim İstanbul'un menazır-ı tabiiyesinden ziyade eğlence mahalleriydi.

İstanbul'da insan hoşça vakit geçirir, değil mi, efendim? Barları, tiyatroları, sinemaları, plajları falanları filanları Avrupaidir İstanbul'un... Bendeniz Avrupa'yı görmedim ama, şöyle sinemalar-dan filan edindiğim kanaat dolayısıyla böyle bir fikir yürütüyorum.

Evet, efendiciğim, ne diyordum, Malatya'da İstanbul'a hasret çekmekle vakit geçiriyordum... Bir sabah, bir de ne haber alayım? Malatya'ya İstanbullu bir operet gelmiş... Düşünün bir kere Malatya'da operet...

Sevincimden çıldıracaktım az kalsın, efendim... Derhal tahkikata giriştim.. Acaba Cemal Sahir Opereti mi? Süreyya Paşa Opereti mi? Bestekâr Muhsin Şabahattin ve Çocukları Opereti mi? Hiçbiri değil... Daha Türkiye mikyasında meşhur olmamış bir operet... İsmi: Hür Operet...

Neyse, canımın içi, lafı uzatmayalım, söz sözü açar derler, sözden söz açtırıp, kendimize söz getirmeyelim, Hür Operet hakkında biraz daha tahkikata giriştim... Öğrendim ki, operetin başlıca iki artisti vardır : Karı ve koca bir Ermeni artist ailesi.. Bu iki kişilik grup, mızıkayı, diğer artist ve aktörleri gittikleri yerlerden tedarik ediyorlar.

Malatya'ya gelir gelmez bir iki heveskâr sanatkâr angaje

etmişler, efendim, hatta kendilerini Yozgat'tan getiren arabacı bile aktörler kadrosuna ithal olunmuş.

Neyse, canımın içi, gene lafı uzatmayalım, ne olursa olsun dedim ve gece, yani Avrupai tabiriyle Hür Operet'in prömiyerine gittim...

Operete, şehrin eşraf ve ayanı, büyük memurları ve bir hayli cemaat ispat-ı vücut etmişti. Herkeste bir ciddiyet, her çehrede yüksek sanata karşı bir hissi hürmet okunuyordu...

Nihayet perde açıldı.

Sahnedeki kırmızı kuşak ve poturunun üstüne frak giymiş olduğu halde, Opereti Yozgat'tan getiren arabacı ile Operetin yıldızı madam vardı.

Arabacı kont, madam da kontes rolüne çıkmışlardı.

Temaşagerlerin, perde açılışını alkışlayan el çırpmaları arasında, kontes, kontu sordu :

— Bonjur Mösyö lö Kont, nereden gelmişsiniz?

Anlaşılan, Mösyö lö Kont dalgın bir halde olacaklar ki, hiçbir cevap vermediler.

Kontes tekrar sordu :

— Size söylüyorum Mösyö lö Kont, nereden gelmişsiniz?

Kont cenaplarında gene cevap yok. Yalnız sinirlenmeye başladıkları anlaşılıyor yüzlerinden.

Kontes Hazretleri suallerini tekrar ettiler :

— Beni işitmiyor musunuz Mösyö lö Kont... Size deorum ki, nereden gelmişsiniz?

Mösyö lö Kont hiddetle ayağa kalktı :

— Bırak Allahını seversen, alay mı ediyon? Nerden geldiğümü bilmiyon mu sanki... Nereden geleceğim, sizinle beraber Yozgat'tan geldük işte...

Bu cevap üzerine suflör, deliğinde bayıldı, perde derhal alkışlar arasında kapandı, operetten vazgeçildi... Kontes Cenapları umumi bir heyecan içinde kantoya çıktılar... Ve tabesabah kantolar devam etti... Hoşça bir vakit geçirdik efendiciğim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 29.7.1931)

KURNAZLIĞIN DANİSKASI

Kurnazlık aldı yürüdü ortalıkta, cancağızım. Hani kurnazlıktan geçilmez oldu...

Çocuklar bile fena halde kurnazlaştılar.

Eeeh! kurnazlık, budalalıktan iyidir herhalde, varsın ortalık kurnaz kesilsin! diyeceksiniz...

Yooo! Kazın ayağı öyle değil, canımın içi, hiç de öyle değil. Kurnazlık iyidir, hoştur, yahşidir ama, başkasına zararı dokunmazsa, benim gibi safdil vatandaşları tongaya bastırmazsa...

Bakın, size başımdan geçen bir işi anlatayım da, ondan sonra, kurnazlığın bu kadarı, iyi midir, yoksa kötü müdür, bir fikir yürütün bakayım.

Ben, apartmanda otururum. Şöyle, Maçka'da filan değil, Aksaray semtinde bir apartmanda. Bizim apartman beş katlıdır. Ben de beşinci katında demir atmışımıdır.

Bir hafta evvel, işten döndüm geç vakit. Yorgun argın, sıcaktan bitkin. Soyundum, dökündüm. Çoluğu çocuğu karşıma aldım. Köşe minderine yan gelip kuruldum, efendiciğim.

Sade kahveyi, zarafetle höpürdetmeye vakit kalmadan, kapı cıur dedi çalındı.

Küçük kerime gitti, kapıyı açtı. Yanında, on iki, on üç yaşlarında bir kız çocuğuyla beraber geldi içeri...

Kız çocuğu şirin bir şeydi. Üstü başı temizdi. Geldi, benim refikamın ellerini öptü.

— Ne istiyorsun, yavrum? dedim.

— Efendim, ben, iki numarada oturan, Saffet Beylerin yeğeniyim. Kendilerine misafirliğe geldim, dedi.

— Hoş geldin, safa geldin, dedim.

— Evet, efendim. Saffet Bey Dayım rica ediyor. Sizin için, Süleyman Beye git dedi, yanımda bozukluğum yok, bana bir lira göndersin, dedi. Yarın iade ederim. Karpuz alacağız da, efendim. Karpuzcu para bozmuyor...

Eeeh. Komşuluk arasında böyle şeyler olur. Bazen yağ

bulunmaz, yağ istersin, bozukluk bulunmaz bozukluk istersin. Tabii değil mi ya, kardeşim... "Beni âdem aza-yı yekdigierend!"

Papeli hemen verdim kızcağıza gitti.

Ertesi gün oldu... İki numara, yani Saffet Beyler, bizim papeli iade etmediler. Üç gün geçti gene liradan haber yok... Canım sıkıldı. "Beni âdem aza-yı yekdigierend!" ama, papeller alınınca iade edilmeli. Borçlu kalmak fena şeydir. Değil mi hele kardeşim?

Dördüncü gün de bizim papel gelmeyince, şöyle iki numarayı, Saffet Beyleri bir ziyaret edeyim, dedim, belki yüzümü görünce dayanamaz, bizim papeli verir, dedim.

Gittim iki numaraya. Bizzat Saffet Bey beni karşıladı.

Misafir odalarında karşılıklı oturduk...

Merhaba, merhaba. Havalar çok sıcak, havalar çok sıcak, iyisiniz inşallah? İyisiniz inşallah?.. Derken söz tükendi. Sadede geleyim, dedim, geledim. O da hiç oralarda değil...

Ben bir şeyler söylemek isterim, o da bir şeyler söylemek ister galiba. Nihayet cesareti ele aldım :

— Efendim, dedim, bendeniz hani şu bir lira meselesi için...

Sözümü kesti :

— Evet, bendeniz de, dedi, bundan, bu bir lira meselesinden bahsedecektim...

— Evet, dedim.

— Evet, dedi.

Sustuk...

— Efendim, dedim.

— Efendim, dedi.

Sustuk...

— Şu bir lirayı ne zaman?..

Sözümü kesti :

— Hemen bugün olsa dedi.

— Lütfedersiniz, dedim... Şaşırdı.

— Estağfurullah, efendim, dedi... Asıl siz lütfedeceksiniz...

Yani şu dört gün evvel yeğeniniz küçük hanım vasıtasıyla bendenizden aldığınız bir lirayı lütfederseniz, dedi.

Bu sefer ben şaşırdım :

— Ben mi sizden bir lira aldım? Yoksa siz mi benden?..

Kızdı, bağırdı :

— Alay mı ediyorsunuz, Süleyman Bey? Ben değil, siz benden

bir lira istediniz, dedi.

Az daha, sen istettin, ben istetmedim, sen istettin, diye gırtlak gırtlığa geliyorduk.

Fakat tesadüm-i efkârdan, bu seferlik, barika-i hakikat çıktı. Ve anladık ki, ikimiz de küçük bir kızın kurnazlığına, dolandırıcılık demeye dilim varmıyor, kurban gitmişiz.

Kız Saffet Beye de gitmiş, ona da bana okuduğu masalı okuyup benim namıma bir papel kıvırmış.

İş dallandı, budaklandı. Bir de tahkikat yaptık ki bütün mahalle ve seim apartmanlarının birçoğunda aynı oyun oynanmış...

Anlaşılan, küçük hanım, apartmanlarda kimlerin oturduklarını bir tahkik ediyor sonra işe başlıyor...

Gördün mü kurnazlığı, kardeşim? Bu nevi kurnazlığın taammümüne bendeniz, pek de taraftar değilim, doğrusu... Eğer içinizde taraftar olanlar varsa, vaziyetlerinden şüpheyi düşmekte haklıyım gibi geliyor bana...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 31.7.1931)

MEKTUPLARIN DİLİ

4 Nisan

Ah canımın içi kocacığım,

Ne kadar kederliyim, bilsen. Yalnızlıktan patlayacağım. Sen gideli iki gün oldu, demek, daha yirmi altı gün yalnızlığa mahkûmum. Eğer seyahat gününü de sayacak olursak 27 gün. Şu senin şirkete çok kızıyorum. Ne hakla üç aylık evlileri birbirinden ayırıyorlar? Sanki bu işi senden başka bir memur göremez miydi?

...Arkadaşın Orhan beni görmeye geldi. Ona, ara sıra, gelip beni yoklamasını söylemişsin. Kibar, nazik bir genç doğrusu... Senden bahsettik, ben kendimi tutamadım, ağladım. Zavallı çocuk gözyaşlarım karşısında ne yapacağını şaşırdı. O kadar şaşırdı ki, bir daha geleceğini zannetmiyorum.

Dudaklarından öperim
FATOŞ

Hamiş:

Annenden aldığım son bir mektupta, bir hafta kendisinde kalmanı istiyor. Şimdi bir de başımıza Manisa seyahati mi çıkacak? Sakın gideyim deme!..

12 Nisan

Kocacığım,

...Sıkıntımı gidermek için okuyayım diyorum, fakat fayda vermiyor. Hem kitabın içindeki âşikane yazılar beni büsbütün meraklandırıyor.

...Arkadaşın Orhan hemen hemen her gün geliyor. Konuşması hoşuma gidiyor. Bu sık sık ziyaretleri bir genç kadın için tehlikeli bulmuyor musun? Yani umumiyetle... Benim için değil... Benim seni unutmam kabil mi hiç? Kabil değil ama, senin arkadaşın da yüzüme bir tuhaf bakıyor. Ben böyle acayip bakışları sevmem doğrusu...

Karın
Fatoş

Hamiş:

Annen de çok oluyor artık. İlle seni görmek istiyormuş. Gidersen darılırım...

16 Nisan

Biricik kocacığım,

...Kadınlar her erkeği kendilerine âşık zannederler, diyorsun. Bu fikrin hiç de doğru değil. Yalnız muhakkak olan bir şey varsa, o da, Orhan'ın bana fena halde âşık olduğudur. Zavallıya acıyorum doğrusu. Kendisine bu sevdadan vazgeçmesini nezaketle ima ettim. Bilmem, anladı mı?

Çok sıkılıyorum, kocacığım. İştahım yok, sinirliyim. Çabuk gel beni kurtar olur mu, biriciğim?

Senin Fatoş'un...

17 Nisan

Koca bebek kocacığım,

Bana çabuk cevap ver : Orhan'dan korkuyorum. Gözleri beni fena halde korkutuyor. Bu gözlerin manasını anlamamazlıktan geliyorum. Ne yapayım kendisini kovayım mı? Söyle, bir şeyler yaz, ne zaman bize gelse hizmetçiyi yan odada bekletiyorum.

Fatoş

22 Nisan

Kocacığım,

Bu üç günlük sükûtuma darılmadın, değil mi? Bilsen, ne kadar üzülüyorum. Halbuki üzölmek için hiçbir sebep de yok. Belki havaların fenalığı. Ağladım, ağladım... Çabuk gel... Yine eskisi gibi bahtiyar oluruz, değil mi? Yirmi sekiz gün evvelki gibi mesut olacağımıza beni temin et.

Fatoş

Hamiş :

Biliyorsun ya, seninle konuşmuştuk, hizmetçinin maaşına iki lira zammettim. Çok iyi kız.

F.

27 Nisan

Yavrum,

Annenden bir mektup daha geldi. Zavallı kadın ölmeden seni bir kere daha görmek istiyor. Pek fenama gitti. Analığın ne demek olduğunu bilmeye mecburum. Onun da, benim gibi, seni göresi gelmiş. Damdan düşen halden anlar. Ne yapalım? Git. Biçareyi sevindir. Zavallıya bir hal olursa, oğlunu, son defa öpmesine mâni oldum diye vicdan azabı duyarım.

... Evet, yavrum, hakkın varmış. Arkadaşın Orhan, bana âşık filan değilmiş. Hatta yakında evlenmek niyetinde olduğunu söyledi.

Fatma

Mayıs

Kocacığım,

Şimdi çok rahatım. Sevgili anneciğinin yanında olman, onun şefkatli himayesine bulunman beni teskin etti. Sen İzmir'deyken aklıma bin türlü şeyler geliyordu. Malum ya, erkeklerin vefasına pek güvenilmez.

Istersen annenin yanında fazlaca kal. Allahasımarladık, cicim. Annenin ellerinden öperim, beni unutma.

Fatma

Hamiş:

Arkadaşın Orhan'dan bahsetmiyorum, diye şikâyet ediyorsun. Merak etme, arkadaşın Orhan'ın sıhhati yerindedir, turp gibi maşaallah... Şimdi kendisini eskisinden daha az görüyorum. Bir zamanlar, onu kendime âşık zannettiğimi düşündükçe gülesim geliyor. Maamafih sen bu meseleden annene bahsetme, olur mu, kocacığım?

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 4.8.1931)

NEZAKETE DAİR

Bizim ahbaplardan Nuri Efendi ile geçen akşam başımızdan bir iş geçti. Hani bunu ölüm döşegine kadar unutamayacağım, kardeşim. Nuri Efendi biraderimiz unuttur mu, unutmaz mı bilmem orasını.

Efendim, hazretle, şöyle bir akşamcılık edelim dedik. Havalar geceleri bile o kadar sıcak ki, kardeşim, insan kafayı tütsüleyip bu cehennem sıcaklığını unutmak mecburiyetinde kalıyor.

İşte sırf bu sebepten dolayı, Nuri Efendi dostumuzla, evvelsi akşam kafaları çektik. Bir, bir daha, haydi bir daha derken adamakıllı olmuşuz.

Efendiciğim, bendeniz üçüncü kadehten sonra dehşetli kibar, nazik, edep ve erkâna riayetkâr, merasimperver bir zat kesilirim. Anlaşılan Nuri Efendi biraderimizin de aynı tabiatı var.

Gazinodan çıktık. Kol kola girdik. Mehtabın ışığında, bizim semte doğru yola revan olduk.

Her adımda bir, birbirimize envai türlü iltifatlar ediyorduk.

Efendim, Nuri Bey biraderimizin haneleri uzun bir yokuşun üst başındadır. Bende hane ise, aynı yokuşun alt başında kâindir.

Efendim, vaktaki, sallana sallana, yokuşun üst başındaki, Nuri Efendinin devlethanesine vardık, kendileri bendenize dediler ki :

— Yooo, vallahi olmaz, Süleyman Beyefendi. Müsaade buyurun, zatiâlinizi evinize kadar teşyi edeyim.

— Aman, efendim, ne zahmet. Rica ederim... filan dedimse de, Nuri Beyefendi biraderimize dinletemedim. Bendenizi yokuşun alt başındaki bendehaneye kadar getirmek lütfunda bulundular.

Eeeee, tabii, efendiciğim, Nuri Efendinin bu nezaketini mukabelesiz bırakamazdım.

— Muhterem Beyefendi, dedim. Kibarane hareketinizin hayranıyım. Kerem kılınız, inayet ediniz, efendim. Şimdi de, bendeniz zatiâlinizi devlethaneye kadar teşyi edeyim. Esasen iki adımlık yer, yokuşun üst başında.

Nuri Efendi biraderimiz itiraz ettiler. Katiyen olmaz, dediler. Ellerime sarıldılar. Rahatsız olmamamı söylediler. Bendeniz de, kendilerinin eteklerine kapandım. Bu lütfu benden diriğ buyurma-

malarını istirham ettim. Nihayet, Nuri Beyi ikna eyledim. Kendilerini, yokuşun üst başındaki devlethanelerine kadar götürdüm.

Bu sefer, betekrar Nuri Beyefendi bendenizi, yokuşun alt başındaki fakirhaneye kadar teşyi etmek için ısrara başladılar. Ve beni betekrar haneme kadar getirdiler. Tabii, bu kere de ben onu hanesine kadar götürdüm.

Velhasılıkelam iki üç saat yokuşun alt başı ile üst başı arasında mekik dokuduk.

Ne bendeniz bendehaneye girebildim, ne de Nuri Beyefendi devlethanelerini teşrif edebildiler.

Vakit hayli ilerledi.

Mahallenin horozları ötmeye başladı.

Biz yorgunluktan bitap, yokuşun tam ortasında kaldırımın üstüne oturduk.

Başlarımız avuçlarımızın içinde düşünmeye başladık. Bu müthiş vaziyetten nasıl kurtulacaktık?

Ancak bir çare vardı : İkimizden birisi nezaketi, terbiyeyi elden bırakacak, diğerini teşyi etmekten vazgeçecek, kendi evine girecekti.

Fakat böyle bir kabalığı, böyle bir terbiyesizliği ne bendeniz, ne de Nuri Efendi biraderimiz aklımızdan geçirmezdik.

Yokuşun orta yerinde, kaldırım taşının üstünde her ikimiz de evlerimizden yüz metre mesafede, yumuşak yataklarımıza müte-hassir, edep ve terbiyenin, nezaket ve kibarlığın iki asil kahraman fedaisi şeklinde sızıp kalmışız.

Gözlerimizi açtığımız zaman kendimizi karakolda bulduk. Komiser Beye vaziyeti anlattık. Komiser Bey bizi derhal tevkif etti. Ve her ikimizi sırtlayıp karakola getirmiş olan bekçi ile polis memuruna emir verdi :

— Şimdi bu efendileri alırsınız, ayrı ayrı sokaklardan giderek, birisini yokuşun alt başındaki, ötekisini yokuşun üst başındaki evlerine teslim edersiniz.

İşte bu suretle, efendiciğim, nezaket kaideleri tarafımızdan ihlal edilmemiş olduğu halde, karakolun müdahalesiyle evlerimize girebildik.

Mamafih, kardeşim, ben bir daha Nuri Efendi ile birlikte rakı içmeyeceğim.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 6.8.1931)

Pulat Bey oğlumuz dehşetli sporcudur. Boksördür. Hani bana öyle geliyor ki, boynuzlarının orta yerine bir yumruk atsa, en azgın İspanyol boğasını arka ayakları üstüne oturtuverir. Kim ne derse desin, bu yaman sporcu günün birinde İstanbul'dan kalkıp tayyareyle, altı saatte Amerika'ya gidecektir. Şimdilik Pulat Bey oğlumuzun belki daha böyle bir niyeti yoktur. Fakat yarın öbür gün, kim bilir? İnsan hali bu.

Ben sporu severim. Spór iyi şeydir, kardeşim. Mesela, Alman sporcuları var. Herifler kalkıyorlar Berlin'den kartpostal sata sata, yayan bütün dünyayı dolaşıyorlar. Spor yapıyorlar. Sonra hani, Amerikalı milyonerler var. Herif atlıyor yatına, Japonya'ya gidiyor, İstanbul'a geliyor. Deniz sporlarıyla meşgul oluyor. Bu şerait dahilinde, ben, deniz sporunu tercih ederim doğrusu.

Pulat Bey oğlumuz, yayan dolaşıp dünyayı, kartpostal satarak ayak sporu yapmayı tercih ediyor. Delikanlı bihakkın idmancıdır, kardeşim.

Neyse, bu tarafları geç. Sporcular kısa ve keskin konuşurlar. Biz de böyle yapalım. Sadede gelelim.

Size, geçen gece, Pulat Bey oğlumuzun başından geçen bir vakayı anlatmak isterim.

Vaka, dedimse, hakikaten dehşetli bir şey. Az buz sporla filan da alakası var. Sporla alakası var dedimse, öyle sıkı fıkı bir alaka değil. Şöyle kenarından. Hem mademki Pulat Bey oğlumuz sporcudur, onun başından geçen her vakanın, elbette, dolayısıyla sporla alakası vardır.

Neyse, bu tarafları bırakalım. Sadede gelelim. Sporcular kısa ve keskin konuşurlar. Biz de öyle yapalım.

Pulat Bey oğlumuzun başından geçen vakayı nakletmeye başlıyoruz.

Dinleyiniz :

Bundan iki gün evvel. Gece yarısı. Pulat Bey oğlumuz evine dönüyor. Kestirme olsun diye, Aksaray'ın تنها bir sokağından

geçmektedir.

Ortalık zifiri karanlık. Etrafta in cin top oynuyor. Yani, göze görünmeden, karanlığın karanlığına karışmışlar, bir tarafta "in" takımı, diğer tarafta "cin" takımı karşılıklı futbol oynuyorlar. Bu, in cin top oynuyor tabiri, bizde futbolun ne kadar eski bir idman olduğunu gösteriyor. İngilizler bu sporu bizden almışlardır.

İşte Pulat Bey bunları düşünerek yürürken, birdenbire boğuk bir sesin :

— İmdat!.. Can kurtaran yok mu!.. diye bağırdığını işitti.

Derhal sesin geldiği tarafa koşar adım boylandı, elektrik fenerini yaktı. Bir de ne görsün?..

İriyarı, zebella gibi bir herif, ufak tefek kedi yavrusu gibi bir adamcağızı gırtlğından yakalamış, yerden yere çalıyor. Pulat Bey oğlumuz bir saniyede düşündü : Eğer bu bir spor sahası ise, sportmenlerin sıkletleri arasında dehşetli bir nisbetsizlik vardı. Birisi kuştüyü, öbürüsü deve sıkletinde idi. Ve deve sıklet şampiyon namzedi, kuştüyü sıkleti, mütemadiyen faul yaparak patakliyordu.

Yok, eğer gördüğü bu sahnenin sporla hiçbir alakası mevcut değilse o halde bu bir karmanjolacılıktı.

Her ne olursa olsun, müdahale etmek lazım. Zavallı adamcağızı bu izbandut gibi herifin elinden kurtarmak bir vazifedir.

Pulat Bey, iriyarı herifin çenesine müthiş bir yumruk aşketti. Herif bir çuval gibi yere yuvarlandı.

Ufak tefek adamcağız, boynunu ovuşturarak, yerde yatana baktı ve Pulat Beye izahat verdi :

— Vay imanı kandilli herif, vay. Az daha sen yetişmeseydin, ağabeyciğim, fakir cavlağı çekiyordum!.. Herifçioğlunda bir bilek var, bilek değil, mengene mübarek. Sağ ol, kardeşim.

Ufak tefek adam, Pulat Bey oğlumuzun eline beş liralık bir banknot sıkıştırdı. Sporcu hayretle sordu :

— Bu da nesi?

Öteki cevap verdi :

— Vallahi billahi, benim moruğun ölüsünü öpeyim, yalanım yok. Yarı yarıya, efendi ağabeyciğim. Herifin kalıbına kıyafetine bakıp da mangizli bir şey sanma. Cebinden çıka çıka iki beşlik papel çıktı. Pay ettik işte...

BİR ESKİ ZAMAN HİKÂYESİ

Size bir eski zaman hikâyesi anlatacağım. Daha doğrusu, bu hikâyeyi halam anlattı, ben aynen yazıyorum. Halam şimdi elli yaşında var, gençliğinde çok güzel kadınmış. Anlattığı hikâyeyi yazmaya başlıyorum işte :

Vallahi evladım ne yalan söyleyeyim, yirmi sene mi evvel desem, yirmi beş mi desem, eski zamandaydı işte. Ben boylu boslu, mavi gözlü, samur kaşlı genç bir kadındım. Nuri'yi daha yeni doğurmuştum. Enişten taşrada mutasarrıftı, ben İstanbul'da annemin yanındaydım. O zamanlar, İstanbul başka İstanbul'du, oğlum. Hani şimdikinden iyi demiyorum. Yooo! Demem o değil. İstanbul'un sefasını şimdiki hanımlar sürüyor. Şimdikiler sokağa çıksalar, peşlerine düşen beyler envai türlü dil döküyorlar. Öyle çimdik filan atıp hanımların vücutlarını çürütmüyorlar. Sonra, şimdi peşine düşen delikanlı, pek gudubet bir şeyse, gidip polise şikâyet edersin. Polis kurtarır seni elinden. Halbuki o zamanlar...

Hiç unutman, evladım, bir gün izbandut gibi herifin biri takılmıştı peşime. Ben yürürüm o yürür, ben yürürüm o yürür. İllallah artık... Dayanamadım, gittim köşede duran zaptiyeye :

— Allah aşkına, zaptiye efendi, beni şu herifin elinden kurtar, dedim. Zaptiye yüzüme baktı, baktı. O da içini çekti.

— Ah canımın içi, dedi!..

Ya, evladım, o zamanlar sokakta heriflerin elinden çekmediği-miz kalmazdı. Kaç tanesinin başında şemsiye parçaladım!..

Yalnız, ne yalan söyleyeyim, yarın iki elim yanıma gelecek, o zamanın zamparalarından bir tanesi bana bir iyilik etti, ömrüm oldukça unutmam.

Kalçamın tam üstünde bir çiban çıkmıştı. Taşa ölçüyorum, şöyle sovan başı gibi koskocaman bir kan çibanı.

Enişten, ille artık çabuk gel diye mektup mektup üstüne yazıp duruyor. Annem, şu çiban deşilsin de öyle git bari, diyor. Baktım ki olacak gibi değil, bari şu doktorlara yardırayım, dedim... Annemi aldım yanıma, yola çıktık.

Yüreğim korkudan güm güm eder. Betim benzim uçmuş. Ameliyat olacağım diye yüreğim ağzıma geliyor. Tıkır tıkır geldik Köprü'ye... İskele... Annem Haydarpasha vapuruna bilet almak için uzaklaştı biraz. Ben şöyle bir kenara dayandım... Çıbanın acısından ölüyorum. Ayakta duracak halim yok.

Birdenbire, evladım, tam kalçamın üstüne, çıbanın olduğu yere, bir çimdik attılar. Gözlerimden ateş çıktı. Böyle ağrı duymadımdı ömrümde, bacağımdan aşağı doğru ıgıl ıgıl kan akmaya başladı. Herife bir şey diyemedim. Hemen annemle bindik bir arabaya. Ters yüzüne eve döndük.

Bir de ne bakayım? Herif bir çimdik atmış, çıbanın gözünü bile söküp çıkarmış dışarıya.

İşte, evladım, ameliyattan kurtuldum. Böyle bir iyiliğini gördüm eski zaman çapkınlarının.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 13.8.1931)

NIŞANLININ BURNUNDAKİ KIL

Muhsin Bey otuz beş yaşlarında, dehşetli bir âlimdir. Her dehşetli âlim gibi, Muhsin Bey de dehşetli dalgın ve bilhassa dehşetli mahcuptur. Ama nasıl mahcup, ne siz sorun efendim, ne de ben söyleyeyim...

Tabiidir ki, ne âlimlik, ne dalgınlık, ne de mahcupluk evlenmeye mâni değildir. Hatta, diyebilirim ki, efendim, bilakis...

Her ne hal ise, Muhsin Bey evlenmeye karar verdi.

Muhsin Bey hayat yoldaşı olacak kadını, Süheyla'nın şahsında bulduğunu zannetti.

Endamlı, mat renkli, iri gözlü, yirmi beş yaşlarında olan Süheyla zengin bir ailenin kızıydı. Asri bir kızdı. O da, kendine bir hayat yoldaşı aramakta idi. Müşterek bir dostun evinde, Süheyla ile Muhsin Bey birbirlerine rastladılar, konuştular, hoşlaştılar ve Süheyla daha cesur davranarak içini döktü.

~~*

Bir ay sonra nişanlandılar. Muhsin Bey Süheyla'yı bir ilim gayesi, kendisi tarafından keşfedilmiş bir kitabe, kadim bir Mısır Prensesi gibi, hayran bir aşkla seviyordu... Bu sevgi ebediyete kadar devam edecekti, efendim... Fakat, efendim, bir gün, daha doğrusu bir gece... Evet bir gece, Muhsin Bey saat dokuz buçuğa doğru, nişanlısının evine geldi. Onu sinemaya götürecekti. Süheyla'nın odasına girdi. Güzel kız, tuvalet masasının önünde, çok kuvvetli bir elektrik ışığı altında oturuyordu. Muhsin Bey nişanlısının ilahi yüzünü yandan görüyordu. Bu harikulade bir profildi. Muhsin Bey temaşa etti, seyretti, hayran kaldı, fakat birdenbire, nişanlısının tam burnunun tepesinde küçücük bir kılın pırıl pırıl parlamakta olduğunu farketti. Yüreği burkuldu. Çünkü bu kıl, göze çarpar çarpmaz, Süheyla'nın yüzünü gülünç bir hale sokuyordu. Nasıl olmuştu da, Süheyla bunun farkına varmamıştı. Anlaşılan, burnunun tepesindeki bu küçücük kıl, ancak yandan ve kuvvetli bir ışığın altında göze çarpıyordu... O halde?.. Bu meseleyi nişanlısına haber

vermek, onun vazifesi değil miydi? Belki... Fakat... Nasıl söyle-sin?.. Muhsin Bey cümleyi zihninde topladı :

— Aziz Süheyla'cığım... Burnunuzun tepesinde bir kıl var...

Hayır, bu çok kuru bir cümle... Daha iyisi şöyle demek lazım :

— Sevgili Süheyla'cığım... Şurada... Narin ve güzel burnunu-zun üstünde...

O zaman, o soracaktır :

— Ne var?

Ve bu suale, en tatlı bir tebessümle cevap vermek lazım gelecektir :

— Bir kıl!..

Sonra ne olacak? Tabii, Süheyla bir cımbızla, derhal, kılı koparacaktır. Fakat, gene tabii: "Muhsin beni ne kadar az seviyor ki, burnumun tepesindeki küçücük bir kılı bile farkediyor," diye düşünecektir. Muhsin Beyin zihninden daha feci ihtimal geçti : "Ya, Süheyla da bu kılın farkındaysa! Mütemediyen kopardığı halde, kıl gene çıkmakta inat ediyorsa!" O zaman, Süheyla acı bir sesle :

— Biliyorum!.. Biliyorum!.. Ne fena yüreklisiniz!.. Ne yapayım, bu melun kıldan kurtulamıyorum!.. diyecektir. Ve belki de hüngür hüngür ağlayacaktır.

Muhsin Bey hiçbir şey söylememeye karar verdi.

Süheyla :

— İşte hazırım. Hiç göze batan bir yerim var mı? diye sorduğu zaman :

— Hayır, Süheyla'cığım, mükemmelsiniz! cevabını verdi.

Ve, efendim, ertesi günü tekrar buluştukları zaman, Muhsin Bey derhal nişanlısının burnuna baktı : Kıl eski yerindeydi.

Artık, Muhsin Bey için felaket günleri başladı. Nişanlısının burnundaki kıl yavaş yavaş onu, ondan uzaklaştırıyordu. Süheyla hiçbir şey anlamıyordu. Yani demek isterim ki, Muhsin Beyin neden dolayı kendisinden uzaklaşmaya başladığının sebebini anlamıyordu. Nihayet bir gün, Muhsin Beyi kıstırdı. İzahat istedi. Zavallı âlim, tekrar sevgilisinin burnuna baktı. Ve bu sefer kılı göremedi. Kıl yoktu. Kekeledi :

— Affedersiniz, Süheyla'cığım. Bana öyle gelmişti ki, burnu-

nuzun tepesinde bir kıl var...

Süheyla haykırdı :

— Ya?.. Dün seyahattan dönen amcazadem Besim de, beni görür görmez : “Yavrum, şu burnunun tepesindeki şeyi koparıver,” dedi... Derhal kılı yoldum... Demek siz de farkına vardınız... Hem de haftalardır!.. Haftalarca, benim burnumun tepesinde bir kılla dolaşmama göz yumdunuz. Meğerse beni hiç sevmiyormuşsunuz!.. Halbuki Besim! Artık her şeyi anlıyorum! Ne yapacağımı da biliyorum artık.

Bir hafta sonra Muhsin Bey, sabık nişanlısı Süheyla Hanımın Besim Beyle nişanlandığını gazetelerde okudu.

(*Ben/Yeni Gün gazetesi, 15.8.1931*)

BİR BIYIK HİKÂYESİ

Eskiden, ağabeyciğim, bıyık bırakmak ciddiyet alametiydi. Şimdi küçük beylerimiz şıklık olsun diye bıyık bırakıyorlar. Nihat Bey şıktır, sporun hafifine, dansın ağırına, okuyup yazmanın fikdanına meraklıdır. İnce, hanım kızların kaşları gibi yolunmuş, siyah kaytan bıyıkları vardır. Nihat Bey dostumuz, bıyıklarını çok beğenir, kardeşim!.. Bıyıkları yüzünden kendi kendinin de âşıkıdır...

Nihat Bey kardeşimiz nişanlıdır. İnci gibi bir nişanlısı vardır, ağabeyciğim. Fakat Nihat Bey nişanlı olduğuna bakmadan, gene her gördüğü kadının peşine takılır, kaytan bıyıklarının güzelliğine, hiçbir hatunun dayanamayacağına emindir bizim delikanlı...

Günlerden bir gün, seninkisi gazinolu bir plaja gitmişti. Orada Süheyla isminde, çok güzel bir hanım kıza rast geldi. Tanıştılar. Öteden beriden konuştular. Nihat Bey Süheyla'dan ayrılırken, Perihan'la nişanlı olduğuna bayağı acınmıştı.

Artık, bizimki, nişanlısı Perihan'ı ekiyor, her gün tek başına plaja geliyordu.

Plajda Süheyla'yı her gün görüyordu. Genç kızın etrafında bir çok delikanlı vardı. Kızın kortacıları boldu senin anlayacağın. Bir gün gene böyle bir kalabalık Süheyla'yı ortalarına almış konuşurlarken, söz erkeklerin güzelliğine geldi. Süheyla birdenbire :

— Ben bıyıklı erkeklerden nefret ederim. Matruş çehreler hoşuma gider, dedi.

Bu söz Nihat Bey dostumuzun canını sıktı fena halde. Genç kız otobüse binerken, yaklaştı, yavaşça sordu :

— Demin bıyıklı erkeklerden nefret ettiğinizi söylemişsiniz. Demek ki, sizin hoşunuza gitmek için, bir genç bıyığını kesmek fedakârlığını gösterirse biraz olsun gözünüze girebilir. Öyle mi?

— Tabii, tabii... Tenis kortuna gelecek misiniz?

— Hayır, bu gece gazinoya geleceğim. İlk tangoyu bana lütfeder misiniz?

— Olur, ilk veya ikinci... Allahaismarladık, Allahaismarladık.

Nihat Bey oğlumuz doğru nişanlısı Perihan'a gitti :

— Ben bıyıklarımı kökünden tıraş ediyorum, dedi.

Perihan bağırdı :

— Neden?.. Niçin?.. Sana bıyık öyle yaraşıyor ki. Kesme Allah aşkına, sonra sana darılırım!..

Nihat Bey hiçbir cevap vermedi. Nişanlısının evinden çıktı. Berberin yolunu tuttu. Yolda kendi kendine sırtıyordu. Bir taşla iki kuş vuracaktı : Bıyıklarını kesince nişanlısından ayrılacak, Süheyla'nın gözüne girecekti.

Berber koltuğuna oturur oturmaz :

— Şu bıyıkları kökünden kes, dedi...

Berberin yüzünde bir hayret, teessüf alametleri filan aradı. Fakat berber oralı değil :

— Peki, beyim, dedi.

Bıyıklar kökünden gitti. Nihat Bey oğlumuz aynaya baktı. Aklına Süheyla geldi. Berbere sordu :

— Böyle bıyıksızlık bana çok yakışıyor değil mi hele?

— Evet, paşam... Kasa : Tıraş friksiyon, beyden altmış kuruş al!..

Nihat Bey yolda bir arkadaşına rast geldi. Havadan sudan konuştular. Arkadaşı birdenbire :

— Yahu, suratında bir değişiklik var, dedi.

— Evet bıyıklarımı tıraş ettim. Böyle daha iyi değil mi? Cevap versene. Yoksa beğenmedin mi?..

— ...

— Sen de bıyıksızsın...

— Öyle ama ben zayıfım. Senin suratın ay gibi meydana çıkmış. Bir acayip olmuşsun.

Tabii, Nihat Bey bu kaba heriften hemen ayrıldı. Nişanlısının evine gitti. Perihan :

— Demek bıyıklarını kestini? diye haykırdı.

— Evet. Eğer hoşuna gitmiyorsa, eğer benden nefret ediyorsan artık... Açıkta açığa söyle.

— Nefret etmek mi.. Bırak öyle lafları. Sen bıyıklı da, bıyıksız da benim hoşuma gidersin.

Nihat Bey canı sıkkın nişanlısının evinden çıktı. Doğru

gazinonun yolunu tuttu. Süheyla orda idi. Yanına koştı. İlk tangoyu bana vaat etmişsiniz. Unutmadınız değil mi? dedi..

Süheyla, Nihat Beyin yüzündeki değişikliği görmemiş gibi :

— Maalesef... Sizinle ancak dördüncü tangoyu yapabileceğiz... O bile şüpheli ya! Demin burada bir Mısırlı ile tanıştım. O kadar güzel tango oynuyor ki...

Nihat Bey kardeşimizin kan başına çıktı. Bütün kuvvetini topladı. Sordu :

— Bende hiç değişiklik görmüyor musunuz?.. Bakın!.. Bıyıklarımı tıraş ettim.

Bu sırada, Süheyla yanlarına doğru gelen esmer bir gence tebessüm ediyordu. Nihat Bey boğulur gibi ilave etti :

— Bıyıklarımı sizin için, sizin hoşunuza gitmek için kestirdim.

Süheyla hayretle cevap verdi :

— Aaaa, sizin bıyığınız var mıydı? Bakın hiç dikkat etmemiştim!..

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 19.8.1931)

BAŞIMDAN BİR İŞ GEÇTİ

Başımdan bir iş geçti, beyağabeyciğim, düşmanın başından geçmesin böylesi!.. Ben, bu dâr-ı dünyada hırsızlıkla geçinen bir kârgüzarım... Hani, emin olun ki, vatandaşlar, zanaatımdan katiyen hoşnut değilimdir. Namusumla para kazanacak bir iş bulsam dükkânı tezgâhı kapatırım hemencecik... Eğer yalan söylüyorsam, anaforladığım cemi cümle eşya, yarın ahirette fitil fitil burnumdan gelsin... Hiçbir vatandaşa benim zanaatı tavsiye etmem... Ne olursan ol beyağabeyciğim, ille velakin hırsız olma... Hele kibar hırsızlık zanaatına hiç yanaşma!..

Ben, efendim, Avrupa'daki Arsen Lüpen'ler filan gibi kibar hırsız tayfasından sayılırım... Burda böyle konuştuğuma bakma... Yerinde kalem efendisi, Mısırlı zengin, Konyalı tüccar, İstanbullu şair gibi dil dökmesini bilirim... Zanaat icabı elbiselerim kat kattır...

Levent gibi endamım vardır, kardeşim... Gene kibar hırsızlık zanaatı icabı yakışıklı delikanlıyım. Şahsım hakkında malumatı edindin. Gelelim şu başımdan geçen işin hikâyesine :

Kardeşim, bu sene plajlara kibar kısmı rağbet gösterdi... Gazinolu, danslı plajlar aldı yürüdü İstanbul'da. Tabii kibar kısmı nerde ise biz de oradayız... Damladık plajlardan birisine... Civarda bir de oda kiraladık... Pansiyon girdik içeri senin anlayacağın...

İlk zamanlarda işler o kadar aynalı değildi doğrusu... Komşularla filan ahbaplık ettik ama, dişe dokunur bir şey düşüremedik...

Geçen salı bizim pansiyonun yanındaki köşke kartaloz bir koca karı taşındı... Karı ellilik... Ellilik ama, kaşları kıl gibi tıraşlı, dudakları aşı boyasıyla kıpkırmızı, saçları kesik... Hatun kişi, yirmi yaşında küçükhanım gibi giyiniyor... Fakat, kardeşim, kibar kibar hani... Parmaklarda pırlanta yüzükler... Gerdanında inci gerdanlıklar... Senin anlayacağın, yüklü kalantor bir kocakarı...

Zanaat icabı hatunu dikiz altına aldık. O neredede, ben orada... Köşkte bir tahkikat geçtim; bir hizmetçi, bir de uşağı var. Başka kimsecikleri yok, kardeşim. Hizmetçi pazar günleri izinli çıkıyor. Uşak ayyaşın biri.

Bizim ellilik, her Allahın günü, gece saat tam on ikiye kadar, plaj gazinosunda kıyım kıyım kırıtır. On ikiden evvel köşke dönmez.

Tahkikat böylece tarafımızdan ikmal olunduktan sonra pazar gecesi harekete geçmeyi münasip buldum, efendiciğim... Gün geldi... Gece saat on... Damladık köşkün penceresinden içeri... Yemek odasını, salonu filan şöyle bir kolaçan ettim... Gümüş takımlar fena değil. Yalnız okkalı şeyler... Hele bunları bırakalım, dedim... Kocakarının yatak odasına damlayalım... Vallah, beyağabeyciğim, hatunun yatak odası, on sekiz yaşında bir dilberin gelin odası gibi. Edevatı çıkardık... Sal ettik tuvalet masasının gözüne... Gözü bir de açayım ki, müzehane gibi mübarek!.. Pırlantaların, yakutların, elmasların, envai, antİKası...

İşe başladım. Acele etmeden, seçe seçe, en büyüklerini şöyle güzel bir tarafına ayırdım... Tam kısmetimizi derip derleyip cebellezi ederken, sokak kapısı anahtarla garç dedi açıldı. Hay aksi şeytan!. Kocakarı bu gece vaktinden evvel geldi galiba?.. Gözü sürdüm... Bir sıçradım, uzun perdelerin arkasına saklanıverdim, kardeşim...

Hatun içeri girdi... Başladım perdenin arkasından dikize... Lambayı yaktı... Boynundaki mücevheratı, bilezikleri, yüzükleri filan çıkarıp koydu tuvalet masasının üstüne... Gözlerim faltaşı gibi açıldı...

Odanın ortasında bir dolaştı... Ha şimdi soyunup yatağa girecek, zıbarıp yatacak, ben de şurdan selamete kurtulacağım diye sevinmeye başladım... Başladım ama, kardeşim, sevincim yarıda kaldı... Neden oldu, nasıl oldu, kocakarı arkasında gizlendiğim perdeyi çekip açtı... Burun buruna geldik... İçimden, şimdi çığlığı basacak, hapı yutacağız, dedim... Fakat efendiciğim, velakin, beyağabeyciğim, seninki oralı değil... Suratıma, gözlerini süze süze, baygın baygın, sitemli sitemli bakıyor... Ne oluyoruz demeye kalmadan, seninki takma dişli ağzını açtı :

— Bütün bu deliliklere ne lüzum var? dedi... Evime böyle gece yarısı girecek kadar tehlikeyi niye göze aldınız, dedi... Ben farkında değil miydim zannediyorsunuz, dedi... Günlerdir peşimdesiniz, bana takdim olunmak için fırsat arıyorsunuz, bütün bunları anlıyorum dedi... O, dedi de dedi... Velakin ben, ne diyeceğimi şaşırdım, kardeşim... Hık dedim, mık dedim, aman efendim, zaman

efendim dedim... O beni dinlemiyordu bile... Kendileri için nefsimi böyle tehlikeye koymamı takdir ettiğini, fakat içimdeki mukaddes ateş ne kadar kuvvetli olursa olsun, kendilerinin şereflerini düşünmeye mecbur olduğumu, böyle gece yarıları bir genç kadının evine girmekle dedikodulara sebebiyet vereceğimi, kırıta kırıta söyleyip duruyordu.

·En nihayet elimi tuttu :

— Sizinle yarın, burada bizim evde olmaz, dışarıda bir yerde buluşalım!.. Uzun uzadıya dertleşiriz, konuşuruz... Birbirimizi daha yakından anlarız, ruhlarımız anlaşır, dedi...

Ve gözüm arkada, pırıl pırıl yanan cevahirin üstünde, süklüm püklüm kapıya kadar gittik... Peşimden eliyle karanlıkta bir buse işareti çaktı... Bir ah çekti. Biz de bahçeden cızlamı çektik...

İşte kardeşim, o gün bugündür, bizim kibar zanaatında kalayım mı, kalmayayım mı diye düşünürüm... Talih kimseyi, bu yirminci asırda, Arsen Lüpen yapmasın...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 21.8.1931)

DİŞÇİ MESELESİ

Diş meselesi, sıhhat-i umumiyenin mühim bir faslıdır, efendiler! Sağlam diş, sağlam mide demektir. Sağlam mide ise, taşın bile öğütülmesi icabeden, yirminci asr-ı medenide, her vatandaşa gayetle lazım bir uzuvdur.

Dişlerimizin sıhhatine itina edelim, dostlar!..

Sabah, öğle, akşam vakitleri dişlerimizi, yemekten evvel ve yemekten sonra, mutlaka fırçalayalım. Diş macunları, her ne kadar pahalı ise de, bu fedakârlığı sıhhat-i umumiye namına, göze almaktan çekinmeyelim... Dişleri temiz olmayan insanlar, Bahrimuhit'i tayyare ile yirmi dört saatte aşamazlar.

Ben, bütün bu hususları nazar-ı dikkate alarak, yirmi seneden beri dişlerime itina ederim, efendim. 32 dişimden, 24'ü sağlamdır. Mütebakisinin bir kısmını, Harb-ı Umumide ekmek tenavül ederken kaybettim. Bir kısmı ise, bir nevi boks müsabakalarında döküldüler.

Bu itibarla, geçen gün azı dişlerimden bir tanesi ağrımaya başlayınca, derhal bir dişçiye müracaat etmek lazım geldiğini idrak etmekte gecikmedim.

Dişler ne kadar mühimse, dişçiler de o kadar şayan-ı ehemmiyet ve şayan-ı takdir vatandaşlardır. Şüphesiz, bu böyledir.

Sabahleyin işe giderken, geçtiğim büyük caddelerden birinde bir diş doktorunun muazzam tabelası nazar-ı dikkatimi celbetti :

KERİM SAMİ

Ağrısız, Sızısız, Diş Çeker

Kendi kendime :

— Evlat, dedim, bu sokağı iyi belle. Akşam işten dönünce, gelir, Kerim Beye ağrısızca dişini çektirtirsin, dedim...

Ve akşam işten dönünce, aynı sokakta, aynı tabelanın altında durdum. Kendi kendime :

— Bana bak, dedim, dişçi meselesi kolay kolay halledilir işlerden değildir. Her önüne gelene çenenı emniyet edemezsin. Çene mühim uzuvdur. Sen bu Kerim Beyi tanımazsın, etmezsin. Neyin nesidir, ne derecede mahirdir, bilmezsin. Sonra gelmiş bu

zata azı dişi gibi bir sıhhat-ı umumiye vasıtasını ektireceksin. Olmaz... dedim...

Aradan bir on beş gün geçti. Dişimin ağrısı dayanılmayacak bir halde tekerrür etti. Sabahleyin hemen altımızdaki eczahaneye koştum. Eczacı bana bir diş tabibi tavsiye etti :

— Nevzemin Sokağında dişçi Kâmil Bey.

Kendi kendime :

— Gördün mü, evlat, dedim. İşler yoluna girdi. Hemen bu akşam git, azı dişini Kâmil Beye teslim et... dedim...

Akşam saat yedide, Kâmil Beyin kapısı nndeysdim. Merdivenleri tırmandım. Tam muayenehanenin kapısı karşısında durdum. Kendi kendime :

— Sen deli misin yahu? dedim. Bir eczacının tavsiye ettiği herhangi bir dişye nasıl dişlerini emniyet edebilirsin? Eczacı kendi zanaatında mahir olabilir. Fakat dişlikten ne anlar! Kendine gel. İhtiyatlı ol. Hazır dişinin ağrısı da durdu. Haydi evine git, dedim.

Sekiz gün sonra dişimin ağrısı tekrar tuttu... Ama ne tutuş!.. Tahammül edilir gibi değil...

Düşündüm, taşındım. Yani, insan dişi ağrırken ne kadar düşünüp taşınabilirse, o kadar düşünüp taşındım işte.

Nihayet dayanamadım. Fırladım sokağa, gözüm tabelalarda koşmaya başladım. Dişçi milleti de ama çok İstanbul'da... Nihayet işte koskocaman bir tabela daha... Tabelanın iki yanında koskocaman iki nişan resmi. Elbette nişan almış bir dişçi, dişçilerin en mahiridir.

Hele şükür! Dişinin koltuğundayım. Ağrıdan efracı görecek halim yok.

Dişçi kerpeteni ağzıma sokmak üzere. Birdenbire aklıma geldi, sordum:

— Affedersiniz, siz bu nişanları hangi ilmi keşfinizle aldınız?

Dişçi cevap verdi :

— Bunlar tahlisiye madalyalarıdır. Geçen sene yangında bir çocuğu kurtardım. Bu uğurda bir gözümü ve sağ elimin de iki parmağını kaybettim, ama, zarar yok, gene mesleğimizi kaybetmedik... Merak etmeyin, tek gözle ve  parmakla dişinizi, biraz uzun da sürse, elbette çıkaracağım.

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 23.8.1931)

PİŞMANLIK

Size, küçücük, sade bir sevgi ve pişmanlık hikâyesi anlatacağım.

Dinleyiniz :

Kasabanın yemyeşil ormanlarında yan yana yürüyorlardı.

Emine elindeki altın gözlü papatyanın yapraklarını birer birer koparıyordu. Yüzü sapsarıydı.

Selim başını önüne eğmişti. Dalgındı.

Yürüyordular...

Genç kız birdenbire dedi ki :

— Anlıyorum şimdiye kadar benimle sadece eğleniyordun... Bütün o sızlayışların, yalvarışların, güzel sözlerin, hepsi yalanmış...

Delikanlı cevap verdi :

— Haksızlık, insafsızlık ediyorsun, Emine... Çünkü istikbalimi temin etmek lazım. Zengin olmak lazım. Sen benim zengin olduğumu istemez misin?

— İstikbal için, zengin olmak için mutlaka bu kadar uzaklara mı gitmek lazım? Burada kendi memleketinde istikbalini temin edemez misin?

— Bak, nasıl yanıliyorsun, Emine... Ben, dehşetli zengin olmak istiyorum. Arzularım, bizim kasabanın hudutlarına sığmayacak kadar büyüktür.

— Anlıyorum, Selim. Beni artık sevmiyorsun. Eğer sevseydin uzak memleketlere gitmezdin. Burada kalırdın. Benim yanımda kalırdın. Benim sana vereceğim saadet, burada kazanacağın parayla sana kâfi gelirdi.

— Öyle ama, artık az parayla mesut olmanın imkânı yok...

Daha bir hayli münakaşa ettiler. Nihayet genç kız :

— Peki, öyle olsun, dedi. Mademki gideceksin, beni bırakacaksın, git yolun açık olsun...

Selim gülmeye çalıştı :

— Ölmeye gitmiyorum, yavrum. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana, gönül gönüle kavuşur. Günün birinde geleceğim ve sen bir milyoner karısı olacaksın...

Emine cevap vermedi. Göz göze gelmeden ayrıldılar.

Altı sene geçti.

Selim ilk zamanlar bir iki mektup yazdı. Sonra mektupları kesildi.

Selim çok uzak memleketlerde, altı sene, her işe girişti. Uğraştı, didindi. Fakat altı sene sonra, altı sene evvel çıktığı kasabaya on parasız döndü.

Kasabada büyük bir değişiklik olmamıştı. Mahallesinde birkaç yeni bina yapılmış, sokaklara ağaçlar dikilmişti. Altı sene evvelki orman bir park haline getirilmişti... Kendi evinde ise hiçbir değişiklik yok. Evdekiler ihtiyarlamışlar biraz. İşte o kadar...

Geldiğinin ertesi günü, Selim, vaktiyle Emine ile beraber gezdikleri, eski orman, yeni parka gitti. Bütün çınarların altına kanepeler konmuştu. Kanepelerde, birbirlerinin kulaklarına fısıltılarla bir şeyler söyleyen gençler oturmuşlardı.

Selim dalgın yürürken, yolun kenarında yeşilliklerde oynayan sarışın bir çocuk gördü. Çocuğu okşadı, sordu :

— Ne yapıyorsun burada böyle tek başına?

Çocuk cevap verdi :

— Ne yapacağım, oynuyorum.

Birdenbire, yolun öte tarafından bir kadın sesi :

— Mehmet, Mehmet, diye bağırdı.

Çocuk :

— Geliyorum anne, buradayım, dedi.

Selim'in yüzü kâğıt gibi bembeyaz oldu.

Sarışın çocuğu çağırın Emine'ydi.

Çok güzelleşmişti.

Çocuğu elinden tuttu. Selim'i görmemezlikten geldi.

Selim'in önünden geçti. İleride duran kumral bir erkeğin koluna girdi.

Ana, baba, oğul ağaçların arasında kayboldular.

Selim başını önüne eğdi!..

Size anlatacağım hikâye burada bitti. Hoşunuza gitti mi gitmedi mi, bilmiyorum... Herkesin beğeneceği hikâye yazmak öyle güç ki...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 25.8.1931)

AŞK HARABELERİ

Ben, efendim, bazı garip tabiatları olan bir şahısımdır. Benim, efendim, tramvaylarda, trenlerde, vapurlarda ve bu gibi nakliyat vasıtalarında bu garip tabiatlarım tezahür eder. Garip tabiatlar deyince şunları anlamanız lazımdır :

Ne zaman vapura, trene, tramvaya binsem, karşımdakilerin okudukları kitaplara, gazetelere, risalelere dikkat ederim. Herkesin okuduğu kitaptan, gazeteden ve risaleden o zatın ahlak ve tabiatını keşfe çalışırım. Hayatını, yaşayışını, maceralarını tahmine uğraşırım. Bu suretle tren, vapur ve tramvay seyahatlerimi hoşça geçirmiş olurum.

Bilmem, efendim, benim bu garip tabiatımı beğendiniz mi? Bundan birkaç hafta evvel, ilk defa olarak İstanbul'dan Ankara'ya gitmek üzere trene bindim.

Vagonda bir ben vardım, ihtiyar bir efendi ve sonra, efendim, genç bir hanım vardı.

Genç hanımefendi cidden kibar, hasna ve müstesna bir letafetteydiler.

Derhal, mahut garip âdetim içimi kurt gibi yemeye başladı.

Dikkat ettim, ihtiyar efendi hiçbir şey okumuyordu. Elinde ne bir mecmua, ne bir kitap, ne de bir gazete vardı. Binaenaleyh bu zat benim için tetkike şayan değildi.

Hanımefendiye baktım. Elllerinde ciltletilmiş bir kitap var. Fevkalade memnun oldum. Derhal kitabın ismini okumak istedim. Lakin ne mümkün. Kitabın serlevhasını, hanımefendinin güzel ellerinin mevzun parmakları kapatmaktaydılar.

Fakat alışkanlık sayesinde, hanımefendinin okuduğu kitabın mutlaka bir roman olduğunu tahminde gecikmedim. Elbette romandı. Bu uzun yolculukta Bergson'un felsefesine, Dürkhaym'ın içtimaiyatına dair eser okuyacak değillerdi ya, efendim. Hem, kendilerinin zeki bir hanım oldukları belliydi...

Acaba, bu ilaheler kadar güzel kadın hangi romanı okuyordular? Bilhassa kendilerine bu romanı hangi sebep ve saik intihap

ettirmişti?

Merakım en son haddine vasil oldu. Tam bu esnada, hanımefendi, kitabın ismini kapayan parmaklarını biraz yan tarafa çektiler. Ve ben, efendim, kitabın ismini bir an içinde okudum : “Aşk Harabeleri”.

Aman Yarabbi, efendim : Gözlerime inanamıyordum, efendim... Bu, benim, evet, bendenizin neşrettiği ilk romandı, romanımdı... Kulaklarıma kadar kızardım. Demek, bu hulyalı kadın, benim romanımı okuyor, gözlerinin rüyasını benim romanımdan alıyordu.

Dikkat ettim, daha kitabın başındaydı. Daha asıl heyecanlı yerine gelmemişti.

Dikkat ettim, bir sayfayı bir saatte okuyor. Adeta her satırdan sonra başını kitaptan kaldırıyor, dalgın, mütebessim nazarlarla pencereden dışarıya bakıyor : Hani, Frenklerin tabiriyle, her satırımı değil, her kelimemi “gute” ettikleri belli...

Kim bilir, romanın müellifi için ne düşünüyor? Beni ne şekil ve şemilde tahayyül ediyor?

Karar verdim. Kendisiyle, bir suret-i münasibede konuşacağım. Kendimin kim olduğunu ona bildirmeyeceğim. Ve o, hayatının sonuna kadar, belki daha yüzlerce defa üst üste okuyacağı kitabın muharririyle aynı vagona seyahat ettiğinden, onunla konuştuğundan bihaber olacak... Ne şairane, değil mi?

Derhal harekete geçtim.

Tren bir istasyonda durdu. İhtiyar efendi indi. Ben büyük bir nezaketle :

— Af buyurunuz hanımefendi, dedim. Bu bendenizin ilk Ankara seyahatimdir. Acaba bu durduğumuz hangi istasyondur?

— Bilecik...

Ömrümde bu kadar güzel ses duymadım. Bu küçük muhavere bizi ahbap yaptı. O kitabı kapattı, konuşmaya başladık. Sözü dönüp dolaştırdım, istediğim yere getirdim :

— Okuduğunuz kitabın ismini sorabilir miyim, dedim.

— Aşk Harabeleri, dedi.

— Kitabı nasıl buluyorsunuz?

— Kitabı nasıl mı buluyorum, berbat!.. Bundan daha kötü bir roman okuduğumu hatırlayamıyorum, doğrusu. Bu romanı yazan beyefendi, muharrirlik yapacağı yerde arabacılık yapsaydı daha iyi

olurdu. Bu kadar gayret ediyorum, saatler geçti, dört sayfa okuyabildim ancak. Roman değil, kepazelik...

Romanım hakkında daha birçok şeyler söyledi. Ben eminim ki bunları mahsus söyledi. Benim kim olduğumu anladı. Beni kızdırıp hüviyetimi meydana çıkarmamı istedi. Fakat, ben de inat ettim, efendim. Hüviyetimi meydana koymadım. Hatta son söz olarak :

— Bu kitabın muharririni bulsam, böyle kötü bir şey yazdığı için, edebiyat namına suratına tükürürüm!.. dediği halde, ketm-i hüviyette inat ettim, efendim. Zaten benim garip âdetlerimden biri de inatçılıktır, efendim...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 26.8.1931)

PARA KAZANMA USULÜ

Mahmut Murat Efendi kardeşimiz, Şinasi Osman Efendi biraderimizi Perapalas'tan çıkarken gördü. Ağzı bir karış açıldı. Gözleri fırıl fırıl döndü. Nasıl dönmesin ki, kardeşim. Dün hırpani bir kılıkla kaldırım mühendisliği yapan Şinasi, bugün Perapalas'tan çıkıyordu, boru mu bu!.. Çıkar a, diyeceksiniz. Herkes çıkar, diyeceksiniz. Bir dilenci de çıkar, diyeceksiniz. Belki halini arzeyelemeye gelmiştir, diyeceksiniz. Bir sürü şeyler diyeceksiniz...

İyi ama, iki gözüm, seninkisi çok şıktı. Aynı zamanda başında pırıl pırıl melon şapkası vardı. Gözlüğü vardı, ağzında yaprak sigarası vardı. Külot pantolon, ayakkabı hepsi mükemmeldi. Anlayacağın Şinasi Osman Efendi biraderimiz hiç istifini, hiç raconunu, fiyakasını bozmadı. Mahmut Murat Efendi kardeşimize kemal-i ciddiyetle selam verdi, kemal-i ciddiyetle elini sıktı, kemal-i ciddiyetle halini hatırını sordu. Ona yaprak sigarası ikram etti. Fakat, kardeşim, bizimkisi afallamıştı. Aval aval Şinasi'nin yüzüne bakıyordu. Bir an kendini toparladı. Sayı ile kendine geldi.

— Ulan Şinasi be, bu ne böyle?

— Sorma, anam.

— İşlerin tıklarında galiba?

— Eh öyle gibi bir şey.

— Zengin bir karı filan dalgası mı?

— Yooook vallahi.

— Ya ne?

Şinasi Osman Efendi biraderimiz bir milyoner ağzıyla bir kahkaha attı, kol saatine baktı.

— Bana müsaade, hacım. Mühim bir randevum var. Kaçırmaya gelmez. Gene görüşürüz, dedi.

Bir taksi çevirdi. Kuruldu taksinin içine. Cızzlamı kırdı gitti.

Mahmut Murat Efendi kardeşimiz de, arkadan aptal aptal bakındı...

Günlerden bir gün, Mahmut Murat Efendi kardeşimiz, Şinasi Osman Efendi biraderimizi Köprü üstünde enseledi. Kırk yıllık

ahbabı idi. Eh tabii bir şeyler anlamalı idi. Mademki Şinasi'de para vardı, istifade etmeliydi. Şinasi biraderimiz bu sefer daha şıktı, yazlık bir elbise giymişti.

Böbürlene böbürlene Murat'ın elini sıktı. Murat derhal başladı söze :

— Şinasi, oğlum, zengin oldun olalı sana bir hal oldu.

— Ne hali be?

— Ne hali olacak, ziyafetin filan yok mu bize.

— Vereceğim, anam. Ama hele biraz daha vakit geçsin.

— Merak ettim be. Ne halt edip zengin oldun sen?

Şinasi biraderimiz ellerini ovuşturdu.

— Ha ha hi, dedi. Senin haberin yoktur, anlatayım :

Sen pekâlâ bilirsin ki şu felek bana yâr olmadı. Kendimi bir türlü toparlayamadım hani, girip çıkmadığım zanaat kalmadı, biliyorsun. Bir gün düşündüm, taşındım. İşi gayet nazik bir noktaya getirdim. Gayet nazik bir nokta. En ufak bir yanlışlık işi hâk ile yeksan, tuz ile buz edebilirdi...

Ne ise uzatmayalım. Olur mu olur, dedim. Kolları sıvadım başladım tatbikatına. Evde moruktan kalma birkaç döküntü vardı. Kocakarıyı kafese koyup derhal okuttum. Kendime bir çekidüzen verdim. Mahallede merhumun iyi ahbablarından Süleyman Ağa vardır. Herif iyi paralıdır, doğrusu. Tuttum 100 papel borç istedim. Bu zamanda 100 papel istemek zor ama, ben yüzümü kızartıp istedim, kardeşim. Ve heriften 100 lirayı kıvırdım. Tam bir ay bu paraya el sürmedim. Ay yirmi dokuz maaş otuz derler. Ben de derhal götürüp aynen verdim. Maksadım moruğun itimadını kazanmak, bol bol para kıvırmaktı. Nitekim bu itimat tesirini gösterdi. Bana daha fazla para teklif ettiği gibi kredi teminine çalıştı. Ben de anam Süleyman Ağadan alıp, Hafız Ali Efendiye, Hafız Ali Efendiden uçlanıp Bakkal Veli Efendiye, Veli Efendiden tekrar Süleyman Ağaya devretmeye başladım. Bir devri daimdir başlamıştı. Ben de artık Ali'nin külahını Veli'ye giydirmenin tam ustası olmuşum, kardeşim. Ve şimdi, kardeşim, geçinip gidiyorum. Yiğitliğe leke sürmüyorum...

Mahmut Murat Efendi kardeşimiz bu sözlere hiçbir şey demedi.

Kimin ne demeye hakkı var, bugün hangimiz böyle geçinmiyoruz?

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 31.8.1931)

ZENGİNLİK BU YA

Şehrin civarında, tabii sayfiyeler vardır, efendim. İşte bu sayfiyelerden birisinde, kâşane bir köşkte ikamet buyuran meşhur zenginlerimizden Fehmi Beyin, mevzubahis kâşane köşkü, bir hayli zamandır mintaka jandarma karakoluna mensup devriyelerin nazar-ı dikkatlerini celbetmekteydi, efendim. Zira bütün odaların, bodrum katıyla bahçenin bile elektrikleri, mütemadiyen, tabesabah yanıyordu. Devriye efradından bazıları, köşkte balo var zehabına düştüler. Bazıları ise, Fehmi Beyin kayınvaldesinin bir şey kaybettiğini ve bundan dolayı sabahlara kadar, elektrik ışığı altında evi baştan aşağıya arayıp taradığını tahmin eylediler.

Nihayet, işbu mesele, jandarma karakol kumandanına aksetti, efendim. Karakol kumandanı Hasan Çavuş zeki bir gençtir.

Hasan Çavuş bu acayip işin tahkikini bizzat deruhte etti, efendiciğim. Ertesi sabah köşke süt veren sütçü kadını istintaka çekti. Mezkûr sütçü kadın köşkte şayan-ı kayd bir şeye şahit olmadığını söyledi. Hasan Çavuş tahkikatı, sayfiyenin yegâne berberine teşmil eyledi. Zira, efendim, perukârlar muhitlerinde cereyan eden hadisatın vâkıfıdırlar, efendiciğim. Ve lakin, mezkûr perukâr da, mevzubahis köşke dair fevkalade bir haber duymadığını beyan eyledi.

Sütçü kadının ve berberin adem-i malumat beyan eylemelerine rağmen, elektrikler, bu sefer yalnız geceleri tabesabah değil, gündüzleri de yanmaya başladılar.

Filhakika mesele doğrudan doğruya bir müdahaleyi icabettirmese bile, herhalde nazik ve şayan-ı dikkat bir safha arz etmektedir. Değil mi, efendim?

Hasan Çavuş, köşkü geceleri tarassut etmeye başladı. Ve, pencerelerden, Fehmi Beyin ıslıkla çingeneler havasını çalarak, salondan yatak odasına girdiğini müşahade eyledi. Demek oluyor ki, köşkte hayat cereyan-ı tabiisini takip etmektedir.

Velakin Hasan Çavuş gene meraktadır, efendim. Bu merak neticesinde, köşke gidip meseleyi bizzat Fehmi Beyden sormaktan

başka çare yoktur...

Gece saat dokuz. Bermutat köşk pırıl pırıl... Sanki donanma var içerde. Belki köşkteki karanlık işi örtbas etmek için bu kadar aydınlığa lüzum görülüyor. İnsanın aklına böyle bir ihtimal varit olabilir, değil mi hele, efendim?

Hasan Çavuş köşkün kapısındaki zili çaldı. Bir müddet için bir cevap yok. Sonra koridorda bir terlik sesi... Daha sonra bir erkek sesi :

— Suzan, sen işine bak, kızım, ben açarım.

Kapı açıldı.

Fehmi Bey karşısında karakol kumandanını görünce irkildi :

— Hayırdır inşallah?

— Şey, efendim... Köşkün önünden geçiyordum. İçerde bir gayri tabiiyet var gibi geldi bana. Gecenin bu saatinde bir şikâyetiniz olup olmadığını öğrenmek istedim.

Fehmi Bey Hasan Çavuşa hayretle baktı :

— Burda, bizim köşkte, hiçbir şey yok. Fakat size, bizim köşkte gayri tabii görünen nedir acaba? Merak ettim doğrusu...

— Efendim, elektrikler... Gündüz ve gece mütemadiyen, köşkün bodrum katından bahçesine kadar, her tarafta yanan elektrikler biraz garip geldi bize...

Fehmi Bey güldü :

— Köşküme karşı gösterdiğiniz alakadan çok memnunum, Hasan Çavuş, dedi. Size meseleyi anlatayım. Karım birkaç hafta evvel İzmir'e gitti. Yarın dönecek. Ben karıma, o İzmir'de iken, burada her geceyi evde geçireceğimi vaat etmiştim. Buna rağmen hiçbir gece evde oturmak nasip olmadı.. Anladınız ya şimdi işi iki gözüm...

Hasan Çavuş şaşırdı :

— Vallahi hiçbir şey anlamadım, beyim, dedi. Hareminizin İzmir'e gitmesi, sizin geceleri eve gelmemeniz, bunları anlıyorum. Hatta hareminize, sen burda yokken her gece eve geleceğim, diye söz vermeniz... Bunları anlıyorum... Fakat gece gündüz elektrikler niçin yanıyor?

Fehmi Bey cevap verdi :

— Nasıl oluyor da anlayamıyorsun, iki gözüm... Eğer ben bütün gece, hatta gündüzleri, elektrikleri yanık bırakmazsam elektrik sarfiyatını nasıl doldururum, azizim? Düşün bir kere karım

gelince iki aylık elektrik masrafının yetmiş kuruş tuttuğunu görürse, benim bütün gece evde oturduğumu yutar mı? Yutmaz. Kıyamet kopar... Elektrik sarfiyatını gösteren kumpanyanın makbuzunu doldurmayı, köşte kıyametin kopmasına tercih ederim, iki gözüm...

(Ben/Yeni Gün gazetesi, 2.9.1931)

BİR HORTLAK HİKÂYESİ

Falcılara, bakıcılara filan artık inanmıyoruz, iki gözüm. Çingene karısının bir bildiği olsa ilkönce kendine faydası dokunurdu. Hele şu bakıcılara içerlediğim kadar kimselere tutulmuyorum. Herifçioğulları her şeyi bilirlerdi de, kendilerinin tası tarağı toplayacaklarını ne diye çıkmadılar?..

Evet, iki gözüm, falcılık, bakıcılık, batıl itikatlar, hepsi mazi oldu. Yalnız söz aramızda, hortlaklar hâlâ yaşıyorlar. Size, ey ünlü yurttaşlarım, bir hortlak hikâyesi anlatabilirim isterseniz. Hem de sahici, yeni olmuş bir hortlak hikâyeciği... Ben bunu bir doktordan duydum. Yani onun başından geçmiş bu iş.

Dediğim doktor oldukça ihtiyardı. Saçına sakalına kır düşmüş-tü anlayacağınız. Acaba başından geçen iş mi onu öyle ihtiyarlatmış, yoksa kendi kendine mi moruklamış, bunu bilmem. Yalnız ihtiyar olduğu muhakkaktı ve sesi de fena halde kısıktı... Evet sesi kısıktı, ama kendiliğinden mi kısılmış, yoksa başından geçen işten mi, bürasını anlayamadım, doğrusu. Her ne hal ise, mesele bu değil. Gelelim adamcağızın başından geçenlere :

Günlerden bir gün bizimki kabinesinde oturuyormuş... Dal-mışmış kötü kötü düşüncelere : “Müşterilerin artık doktorlara itimadı kalmadı. Daha doğrusu apartmanı olmayan doktorlara kimse inanmıyor, eğer bilgili bir şey olsaydı, elbet o da bir apartmancık yapardı, diyorlar. Bizim gibi apartmansız doktorların hali neye varacak?..” Daha neler de neler... Lafı uzatmayalım, o böyle arpacı kumrusu gibi dalga geçerken birden kapı çalınıvermiş, koşmuş doktor açmış kapıyı, karşısında orta yaşta bir yurttaş dikilip duruyor. Müşteri önde, doktor arkada kabineye girmişler.

Müşteri zafiyet-i umumiyyeden şikâyetçi. Kalbi iyi işlemiyor, dizleri tutmuyor, burnu koku almıyor, dertlerin envaı türlü-sü, anlayacağınız.

Bizim doktor, hastayı derhal muayene etmiş. Herif sapsağlam, bir şeyciği yok. Kalp mükemmel, dizler demir gibi.

Fakat ne de olsa, mademki müşteri gelmiş bir kere, boş

döndürmek doktorluğun şanından değildir. Yazmış bizimki bir nişadır ruhu, almış iki lira muayene ücretini ve adamcağızı selametlemiş.

Ertesi günü yine aynı saatte kapı yine çalınmış.

Bu sefer içeriye altmışlık bir kocakarı girmesin mi? Hatunun iki gözü iki çeşme. Ağlar, zırlar ve zırlıtının arasında :

— Dün, dermiş, sana oğlum geldi, bilmem ne şirketinde muhasebecidir. Sen bir ilaç vermişsin, içti oğulcağızım. Şöyle bir ferahlık duydu. Sonra, efendime söyleyim, gece yarısı birdenbire bir çarpıntı, bir debelenme, koştum gittim, bir de ne göreyim, ölüyor. Sabaha karşı can verdi yavrucağızım. Evim barkım yıkıldı, bari bir kâğıt ver, belediye doktoruna gösterelim de, aslanlar gibi yavrumu topraklara gömeyim, demiş.

Bizim doktor şaşakalmış hani. Nişadır ruhundan insan öldüğü hiç görülmüş iş midir?

— Amma da tuhaf şey demiş, bir şeyciği de yoktu. Böylesi de başıma gelmediydi. Ama olan olmuş. Yalnız ölüyü görmeden kâğıt veremem.

Kocakarı önde, bizimki arkada sokağa çıkmışlar. Tutmuşlar bilmem ne şirketi muhasebecisinin oturduğu apartmanın yolunu. Hava yağmurlu imiş. Doktor şosonlarını giymişmiş tabii.

Apartmanın beşinci katına tırmanıp da içeri girince, doktor bir de ne görsün, bir gün evvel kendisine gelen yurttaş hakikaten odanın ortasında boylu boyunca yatıyor, üstüne beyaz bir çarşaf çekmişler. Havada pis bir koku, bir pis koku... Perdeler kapalı. İnsanın içine bir gamdır, kasvettir doluyor.

Kocakarı hemen kapanmış ölünün üstüne, başlamış hazin hazin ağlamaya. İhtiyar ana ağlar genç evladının ölüsü üstünde. Yürek mi dayanır buna, iki gözüm?

Tabii bizim doktorun da yüreği dayanamamış. Şöyle bir çarşafı kaldırıp ölünün yüzüne bakmış, sonra hemen oracıktaki masanın üstünde yazacağını yazıvermiş. Kâğıdı bırakmış kocakarının yanına, fırlamış kapıdan dışarı.

Hem tramvaya doğru gider, hem düşünürmüş : “Amma da yanıldın, sersemoğlu. Herifi bir de muayene ettiydin sanki. 24 saat geçmeden ölecek hastayı anlamadıktan sonra, neye apartman yaptıramadım ben de diye sızlanınaya hakkın var mı?”

Doktor böyle hem düşünür, hem yürürken, bir de gözleri

ayaklarına gitmiş. Ne görsün? Şosonunun bir teki yok. Ölünün apatmanından fırlayıp çıkarken aceleyle orada bırakmış olacak. Dönmüş ters yüzüne adamcağız. Beş kat merdiveni tırmanmış. Bakmış, kapı açık. İçeri dalmış. Birden kulağına bir sesler gelmesin mi? Sesten sese fark var, iki gözüm. Kulak kabartmış. Ölüyle anası konuşuyorlar. Tüyleri diken diken olmuş doktorun. Ölünün yattığı odanın kapısına kadar ayaklarının ucuna basarak ilerlemiş. Şöyle aralıktan içeriye bakıvermiş. Olur iş değil. Bilmem ne şirketi muhasebecisi, ölü döşeginin içinde oturuyor. Beyaz çarşaf dizlerinin üstünde. Karşısında anası. Laf atıyorlar.

Doktorcağızın yüreği ağzına gelmiş hani. Korkudan bağırarak olmuş. Kendini zor tutmuş, şosonunun tekini yine unutarak dışarı atmış kendini dışarıya.

Tam 24 saat doktorcuk fenalıklar feçirmiş, iki şişe nişadır ruhu tüketmiş. Nihayet meseleyi polise haber verince her şey anlaşılmış.

Meğerse bilmem ne şirketinin muhasebecisi olan Bay Feyyaz şirketinin kasasından on altı bin papeli iç etmişmiş. Bu on altı bin papelcikle rahat rahat yaşamak istemişmiş, ama kendini ölü göstertip başka bir isim altında... Memleket büyük, Bay Feyyaz İstanbul'da öldükten sonra, Bay Nuri diyelim, mesela, Sivas'ta ticaret yapacakmış...

Falcılar, bakıcılar, filan maziye karıştı, iki gözüm. Batıl itikatlara inanmıyoruz, amma ve lakin hortlaklar hâlâ yaşıyor...

(Ben/Yedigün dergisi, 23.1.1935)

SONUNCU DAMLA

Durup dururken şüphelenmeye başladı, durup dururken.

Hayır, durup dururken değil, durup dururken hiçbir şey olmaz. Su, için için ısınır, kaynar, sonra birden buğu olur. Suyun önceden kaynadığını bilmiyorsak, bu buğu oluş, durup dururkenmiş gibi gelir bize.

İşte onun içine giren şüphe de böyle birdenbire, bir haykırış, bir sıçrayış biçiminde ortaya çıkıverdi. Oysaki, şüphesinin olgunlaşp ortaya çıkışından önce, kendi de farkına varmaksızın, su ısınmış, kaynamıştı.

Bardak ağız ağıza dolar, sonra son küçücük, minicik bir damla onu taşıırverir. Bardak önceden ağız ağıza dolu olmasa, bir damla onu taşıırabilir mi?

Onun yüreğinde de şüphenin bardağı böyle, kendi de iyice farkına varmadan, ağız ağıza dolduktan sonra, son bir küçücük damlayla taşııverdi.

Son damla!

Hasan'ın yüreğinde, şüphenin karanlık suyunu taşıran son damla, karısı Ayşe'nin sağ avucunda gördüğü bir sıyrıktı. Bu sıyrık bir tırnakla yapılmışa benziyordu.

Kuvvetli bir erkek elinin, bu yumuşacık kadın avucuna saplanmasından kaldığı belli olan bir tırnak izi.

Hasan, karısı Ayşe'nin ak göğüslü iki küçük güvercine benzeyen ellerini elleri içine aldığı bir gece, bu izi birdenbire görüvermişti.

İşte bu görüş son damla oldu Hasan için.

O geceden sonra, sofrada, yatakta, baş başa otururlarken, her fırsatta gözlerini Ayşe'nin gözleri içine diyor, öğrenmek istiyordu.

Öğrenmek!

Günlerdir Hasan'ın başı içinde, birbirini kovalayarak bir yığın ad, bir yığın erkek yüzü geçiyor. Bunlardan hangisi?

Sarı saçları dalgalı, geniş omuzlu Behçet mi?.. Esmer, ince

bıyıklı, ince uzun Selami mi?.. Rıfkı mı?.. Nuri mi?.. Yoksa, yoksa hiç bilmediği, görmediği tanımadığı birisi mi? Bu tanımadığı, birisiyle belki vapurda, tramvayda yan yana gitmiştir? O tanımadığı birisi onu tanıyordur herhalde!.. Belki tramvayda, vapurda yan yana giderlerken, o ona için için gülmüş, belki de alay etmiştir?

Öğrenmek.

Yalnız karısının yumuşacık avucuna parmaklarını gömen adamın kim olduğunu değil, onun ne zamandan beri böyle bir hakkı kazandığını, ondan önce başkalarının da olup olmadığını öğrenmek!

Öğrenmek, ama nasıl, kimden?

Hasan işini gücünü bıraktı, karısının peşine düştü. Aciz, miskin bir korku, bir iç ürpertisi içinde, Ayşe'yi adım adımtakibe koyuldu. Günlerce, aylarca...

Boş, hepsi boş! Ayşe hiçbir şüpheli yere gitmiyordu. Belki takip edildiğini anlamıştı da ondan. Ondan mı?

Öğrenmek, Ayşe'nin anlayıp anlamadığını öğrenmek, Ayşe'nin ne düşündüğünü, içinden neler geçirdiğini öğrenmek, Ayşe'yi öğrenmek, sekiz yıllık karısını tanımak...

Şimdi anlıyordu ki, Ayşe hakkında hiçbir fikri yoktur. Sekiz yıl yan yana yaşamışlardır. O yalnız onu doludizgin, çıldırasıya sevmiştir. O kadar sevmiştir ki, onu öğrenmeyi, onu anlamayı düşünmemiştir bile!..

Gece. İlerlemiş bir saat. Hasan'la Ayşe karşılıklı oturuyorlar. Ayşe yatmaya hazırlanmış, Hasan hâlâ giyimli.

Konuşmuyorlar. Vakit vakit Hasan başını kaldırıyor ve karısının gözleri içine bakıyor. Kafası karmakarışık. Ağrı içinde. Kafası çatlayacak gibi, öğrenmek istiyor. Öğrenmek, her şeyi...

Birdenbire ayağa kalktı. Hızla, gürültüyle dikildi yerinde.

Ayşe kocasının bu apansız kalkışıyla irkildi. O da kalktı ayağa.

Dışarda yağmur yağıyor. Camlarda görünmez, dumanlı, ince çocuk parmakları tıkırıyor sanki.

Hasan ağır ağır Ayşe'ye doğru yürüdü. Ayşe adım adım geriledi. Gözleri birbirinin gözü içinde. Ayşe'nin dudaklarında bir hor gören gülüş çizgisi ve gözlerinde gitgide büyüyen korkunun karaltısı, birdenbire hatırlıyor ki : Hasan'ın babası çıldırarak ölmüştü.

Hasan, Ayşe'ye iyice sokuldu, yumuşak bir çocuk sesiyle

sordu :

— O kimdi? Onu ne günden beri tanıyorsun? Ondan önce başkaları da var mıydı?

Ayşe hiçbir cevap vermiyor. Belki anlıyor, belki anlamıyor. Onun düşündüğü bir tek şey var kafasında:

Hasanın babası çıldırarak ölmüştü. Apansız çıldırarak...

Hasan bir çocuk gibi gülüyor şimdi ve söyleniyor :

— Onun kim olduğunu söylemek istemiyorsun demek? Bunu öğrenemeyeceğim demek. Ver şu elini!

Ve birdenbire? Ayşe'nin sağ. elini koparır gibi kavırıyor. Avucunu çevirip içine bakıyor :

— Nerde o sıyrık? Nerde o tırnak izi? Onu ne yaptın? Ne yaptın?

Ayşe can acısıyla haykırdı. Bu haykırış Hasan'ın gözlerinde deli bir alev biçiminde yandı birdenbire ve karısının üstüne atıldı. Sarıldı boğazına.

Bir debeleşme. İnce bir hırıltı. Ayşe yerde upuzun yatıyor şimdi. Hasan, büyümüş gözleri ve sıkılmış yumruklarıyla başucuna çömelmiş onun. Gözleri, artık bir daha konuşmayacak, sağ avucundaki sıyrığın sırrını söyleyemeyecek olan karısının kapalı göz kapaklarında.

Son damla, sonuncu damla. Bütün bu babadan kalma deliliğin, bütün bir temellük hırsının, son damlası, sonuncu damlası.

(Ben/Yarım Ay dergisi, 15.3.1935)

ORMANIN BİTTİĞİ YERDE

Denizlerin adamıyla ormanların adamı birbirine benzer. Bu belki denizle orman arasındaki benzeyiştir. Denizler, sisle; ormanlar dalgalanışla; deniz yürekte doğurduğu şaşakalmak duygusuyla; orman, nereden başlayıp nerede bittiğini anlatmamasıyla birbirlerine yakındırlar.

O, bir orman kıyısında doğmuş, bir ormanın sonsuzluğunda büyümüştü. Bir çoban önüne kattığı sürüdeki her hayvanı nasıl biribirinden ayırt edebilirse, o da ormandaki her ağacı ayrı ayrı tanırdı.

Ormanın yaz geceleri yapraklı dallar biribirine dolanıp yıldızlardan bir damlacık altın ışığı bile toprak kokulu karanlığa düşürmezler. Yaz gündüzleri, ormanın havası insanın yüzüne yumuşak, ıslak bir el gibi çarpar.

Bu zifiri karanlık orman gecelerinde, o, dudaklarında bir orman türküsü ve buğulu orman gündüzlerinde sırtında baltasıyla yıllarca dolaştı. Anasını başı göklerde bir gürgen ağacının dibine ve babasını bir meşenin gölgesine gömdükten sonra koskoca ormanın içinde tek başına kaldı. Yalnızlık ve ağaçların sesini dinlemek onu insanlarla konuşmaz bir hale sokmuştu. Kışları kasabalardan gelen oduncular ormanda ona rastlamamak için yollarını değiştirirlerdi. Ölen anasından başka bütün bir yaşayışına tek bir kadın yüzü girmemişti. Otuz yaşındaydı ve damarlarında kan, olgun bir ağacın usaresi gibi akıyordu.

Bir ilkbahar sabahı ormanın içinde o güne kadar duymadığı bir kuş ötüşüyle şaşırdı. Bu, yeni yeşeren yaprakların kahkahasına benziyordu. Durdu. Baltasını yere koydu, dayandı. Dinledi. Acayip kuş sesi sönüyor, ışıldıyor, alçalıyor, yükseliyordu.

Sese doğru yavaş yavaş yaklaştı. Gözleri dalların üstündeydi. Birdenbire durdu. İrkildi. Bir iki adım geriledi, sonra... Sonra ağır ağır yine ilerledi. Karşısında bir kadın vardı. Aralık dallardan sızan

bir güneş seliyle başı pırıl pırıl yanan bir genç kadın. Ses onun sesiydi. Yeni yeşeren yapraklardaki kahkaha onundu.

Rüya görüyor gibiydi. O, kadına değil, kadın ona yaklaştı. Yumuşak elleriyle onun kalın, sert parmaklarını tuttu. Yürüdüler.

Ağaçlar iki yanından devrilerek geçiyor, dallar başının üstünde açılıp kapanıyorlardı. Bütün bir yaşıyışta, ilk defa, ormanın ıslak, ot ve toprak kokan kokusunu duymaz oldu.

Yürüdüler... Konuşmadan... Eli onun eli içinde... Ağaçlar gitgide seyrekleşti. Orman gitgide açıldı. Ve birdenbire o kendini, şimdiye kadar gelmediği, böyle olacağını aklına bile getirmedeği bir yerde buldu. Burası ormanın bittiği, dalgalı, ağaçsız düzlüklerin, kırların, tarlaların başladığı yerdi. O, eli yumuşak bir kadın elinde bir büyük sonsuzluğun sonuna erişmişti. Bir iki adım daha ormanın içinden, kabuğundan çıkan bir çekirdek gibi sıyrılacaktı. Durdu. Kadının yüzüne baktı. Ağaçsız, gölgesiz birbirine benzeyen dalgalanmalarla uzayan kırlara baktı... Döndü arkasında kalan ormana baktı... Büyük, azametli, homurdanan, kımıldanan ormana baktı... Gözlerini kapadı... Gözlerini açtı... Bir sesle gelen kadın, bir ses gibi kaybolmuştu. Döndü. Arkasında hep birbirine benzeyen can sıkıcı kırları bırakarak, sonunu bulduğu sonsuzluğa daldı yine, girdi ormana...

(Orhan Selim/Tan gazetesi, 5 Mayıs 1935)

Büyük denizlerin o yeşil ışıltılı derinliklerinde bir delikanlı balık yaşıyordu. Pulları pırıl pırıl altın ve gümüşlendi sanki, gözleri iki kızıl yakut parçası gibiydi.

İnsan gözünün görmediği biçimdeki deniz otları ve yosunlar arasından bir güneş ışığı çevikliğiyle süzülerek dolaşan bu delikanlı balığın kendi gibi aydınlık boyalı bir sevgilisi vardı.

İki sevgili birbirinden hiç ayrılmazlardı. Ve dişi erkeğe derdi ki :

— Denizlerin dibinde beni senden ayıracak tek bir kuvvet, tek bir varlık bilmiyorum. Ne şu batmış korsan gemisinin yaldızlı kaptan kamarasına yerleşen ve beni bu sarayına çağıran ahtapot, ne de peşimizi bırakmayan uzun, kıvrak endamlı, yeşil yılan balığı, ayıramaz seni benden...

Dişi balık erkek balığa bunları söyler ve kuyruğunu bir yelpaze gibi sallayarak cilvelenirdi.

Günlerden bir gün bu iki sevgili balığın derinliklerinde seviştikleri denizin üstünde büyük bir geminin omurgası göründü.

Erkek dişiye dedi ki :

— Bu bir balıkçı gemisine benziyor. Tehlike var. Uzaklaşalım burdan.

Dişi güldü. Balıklar güler mi demeyiniz. Onların gülmesi bizimkine benzemez diye, balıkların gülmemesi lazım gelmez ya!

Evet, dişi balık güldü ve erkeğine dedi ki :

— Senin bu kadar korkak olduğunu bilmezdim. Ben o kadar budala mıyım ki; insanların uçlarına ekmek ve kurt takarak denizimizin dibine sallandırdıkları oltaya takılayım.

Ve doğrusu da böyle oldu. Yukarıdaki balıkçıların aşağı sallandırdıkları demir oltaların uçlarındaki ekmek ve kurtlar dişi balığı kandıramadılar. Kandıramayacaklardı da, fakat...

Bir akşamüstü, batan güneşin, denizin içini bir yangın kıvıllığıyla aydınlattığı bir saatte yukarki sandaldan aşağıya bir olta sallandırdılar. Bu oltanın ucunda ne kurt, ne ekmek vardı. Olta

çırılçıplaktı. Fakat altındandı.

Dişi balık, altın oltanın pırıltısını görünce şaşırdı birdenbire ve büyülenmiş gibi koştu altın oltanın üstüne...

Yukardan çektiler oltayı hemen. Dişi balık kırık'bir kuş kanadı gibi çırpınarak gözden kayboldu.

Ne batmış eski korsan gemisinin kaptan köşkünde saray kuran ahtapot, ne kıvrak endamlı yılan balığı, ne şu, ne bu, dişi sevgiliyi erkekten ayıramamıştı. Onları ayıran altın olta oldu.

(Ben/Yedigün dergisi, 26.6.1935)

BİRİNCİ MEVKİDE

Biletlerimiz ikinci mevkiydi. İkinci mevkî vagonlarını dolaştık. Ağız ağıza dolu. Oturacak yer yok.

Haydarpaşa ile Pendik arasında işleyen banliyö trenlerinde bir görenek vardır. İkinci mevkî yolcuları kendi vagonlarında yer bulamazlarsa birinciye geçip otururlar. Biz de öyle yaptık. Geniş, kırmızı kadifeli, boş birincilerden birine yerleştik.

Tren kalktı. Sıcak bir yaz gününün ağır ağır söndükten sonra birdenbire geceye giriveren bir akşamında Erenköy'e gidiyoruz.

Üç arkadaşız. Üçümüz de yazıcı. Trenin tıkırtısında başlarımızın yorgunluğunu dinliyoruz. Üçümüzün de gözleri kapandı, kapanacak.

Birdenbire yarı kapalı gözkapaklarımın arasından ak bir pırıltı geçti. Gözlerimi açtım. Yanımızdaki boş kanepenin üstündeki ip örme rafta bir paket duruyor. İyi çeşitten ak bir kâğıda özene bezene sarılmış büyükçe bir paket.

Gözlerimin bir noktaya takılı kaldığını gören iki arkadaş da kımıldandılar. Onlar da pakete bakıyorlar şimdi.

Konuşmuyoruz. Yarı kapalı gözlerimiz ağır ağır açıldı.

Benim aklıma ilk gelen : Bu pakette ne olabilir? sorgusu oldu. Arkadaşların da bunu düşündüğünü anlıyordum.

Vagonun camları dışında gece iyiden iyiye karanlıklaştı. Trenin gidişi ağırlaşıyor. Camlardan içeri parça parça aydınlıklar dolmaya başladı. İnce ve keskin bir düdüğü. Altımızda tekerlekler gıcırdayan dişler gibi sıkıldılar. Durduk. İlk istasyon. Kızıltoprak.

Kızıltoprak'tan bir müşteri bindi bizim vagona. Burnunun ucuna fena kokan bir madde asılmış gibi yüzünü durmaksızın buruşturan şişman bir kadın. Geldi yanımızdaki kanepeye, tam paketin altına oturdu...

Tren kalktı. Biletçi biletleri zımbalayıp geçti. Üçümüzün de gözleri bir parça kadının yüzünde dolaştıktan sonra tekrar pakete takıldı.

Bu paketin içinde ne olabilirdi? Onu orada kim unuttu?

Birinci mevki bir sayfiye treninin rafında unutulmuş bir paket!

Yavaşça karşımdaki arkadaşlardan birine sordum :

— Gördün mü?

— Gördüm.

— Merak ediyorum.

— Ben de...

Gözümle paketin altında oturan şişman kadını gösterdim.

Arkadaşımın yüzü buruştu...

İstasyonları birer birer geçiyoruz.

İkinci arkadaş baktım :

— Bir istasyon sonra Erenköy'e geliyoruz, dedim.

O, cevap vermedi. Gözleri pakette.

Erenköy'e geldik. Şişman kadın inmedi. Biz de inmedik.

Suadiye'de biletçi bir daha geçti.

— Biletleriniz Erenköy'e kadardı, dedi. Fark vereceksiniz.

Birbirimizin yüzüne baktık. Ay sonuydu. Parasızdık. Ceplerimizdekini son meteliğine kadar ekledik birbirine, son istasyon Pendik'e kadar biletleri tazeledik...

Bostancı. Şişman kadın indi. Vagonda biz üçümüz ve raftaki paket baş başa kaldık yine...

Camlardan gece bütün karanlığı ile öyle doluyor ki içeriye, tepemizdeki elektrik lambası bile kör yanmaya başladı.

Arkadaşlardan birisi ayağa kalktı. O ayakta, biz oturmuş, birbirimize bakiştık. Fena bir iş yapmaya hazırlandığımızı sanmıyoruz. Daha doğrusu, bunu düşünmeye lüzum görmüyoruz.

Ayağa kalkan arkadaş rafa elini uzattı. Fleden paketi aldı.

Ben, kısık bir sesle değil, hayır, yüksek bir sesle :

— Aç, dedim.

O, yanımıza döndü. Paket dizlerinin üstünde duruyor. Yüzü, utançtan değil, heyecandan kıpkırmızı.

Paketi onun dizlerinden öteki arkadaş aldı. Ondan ben aldım. İplerini çözdüm ve açtım.

Yarısı dişle koparılmış, kaskatı, bayat bir yarım francala, küçük, külah edilmiş bir yağ kâğıdının içinde beş kuru zeytin tanesi ve bir dilim kaşar peyniri.

Güldüm, gülüştük. Ne yalan söyleyeyim ömrümde bu kadar acı, böyle kırıgın bir gülüşme duymamışım.

Paketi yerine koyduk. Konuşmuyoruz. Tren Kartal'a yakla-

şıyor.

Biletçi tekrar geldi. Lambanın altında yüzünün yorgunluğunu sarı bir maske gibi taşıyor. Ceketinin iki düğmesini açmış.

Ağır ağır demin rafına bıraktığımız pakete uzandı. Aldı açtı, öylece durdu biraz. Sonra, gülerek bize döndü :

— Mirasa konduk diye bizim paketi karıştırmışlar. Artık birinci mevkide bile peynir ekmeğimizi bırakamaz olduk, dedi...

Kartal'da trenden indik. Kırmızı kadifeli birinci mevkinin rafındaki paketin hulyasıyla son meteliğimizi de bilete verdiğimiz için, yayan, yorgun ayaklarımızı sürüyerek ve vakit vakit konuşmadan kahkahalarla boşanarak Erenköy'ün tuttuk yolunu.

(O.S./Tan gazetesi, 14 Temmuz 1935)

Bir filminden

Eski Kudüs, eski Roma...

Uzun, eğri burunlu ve uzun kıvrıkcık sakallı İsrail çocukları, geniş omuzlu ve ablak suratlı Roma lejyonlarının ayakları altında...

Kudüs, Roma'nın kölesi...

İsrail çocuklarının son prensesi dul bir kadındı. Dul kadının bir kızı, bir de oğlu var. Oğlunun adı Benhur.

Benhur, İsrail çocuklarının son prensi, anası ve kız kardeşiyle beraber Süleyman Peygamber'den miras kalan bir sarayda oturur.

Eski Kudüs, eski Roma...

O gün, ak sakallı yorgun bir Yahudi, peşinde bir eşek yederek Kudüs'ün kapısından girdi. Eşeğin üstünde başı örtülü bir Yahudi kadını var. Bu kadın Meryem'dir. İsa'yı doğurmaya geliyor.

Meryem'in eşek üstünde Kudüs'e girişinden bir gün sonra, Roma'nın İsrail çocuklarına gönderdiği yeni diktatör, on altı zenci kölenin taşıdığı bir tahtirevan üstünde şehrin kapılarına dayanmıştır.

Romalı yeni diktatörün şehir kapılarına dayandığı gün Benhur, 'o Beni İsrail'in son prensi, Romalı lejyon subayları arasında bir çocukluk arkadaşını tanıyor ve onu sarayına çağırıyor.

Romalı subay, Prens Benhur'u Süleyman Peygamber'den kalma sarayda tersliyor. "Köle Yahudilerin, Romalı efendilere boyun eğmeleri gerektir," diyor.

Benhur'la Romalı subay arasında geçen anlaşamamazlıktan birkaç saat sonra... Roma'nın Kudüs'e gönderdiği son diktatör, on altı zenci kölenin taşıdığı tahtirevan üstünde ve ayakları dibinde yatan çıplak bir kızın başını okşayarak Süleyman Peygamber'den miras kalan sarayın balkonu altından geçmektedir. İki yanda Romalı lejyonlar. Lejyonların iki yanında yeni diktatörlerini görmeye gelen gürültücü Kudüslüler.

Göbekli diktatör tam balkonun altına gelince yukardan bir taş düşüyor ve üstadın dazlak kafası bir karpuz gibi yarıyor ikiye...

Taşı kazara düşüren Benhur'dur. Benhur'un çocukluk arkadaşı Romalı subay, hemen askerlerini alıp saraya dalıyor. Benhur'u, anasını, kız kardeşini kısıvrak bağlıyor...

Benhur Roma kadırgalarında küreğe mahkûm edilmiştir. Bir kuru ekmeğe küreklere dayanan prens, kendisi bu beladan kurtulunca Yahudiliği de esaretten kurtarmaya yemin ediyor. Böylelikle genç Benhur bir ulusal kahraman namzedidir.

Denizler eski zamanlarda korsansız olmazmış...

Benhur'un içinde zincirlendiği Roma kadırgası günün birinde korsanlarla karşılaşılıyor.

Kavga gürültü, Roma kadırgası batıyor. Benhur başkalarını da kurtararak bir salın üstünde açılıyor deryalara... Az uz gidiyorlar. Derken karşıdan bir Roma kalyonu beliriyor. Kazazedeler kurtuluyorlar.

Romalı kaptan Benhur'u kendine evlatlık yapıyor.

Benhur, Roma'da rahat değildir. Yahudiliği kölelikten kurtarmak, anasını, kız kardeşini bulmak için cayır cayır yanıyor. Halbuki, Antakya'da Benhur'un eski vekilharcı, Hur soyunun paralarına konmuş, yan gelip keyif çatmaktadır. Vekilharcın bir de, güzel kızı var.

Günlerden bir gün Benhur bu işi duyunca. Romalı kaptan babalığından izin isteyip soluğu Antakya'da alıyor.

Antakya sirkinde yarışa hazırlık vardır. Benhur'un eski çocukluk arkadaşı ve onun başına bunca belalar getiren Roma lejyonları subayı da bu yarışlara girecektir.

Benhur bunu duyunca, "İntikam zamanı geldi," diyor ve o da yarışa giriyor. İki rakip uzun boylu at koşturmalarından sonra yan yana geliyorlar. Benhur kendi arabasının tekerleğini subayın araba tekerleğine geçirerek ustadı yere yuvarlıyor. Romalı subay boyluyor öteki dünyayı.

Bu sıralarda kaybolan ana kız ortaya çıkmıştır. Öte taraftan, vekilharç Benhur'a aile servetini vererek onu dünyanın en zengin

adamı yapmış, Benhur da vekilharcın güzel kızını koynuna çekerek kendini dünyanın en bahtlı âşığı kılmıştır. İşler yolunda. Gel gelelim, Roma'nın ayağı altında çiğnenen Yahudi ulusu ordu toplayıp kavgaya girmek istemektedir.

Benhur ki, ulusal Yahudi kahramanıdır, ne yapsın?

Bereket versin, bir gün bir eşek sırtında Kudüs'e giren Meryem'in çocuğu İsa Peygamber imdada yetişerek :

— Birbirinizi seviniz, kavgadan, dövüşten vazgeçiniz, diyor.

Prens Benhur dinliyor İsa'nın sözünü. Başına geçtiği kavgayı bırakıyor. Dünyanın en zengin adamı olarak ve Yahudileri ezmekte devam eden Romalıları severek ve affederek sevgilisinin koynunda Kudüs ufuklarının esrarlı güzelliğine dalıp kalıyor.

Bir filmde seyrettiğim Prens Benhur'un hikâyesi bu kadardır.

(O.S./Tan gazetesi, 15 Temmuz 1935)

BİR AŞKIN SONU

Bir delikanlı bir genç kıza sevdalandı. Olur iş değildir ama, genç kız da delikanlıya tutuldu.

Birlikte sinemaya, parka, bir gazetenin yaptığı deniz gezintisine gittiler. Ve sinemaya, parka, deniz gezintisine gittikçe birbirlerini daha çok sevdiler.

Delikanlının aklına orijinal bir düşünce geldi : genç kızla evlenmek.

Delikanlı gözü açık bir çocuktü ve bilirdi ki, genç bir kıza evlenme teklifi yapmak için onun önünde diz çökmek gerektir.

İyi ama bu diz çökme jimnastiğini nerde yapsın?

Sinemada mı? Parkta mı? Deniz gezintisinde mi? Kendi evine çağırsa kız utanır, gelmez.

Bir yer kalıyor. Genç kızın evine gitmek.

Bu düşünce aklına gelince delikanlı hemen söze başladı :

— Küçük bayan, dedi, evinize gelip sizi rahatsız edebilir miyim?

Genç kız bir parça durakladı :

— Ben rahatsız olmam, siz olursunuz, dedi...

Delikanlı rahatsız olmayı göze aldı ve ertesi gün genç kızın verdiği adresin kapısını çaldı. Burası bir sayfiye yerinde eski köşklenden biriydi. Kapıyı asık suratlı bir herif açtı :

— Ne istiyorsunuz? diye sordu.

— Bir küçük bayan soracaktım.

— Hangisini? Burda dört tane küçük bayan vardır.

— Üç numarada...

— Üç numarada iki tane vardır.

— Benim aradığım kumraldır.

— O, evde... Girin bakalım...

Delikanlı dar bir koridordan geçti.

Geniş bir odaya girdi. İçerisi erkekli kadınlı tıklım tıklım dolu. Köşede bir bavulun üstünde küçük bayan oturuyor.

Delikanlı odanın orta yerinde boylu boyunca uzanmış yatan

bir adamın üstünden atlayarak sevgilisine yaklaştı ve sesini tatlılaştırarak sordu :

— Bu ne hal? Yoksa bu akşam suare mi veriyorsunuz? Yoksa isim gününüz mü? Aşkolsun benden bunu sakladınız.

— Neler söylüyorsunuz? Suare falan verdiğim yok. Bu gördükleriniz de benim gibi kiracılarıdır.

— Ya sizin odanız nerde?

— Burası?

— Anlamadım.

— Ben de anlamıyorum. Buyrun siz de oturun.

Delikanlı yere oturdu. Ve bir müddet bu kadar kalabalık bir kiracı kütlesine kiralanan sayfiye köşklerindeki konforu düşündü. Sonra kendini toparlayarak söze başladı :

— Sizinle ciddi konuşmaya geldim, küçük bayanım.

Yerde yatan adam başını kaldırarak delikanlının sözünü kesti :

— Köyümüzü nasıl buldunuz?

— Köyünüz hakkında daha fikrim yok, ben küçük bayanla konuşmaya geldim. Ona bir çift sözüm var.

— Daha iyi ya, biz de dinleriz...

— İyi ama, nasıl olur?

— Neden olmasın, biz burada sayfiye hayatı yaşıyoruz. İçli dışlıyız. Birbirimizden gizlimiz, kapaklımız yok.

Delikanlı düşündü. Sonra birdenbire genç kıza sordu :

— Siz sayfiye hayatına pek mi meraklısınız?

— Tabii değil mi ya? Yazın bu sıcakta şehirde oturulur mu?

Delikanlı bu cevabı alınca sayfiye hayatına meraklı sevgilisinin önünde diz çökmekten vazgeçti ve fazla bir söz bile söylemeden, odanın ortasında yatan adamı yine çiğnememeye çalışarak çıkıp gitti.

İşte Erenköy, Göztepe filan gibi yerlerde köşklerini oda oda kiraya verenler bazen istemeyerek böyle kurulacak yuvaları daha kurulmadan yıkıyorlar.

(O.S./Tan gazetesi, 17 Temmuz 1935)

SEYFULLAH'A YARDIM EDELİM

Seyfullah sıkılgan, utangaç bir delikanlıdır. Seyfullah bu sıkılganlığına ve utangaçlığına bakmadan Ayşe'yi sevmektedir. Seyfullah, Ayşe'yi sevmesine bakmadan onunla evlenmek istemektedir.

Bir delikanlı bir kızı sevip onunla evlenmek isteyince ne yapar? Gidip kızın babasına başvurur. Halbuki Seyfullah sıkılgan ve utangaç bir delikanlıdır ve Ayşe'nin babasının karşısına çıkınca utancından ağzını bile açamayacağına emindir.

Seyfullah sıkılgan ve utangaç bir delikanlıdır ama, Ayşe açıkgöz ve kurnaz bir genç kızdır.

Utangaç ve sıkılgan bir delikanlı, açıkgöz ve kurnaz bir kızla evlenmek isterse ne olur? Açıkgöz ve kurnaz genç kız, utangaç ve sıkılgan delikanlıya yol gösterir.

Ayşe de bunu yaptı. Seyfullah'a dedi ki :

— Sen sıkılma, sevgilim. Yarın akşam bizim eve gel ve babamdan beni iste. Ona ne söyleyeceklerini, ne söylemek lazım-geldiğini ben şu kâğıda yazdım. Bak, al, oku! Sonra ezberlersin. Mesele kalmaz...

Seyfullah, Ayşe'nin uzattığı kâğıdı aldı. Bu daktiloyla yazılmış bir istidaya benziyordu. Seyfullah kâğıda bir göz gezdirdi. Yazılar şu satırlarla başlıyordu :

“Sayın bayım, kızınız Ayşe'yi bütün samimiyetimle sevmekte olduğumun elbette farkına varmışsınızdır.”

Seyfullah sevincinden kıpkırmızı olarak kâğıdı cebine koydu :

— Hemen ezberlemeye gidiyorum. Yarın akşam sizdeyim, dedi.

Ayşe sıkılgan sevgilisinin feraha çıkmasına sevindi ve ona :

— Yalnız, dikkat et Seyfullah, kâğıttaki yazıda bazı cümlelerden sonra boş satırlar bırakılmıştır. Oralara gelince senin susman lazım ki, babam da sana cevaplar verebilsin, dedi...

Ve genç kızla delikanlı ertesi akşam evde buluşmak üzere ayrıldılar.

Dünyada aksilikler eksik olmaz. Açık göz ve kurnaz Ayşe'nin yalnız sevgilisi Seyfullah değil, babası Bay Nuri de sıkılğan ve utangaç bir adamcağızdı.

Açık göz ve kurnaz bir genç kızın kendisiyle evlenmek isteyen sevgilisinden başka onu evlendirecek olan babası da sıkılğan ve utangaç olunca o kız ne yapar?

Sevgilisine gösterdiği kolaylığı kendi babasına da gösterir...

Ayşe de bunu yaptı. Tıpkı Seyfullah'ın eline sıkıştırdığı bir kâğıt gibi bir kâğıdı babasının eline verdi ve :

— Sen sıkılma, babacığım, dedi, Seyfullah yarın akşam senden beni istemeye geldiği vakit ona bu kâğıtta yazılı sözlerle cevap verirsin. Yalnız dikkat et, bazı cümlelerden sonra boş satırlar vardır. Buralarda sus ki, Seyfullah konuşabilsin...

Ayşe'nin, babasına verdiği kâğıttakiler şöyle başlıyordu :

— Evladım Seyfullah. Bu talebin beni şaşırtmadı. Zaten Ayşe ile senin biribirinizden hoşlandığınızı sezmiştim. Karım ve ben sana karşı derin bir itimat beslemekteyiz. Ayşe'yi bahtiyar edeceğinden eminiz. Muvafakat ediyorum...

Ertesi akşam, yemekten sonra, Ayşe ile anası, Seyfullah'la Bay Nuri'yi baş başa bırakarak dışarı çıktılar.

Bir an derin bir sessizlik oldu. Sonra Seyfullah duyulur duyulmaz bir sesle söze başladı :

— Öhö! öhö! dedi. Kızınız Ayşe'yi bütün samimiyetimle sevdiğimin...

Sözü Bay Nuri aldı :

— Öhö! öhö! dedi. Evladım Seyfullah, bu talebin beni... Affedersin, yavrum. Zamanında başlamadım... Sen devam et...

— Öhö! dedi Seyfullah...

— Öhö! dedi Bay Nuri...

— Öhö! dedi, Seyfullah, öhö, kızınızı bahtiyar edeceğime...

— Öhö! dedi, Bay Nuri, öhö, kızınızı bahtiyar edeceğime...

— Emin, emin olabilirsiniz, dedi Seyfullah.

Ve Bay Nuri yine bir aksiseda gibi tekrarlardı :

— Emin, emin olabilirsiniz...

Uzun bir sessizlik yine odayı kapladı. Yine söze Seyfullah başladı :

— Teşekkür ederim, babacığım.

Bay Nuri birdenbire kendine geldi ve sordu :

— Niye teşekkür ediyorsun evladım?

— Şeye!

Bay Nuri elindeki kâğıda bir göz attı :

— Bitirdin mi? dedi. Daha bende bir iki cümle var...

Seyfullah elindeki kâğıda göz attı :

— Bende kiler bitti, dedi.

Yine derin bir sessizlik odayı kapladı.

— Öhö! öhö! dedi Seyfullah.

— Öhö! öhö! dedi Bay Nuri.

— Bir sigara buyurmaz mısınız? dedi Seyfullah.

Bay Nuri, Seyfullah'ın uzattığı paketten sigarayı aldı...
Sustular.

Ve bu susuştan ancak odaya giren Ayşe'nin kahkahalarıyla
ayılabilirler.

(Orhan Selim/Tan gazetesi, 21 Temmuz 1935)

BİR BOŞANMA HİKÂYESİ

— Karımdan ayrılıyorum, dedi.

— Nasıl olur, dedim, daha evleneli bir yıl olmadı.

— Evleneli deme, dedi, nikâh olalı bir yıl olmadı.

Beraber yürüdük. Susuyordu. Suratı asıktı. Bir türlü çözemediği bir düğüme takılmış gibiydi.

— Yanıyorum, dedi birdenbire. Şu dondurmacıya girsek.

Dondurmacıya girdik. Arka arkaya iki dondurma yedi. Mendiliyle yüzünü sildi.

— Niye ayrılıyorsunuz? dedim.

Hemen cevap vermedi. Fakat şimdi konuşmak, anlatmak, çözemediği düğüme kendisine yardımım olur umuduyla anlatmak istediğini seziyordum.

— Çok mu merak ettin? dedi.

Başımı salladım.

— Öyleyse dinle, dedi. Ben Ayşe'ye bundan üç yıl önce rastladım...

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Ben Ayşe'ye bundan üç yıl önce rastladım. Bizim dairenin karşısındaki büyük mağazada tezgâhtardı.

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Tezgâhtardı... Gözleri şeytan gibiydi. Konuşması kurnaz. Güzel bir kız.

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Güzel bir kız... Git, gel, ahabap olduk. Ben bekâрім, o bekâr. Ben kimsesizim. Onun anası babası Anadolu'da. Kendisi tek başına burada bir ailenin yanında pansiyon oturuyor.

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Pansiyon oturuyor. Gezdik beraber, dolaştık. Sonunda ben ona âşık oldum, o bana...

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Beraber yaşamaya karar verdik. Aldım, üç odalı bir ev tuttum, getirdim. Tam iki yıl dünyanın en bahtiyar çifti

gibi yaşıdık. Benim, kesildikten sonra filan, elime doksan lira bir para geçiyordu. O çalıştığı mağazadan kırk kâğıt alıyordu. Sözümü kesme... Beraber kazanıyor, beraber yiyorduk. Ne ben onun eline bakıyordum, ne o benimkine. Ne ben onun gırtlakını doyurmak, üstünü başını yapmak pahasına kocalığını yapıyordum, ne o beni beslemek karşılığında karılığını. Sözümü kesme... İkimizi bağlayan sevdadan ve karşılıklı anlaşmadan başka bir bağ yoktu. Gel gelelim, hangi saadet uzun sürer? Bizimkinin de sonu yaklaşmışmış meğer. Oturduğumuz mahalleden bir başkasına taşındık.

— Biliyorum.

— Elbette bileceksin. İlk taşındığımız gece misafir gelmiştin. Her ne ise. Yeni evimizde bir hafta rahat oturduk oturmadık, bir akşam geldi beni dairenin kapısından aldı. Baktım, gözleri kıpkırmızı. Ağlamış. Suratı bir karış. Üzülmüş. Şöyle biraz yürüdük. Bir şey söylemiyor. Dayanamadım ben sordum : “Nen var, niye canın sıkıldı?” dedim. “Komşular,” dedi, “dedikodu yapıyorlar. Ben seninle metres hayatı yaşıyormuşum. Bu, mahalle için, mahalle arasında rezaletmiş. Hele sağ tarafımızdaki komşu hanım anarın eski arkadaşımı. Ona yazacakmış, kızın orospu oldu, sen nerelerdesin, diyecekmiş.” Güldüm, “Komşulardan bize ne?” dedim. “Anan sana ne karışır?” Biraz yatıştı.

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Biraz yatıştı. Gel gelelim iki gün sonra yine o kızarmış gözler, yine o asık surat. Baktım olacak gibi değil. “Bu mahalleden çikalım,” dedim. “Nereye gitsek aynı şey,” dedi. “Ya beni nikâh eder alırsın, ya ayrılırız.” Baktım olacak gibi değil. Nikâh kıydık...

— Biliyorum.

— Sözümü kesme. Nikâh kıydık. Kıydık ama, ikinci ayda işler değişmeye başladı. Bizim eski metres, şimdiki nikâhlı : “Ben artık gidip mağazalarda tezgâhtarlık edemem. Bugüne bugün senin karınım, beni beslemeye mecbursun,” diye tutturdu. Ve dediğini de yaptı, çıktı çalıştığı yerden benim sırtıma bindi. Başladık biz hanımı beslemeye, giydirmeye, kuşatmaya. İnsan tufeyliliğe alışmaya görsün. Bizim hanım hazır yiyeceğe başlayınca, günden güne, şunu isterim, bunu isterimleri artırdıkça artırdı. Ben bir sabrettim, iki sabrettim. Sonunda başladım kafa tutmaya. O istedi, ben kafa tuttum, çingar çıktı sonunda. Ayrılıyoruz işte...

— Biliyorum.

— Evet biliyorsun, demin söyledim. Yalnız sana bir sorgum var, şunu da bil bakalım: Benim hatun benim yanımda nikâhsız yaşadığı, kendi ekmeğini kendi kazanıp bana yalnız gönülden bağlı olduğu vakit mi utanılacak bir haldeydi, yoksa şimdi mi?

— Bilmiyorum... Fakat bu yalnız sizde görülen bir şey. Kimse duymasın ! dedim.

(O.S./Tan gazetesi, 1 Ağustos 1935)

DIŞÇİDE

Dişçinin bekleme salonu ağzına kadar dolu. Ara sıra, içerden, dişçinin diş çektiği odadan boğuk çığlıklar geliyor ve salonda bekleyenler birbirlerinin yüzüne bakıyorlar.

Kimisi resimli bir mecmuanın yapraklarını karıştırıyor, kimisi bir mabetteymiş gibi korku ve saygıyla kımıldanmadan oturuyor.

Ara sıra, diş çekilen odanın kapısı açılıyor, önde yüzü sapsarı bir müşteri, arkada beyaz gömlekli dişçi görünüyorlar. Diş çekilen, yahut doldurulacak dişinin siniri koparılan, bekleme salonundan geçip gidiyor ve dişçi soruyor :

— Sıra kimin? Buyrun, rica ederim.

Bekleme salonundakiler sıralarının geç gelmesini istemektedirler. Kim bilir, belki bir mucize olur ve ağrıyan dişleri ya kendi kendine ağızlarının içine düşüverir, ya ağrısız, sızısız kendiliğinden doluverir...

Dişçi yeni bir müşteriyi savdıktan sonra yine sordu :

— Sıra kimin? Buyrun, rica ederim...

Bekleyenlerin arasından uzun boylu bir adam fırladı. Dudaklarında tatlı bir gülümseme, doktora doğru yürüdü. Dişçinin omuzuna vurarak :

— Cesaret doktor, dedi. Aldırmayın...

Bekleme salonundakiler, dişçiye cesaret veren bu yaman adama şaşkın gözlerle bakarlarken, dişçiyle beraber diş çekilen odaya girdi ve dudaklarında silinmeyen gülüşüyle konuşmasına devam etti :

— Bu berbat bir diş, doktor. Çekmek lazım, acımadan.

Doktor, bu sabırsız müşterisini biraz yatıştırmak istedi :

— Durun, bir bakalım, gözden geçirelim...

Müşteri boyuna konuşuyordu :

— Gözden geçirmek filan istemez, doktor. Sonra ben öyle dolambaçlı yollardan gitmesini sevmem. Diş ağrısı mı? Hiç naz istemez... Yapışmalı köküne, çekip çıkarmalı. Siz de böyle düşünmez misiniz, doktor?

— Bir bakalım da hele, belki doldururuz...

— Doldurmak mı? Hayır, doktor. Kafa tutan, isyan eden bir diş doldurulmaz, sökülür. Bu, benim prensibimdir. Kafa tutanın kafası kökünden kesilir...

— Siz bilirsiniz, bayım, yalnız bir bakalım da, diş çekilirken ağrıyı duyurmamak için küçük bir şırınga yapalım...

— Şırınga mı? Ne diye? Ağrı duymamak için mi? Ben, doktor, ağrıya taraftarım. Ağrı ruhu temizler. Ağrı, beşeriyet için su gibi, ekmek gibi lazımdır. Yalnız, doktor, söz arasında şunu sorayım, bu ağrıyı kesen şırınga için de ayrı para mı alıyorsunuz?

— Evet... Küçük bir fark... Ehemmiyetsiz bir şey...

— Mesele bunda değil, doktor. Dedim ya, ben ağrı taraftarıyım. Dişi ağrıtarak çekmeli, sökmeli...

— Peki, siz bilirsiniz, bayım. Öyleyse şöyle, şu koltuğa buyurunuz.

Ağrı taraftarı, cesur müşteri birdenbire geriye çekildi :

— Ben... ben... ben mi, doktor? Ben mi şu koltuğa oturacağım. Yanılıyorsunuz, doktor... diye telaşlı telaşlı söylenerek kapıya doğru yürüdü. Bekleme salonuna açılan kapıyı açtı ve seslendi :

— Haydi gel, yavrucuğum, gel...

Bekleme salonunda oturanların arasından ufak tefek bir kadıncağız doğruldu. Korka korka diş çekilen odanın kapısı önünde duran cesur, ağrı taraftarı müşteriye yaklaştı. O, kadıncağız elinden tutup içeriye sürükledi :

— Otur şu koltuğa, yavrucuğum, dedi.

Sonra doktora döndü :

— Cesaret, doktor, diye gülümsedi, çekin bu lanetli diş. İki gündür karıcığıma çektiirmedeği kalmadı, bu çekilesice dişin.

(O.S./Tan gazetesi, 4 Ağustos 1935)

BACAKLAR

Ona dedim ki : “Böyle ne yapıyorsunuz? Ve bütün bir gece sabaha kadar neden böyle kahve içiyorsunuz?” Yüzüme bir tuhaf baktı ve öyle sandım ki, söylediklerimi anlamadı. Dedim ki : “Başka bir iş yapmaz mısınız? Bütün gece sabaha dek kahve içmekten gayrı gördüğünüz bir iş yok mudur?” Sustum, sonra ona dedim ki : “Garsonlar, sizin böyle boyuna kahve içişinizi seyretmekten yorulmuşlardır. Bu böyle ne demek oluyor?” dedim...

“Benim için üzölmeyin,” dedi, “değmez.” O zaman ona anlattım ki, onun için üzöldüğüm filan yoktur. Ben, bir piyano çalıcısı için üzöleceğim. Ne diye!.. Yalnız bütün bir gece taştan iki köpek gibi karşılıklı bakışmaktan sıkılmışım ve ona söz olsun diye bunu sormuştum.

Düşünün bir erkekle bir küçük barda baş başa oturuyorsunuz ve o hiç durmadan, size tek kelime söylemeden boyuna birbiri ardınca sigara tazeleyip kahve içiyor...

Sizi bu halde, böyle bir adamla etraftan görenler ne derler sonra?

Ben, onun için üzölecekmişim! Ne diye sanki? Sanki ne diye bunu söyledi?

Dışarı çıktık, bir taksiye bindik. Hâlâ onun dudaklarında sigarası. Bütün konuşması bir “evet”le “hayır”dan ibaret.

Taksi ağır ağır ilerliyor. O birdenbire canlandı : “Ne güzel bacakların var, bebeciğim,” dedi... Ben, ona dedim ki : “Aylardır tiyatrodasınız da yalnız şimdi mi bacaklarımın güzelliğini farkettiliniz. Eğer bacaklarımın güzelliğini aylardır farketmedinizse,” dedim, “öyle boyuna gözlerinizi sahneye dikmiş nereye bakıyordunuz?” Ve sustum. Ve sustuktan sonra yine ona dedim ki : “Sizden daha çok inandığım birçok erkekler de bana sizden önce aynı şeyi söylediler. Fakat siz söyleyin bakayım,” dedim, “tiyatroda nereye bakıyordunuz?”

Birçok müzisyene bu garip adamı tanıyıp tanımadıklarını sordum. Hepsi bu piyanisti tanıyorlarmış.

Kendi kendime dedim ki : "Mademki onu tanıyorlar, ben de tanmalıyım."

Onun piyanistliğini, benim balerinliğini yaptığım tiyatrodan artık her gece beraber çıkıyor, aynı küçük barda beraber oturuyor-duk. Ne o kahvelerini azalttı, ne ben onun ağzından : "Ne güzel bacakların var, bebeğim" sözünden gayrı bir lakırdı işittim.

Bir hafta böyle geçti. Son gece ona dedim ki : "Bacaklarımdan başka bir yerimi beğenmiyor musunuz?"

Gülerek yüzüme baktı : "Hayır!" dedi...

Kızdım. Kan tepeme çıktı... Hemen taksiyi durdurdum ve atladım aşağıya...

Aradan bir hafta daha geçti. Artık ne tiyatroya geliyordu, ne o küçük bara...

Bir ay sonra şehrin en büyük caddesinde bir duvar ilanı gördüm. Koskocaman harflerle üstünde : "Bacakların ne güzel bebeğim!" yazılıydı. Altında "Büyük operet, 3 perde" kaydı vardı.

Operet oynandı. Benim bacaklarım onun ellerine büyük bir servet ve ismine büyük bir şöhret getirdi.

Fakat insanlar nankördür, operetinde benim bacaklarıma bir figüranlık olsun vermeyi akıl etmedi. Şimdi o hususi otomobilinde bulvardan geçerken ben yorgun bacaklarımı kaldırımlarda sürüyorum. Ne talihsiz bacakların varmış, bebeğim!..

(O.S./Tan gazetesi, 7 Ağustos 1935)

KUKLACI

Dilimde ve gözümde çocukluğumdan kalan en esrarlı hatıralardan biri de horozşekeridir.

Bugünkü çocuklar, kalaydan kâğıtlara sarılı, küçük dört köşelere bölünmüş, kötü kahve, sakarin ve sulu süttten yapılan çikolataları yiyorlar.

Bizim çocukluğumuz, incecik, sakız gibi ak değneklerinin tepesinde alev parçaları gibi şahlanan horozşekerlerini yerd...

Horozşekerine o ateş kırmızılığını veren boya, eski çinilerin zümrüt yeşili gibi ortadan kayboldu...

Geçmiş günlere hasret çekmiyorum. Çocukluğuma göresim gelmedi.

Sadece size, küçücük dillerimizle yalaya yalaya horozşekerlerini eritirken, korku, sevinç ve şaşkınlıkla oyunlarını seyrettiğimiz bir kuklacının hikâyesini anlatmak istiyorum.

Benim içimde, horozşekeriyle size hikâyesini anlatmak istediğim kuklacının hatırası birbirine bağlı durmaktadır.

Bugün bile, ne vakit, bir kulak çınlaması gibi, birdenbire dilimde horozşekerinin tadı dolaşıp kayboluverse, o kuklacının kuklalarını görür, seslerini duyar gibi olurum.

Bizim mahalleye onun ilk gelişi büyük bir şaşkınlık uyandırmıştı. Biz, küçük insan taklitlerini yalnız Karagöz perdesinin arkasında, tek satırlı, titrek ve silik renkli birer gölge biçiminde seyretmeye alışmıştık. Oysaki, kuklalar Karagöz'ün ezbere bildiğimiz kahramanlarına benzemeyen, onlar gibi giyinmeyen, onlar gibi konuşmayan, insana daha yakın, insanı daha çok andıran mahluklardı.

O günden bugüne çeşit çeşit kukla oyunu ve Karmen operasını bile aslından daha az gülünç yapabilmek ustalığını gösteren kuklacılar seyrettim. Fakat bunlardan bir tekinin oyununda, çocukluğumun kuklacısı Nuri Kaptan'ın hünerini görmüş değilim.

Onun kaptanlığı nereden geliyordu? Bir gün bunu sormuştum da ona, bana demişti ki :

— Kaptanlığı ben kendi kendime takınmışımdır. Daha Yedikule surlarından dışarı çıkmadım, Boğaziçi vapurlarından başkasına binmedim, ama günün birinde, mutlaka, büyük deniz yolculukları yapacağım...

Nuri Kaptan ince uzun boylu, kara kaytan bıyıklı, yirmi beş otuz yaşlarında bir delikanlıydı. Kuklalarını birbirine benzemeyen inceli kalınlı seslerle konuştururken, biz bu seslerin sahiden de kuklaların ağzından çıktığını sanırdık.

Kuklalarının içinde seyrek uzun sakallı bir bezirgân, al yanaklı, hokka ağızlı bir dünya güzeli, atılgan, kavgacı bir gemici vardı ki, bütün oyunlar eninde sonunda bu üç kişinin başından geçerdi. Dünya güzeli bezirgân bir büyücü kocakarıdan satın alarak bir kaleye kapatır, fakat gemici kızı kaleden kaçırarak uzak denizlerine götürürdü...

Nuri Kaptan bizim mahalleye haftada bir gün uğrardı, cumaları... Oyun bittikten sonra en büyük merakı, babamın kitapları arasından aşırđığım büyük, resimli, Fransızca bir coğrafya kitabının resimlerine bakmaktı.

Hiç unutmam, bir Şeker Bayramı, Nuri Kaptan işini bitirdikten sonra, benden bu coğrafya kitabını kendisine vermemi istedi.

— Fransızca okumak bilmem ama, dedi, resimlerine bakarım. Kitabı verdim.

Dört gün sonra, bayram ertesi mektepten eve döndüğüm vakit, annem bana mukavva bir kutu uzattı. Kutuyu açtım. İçinde Nuri Kaptan'ın al yanaklı, hokka ağızlı dünya güzeli yatıyordu. Bunu, "Küçükbeye verirsiniz," diye kendisi bırakmış bizim eve...

Nuri Kaptan o cuma görünmedi. Ertesi cuma yine yok. Ve artık bir daha onu mahallede görmedik...

Bu çeşit her hikâyede olduğu gibi, aradan yıllar geçti. Umumi Harp, Mütareke... İncecik, sakız gibi değneklerinin tepesinde birer alev parçası gibi şahlanan horozşekerlerinin yerini, kalaydan kâğıtlara sarılı çikolatalar aldı.

Yine bu çeşit hikâyelerde olduğu gibi, bir gün Köprüden geçiyordum. Köprü memurları bir adamın yakasına yapışmışlar köprü parası istiyorlar. Adamcağız çırpınıyor. Bağırıyor. Bu sesi tanıdım birdenbire, dilimde bir horozşekerinin tadı, bir kulak çınlaması gibi belirip kayboluverdi.

— Nuri Kaptan! dedim.

Yüzüme baktı. Kaptan'ın sosyeteye karşı eda edemediği kırk paralık borcunu verdim. Yakasını bıraktılar...

Nuri Kaptan öyle değişmişti ki, yaşlanmış, zayıflamış kamburu çıkmıştı.

— Beni tanıdın mı? dedim.

Gülümsedi :

— Hayır, beyim, dedi...

— Ben, senin “dünya güzeli”ni hediye ettiğin çocuğum, dedim.

Hiç düşünmeden cevap verdi :

— Hâlâ duruyor mu?

— Duruyor, yalnız kolları kırıldı.

Yan yana yürüyorduk. İnceden inceye bir kış başlangıcı yağmuru çiseliyordu. Ceketinin yakasını kaldırdı. Tam Köprünün ortasına gelmiştik. Limana giren büyük bir yolcu vapurunun düdüğü öttü birdenbire. Nuri Kaptan şöyle irkildi bir; durduk :

— Çok dolaştım, beyim, dedi, Arabistan'ını, Hindistan'ını, Bombay'ını, hani senin verdiğin kitabın bütün resimlerini dolaştım.

Şaka etmek istedim :

— Bana cansızını verdikten sonra, canlı dünya güzelini bulmak için galiba? dedim...

Yüzüme baktı. Uzamış tıraşının akları karasından çoktu...

— Sen, sana verdiğimin kollarını kırmışsın, beyim, dedi. Ben daha benimkinin kılına halel getirmedi. Kunduralarımız yırtık, sırtımız kamburlaştı ve lakin yüreğimiz gençtir, beyim dedi... Bulacağız, beyim, dedi...

Cevap vermedim. O şimdi Galata rıhtımından açılan bir gemiye bakıyordu.

— Yürüyelim, dedim.

— Yürüyelim, dedi.

Yürüdük ve Karaköy'de birbirimizden ayrıldık...

O gün bugündür Kuklacı Nuri Kaptan'ı bir daha göremedim. Fakat onun eninde sonunda, kılına bile halel getirmediği dünya güzelini bulduğuna eminim...

(Orhan Selim / Resimli Ay dergisi, 2 İkinci Teşrin 1935)

BEDREDDİN'İN ÖLÜSÜ

Yıl 823'tü, çocuklar...

Hünkâr'ın iradesi ve İranlı Molla Said'in fetvâsıyla Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin'i bir ağaca asmıştılar.

Gecenin geç ve yıldızsız bir saatiydi.

Yavaş sesle, korkarak yapılan bir ihanet konuşması gibi yağmur çiseliyor. Ağacın kalın ve yapraksız bir dalında sallanan 79 yaşındaki Bedreddin'in çırılçıplak ölüsü ıslanıyordu. Dermansız, ince kolunun ucunda bembeyaz bir ışık külçesi gibi yanan sağ eli, bir bakırcı dükkânının kapalı kepenklerine yukardan dokunacak, kepenkleri açıp dükkânın bakır kızılılarıyla dolu karanlığını aydınlatacak gibiydi.

Simavne Kadısı Oğlu Bedreddin'in bu sağ eli, naralar, aç çocuk çığlıkları, at kişnemeleri, zincir ve kırbaç sesleriyle dolu havaların içinde, göz alabildiğine sınırsız, dalgaları köpürmüş serin bir deniz pırıltısıyla dolaşmıştı, çocuklar...

O, "Varidat"ı bu eliyle yazdıydı. Suların, toprakların ve yemişlerin, din, ırk ayrılığı gözetmeksizin, yeryüzünü işleyenlerin müşterek mülkü olduğunu söyledi. Anadolu ve Karaorman köylüleri yeryüzünün yemişlerini bu elin açtığı kardeş sofrasında yemek için, o güne dek işitilmemiş bir kavga türküsünün sevinciyle ayaklandılar.

Devrin sultanı, sırma cepkenli, al atlas külahlı ordularından birinin başına şehzadelerinden birini geçirip onların üstüne gönderdi. Şehzade'yi yendiler...

Bedrettin, sultanın özüyle çarpışmak için, Rumeli'ye geçti... Karaorman'da ihtilal ordusunun çadırlarını kurdu. Çarpışma olmadı fakat. İhtilal çadırlarının sıcaklığına dost gibi sığınan hünkâr uşakları, bir gecenin karanlığıyla anlaşılarak Simavneli'yi kaçırdılar, Edirne'ye getirdiler. O vakit, dünyasının en büyük bilgini, sınırsız toprağın, işleyen kolun, duyan yüreğin şeyhi, ihtilalin dev adamı, dinsiz Bedreddin; kendisinin idamını isteyen Molla Said'in hattı talik ile yazılmış fetvasını, gözlerinde yenilmemiş bir pırıltı, işte bu

sağ eliyle imzaladıydı, çocuklar...

Gece...

Yağmur çiseliyor..

Simavne Kadısı Oğlu Bedreddin'in çırlıçıplak ölüsü, kepenkleri inik, yüzlerini elleriyle kapatmış analar gibi dilsiz Edirne esnaf çarşısında, yapraksız bir ağacın dalından sallanıyordu.

Köşeden üç adam belirdi. Birisinin yedeğinde kır bir at vardı. Eğersiz bir at... Bedreddin'in asıldığı ağacın altına geldiler... Soldaki pabuçlarını çıkardı ve Sakızlı bir gemicinin ustalığıyla ağaca tırmandı. Aşağıda kalanlar kollarını açıp beklediler. Ağaca çıkan adam, Bedreddin'in uzun ak sakalı altından ince boynuna bir yılan çevikliğiyle sarılmış olan ıslak, sabunlu ipin düğümünü kesmeye başladı. Bıçağın ucu birdenbire ipten kaydı ve ölünün uzamış boynuna saplandı. Kan çıktı. İpi kesmekte olan adam sapsarı oldu. Sonra eğildi, yarayı öptü, doğruldu, bıçağı aşağı attı ve yarısından çoğu kesilen düğümü elleriyle açarak uyuyan oğlunu anasının kollarına bırakan bir baba sevgisiyle Bedreddin'in ölüsünü aşağıda bekleyenlerin kucaklarına teslim etti. Onlar, çıplak ölüyü çıplak atın üstüne koydular. Ağaca çıkan aşağı indi ve bu üç kişiden en genci, çıplak ölüyü taşıyan atı yedeğinde çekerek, çiseleyen yağmurla ıslanmış gecenin içinde kayboldu...

Balkan Harbi'nden önceydi. Ben dokuz yaşındaydım. Dedemle Rumeli'nde bir köylüye konuk olduk. Köylü mavi gözlü, bakır sakallı bir adamdı. Bol kırmızı biberli tarhana içtik. Kıştı, Rumeli'nin kuru, bıçak gibi keskin, ağırbaşlı kışlarından biri.

Köyün adını hatırlayamıyorum. Yalnız, yarı yola kadar bizimle gelen jandarma, bu köyün köylülerini dünyanın en inatçı, en vergi vermez, en kafa tutar insanları diye anlattıydı. Jandarmaya göre, bunlar ne Müslüman, ne gâvurdular... Belki kızılbaşlılar... Ama tam da kızılbaş değil...

Köye girişimiz hâlâ aklımdadır. Güneş battı, batacak. Yol donutmuş. Yolda cam parçaları gibi parıldayan donmuş su birikintilerinin aynalarında kızzılıklar...

Köyün karanlıklara karışmaya başlayan ilk çitlerinde bir köpek bizi karşıladı. İri, akşamın gölgeleri içinde kendi kendinden

daha iri görünen bir köpek... Havlıyordu, donmuş, renkli havaları boydan boya yırtarak havlıyordu. Arabacı dizginleri kastı. Köpek atların göğüslerine doğru sıçrayıp saldırıyor.

Ben, "Ne oluyor?" diye başımı arabacının arkasından dışarı uzattım... Arabacının kamçıyı tutan kolu, dirseğiyle yüzüme çarparak kalktı ve ince bir şaklamayla köpeğin başına indi. Tam bu sırada kalın bir ses duydum :

— Hey!.. O vurduğun köylü de, sen kaymakam mısın?..

Dedem arabadan indi, köpeğin sahibine merhaba, dedi... Konuştular... Sonra köpeğin sahibi, bakır sakallı, mavi gözlü adam bizi evinde konuk etti.

Kulaklarımda çocukluğumdan kalan birçok konuşma vardır. Bunlardan çoğunun manasını büyüdükçe anlamış, kimisine gül-müş, kimisine şaşmış, kimisine kızmışumdur. Fakat çocukken, yanımda büyüklerin yaptıkları hiçbir konuşma, mavi gözlü, bakır sakallı köylüyle dedemin o geceki konuşmaları gibi, bütün hayatım boyunca dokunaklı olmamıştır.

Dedemin yumuşak, çelebice bir sesi vardır; ötekisi, kalın, hırçın ve inançlı bir sesle konuşuyordu.

Onun kalın, hırçın ve inançlı sesi diyor ki :

— Çıplak ölüsünü ağaçtan indirip eğersiz atın üstünde kaçıranlardan biri bizim köydendi...

İlkönce ölüsünü bizim köye getirdi. Yamacın üstündeki kara ağacın altına gömdü... Sonra Hünkâr atlıları köyü bastılar... Atlılar gittikten sonra yamacın üstündeki kara ağacın altından ölüyü çıkardı, belki bir daha basarlar da bulurlar diye aldı ölüsünü çıktı köyden... Bir daha da dönmedi...

Dedem soruyordu :

— Buna emin misin?

— Elbette... Bunu bana anamın babası söylerdi. Ona da dedesi söylemiş, onun dedesine de dedesi... Bu böyle gider...

Odada bizden başka sekiz on köylü daha var. Ocağın kızıla boyadığı alaca aydınlık dairenin çevresinde oturuyorlar. Ara sıra bir ikisi kımıldanıyor ve bu alaca aydınlık dairenin çemberinden içeri giren elleri, yüzlerinin bir parçası, omuzlarından birisi kırmızılaşıyor.

Bakır sakallının sesini duyuyorum :

— O gelecek yine... Çırılçıplak ağaca asılan, çırılçıplak gelecek

yine...

Dedem gülüyor :

— Sizin bu itikadınız, diyor, Hristiyanların itikadına benziyor. Onlar da İsa Peygamber tekrar dünyaya gelecektir, derler... Hatta biz Müslümanların içinde bile, İsa Peygamber'in günün birinde Şam-ı Şerif'te gözükceğine inananlar vardır...

Dedemin bu sözlerine o birden karşılık vermiyor... Kalın parmaklı elleriyle dizlerini tuta tuta, ağır ağır doğruluyor... Şimdi bütün gövdesiyle ocağın kızıl aydınlığı içindedir. Yüzünü yandan görüyorum. Sakalı daha kırmızı, gözleri daha mavi gibi... Büyük düz bir burnu var. Kavgaya eder gibi konuşuyor :

— İsa Peygamber'in ölüsü etiyle, kemiğiyle, sakalıyla dirilecekmiş... Bu yalandır... Bedreddin'in ölüsü etsiz, kemiksiz, sakalsız, bıyıksız, gözün bakışı, dilin sözü, göğsün soluğu gibi dirilecek... Bunu bilirim işte... Biz, Bedreddin kuluyuz, ahrete, kıyamete inanmayız ki, dağılan, fena bulan bedeninin yine bir araya toplanıp dirileceğine inanalım... Bedreddin yine gelecek diyorsak, sözü, bakışı, soluğu gelecektir diyoruz...

Sustu, yerine oturdu... Dedem Bedreddin'in geleceğine inandı mı, inanmadı mı, bilmiyorum. Ben dokuz yaşımda buna inandım, otuz bu kadar yaşımda yine inanıyorum...

(Nâzım Hikmet/Resimli Her Şey dergisi, 9 İkinci Teşrin 1935)

Tevkifhane hastanesinin taş penceresinden aşağıya avluya baktı. Avlu kapısıyla kısım kapıları arasında gidip gelirken ortalıkta dolaşan güvercinleri havalandıran meydancılar boyuna bağıryorlar.

Bugün. tevkifhanenin ziyaret günlerinden biri. Avluda meydancıların bahşişlerini veren ziyaretçiler, görmeye geldikleri mevkuların isimlerini bağırttıktan sonra telaşlı telaşlı kısım kapılarına doğru gidiyorlar. Taş merdivenin üstünde üç hasta ve üç kedi güneşliyor.

Niyazi gözlerini kapadı, meydancıların müjdeli bir sesle haykırdıkları isimleri dinledi :

— Dokuzuncu koğuştan Şaban oğlu Nuri!

— Şileli Recep.

— Seyfi Kaptan.

— Sait Bey kapıaltına!

— Sarı Ali!... Hayda, dördüncü koğuştan Tahsildar Hüseyin Efendi!..

Tevkifhaneye gireli bir ay olmuştu. İkinci haftasında hastaneye çıkarmışlardı. Bir aydan beri, hele hastaneye çıktı çıkalı, her ziyaret gününde kendi adının da böyle avaz avaz, güvercinleri ürküterek, kısım kapılarından taşan uğultuları bastırarak haykırılmasını beklemişti.

Hastalar ziyaretçileriyle yukarda, hastanede, kendi taş hücrelerinde görüşüyorlardı. Niyazi iki haftadır, her ziyaret günü sabahleyin erkenden kalkıyor, yatağını düzeltiyor, hastane hademesinden bir iskemle istiyor, iskemleyi yatağının başucuna koyarak bekliyordu. Fakat her seferinde gardiyanlar avluda arka arkaya düdük çalmaya başlayıp meydancılar : “Ziyaret paydos!.. Paydos!..” diye bağırdıktan sonra o, bu iskemleyi, o gün de üzerine hiç kimsenin oturmadığı iskemleyi eski yerine götürüyordu.

İşte yine boş iskemle yatağın başucundadır. Saat iki. Paydos üçte. Yine gelmedi. Niçin gelmiyor?

Niyazi alnını pencerenin demir parmaklıklarına dayayarak avlunun yüksek duvarı arkasındaki kırmızı kiremitli mahalle damlarına baktı. Damların üstünden, uzaklarda, Haydarpaşa istasyonu, Kadıköy, Moda yakaları, Fenerbahçe ve Adalar görünüyordu. Demirlerin ve duvarların dışındaki bu dünya parçasının bugünkü güneşli kış sonu ikindisinde tuhaf bir hali var: Galata rıhtım kahvelerinde aynaların arasına asılan taşbasma "İstanbul Manzarası" resimlerine benziyor. Renkler öyle çiğ ve çocukça, şekiller öyle hareketsiz. Yalnız, bu taşbasma resmin önünden kıvıl kıvıl, canlı bir deniz geçiyordu, mavi derisi ışıltılarla ürperen bir deniz.

"Yine gelmedi. Niçin gelmiyor?"

Zehra ile altı yıldır beraberdiler. Nikâhsız yaşıyorlardı. Fakat altı yılın bağı nikâh zincirinden daha kuvvetli değil midir? Belki nikâhsız oldukları için mahalleden görüşme ilmühaberi çıkaramıyor. Ama mahallede onların nikâhsız olduklarını kimse bilmez ki... Belki çalıştığı yerden izin alamıyor. Bir gün işe gitmese, "Hastaydım" dese kovmazlar ki...

"Yine gelmedi. Niçin gelmiyor?"

Ziyaretçisi olmayan mahpus cezasını iki misli çeker.

Niyazi'nin dışarda hısımlı, akrabası, anası, babası yoktu. Yakın arkadaşları suç ortağıydılar; onlar da içerde. Niyazi demirlerin ve duvarların arkasında Zehra'dan başka kimsenin yolunu bekleyemez. Ona dışardan, ümitli güler bir yüz ve içerde verilen iki kuru tayına katık getirecek yalnız Zehra'dır. Fakat bütün suç ortaklarının, hatta "Âdembaba" koğuşunda, çıplak, yağsız, sarı derilerinin bitlerini üzerinde yattıkları gazete kâğıtlarına döken tevkifhane "Parya"larının bile ziyaretçisi geliyor. Zehra gelmiyor.

Niyazi içeri düştüğü vakit üzerinde yüz kuruşu vardı. Yirmi beşini ilk gece "Allah kurtarsın" parası diye koğuş ağasına verdi. Bugün sigara parası bile yok.

İçerde, suç ortakları, hele kapı komşusu Nuri ona yardım etmek istemişti. Fakat Niyazi, sapsarı yüzü birdenbire kızarak :

— Sağ ol, Nuri, demişti, teşekkür ederim... Hiçbir şeye ihtiyacım yok şimdilik... Hem siz de burada para kesmiyorsunuz ya!.. Sizin ziyaretçileriniz ancak size göre getiriyor. Sonra, nasıl olsa, Zehra yarın öbür gün mutlak gelir...

Niyazi'nin bu acayip huyunu dışardan da bilen arkadaşları artık bir daha ısrar etmediler. Ve Niyazi, her ziyaret gününde kendi adının da güvercinleri ürküterek, kısım kapılarından taşan uğultuları bastırarak avaz avaz haykırılmasını bekledi, durdu.

Vizitelerini yapan doktorların ve sıhhiye memurunun arkasından tevkifhane kapıları kapanınca içerde hastanenin başında üç hademesiyle Mehmet Bey kalırdı. Hastane hademelerinden ikisi katilden maznundu, birisi sirkatten. İki on beşer sene yemişlerdi, evrakları temyizde idi. Üçüncüsünün mahkemesi daha bitmemişti. Tevkifhanenin Lokman Hekimi Mehmet Beye gelince, üç yıldır süren ve kararı temyizde iki defa bozulan bir davanın peşindedir.

Mehmet Bey, Harb-ı Umumi'de seyyar hastanelerde kâtiplik etmişti. Bundan dolayı geceleri koğuşlardaki ufak tefek kavgaların yaralarını büyük bir ustalıkla dikebiliyor ve ince uzun parmaklı elleri hastane ecza dolaplarının raflarında kaza çıkarmaksızın dolaşabiliyordu.

İşte o ziyaret günü, Niyazi yatağının başucundaki boş iskemleye arkasını dönmüş uzaklardaki denizi seyredirken Nuri hastane koridorunda Mehmet Beye yanaştı :

— Beyim, dedi, sizden bir şey soracaktım.

Mehmet Bey gülümsedi, hafif ve çok nazik bir sesle ve kelimeleri birbiri arkasına çabuk çabuk dizerek :

— Rica ederim, dedi, buyrun... Emredin. Bir yeriniz mi ağrıyor? Bir şikâyetiniz mi var?

— Hayır, benim bir şeyim yok. Yalnız, bizim Niyazi'yi soracaktım. Buradan hapishane hastanesine ne zaman kaldıracaksınız? Ameliyat olacakmış değil mi?

— Evet, ameliyat olacak... Umumi Hapishane Hastanesi'ne öbür gün kaldırılır zannederim.

— Ameliyat tehlikeli mi?

Mehmet Bey Niyazi'nin çok tehlikeli bir ameliyattan geçeceği-

ni biliyordu. Hatta bir aydan beri tanıdığı bu delikanlıya dehşetli acıyordu. Fakat gülümseyişini hiç bozmadı. Sadece, bu sefer, beyaz uzun gömleğinin düğmeleriyle oynayarak :

- Hayır, dedi, ehemmiyetsiz bir şey... Üzülmeyin... Geçer...
- Niyazi'yi görebilir miyim?
- Rica ederim buyrun... Rica ederim...

Kapının birdenbire açıldığını duyan Niyazi, olduğu yerde telaşla döndü. Elleri titriyordu. Bir şey söylemek, haykırmak ister gibi açılan ağzı öylece kaldı.

Nuri gülerek yatağa yaklaştı, boş iskemleye oturdu :

— Niyazi, dedi, müjdem ver...

— Ne müjdesi?

— Sana bir mektup var.

Niyazi'nin elleri titremeye başladı :

— Mektup mu? Kimden?

Nuri duraklar gibi oldu. Sonra bastı kahkahayı :

— Sorduğun şeye bak be! Kimden olacak... Zehra'dan... Al işte oku... Bizimki uğramış Zehra'ya... Şimdi getirdi...

Mektup "Niyazi Bey" diye başlıyordu. Mektup Zehra'dandı. Çünkü altı yıllık bağlarına rağmen Zehra ona evde bile "Niyazi Bey" derdi. Semtlerinde ve işinde ona "Bey" diyen biricik insan Zehra idi.

Zehra ilmühaber çıkarmakla uğraştığını yazıyor ve, "Önümüzdeki hafta mutlaka ziyaretinize geleceğim," diyordu.

Nuri ayağa kalktı :

— Benimki aşağıda bekliyor, dedi, paydostan sonra yine gelirim. Ha, bak az kalsın unuttuyordum. Zehra sana yetmiş beş kuruş da göndermiş.

Zehra'nın gönderdiği yetmiş beş kuruş, bir beyaz çeyrek, iki büyük yirmi beşlik ve iki sarı on kuruşluktu.

Niyazi'nin gözleri dolu dolu oldu. Kendini tutmasa ağlayacak. Zehra'nın mektubunu bir daha okudu. Islak gözleri keyifli keyifli güldü. Derin ve rahat bir nefes aldı. Artık ziyaret günlerinde, güvercinleri ürküterek ve kısım kapılarından taştan uğultuları bastırarak onun adını da haykıracaklar.

Niyazi'yi iki gün sonra tevkifhane hastanesinden hapishane hastanesine kaldırdılar. Fakat iki büyük yirmi beşliği, bir beyaz çeyreği ve Zehra'nın mektubuyla ameliyata giden Niyazi'nin bir hafta sonra tevkifhane kalemindeki dosyasına "Vefat etmiştir" diye şerh konuldu. Ve Niyazi'nin arkadaşları o haftaki ziyaret gününde onun adının da avaz avaz, güvercinleri ürküterek, kısım kapılarından taşan uğultuları bastırarak haykırılmasını beklemediler. Çünkü biliyorlardı ki, mektubu yazan, yetmiş beş kuruşu veren Zehra değil, Niyazi'nin suç ortağı Nuri idi.

(Sabur Ran/Yedigün dergisi, 18 Ağustos 1937)

I

İstanbul'un en büyük mücevherci mağazasında Tekin'in iş bulabilmiş olması altın, gümüş, inci, pırlanta, zümrüt gibi kıymetli madenlere merakından, yahut bunların ayarını, çeşidini çok iyi anladığından dolayı değildi, sebep daha sadeydi. Mağazanın sahibi Bay Fethi Altınış, Tekin'in eniştesiydi. Eğer Bay Fethi Altınış karısından, yani Tekin'in ablasından çekinmeseydi bu on altı yaşındaki delikanlıyı bir gün tutmazdı. Çünkü, her nedense Bay Fethi Altınış ilk karşılaştıkları günden beri Tekin'e karşı anlatılmaz bir soğukluk duymuştu. Halbuki Tekin şirin, zeki, siyah gözleri fıldır fıldır, öğrenmeye, her şeyi bilmeye, anlamaya meraklı, cana yakın bir çocuktur.

Eniştesinin büyük mücevherci dükkânında tezgâhtar çırağı olarak çalışmaya başladığından beri patronun Tekin'e gösterdiği soğukluk öteki memurlara da derhal sirayet etmişti. Buna, bilhassa, Tekin'in küçücük vazifesine büyük bir ciddiyetle, diğer tezgâhtarlar gibi, göre, lüzumundan fazla bir ciddiyetle sarılmış olması yalnız kendine verilen vazifeyle meşgul olmayıp mücevher mağazasının umumi emniyetini de korumaya gayret etmesi sebep oluyordu.

Tekin mağazanın vitrinlerinde gösterilen ve kıymetleri on binlerce liraya varan mücevherlerin başına bir kaza gelebileceğinden çekiniyordu. İkide bir, "Dikkat etmeliyiz," diyordu, "bu incecik camları kırıp mücevherleri çalmak kadar kolay iş yoktur."

Tekin'in bu telaşını, başta tezgâh şefi Hayrullah Demirman olmak üzere, bütün memur ve tezgâhtarlar alaya alıyorlar, kahkahalarla gülerek :

— Sen İstanbul'u New-York mu sanıyorsun?.. Burda gangsterler yoktur. Sinemada gördüğün hırsız polis oyunlarını sahiye alma çocuğum, diye cevap veriyorlardı.

Tekin bu alaylı itirazlara ehemmiyet vermiyor, geceleri evde meşhur hırsızlık vakalarına dair yazılmış eserleri okuyor, gazeteler-

den mahkemelere sevk edilen hırsızların resimlerini kesip biriktiriyordu. İki ay boyunca okumak, tetkik etmek sayesinde dünyaya nam salmış meşhur hırsızlık vakalarının belli başlı usullerini öğrenmiş, İstanbul'un namlı sabıkaları hakkında oldukça bilgi toplamıştı.

Artık, her an hücumla geçeceğini beklediği düşmana karşı, arkadaşlarının ve bizzat eniştesinin alaylı bakışları altında mağazayı korumaya hazırды.

II

O gün mağaza tenhaydı. Zaten alışveriş ölü mevsimdeydi. Tezgâhtarlar gazetesine dalmış olan şefleri Hayrullah Demirman'ın dikkatli bakışlarını çekmemeye çalışarak kendi aralarında fısıldaşıyorlar, dedikodu yapıyorlardı. Birdenbire mağazanın kapısından şişman, sarışın ve gözleri telaşlı bir kadın girdi. Bir müddet tereddüt ettikten sonra mücevherli kol saatlerinin satıldığı tezgâha yürüdü. Hayrullah Demirman derhal gazetesini kapayarak müşteriye karşıladı.

Hayrullah Demirman camekândan pırlantalı bir iki saat çıkararak müşterinin önüne koymuştu. Müşteri bunları evirip çeviriyor, hangisini alacağını tereddüt ediyordu. Bu esnada içeri yeni bir müşteri girdi ve Hayrullah Demirman şişman sarışın kadını bırakarak yeni gelene doğru gitti.

Tekin bir an içinde geçen bu hareketlerden hiçbirini kaçırmamıştı. Bundan dolayıdır ki, şişman sarışın kadının pırlantalı kol saatlerden birini alarak süratle bileğine taktığını ve aynı telaşla tezgâhtan uzaklaştığını da gördü. Tekin'den başka hiç kimse bunun farkında olmamıştı. Kadın ağır ağır uzaklaşıyordu. Tekin derhal kararını verdi ve şişman sarışın kadını önleyerek boğuk, kesik bir sesle :

— Bileğinizdeki saati çıkarıp bana verin, dedi. Bir daha da buraya ayak atmayın. Bu seferlik sizi polise teslim etmiyorum.

Sarışın kadının kırmızı yüzü kül gibi oldu. Telaşlı gözleri büsbütün afalladı. Fakat Tekin'in emrini acayip bir tarzda yerine getirdi. Yani birdenbire kol saatini çıkarıp delikanlının suratına fırlattı ve avaz avaz bağırmaya başladı.

On dakika sonra patronu, eniştesi Fethi Altınış'ın bürosuna

çağırılan Tekin, şu sözlerle karşılaştı :

— Sen artık çok oluyorsun. Ne eniştelik tanırım, ne ablanın hatırını sayarım. Beni iflas ettireceksin... Demin tahkir ettiğin bayan mağazamızın en yüksek müşterisi olan Mısırlı bir prenesti. Kadıncağız kasaya para vermeye giderken yolunu kestin. Beni en iyi müşteriden mahrum ve rezil ettin. Bir daha böyle bir halt karıştırırsan seni kovarım. Benim polis hafiyesine ihtiyacım yok. Bu meraktan vazgeç... Anlıyor musun?..

Tekin bitkin bir halde bürodan çıkıp mağazaya girdiği vakit başta Hayrullah Demirman olmak üzere bütün tezgâhtarlar onu kahkahalarla karşıladılar.

Tekin kendi kendine bir daha üstüne vazife olmayan işlere karışmamak için söz verdi.

III

Ölü mevsim geçmiş, satış bütün hızıyla başlamıştı. Tekin kendi kendine verdiği sözü tutuyordu. Yani şüphelendiği müşterilerin yolunu kesmiyor, uzaktan uzağa onları takip etmekle nefsinin körletiyordu. Mamafih gerek mücevherlerin çeşitleri ve kıymetleri hakkındaki bilgisini artırmak için kitaplar okuyor, gerekse mağazanın başına gelebilecek tehlikeleri önlemek için kendi kendine, hiç kimseye hissettirmeksizin planlar yapıyordu.

İşlerin doludizgin gittiği bir gündü. Kapıcı gelerek eniştesinin kendisini büroya çağırıldığını haber verdi. Tekin o belalı ve fena günden beri ayak basmamış olduğu büroya biraz da çekinerek girdi. Acaba yeni bir kabahati mi vardı? Bay Fethi Altınış yazı masasının başındaydı. Karşıdaki koltukta ise iriyarı, pembe yüzlü, siyah redingotlu, çok şık ve temiz eldivenleri olan bir bay oturuyordu. Gözleri yazı masasının kalın kristal camı üzerinde pırıldayan mücevherlere dikilmişti. Bu mücevherler arasında taneleri yıldızlanan bembeyaz bir inci gerdanlık vardı.

Tekin bu inci gerdanlığı biliyordu. Yalnız İstanbul'da değil, bütün dünya kuyumcuları ve mücevher meraklılarıncı meşhurdu. Yüz bin lira kıymetindedir deniliyordu. Eskiden bir sultanın malı olduğu hikâye olunuyordu.

Fethi Altınış yerinden kımıldamaksızın parmağıyla bir inci

gerdanlığı, bir de koltukta oturan iriyarı bayı göstererek :

— Oğlum Tekin, dedi, bu meşhur incileri baya sattık. Hem de yok pahasına... Şimdi mesele şu ki...

Bay Fethi Altınış birdenbire sözünü kesti, çünkü Tekin'in acayip bir bakışla gözlerini koltuktaki müşteriye dikmiş olduğunu görmüştü. "Eyvah" diye düşündü içinden, "bu sersem oğlan yine bir halt karıştıracak." Fakat kendini hemen toparladı ve adeta azarlar gibi :

— Beni dinliyor musun, Tekin? dedi... Bu incileri muhterem baya sattık...

Tekin bir uykudan uyanır gibi :

— Dinliyorum, enişte, diye cevap verdi... Emriniz?..

— Emrim şu ki, bayımız bu gerdanlığı alıp bayanlarına göstermek için Tarabya'daki otellerine götürecekler. Bayanın gerdanlığı beğeneceklerinden eminim. Bay sana orada bir çek verecek, çeki alıp buraya getireceksin. Tezgâh şefi Hayrullah Demirman da sizinle beraber gelecek. Fakat ne de olsa yüz bin liralık bir çeki ancak sana emanet edebilirim... Anladın mı? Haydi şimdi gerdanlığı al, aşağıda mağazada güzel bir kutuya koydur. Bayın otomobili kapıda bekliyormuş. Binip gidersiniz...

Tekin gerdanlığı alıp dışarı çıktı ve bir müddet sonra beyaz güderi kaplı bir kutuyla döndü.

— Gerdanlığı kutuya koydum. Hazırım, dedi.

Müşteri ortada oturuyor, Tekin sağında, Hayrullah Demirman solunda bulunuyordu.

Otomobil Taksim Abidesi'ni süratle geçerek Harbiye'ye, ordan, Şişli, Mecidiyeköy, derken Büyükdere yoluna girdi. Asfaltın üstünde kuş gibi uçuyorlardı. Karakolu geçtiler. İriyarı müşteri elini arka cebine attı ve Hayrullah Demirman'a :

— Sigara içer misiniz? diye sordu, fakat cevabı beklemeksizin bir şimşek süratiyle arka cebinden çıkardığı kocaman bir tabancanın kabzasını Hayrullah Demirman'ın şakağına hızla indirdi. Demirman paslı bir demir külçesi ağırlığıyla oturduğu yerden ayakları dibine yuvarlandı. Aynı an içinde iriyarı müşteri tabancayı Tekin'e çevirerek :

— Şu kutuyu ver! diye emretti...

Şaşkın bir halde Tekin cebinden beyaz güderi kaplı kutuyu çıkarıp uzattı. Ve aynı saniyede otomobil kapısının açılıp kendisi-

nin ve peşinden Hayri Demirman'ın asfalta yuvarlandırıldıklarını farketti.

Tekin belini tutarak ve bir eliyle Hayrullah Demirman'ın göbeğine dayanarak asfaltın üzerinde doğrulduğu vakit beyaz güderi kaplı kutuyu çalıp götüren iriyarı müşterinin otomobili çoktan kaybolmuştu.

Yolun ortasında oturup bir taksi yahut bir otobüs beklemekten başka yapacak iş yoktu.

On beş dakika kadar sonra karşıdan bir otobüs göründü. Hayrullah Demirman da ayılmıştı. Fakat ağzını açmıyor, Tekin'le alay etmiyordu. Otobüse binerlerken Tekin :

— Her şeyden evvel yazıhaneye gidip malumat verelim, dedi.

Tekin önde, Hayrullah Demirman arkada yazıhaneye girdikleri zaman, Fethi Altınış pardösüsünü giymiş yemeğe gitmeye hazırlanıyordu. Tekin eniştesinin konuşmasına fırsat vermeden :

— Sizin muhterem müşteriniz meşhur sabıkalılardan, Kibar Sami, namı diğer Ayı Sami, namı diğer Kurt Sami, namı diğer Şeh Sami'ydi, diye söze başladı. Onu görür görmez tanıdım. Hapishanede geçen bir kavganın şahitliğini yapmak için çağrıldığı mahkemede alınmış bir fotoğrafı benim dosyadadır. Yanılmıyorsam, hapisten çıkarılalı bir ay oluyor... Başımıza gelen işi bütün tafsilatıyla size tezgâh şefimiz Bay Hayrullah Demirman anlatır. Sade ben şunu haber vereyim ki inci gerdanlık çalınmamıştır. Buyurun...

Tekin cebinden tıpkı Kibar Sami'nin aldığı kutuya benzer güderi kaplı bir kutu çıkarıp masanın üzerine koydu. Kapağını açtı. İnciler pırıldadılar.

— Ne olur ne olmaz, belki yine yanılmışımdır diye, iki kutu hazırladım. Birisini bir cebime, ötekisini öteki cebime koydum. Eğer Tarabya'daki otelde sahiden bayan filan olsaydı, dolu kutuyu verecektim. Mesele bundan ibaret.

Fethi Altınış, Tekin'in boynuna sarıldı. Sevincinden ağlıyordu. Tekin bu hararetle kucaklanmadan sonra vazifesini yapmış bir insan memnuniyet ve sevincini duydu...

Bay Fethi Altınış, Tekin'e karşı yaptığı kırıcı hareketlerinden utandı. Tekin ona hareketiyle iyi bir ders vermişti. Çünkü Bay Fethi Altınış şöyle diyordu :

— Bir insan bir vazife alırsa, bu vazife küçük ve ehemmiyetsiz

de olsa, onunla öteki vazifeler arasındaki bağı unutmamalı ve ben işimi yapıyorum ya, işimden gayrisi beni alakadar etmez, bana ne dememelidir. Çünkü her iş başka işlerle bağlıdır.

Tekin bu güzel hareketi ve vazifesine karşı gösterdiği ilgisi ile mağazanın en zeki ve en dikkatli işçisi olduğunu anlatmıştı. Şimdi mağazanın işçi ve tezgâhtarları onu adeta kıskanıyorlardı.

Bay Hayrullah Demirman, Tekin'in bu ince ve akıllıca düşüncesi karşısında hayret etmişti.

Ona en kıymetli mücevheratın nedir diye sorsalar hemen şu cevabı vererek övünüyordu :

— Benim mağazamdaki en kıymetli mücevher Tekin'dir...

Bay Fethi Altınış, her yerde Tekin'in yaptığı büyük işi anlatıyor, onun zekâsını söylüyordu.

(? / 10 *Çocuk Romanı*, 1944, 49-54)

MEHMET DÖRT YÖNÜ NASIL ÖĞRENDİ?

Bundan yıllarca önce, memleketimizin birçok yerleri düşman eline geçmişti. Köle olarak yaşamaya razı olmayan Türk milleti, düşmana karşı savaşıyordu. Türk milletinin başında, ona yol gösteren, bu büyük savaşa komutanlık eden Atatürk vardı.

Mehmet on yaşında bir çobandı. Annesi çoktan ölmüştü. Babası Mustafa Kemal'in ordusundaydı. Bu ordu düşmanı sıkıştırıyor, onu denize dökmek için hazırlıklar yapıyordu.

Mehmet'in davarlarını otlatığı otlagın alt başından bir yol geçirdi. Bu bir şoseydi.

Bir sabah güneş doğarken, Mehmet de kepenegine sarınmış uyuyordu. Köpeği Karabaş acı acı havlamaya başladı. Mehmet sıçrayarak uyandı. Acaba sürüye kurt mu girdi, diye etrafına bakındı. Görünürde kurt filan yoktu. Davarları uyku sersemiydi. Mehmet etrafına bakınırken, gözü, alt baştaki şoseye ilişti. Fakat ilkönce şosede olup bitenleri iyice göremedi. Çünkü güneş tam o yönden doğuyor, ilk ışıklarıyla Mehmet'in gözünü kamaştırıyordu. Fakat çok geçmeden şoseden kol kol top arabaları, tabur tabur asker geçtiğini gördü. Mehmet daha dikkatle bakınca, bunların düşman askeri olduğunu anladı. Demek düşman askerleri şoseden geçip bir yerlere gidiyorlardı.

Mehmet düşündü, bunu Mustafa Kemal'in ordusuna haber verebilirse, çok iyi olacaktı. Bu ordunun öncüleri karşı dağların ardındaydı. Mehmet bir ay önce, bu öncülerden keşfe çıkan birkaç süvari ile karşılaşmıştı. Başlarındaki subay, ona :

— Oğlum, demişti. Sen bir Türk çocuğusun. Her Türk gibi, kurtuluş için elinden geleni yapacağını biliyorum. Eğer günün birinde senin davasını güttüğün yerlerde düşman askerlerine rastlarsan, gel bana haber ver!..

Mehmet işte bu sözleri hemen hatırladı. Köye dönüp sürüsünü ağıla kapattı. Karşı dağların yolunu tuttu. Ertesi sabah güneş doğarken de, Türk ordusuna bağlı bir bölüğe rastladı. Bu bölük kendisine o sözleri söyleyen subayın bölüğü değildi. Fakat ne çıkar,

bu da bir Türk bölüğü değil miydi? Hemen subaya gördüklerini teker teker anlattı.

Subay sordu :

— Peki, evladım, düşman kuvvetleri hangi yönden gelip hangi yöne gidiyorlardı?

Mehmet bu sorudan hiçbir şey anlamadı. Çünkü “yön”ün ne demek olduğunu bilmiyordu :

— Yöne aklım ermez, dedi. Şosenin alt başından gelip üst başına doğru gidiyorlardı.

Subay güldü :

— Peki, dedi. Güneşin doğduğu yana mı gidiyorlardı, yoksa battığı yana mı?

Mehmet düşündü, sonra cevap verdi :

— Ne o yana, ne bu yana. Ben şoseye baktığım zaman, güneş doğuyordu. Tam karşıda, gözümün içine de giriyordu.

Subay :

— Demek, sen tam doğuya dönmüşsün yüzünü, dedi. Peki, düşman askerleri ne tarafa gidiyorlardı?

Mehmet tekrar düşündü, sonra kesin olarak cevap verdi :

— Güneş tam karşımdayken, düşman askerleri de sağıma doğru gidiyordu.

Subay :

— Anlaşıldı, dedi. Demek ki güneye doğru gidiyorlarmış. Aferin, oğlum. Bize bu haberi vermekle büyük bir iyilik ettin. Şimdi ben de sana ufak bir şey öğreteyim, ister misin?

Mehmet :

— İstemez miyim, dedi. Tabii isterim!

Subay, Mehmet'in yüzünü okşadı. Ona dört yönü öğretti :

— Evladım, insanın sağ, solu vardır. İşte bunun gibi, dört yönü de vardır. Yüzünü güneşin doğduğu tarafa döndüğün zaman, güneşin doğduğu yana, doğu derler. Güneş her zaman, dünyanın her yerinde doğudan doğar.

Mehmet sordu :

— Battığı tarafa ne derler?

— Battığı tarafa da batı derler, yavrum. Şimdi kuzey ile güney kaldı. Güneşe yüzünü çevirdin, sol tarafına düşen kuzeydir, sağ tarafına düşen de güney.

Mehmet :

— Anladım, dedi. Demek ki dört yönümüz var : Doğu, batı, kuzey, güney... Bir daha düşmanın ne işler çevirdiğini haber vermeye gelirim, yönlere göre konuşurum.

Subay, Mehmet'in alnından öptü :

— Her Türk çocuğu senin gibi akıllıdır, dedi. Senin gibi yiğittir, yurtseverdir.

Bunun için de Türk milleti hiçbir zaman köle olmayacaktır.

(1950 / Ramazan Gökarp Arkin, *Hayat Bilgisi*,
Türkçe, 1972, ss.16-18)

Kurtuluş Savaşı Hikâyelerinden: DÜŞMAN

45 yıl önceydi. Akpınar köyünün askere gitmedik insanı kalmamıştı. Yalnız köyde bir öğretmen bulunuyor, çocuklara ders veriyordu.

Bir gün altı çocuk, öğretmene geldiler :

— Artık o Mehmet'i aramızda istemiyoruz. Eğer siz ona yüz vererseniz öldürürüz, dediler.

— Nasıl olur, yurdunu çok seven Mehmet'e nasıl kıyabilirsiniz?

— O, bize oyun oynuyor, fenalık ediyor. Yurdunu sever görünüyor. Oysaki, alçağın biri. Düşmanla birlik olmuş. Dün, köyümüze gelen, yurdun fenalığını isteyen üç adamla beraberdi. Onlara yol gösterdi, bizi de işaret ediyordu.

— Mehmet bunu nasıl yapar?.. O, derslerimizde heyecanla kalkar, "Öğretmenim, bizim de elimiz silah tutuyor, asker ağabeylerimizin, babalarımızın yanında savaşmak istiyoruz!" demez miydi?..

— Biz de öyle biliyorduk ama, o bize tuzak kuruyormuş, gözümüzle gördük. Demin de onlarla birlikteydi. Neredeyse gelir, dediler.

Öğretmenle çocuklar böyle konuşurken kapı vuruldu. İçeri asık suratla Mehmet girdi. Onu ilk gören Mustafa, ayağa kalktı :

— Sen aramıza yakışmıyorsun, uzaklaş aramızdan! Yurt düşmanı çocuk! diye sert sert söylendi.

Öğretmen :

— Mustafa, kendini unutuyorsun, çocuğum. Dur bakalım, dedi. Mehmet'e :

— Arkadaşların seni çok severlerdi. Neden böyle darılttın?

— Ben bir şey yapmadım, öğretmenim.

— Sen, düşmanla birlik olmuşsun!.. deyince Mehmet başını önüne eğdi, sustu. Öğretmen de, artık çocuklarla birlikte. Öyle ya, demek ki, çocuklar doğru söylemişler Mehmet, düşmanla birlik

olmuş...

Ahmet ayağa kalktı :

— Ben gözümle gördüm. Düşman askerlerine bir şeyler söylüyordu. Hatta öğretmeni de ele verecekti. Bir aydır onlarla birlikte çalışıyor.

Mehmet'in gözleri doldu, arkadaşlarına baktı, bir şey söylemedi, ağlayarak :

— Allahaismarladık!.. Hoşça kalın, kardeşlerim, dedi. Öğretmenin elini öptü ve odadan çıktı.

Herkes düşünüyordu : Bu çocuk, onlara artık düşman olmuştu...

Aradan bir hafta geçti. Köye dörtнала bir atlı geldi. Köy kahvesinin önünde durdu. Bu, düşman askerlerinin elebaşısıydı. Avazı çıktığı kadar bağıırıyordu :

— O yumurcak neredeyse bana bulun!.. Ya onun kafasını koparacağım, ya da bir saat içinde hepinizi kurşuna dizeceğim!..

Kahvede oturan Mehmet bu sese fırladı. Oraya iki çocukla öğretmen de gelmişlerdi. Mehmet :

— O kadar bağırma, herkesi rahatsız etme, aradığın, benim. Ne yapacaksan yap, köyümden ne istiyorsun? dedi.

Bu sırada köyün yakınından tüfek ve boru sesleri geliyordu. Düşman subayı bu sesleri ve Mehmet'in sesini duyunca, deli gibi oldu. Birdenbire tabancasını çekti ve Mehmet'e ateş etti. Bir kurşunla Mehmet yere yuvarlandı. Düşman askeri atını çevirdi, dörtнала kaçırıyordu.

Fakat öğretmen daha çabuk davrandı, tabancasını çekti ve ateş etti, onu attan yuvarladı.

Bir taraftan da çocuklar hep bir olup Mehmet'in yanına koştular. Mehmet :

— Ölüyorum. Öğretmenim, yalvarırım, arkadaşlarım beni affetsinler, ben düşman değilim. Bir aydır köyü saran düşmana tuzak kurdum. Tam 70 düşman askeri bu tuzağa düştü. Arkadaşlarımdan, hatta sizden bile saklıyordum. Eğer saklamasam belki düşman askerleri duyardı, dedi. Fazla konuşamadı, olduğu yere yıkılıverdi. Ölmüştü...

Bir saat sonra köye Türk askerleri girdi. Her şey anlaşılmıştı. Küçük şehit Mehmet, düşman değildi. Arkadaşları aldanmışlar, onu öyle sanmışlardı. O, memleketin kurtuluşu için ölüme

atılmıştı.

Askerler ve subaylar, öğretmeni ve arkadaşları :

— O, bir kahramandı, düşman değildi, diye günlerce ağladılar.

(1950/Ramazan Gökalp Arkın, *Hayat Bilgisi*,
Türkçe, 1972, ss.23-25)

Gurbete çıkan adam köşeyi kıvrılmadan, yahut tepeyi aşmadan önce durur, döner, arkaya bakar. Köy, birdenbire ayaklanıp kırk günlük yola gitmiş gibi uzaktadır, iki avucun orta yerine yerleştirilebilecek kadar da ufaktır. Ortalık günlük güneşliktir, ama gurbete çıkana köyü, yalnız orası, üstüne incecikten yağmur yağıyormuş gibi bulanık görünür. Gurbete çıkan adam sağ yahut sol elinin tersiyle siler gözünün yaşını, derin derin içini çeker.

Gurbete çıkan Ali oğlu Hasan da — soyadı Torlak'tı, on üç yaşındaydı — tepede, mezarlığın orda durup arkaya, köyüne baktı. Durduğu yerle köyün arası bir yirmi, yirmi beş dakika çekerdi, ama kokularını sanki evinin avlusundaymış gibi diri diri duyuyordu. Islak keçi yünü, tezek, haşlanmış bulgur, yağsız kabak, is, çürük toprak kokusu, daha da çeşit çeşit koku, birbirlerine karışmadan, birbirlerini bastırmadan, adeta teker teker doluyordu burnuna. Hasan Torlak'ın burnu ufaktı, ama burun kanatları yayvancaydı. Bundan dolayı da, yanık, kuru yüzünde burnu, gözleri kadar kocamanmış, yuvarlakmış gibi geliyordu insana.

Hasan'ın gözleri karaydı. Sağ yahut sol elinin tersiyle gözyaşlarını silmiyordu, yani günlük güneşlik havada köyü, yalnız orası, ona, üstüne incecikten yağmur yağıyormuş gibi bulanık görünmüyordu. Boz kerpiç duvarlar, kara çitler, Abdurrahman'ların avlusunda dibek döven kırmızı şalvarlı kadın — Gülsüm Teyze olacak — çöplükte eşelenen tavuklarla çocuklar gayetle belirli, gayetle yakındı. Tepeden, çıplak ayağını, sağını yahut solunu, aşağı, öne doğru uzatsa baş parmağıyla minareye, geçen yıl badana edilen minareye, Yayalar köyünün biricik sivrilğine, beyazlığına dokunulacağını sanıyordu.

Ben de birkaç kere gurbete çıktım. Bir keresinde şehrimden ayrılırken bir vapur güvertesindeydim. Kaçaktım. Birinci Şube memurları aylardır peşimdeydi. İki gün önce sabah karanlığında evim basılmıştı — bereket versin içinde değildim — yakalansam en az 15 yıl ağır hapis cezası yiyecektim. Mahalle, sonra okul, sonra

parti arkadaşım, kendime en yakın bildiğim insan beni satmıştı. Vapurun güvertesinden arkaya, ağır ağır uzaklaşan şehrim bakarken yüreğim dalgın, küskün bir kederle doluydu. Sabah karanlığında evimi basan, beni yakalamak, beni hapislere atmak isteyen, beni düşmana satan şehrimmiş gibi, ona, yeryüzünün en güzel şehrine, taşına toprağına kurban olduğum şehrim hınçla, tiksintiyle bakıyordum.

Hasan Torlak da köyüne, haksız yere de olsa, benim bir vakitler, bir vapur güvertesinden şehrim baktığım gibi, küskün dargın, hınçla, tiksintiyle bakabilirdi. Bakmıyordu. Öyle bakması için birçok sebep vardı. Öyle bakmıyordu. Korkulu bir sevinç duyuyordu, telaşe gibi bir şey. Korkuyordu : köyünden ayrılıyor, varını yoğunu bırakıyor diye, kasabaya gidiyor diye. Telaşesi, gurbete ilk çıkan adamın telaşesiydi.

— Ne durup bakıyorsun be! Gelirler de hani geri çağırırlar diye mi? Yürü.

Sabri Çavuş önde, Hasan Torlak arkada, yürüdüler.

Mezarlıkta tek bir ağaç vardı, ihtiyar bir çam. Bu çam ağacı yalnız tepenin değil, Yayalar köyüyle dolaylarının da tek ağacıydı. Yayalar köyünün bütün çocukları gibi Hasan da ağaca çıkmayı, ağaçtan düşmeyi bu çam sayesinde öğrenmişti. Babasının, Ali Torlak'ın taze mezarı bu çam ağacının gün doğusundaydı. Şimdi işte onun yanından geçiyordular. Mezarın başındaki taş, kaya parçası gibi bir şeydi; yani öyle işlenmiş, yazılı filan değildi. Zaten bütün mezarlıkta yazılı taş bir taneydi. Lakin öylesine eski zamanlardan kalmaydı ki, burda kimin yattığını bilen yoktu. Yazısı da Türkçe değildi. Arap harflerine de benzemiyordu. Yayalar köyünde babalar erkek evlatlarına. “Ülen,” derdi, “ben ölünce tarlayı, öküzü, neyi sat, başıma yazılı taş dik!” Babalar ölürdü. Erkek evlatlar, en kocamanı boynuzlu eşeğe benzeyen öküzlerle bereketsiz tarlaları sürmeye devam eder, aynı şeyi kendi erkek evlatlarına tekrarlardı: “Ülen, ben ölünce başıma...”

Hasan Torlak babasının gömüldüğü günün akşamı amcasından dayak yedi. Tek göz evlerinde bir başıyaydı — anası onu doğururken ölmüş, babası bir karı daha almış, o da bıldıır ölmüştü. Hasan'a babasından bu tek göz ev, birbirinden bir saat uzak iki parça toprak, bir öküz, üç keçi kalmıştı. Amcası içeri girdi : “Hasan,” dedi, “keçileri götürmeye geldim. Baban, Allah rahmet eylesin,

sağlığında keçileri bana vasiyet ettiydi.”

Hasan Torlak amcasının yalan söylediğini hemen anladı. Amcasına : “Buyur, götür amca,”dan gayri karşılık verirse dayak yiyeceğini biliyordu. Amcasının, adamı nasıl insafsızca dövdüğünü de biliyordu. Bir keresinde, karısını değil de, yahut oğlunu değil de, eşeğini köylünün gözü önünde, kan kusturana kadar dövmüştü. Ama keçileri vermek de çok zordu. Amcasının yüzüne bakmamaya çalışarak, “Babam bana bir şey demedi,” diye kekeleydi. Daha sözünü bitirmeden de, amcasının, elinden hiç eksik etmediği sopa çocuğun omuzuna indi. Hasan’ın amcası Veli Torlak 40 yaşlarındaydı, sarı sakallıydı, ufak tefekti, hastalıklıydı. İnce illeti var diyorlardı. Böyle bir adamın bu kadar kalın sopayı böylesine rahatça, kolayca kullanması şaşılacak şeydi. Bu sopayı dört yıl önce mezarlıktaki çam ağacından kesmişti. Hem dövüyor, hem küfür ediyordu. Hasan iki kere kaçmak istedi, iki keresinde de ensesinden kedi yavrusu gibi yakalandı, havaya kaldırılıp yere atıldı. Üçüncüsünde, yere yığılmadan önce, genç, beyaz dişlerinin var kuvvetiyle, Veli Torlak’ın elini ısırıldı.

On dakika sonra, Veli Torlak üç keçiyi önüne katmış evine dönüyordu. Caminin orda İmam Rıza’yla karşılaştılar. Ortalık ay ışığı içindeydi. Minarenin gölgesi yerde upuzun yatıyordu. Hasan’ın babasından kalan tarlalardan birini imamın sürmesi, keçilerden birinin de ona verilmesi, öteki tarlanın, öküzün, tek göz evin, iki keçinin Veli Torlak’ta kalması kararlaştırıldı. Hasan’sa Sabri Çavuş’un yanına katılacak, kasabaya gönderilecekti. Orda Sabri Çavuş ona bir iş bulacaktı.

Amcası gider gitmez Hasan, yüzükoyun yattığı yerden, başını kaldırıp bakındı. Karşıda, kapının solunda, odanın karanlığında geviş getiren öküzü gördü. Camsız, çerçevesiz, küçücük, eğri büğrü tek pencereden giren ay ışığı hayvanın gözlerinde ışıltıyordu. Hasan, öküzün yanı başında üç keçiden arta kalan boşluğu da gördü. Orda, karanlığın içinde, karanlıktan çok daha koyu üç çukur açılmış gibi geldi ona. Kalktı. Kan tükürdü. İki dişi kırılmıştı, bunu diliyle, sonra sağ elinin işaret parmağıyla ağzının içini yoklayarak anladı. Alt dudağı da patlamıştı. Kapıyı kapadı. Öküzün boynuna sarılarak “Baba, aha babacığım, babacığım,” diye ağladı. Kapıyı açtı. Avluya çıktı, duvara dayalı duran sabanı, boyunduruğu, üvendireyi, küreği, baltayı, eleği, daha da ne kadar

alet varsa hepsini odaya taşıdı. Elinden gelseydi gidecek, iki parça toprağını da sırtına yükleyip getirecek, odanın içine sokacak, burda, kapıyı ardından destekleyip varını yoğunu amcasının şerrinden koruyacaktı.

Hasan'ın kasabaya gönderileceği hemen ertesi gün duyuldu. Çöplüğün karşısında, Gülsüm'lerin duvarı dibine çömeliş sık tahta taraklarla güneşte bitlenen kadınlar ağlaştı. Anasız, daha beteri üvey ana elinde büyüyen — oysaki üvey anası hiç de zalim değildi — Hasan'a bütün köy kadınlarının az çok hakkı geçmişti.

Aynı haberi erkeklerin bazıları büsbütün ilgisiz, bazıları surat asarak karşıladı. Bazıları Veli Torlak'la imama arkalarından küfretti. Lakin yüzlerine karşı ses çıkaran olmadı. Köy çocuklarıysa haset etti. Kasabaya gitmeyi kim istemez?

Hasan kafa tuttu. Dayak yedi. Hem bu sefer imamdan da. Sonra kasabaya gitmenin sevinci düştü içine. Ertesi gün amcasının karısı heybenin bir gözüne yağ, bulgur, üç yumurta, bazlama, un, haşlanmış kabak, kabak çekirdeği, daha bu çeşit yiyecekler koydu, öbür gözüne bir çift yün çorap, bir iç gömleği, bir don. Amcası beş lira verdi. Emioğlunun bayramlarda giydiği kunduraları da verdiler. Amcasıyla imamın ellerini öptü. Sabri Çavuş'a emanet edildi. Çocuklar, her nedense, onu ancak tepenin eteğine kadar geçirdi.

Babasının mezarı arkada kaldı. Tepeyi aştılar. Çamağacı görünmez oldu. Hasan'ın heybesi sol omuzundaydı, sağ omuzundansa kunduraları sarkıyordu. Hep öyle, Sabri Çavuş'un iki adım gerisinden yürüyordu. Sabri Çavuş'un çorapsız ayaklarında otomobil iç lastiklerinden yapılmış çarıklar vardı. Otomobil iç lastiklerinin maddesi, hele bazılarının rengi gözünüzün önüne geldi mi? Çiğ pembe mi desem, çok açık kan köpüğü mü desem, sözün kısası akciğer rengi. Sabri Çavuş bir koyun kesmiş de yahut bir adam öldürmüş de akciğerlerini çarık diye giymişse benziyordu. Sabri Çavuş gerçekten de, birçok koyun kesmiş, birçok adam öldürmüştü.

Ben Sabri Çavuş'la, yıllarca önce, bir hapishanede tanıştım. İki yıl kadar, hapishanenin karakol komutanlığını yaptı, sonra içeri düştü, yanıımızdaki koğuşa. O zamanlar böyle sakallı, hem de ağarmış sakallı, böyle adeta kamburu çıkmış, böyle üstü başı perişan değildi. İnceydi, uzundu, endamlıydı. Jandarma çavuşu uniformasını, kıyafet nizamnamesine boş verip, omuzlarını pamuk-

la genişletip belini daraltarak, ceplerini subaylarınkine benzeterek giyerdi. Manevra kayışını hiç çıkarmazdı. Matruştı, ama cımbızla düzeltilmiş gibi biçimli kara kaşları, çok küçük gözlerinin üstünde, yerlerini şaşırmış kaytan bıyıklara benzerdi. Gümüş saplı bir kamçısı vardı. Mahpusları bununla döverdi. Hapishanede oynattıkları kumardan, sattıkları esrardan, afyondan, bıçaktan hapishane ağalarının kazandığı paranın üçte biri kendilerine kalır, üçte ikisi hapishane müdürü, baş gardiyan, bir de Sabri Çavuş arasında bölüşülürdü.

1925 yılında Anadolu'nun doğu illerinde ilk Kürt isyanı çıktığı vakit Sabri Çavuş acemi candarma eriymiş. "Askere alınıp da jandarmaya ayrılmadan önce," derdi, "Yayalar köyünde çobandım. Karıncayı, hani, incitmekten çekinirdim. Koyun, keçi hastalanınca, çoban kesecek ya, murdar olmadan eti yensin diye, kesemezdim. Kan göremezdim. Korkaklıktan değil, yüreğim yufkaydı hani."

Sabri Çavuş, ilk Kürt isyanı bastırıldıktan sonra o taraflarda bir karakola gönderilmiş.

"Karakol komutanımız teğmen Mustafa'ydı. Kürt. Belki de bu yüzden, hani, meslekten atmasınlar diye, Kürtlere herkesten çok zulüm ederdi."

Sabri Çavuş, ilk defa Teğmen Mustafa'nın emriyle adam öldürmü.

"Her işte siftah zor. Kürt köyünü basıp da, eve girip de herife 'Çıkar silahları' deyip de, herif de envai çeşit işkenceye dayanıp silahların yerini göstermeyince, Teğmen Mustafa bana: 'Sabri, sık kurşunu kafasına!' dedi, kendi çıktı dışarı. Belki, hani, sahiden de silah filan yoktu herifte. Odanın orta yerinde baygın, sırt üstü yatıyordu. Tüfeğin namlusunu eğdim aşağı. Dayadım kafasına. Yüreğim bulanır, parmağım titrer tetikte, başım döner. Lakin askerlikte emir emir. Teğmen Mustafa da adamı mahveder sonra emrini dinlemedin diye. Çektim tetiği. Silah sanki kulaklarımın zarında patladı. Düştü de elimden patladıktan sonra. Fırladım hani, dışarı ardıma bakmadan. Arkadaşlar gidip getirdiler tüfeği. Teğmen Mustafa'nın haberi olmadı bereket versin."

Sabri Çavuş çavuşluğa Kürdistan'da terfi etmiş, zaten gedikliye de orda geçmiş. İyi de para yapmış.

"Beşibiryerdeye merak sardıydım. Hani, kimi insan, gazetelerle okuyoruz — az buz okuma öğrenmişti asker ocağında — hani,

kimi insan posta puluna, kimisi kapı anahtarına merak sarıyor ya, ben de beşibiryerdeye merak sardıydım, hani.”

Sabri Çavuş, mağaralarda, basbayağı mağaralarda yaşayan Kürt köylülerinden hayretle bahsederdi.

“Yaban keçisi gibi atlarlar kayadan kayaya. Aç, çıplak. Yine de boyları iki metre. Şeyhlerine, beylerine de tapınırlar, ayaklarını öperler; hayatları mematları onların elinde. Hükümet bu şeyhlerden, beylerden bazılarını astı. Ama çoğuna dokunmadı. Asrileşin be herifler, dedi. İstanbul’da, Ankara’da, İzmir’de apartman aldılar, medeniyete alıştılar. Arada bir Kürdistan’a dönüp ayaklarını öptürtüp, ayinler yaptırtıp, sürülerinin, topraklarının geliratını toplayıp dönerler İstanbul’a, İzmir’e, Ankara’ya, medeniyete.”

Sabri Çavuş Kürt ağalarından birinin kızıyla evlenmiş.

“Böylesine iri, kara gözlü kız görülmemiştir, hani. Saçları topuklarında. Boyu da bana yakın. Zorla aldım... Düğünün haftasında, bir sabah çadırdaki, yayladaydık, ben dışarı çıktım, içeri giren anası Fatoş’u sol memesinin altına saplı bir Bursa bıçağıyla ölü buldu. Bana: ‘Sen öldürdün,’ dediler. Fatoş’un ağabeyisi Suriye’deydi. Kürt cemiyetinde. Haber yolladı bana: ‘Kolla kendini Sabri Çavuş,’ diye. Bir ay sonra da sınırı geçti. Elaziz yolunda pusu kurup ateş etti. Zor kurtuldum, hani.”

Sabri Çavuş bunun üzerine Ankara’da Jandarma Umum Komutanlığı’nda beşibiryerdelerinin bir kısmını harcıyor. İstanbul’a yakın şehirlerden birinin hapishane karakol komutanlığına tayin olunuyor. İşte kendisiyle, dedimdi ya, orda tanıştık. Dedimdi ya, iki yıl kadar sonra da içeri düştüydü. Bir sarhoş gününde, Kapalı Çarşı’da, iki adam vurmuştu. Birini, nasırına bastı diye. Öteki adamsa, Sabri Çavuş birinciye beylik tabancasıyla ateş ederken karşı kaldırımdan geçiyormuş.

Sabri Çavuş, İstanbul’dan, Ankara’dan avukatlar tuttu. On yıl yedi. Aflardan birinde çıktı. Yıllarca adı sanı duyulmadı. Sonra bir gün Yayalar köyünde yerden biter gibi beliriverdi... Demin de gördüğümüz gibi üstü başı perişandı, hem de ağarmış sakallı.

Yayalar köyüne bunca yıl sonra niye döndü? Bilmiyorum. Başından gelip geçenleri, son yılları bir yana bırakıp, ballandıra ballandıra, yatsı vakitlerine kadar, köy odasında üç gece anlattı. “Perşembeye, Allah kısmet ederse, hani, kasabaya gidiyorum. Çok iyi bir iş buldum,” diye de sözünü bitirdi üçüncü gece. Ne iş

bulduğunu sormadılar. Yalan söylediği belliydi.

Sabri Çavuş, Perşembe günü, Hasan'ı da götürerek, yola çıktı. Tepeyi aşmışlardı, çam ağacı görünmez olmuştu ki, arkada, Yayalar köyünde, Hasan'ın amcası Veli Torlak'ın avlusuna İmam Rıza girdi. Veli, elinde balta, kağının tekerini tamire koyulmuştu. Oysa ki tekerin tamir isteyen bir yeri yoktu.

Veli'nin suratı asıktı. Kötü kötü, artsız arasız öksürüyordu. İmam, ince illetin adamdan adama aksırıkla, tıksırıkla, balgamla geçtiğini kasabada duymuştu. Veli Torlak'ın yanına pek yaklaşmadı.

— Keçiyi, dedi, almaya geldim.

İmamın sarığı sarıldı sarıلالı bir daha çözülüp yıkanmamıştı. Sarıلالı da bir on yıl oluyordu galiba. Veli Torlak bu kirli sarığa, tabii sarığın altında imamın kafasına da, baltayı indirmemek için zor tuttu kendini.

— Şimdi işim var, akşam gel, al, diye homurdandı.

İmam gitti.

O sırada ben orda, avluda olsaydım, imamın ardından hışımla bakan Veli Torlak'ın omuzuna usullacık dokunurdum :

— İmama niye kızsarın, Veli Torlak? derdim ona. Sen kardeşinin oğluna, kanı kanından olana acımadıktan sonra, İmam Rıza mı acıyacak?

Veli Torlak bana belki de şöyle cevap verirdi :

— İmam çeldi aklımı... Sabri'yle gönderelim, dedi... Allah kahretsin...

— Keçileri alan sensin ama, Veli Torlak...

— Elimi ısırıldı Hasan... Amca eli ısırılır mı?

— Fukaranın iki parça tarlasına, evine, bir baş kötü öküzüne göz diktin, Veli Torlak...

— Elimi ısırıldı. Amca eli ısırılır mı?

— Git... Koş, Veli Torlak... Geri çevir Hasan'ı.

— Yetişemem...

— Sabri Çavuş gibi adama çocuk emanet edilir de kasabaya gönderilir mi? Ne iş bulacak ona orda?

— Allah kahretsin imamı... Aklımı İmam Rıza çeldi...

— Koş, diyorum sana Veli Torlak, koş... Çevir Hasan'ı. Amcasısın. Baba yarısı... Evine al... Evladın sayılır... Koş, Veli Torlak...

— Yetişemem... Haftaya... Haftaya kasabaya gideceğim. Hasan'ı alıp gelirim... Haftaya... Allah kahretsin imamı. Vermeyeceğim keçiyi... Tarlayı da sürdürmeyeceğim... Kasabaya da gitmeyeceğim... Hasan'ı da alıp gelmeyeceğim. Sürtsün burnunu orda... Üç uyuz keçiyi çok gördü bana... Elimi ısırды domuzun inciği...

Veli Torlak boğulurcasına öksürdü. Tükürdü. Toprağın üstündeki kan parçasını hemen ayağıyla örttü, ezdi toprağa karıştırdı. Gören oldu mu diye de bakındı. Zangır zangır titriyordu. Üşüyordu, yanıyordu. Ateşi otuz dokuzdan fazla olmalıydı, fakat bunu bilmesine, buna akıl erdirmesine imkân yoktu. Hastaların ateşini ölçen aletle, dereceyle yani, ancak asker ocağında karşılaşabilirdi. Oysaki, askerdeyken, aksi gibi, bir kere bile hastalanmamıştı.

Veli Torlak baltayı yere attı. Sallana sallana girdi eve. İçerisi karanlıktı. Tek pencereyi kalın bir kâğıtla tıkamışlardı.

— Ser döşegi! diye dişlerinin arasından haykırdı karısına.

Döşek üç parmak kalınlığındaydı. İçindeki keçi yünü yamru yumruydı. Yüzü kara bezdendi. Veli Torlak soyunmadan uzandı. Yorganı çekti çenesine kadar. Döşekle yorganda ne kadar pire varsa terli alnına hücum ettiler.

— Ayran ver!

Ayranı bakraçtan sarı sakalına döke döke içti.

— Bana bak, ölürsem, namazımı İmam Rıza'ya kıldırmayın. O namussuzdan gelecek hayır şeytandan gelsin. Katiyen istemem. Keçiyi de verme. Katiyen verme...

Karısı ağlıyordu.

Bu sırada Hasan Torlak, ilk defa ayak bastığı topraklarda, Sabri Çavuş'un hep öyle iki adım gerisinde ilerlemektedir. Şimdiye kadarki topraklarda keçi gütmüş, koşmuş, düşmüş, çalı çırpı toplamış, çift sürmüştü. Onlar bildik topraklardı. Bunlarsa, bu yenilerse Hasan'a başka bir memleketin arazisiymiş gibi geliyordu. Oysaki ötekilerinden hiçbir farkları yoktu. Bunlar da ağaç gölgelelerinin rahatlığını, su serinliğine benzeyen sevincini bilmeyen topraklardı.

Güneş tepedeydi.

Arkadan seslendiler :

— Hasan! Sabri Çavuş! Hasan!

Yayalar köyünden Süleyman Tektaş soluk soluğa yaklaştı.

Otuz otuz beş yaşlarındaydı. Pos bıyıklı, uzun burunluydu. Burnu yalnız uzun değil, sola doğru eğiydi de biraz. Fakat burnu çirkin değildi. Ela gözlüydü, ama çok aydınlık, sarısı açık yeşile çalan ela gözlü. Omuzları alabildiğine genişti. Bundan dolayı da boyu olduğundan kısa görünüyordu.

Süleyman Tektaş'ın ceketi yamalardan, ama sırf yamalardan ibaretti. Yünlüsünden, pamuklusundan ipeklisine kadar, Bursa'da, Mançister'de, ne bileyim, Kalkuta'da, makineli makinesiz bütün tezgâhlarda dokunan kumaşların parçaları bu ceketle birleşmişti. Lakin bu ceket alaca bulaca bir palyaço ceketi değildi. Süleyman Tektaş'ın ceketi eskiydi, püsküydü, gülünç değildi. Gölgesiz toprakların güneşi yamaların renklerini silmiş, cinslerini birbiriyle karıştırmış, ceket yeni baştan bir tek kumaştan dikilmişti, hem de yağmurla, toprakla, Süleyman'ın teriyle de işleyerek.

— Al...

Süleyman Tektaş, Hasan'a iki buçuk lira uzattı.

— Lazım olur.

Hasan parayı aldı.

— Amcan olacak herifin ne alçak olduğunu bilirdim, ama bu kadarını ummazdım... Köyde değildim, şimdi geldim, öğrendim... (Sabri Çavuş'a sordu :) Nereye götürüyorsun çocuğu?

— Sana ne? Vasisi misin? Yürü, Hasan...

Hasan yürümedi. Kara gözlerini Süleyman'ın çok aydınlık ela gözlerine dikmişti. Nerdeyse ağlayacaktı.

— Babanla, Allah rahmet eylesin, cenazesine bile yetişemedim, kavgalıydık... Bilirsin...

Hasan cevap vermedi. Ağlamamak için zor tutuyordu kendini.

— Önümüzdeki ay kasabaya ineceğim. Seni arar bulurum, Hasan. (Sabri Çavuş'a sordu :) Kimin yanında çalışacak?

— Daha belli değil.

— Jandarına çavuşluğu yapmış adamsın, kanunu, nizamı bilirsin... Ben Hasan'ın hakkını arayacağım...

Hasan usullacık ağlamaya başladı. Sessiz, hıçkırıksız, hatta burnunu çekmeden ağlıyordu. Süleyman Tektaş ne yapacağını şaşırdı. Çocuğu yoktu. Çocuklar böyle çaresiz, böyle sessiz sedasız ağlayınca büyüklerin ne yapması gerektiğini bilmiyordu.

— Ağlama, on gün sonra gelir bulurum seni. Orda bir kahveci Rıfat Efendi vardır. Rıfat Efendi, kahveci, unutma, Samanpazarı'n-

da, unutma, Samanpazarı'nda, otobüslerin durak yerinde, meydanlıkta... Samanpazarı'nda kahveci Rıfat Efendi... Gençten... Bıyık-sız... Unutma... Başın sıkışırşa ona git, benden şelam söyle... Anladın mı? Al...

Hasan'a bir yirmi beş kuruş uzattı.

— Lazım olur.

Hasan yirmi beş kuruşu aldı.

— Haydi yolun açık olsun, oğlum. (Sabri'ye döndü :) Kanunu nizamı bilirsin... Ben arayacağım hakkını Hasan'ın.

Hasan birdenbire sarıldı ellerine Süleyman'ın. Süleyman ya-vaşça sıyırdı ellerini Hasan'dan. Döndü. Ağır ağır uzaklaştı. Dönemeçte kayboldu.

— Babanla niye kavga ettilerdi?

— Bilmem.

— Ben biliyorum.

Hasan'la Sabri Çavuş yan yana yürüyorlardı..

— Amcan kaç lira verdi sana?

— Beş lira.

— Süleyman da iki buçuk verdi, bir de yirmi beş kuruş. İki yüz yetmiş beş. Beş daha, yedi yüz yetmiş beş. (Sabri çavuş güldü. Vaktiyle, karakolda ifade alırken de böyle, bu gülüşle gülerdi.) Zenginsin hani... Baban öldüğü vakit evde para yok muydu?

— Vardı. Amcam cenazeye, neye harcadı.

Sabri Çavuş yine güldü. Vaktiyle hapishaneye düşüp de koğuştaki kumarda hileli zar kullandığı vakit de böyle, bu gülüşle gülerdi.

— Parayı kâğıda, kâğıdı da yazmaya sarıp koynuna sokuyor-sun. Terlersin. Ter kâğıttan da, yazmadan da geçer paraları ıslatır. Sonra, hani, para koynundan düşer de. Ben bir keresinde bu yüzden bin lira kaybettim de, düşürdüm de, hani, sonra bir cüzdan aldım... Hani, sana acıdığım, fukara çocuksun, paranı kendi cüzdanımda muhafaza ederim, hani.

Sabri Çavuş cüzdanını çıkardı, gayetle pahalı deriden yapılmış, simsiyah bir para cüzdanı. Hasan bu pırıl pırıl şeye önce şaşkın şaşkın, sonra merakla, sonra emniyetle baktı.

Sabri Çavuş cüzdanı açarak, Hasan'a yoklatarak anlatıyordu :

— Şuraya ufaklıklar konur... Dokun bak... Şuraya yirmi beş liralıklar. Elli liralıklar... Sen hiç elli liralık gördün mü?

— Görmedim.

— Şuraya yüzlükler... Deriye bak, ince ama ne de sağlam. Kurşun işlemez hani. İyice elle... Şu arka tarafa da beş yüzlükler filan... Burası hani en emniyetli yer. Senin yedi buçuğu buraya koruz... Yirmi beş kuruş cüzdana konmaz... Sende kalsın...

Hasan'ın yedi buçuk lirası pırıl pırıl, simsiyah cüzdanın arka tarafına kondu.

Bir saat kadar daha yürüdüler. Kırın orta yerinde oturdular. Haşlanmış kabak, keçi peyniri, bazlama yediler. Hasan sordu :

— Akşam varır mıyız kasabaya?

— Varamayız. Yarın erkenden. Geceyi açıkta geçiririz. Buralara yakın köy yok. Üşümezsın, hava sıcak...

— Bizim köyle kasabanın arası sekiz saat dediydi babam.

— Biz geç çıktık köyden... Gece yarısı kasabaya girip, de hanlarda yer bulamayıp da kaldırımda yatacağımıza, sabahleyin girmek daha iyi yani...

İki saat kadar daha yürüdüler. Konuşmadan yürüdüler. Farkında değildiler, ama ortalığın görünüşü değişiyordu. Tepeler yaklaşp yükseliyor, toprağın rengi kızarıyor, küflü bakır yığınlarına benzeyen kayalıklar dere boyunca, iki yanda kabarıyordu. Ota, çalıya gitgide daha seyrek rastlanıyordu. Gökyüzü bulutsuzdu, öylesine de açık maviydi ki, âdeta beyazdı.

Boyunca yürüdükleri dere daraldı, yanlardaki kayalıklar dağ yamaçlarıyla karıştı. Taş, toprak, toz, her şey bir kat daha kırmızılaştı, koyu bir kırmızılık, kararmış kan kırmızılığı. Ya ansızın güneş batmaya başlamıştı da ondan, yahut yerin rengi yukarı vurmuştu da ondandır, deminki beyaz gökyüzü, birdenbire ipekli kızıl bir kumaş gibi ıslıl ıslıl gerildi başlarının üstünde. Ama Sabri Çavuş da, Hasan Torlak da bütün bu olup bitenlerin hâlâ farkında değildiler.

Bir yarım saat kadar daha yürüdükten sonra Sabri Çavuş :

— Akşam karanlığı bastırmadan ekmek yiyelim, dedi. Ekmek yediler, incecikten akan suya eğilip içtiler. Hasan, kabak çekirdeği de ikram etti.

— Erken, hani, yatalım da, dedi Sabri Çavuş, kalkalım erkenden.

Hasan başının altına kunduralarıyla heybesini koydu. Kıvrıldı. Gece karanlığı bastırmıştı. Ama bu karanlık bile kırmızımtraklı.

Hasan kocaman gözlerini dikti pırıldayan yıldızlara, ansızın uyuyuverdi. Sabri Çavuş Hasan'dan beş on adım ötede yüzükoyun uzanmıştı. Alnı ellerinin sırtındaydı.

Yıllardan 1941, aylardan Hazirandı, Haziranın da yirmi ikisi...

Hasan. Torlak ertesi sabah daha gün doğmadan uyandı. İlkönce nerde bulunduğunu pek kestiremedi. Sonra Sabri Çavuş'u arandı, yoktu. Su dökmeye gitmiştir, diye düşündü. Bekledi. Karnı ansızın dehşetle acıktı, Sabri Çavuş'suz ekmek yemeyi münasip bulmadı. "Sabri Çavuş" diye haykırdı, bekledi, avazı çıktığı kadar "Sabri Çavuş!" diye haykırarak nereye gittiğinin farkına varmadan heybesiyle kunduralarını bile olduğu yerde bırakıp doğan güneşe doğru koşmaya başladı. Güneş doğdu. Sabri Çavuş görünmedi. Hasan Torlak, Sabri Çavuş'u bir daha da görmedi...

(Ekber Babayev, "Nâzım Hikmet, Bütün Eserleri",
Cilt VIII, 1972, ss.407-420)

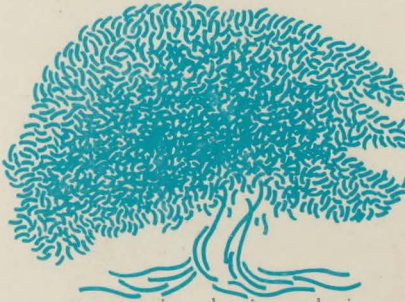
İÇİNDEKİLER

Harp Hatıraları : Bir Şişe Serum	7
Korsan Hikâyelerinden : Bora Reis	10
Evimin Hikâyeleri I	14
Evimin Hikâyeleri II	17
Evimin Hikâyeleri III	21
Bir Çin Hikâyesi	24
Üç Yumruk	29
Noel Baba	33
Bir Aşk Hikâyesi	36
Kendi Hünumla Yazdım Hükm-i İdamımı	38
Demirci	43
Ahmet'in Cesareti	46
Tavsiyeye Dair	47
İzzet-i Nefis Meselesi	49
Karagümrük'teki Bir Bap Hane	52
Bir Çin Hikâyesi	54
Esnaf Milleti	56
Nikâha Dair	58
Kızımın Hediyesini Unutmayınız	60
Arap Bakkal	62
Şarlo Yemekte	65
10 Numara	67
Halılara Dair	70
Fıkradan Hikâye	72
Arpacığa Dair	75
Domuz Avı	78
Balo Davetiyelerine Dair	81
Korkunç Bir Sergüzeşt	84
Heyecanlı Bir Takip Hikâyesi	88
İntihar ve Vapur Bileti	91
Spor	94
Gece Yarısı	96

Deniz Yılanı	99
Londra'da Çorap Mübayaası	102
Yamyamlar Arasında	104
İkramiyeli Çikolata Resimleri	106
Kavga Bu Anam, Zeynep'in Düğünü Değil!	108
İki Numaranın Köpeği	110
Az Tamah Çok Zıyan Getirir	112
Hele Şu Oyunu da Seyrediverelim!	114
Şimendiferde Uyuyan Adam	117
Şişmanlığa ve Zayıflığa Dair	119
Zavallı Alimler	122
Kedilerle Fareler	124
Sıkıntılı Bir Gece	126
Kadirşinaslık	128
Sahte Apartmanlara Dair	131
Bir Manikür Hikâyesi	133
Alman Taraftarı Bir Zat	136
Korkunç Bir Otomobil Kazası	138
Belki ve Kim Bilir	140
20 Paranın Kıymetini Bilelim	142
Nişanlanmaya Dair	145
Sinemada Loca	147
Garip Bir Âdem	150
Vahşi Zenci Delikanlının Mantığı	152
Korkunç Bir Telefon Muhaveresi	155
Bir Sokağın Başından Geçenler	158
Maaş Bordrosunda Silsile-i Meratip	160
Tasarrufu Riayet	162
Bir Kaçakçı Hikâyesi	164
Anne Şefkatine Dair Bir Hikâye	167
İlan-ı Aşk	169
İtfaiyede Tasarruf	171
Mühim Bir Dava	174
Bir Acayip Zihniyet	176
Beleşten Sigara Tedariki	178
Asalet Meselesi	180
Bir Tren Yolculuğu	183
Aslanın Hilesi	186

Gayr-i Kabil-i İzah Bir Dayak Hadisesi	189
Bir Çocuk İntiharı	192
Malatya'da Operet	194
Kurnazlığın Daniskası	196
Mektupların Dili	199
Nezakete Dair	202
Pay	204
Bir Eski Zaman Hikâyesi	206
Nişanlıının Burnundaki Kıl	208
Bir Bıyık Hikâyesi	211
Başımından Bir İş Geçti	214
Dişçi Meselesi	217
Pişmanlık	219
Aşk Harabeleri	221
Para Kazanma Usulü	224
Zenginlik Bu Ya	226
Bir Hortlak Hikâyesi	229
Sonuncu Damla	232
Ormanın Bittiği Yerde	235
Altın Olta	237
Birinci Mevkide	239
Prens Benhur	242
Bir Aşkın Sonu	245
Seyfullah'a Yardım Edelim	247
Bir Boşanma Hikâyesi	250
Dişçide	253
Bacaklar	255
Kuklacı	257
Bedreddin'in Ölüşü	260
Mektup	264
İnci Gerdanlık	269
Mehmet Dört Yönü Nasıl Öğrendi?	275
Düşman	278
Hasan Torlak	281

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

Nâzım Hikmet'in çok güç koşullarda korunmuş, elden ele geçmiş, bazıları sağlığında basılamamış, bazıları özen gösterilmeden basılmış olan yapıtları, bu işe gönül vermiş eleştirmenlerin çabalarıyla, içerde ve dışarda, yıllardır derlenip toparlanmaya çalışılmış, ama çeşitli nedenlerden kaynaklanan yanlışların, karışıklıkların, tutarsızlıkların bir türlü önü alınamamıştır.

Şimdi Adam Yayınları size Nâzım Hikmet'in yepyeni bir toplu yapıtlar derlemesini sunuyor.

Bu yolda daha önce yapılan bütün olumlu çalışmalar, Nâzım Hikmet'in kitaplarının ilk basımları, arkasında bıraktığı müsveddeler — mekanik yaklaşımlara düşmeden, durumlara, türlere göre ayrı değerlendirmelere gidilerek — büyük bir özen ve duyarlıkla yeniden gözden geçirilmiş, konunun uzmanı eleştirmenlerin özverili katkıları ve ortak çabalarıyla, sanatçının özellikleri, kendine özgü kullanımları gölgelenmeden, yanlışların düzeltilmesi, karışıklıkların, tutarsızlıkların giderilmesi sağlanmıştır.

